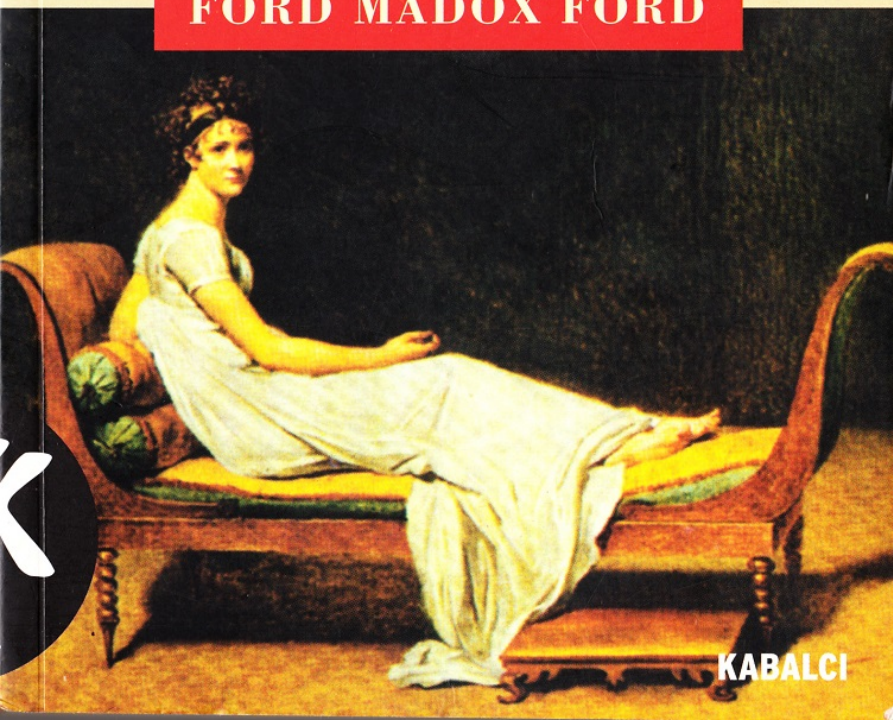
En Acıklı Öykü

İyi Asker

FORD MADOX FORD



KABALCI

FORD MADOX FORD

İYİ ASKER



Asıl adı Ford Hermann Hueffer olan Ford Madox Ford 1873'te Merton'da doğdu. Çok erken yaşlarda yazmaya başladı. Onyedi yaşında bir çocuk masalı yayımladı. İlk romanı *Shifting of Fire*'ı 1892'de, 1893'de ölen büyükbabası Ford Madox Brown'ın biyografisini 1896'da yayımladı. 1898'de Joseph Conrad ile tanıştı ve iki yazar için de çok verimli bir dostluk başladı. *The Inheritos* (1901) ve başka kitaplarda işbirliğine gittiler; Conrad ölüm döşeğindeyken Ford, *Nostromo*'nun bir bölümünü yazdı. VIII. Henry ve Katherine Howard'ı anlattığı üçlemesini yayımladı: *The Fifth Queen* (1906), *Privy Seal* (1907) ve *The Fifth Queen Crowned* (1908). 1908'de *English Review*'ü kurdu. Mali açıdan başarısız olsa da dergi tam bir edebi başarı kazandı. Conrad, Hardy, Wells, James, Forster'ın çalışmalarını yayımladı ve Wyndham Lewis ve Lawrence'a hayli yardımcı oldu. Ford, en iyi romanı olarak bilinen *En Acıklı Öykü-İyi Asker*'in yayımlandığı yıl askere gitti. 1916'da Somme Savaşı'nda yaralandı. Bu dönemde edindiği deneyimle Tietjens beşlemesini (*Parade's End*) yazdı. Ardından Fransa'ya geçti ve *Transatlantic Review*'ün editörlüğünü yapmaya başladı. Pound, Gertrude Stein, Hemingway ve Joyce'un eserlerini yayımladı. Çalışmalarını yayımladığı Jean Rhys ile ilişkisi oldu. 1930'da ölene kadar birlikte olacağı Jonica Biala'yla tanıştı. 1936'da *Collected Poems*'i yayımladı, 1939'da öldü.

KABALCI YAYINEVİ: 137
Edebiyat Dizisi : 14

Good Soldier © 1998 Mm. Janice Biala/David Higham Assoc. (Akçalı)
En Acıklı Öykü, İyi Asker © Kabalcı Yayınevi, 1999

Birinci Basım: Haziran 1999

Yayıma Hazırlayan: Mustafa Küpüşoğlu

Kapak Düzeni: Serdar Bal

Baskı: Yaylacık Matbaası
Mücellit: Yedigün Mücellithanesi

KABALCI YAYİNEVİ
Himaye-i Etfal Sok. 8-B
Cağaloğlu 34410 İSTANBUL
Tel: (0212) 526 85 86 Faks: (0212) 513 63 05

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
Cataloging-in-Publication Data (CIP)
Ford, Ford Madox
En Acıklı Öykü-İyi Asker
İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 1999
ISBN 975-7942-89-8

FORD MADOX FORD

EN ACIKLI ÖYKÜ

İYİ ASKER

Çeviren: Oya Dalgıç

KABALCI YAYINEVİ

STELLA FORD'A ADAMA MEKTUBU

SEVGİLİ STELLA'M,

Ben bunu her zaman benim en iyi kitabım olarak düşünmüşümdür –en azından savaş dönemi öncesinde yazdığım en iyi kitabım; bunun yazılmasıyla, bir sonraki kitabının ortaya çıkması arasından on yıl geçmesi gerekti, böylece de o günden sonra yazdıklarıma başka birinin yapıtları diye bakılabilir– *senin* erkeğinin yapıtları. Bana aşıladığın yaşama dürtüsü olmasaydı savaş döneminden sağ çıkmam mümkün olmayacağı gibi dahası senin teşvikin olmasaydı bir daha yazamazdım. Ne tuhaf bir rastlantı, kitaplarım arasında yalnızca *İyi Asker* hiç kimseye adanmış değil: Birine adanması için on yıl beklemesini seçmiş olmalı yazgı onun bu adama için.

Şimdi ben neysem onu sana borçluyum: *İyi Asker*'i yazdığımda olduğum adamı, oldukça amaçsız, gelişigüzel yaşam koşullarının yoğunlaşmasına borçluydum. 17 Aralık 1913'te – bu kitabı yazmak için oturuncaya dek ufkumu genişletmeye, örneğin yarış atı eğitmeyle ilgili bir tümce kullanmaya hiç kalkışmamıştım. Bunun nedeni kısmen her zaman bir saplantı gibi –öbür yazarlar için durum ne olursa olsun– en azından kırk yaşıma varmadan önce varlığına dayanabileceğim bir kitap yazamayacağıma olan inancımdı; kısmen de, iddiaları, tanınma gereksinimleri, tanınmanın getireceklerine olan gereksinimleri benimkinden daha fazla olan öteki yazarlarla yarışmaya girmekte-

ki gönülsüzlüğümdü. Yazdığım kitapların hiçbirisine yazma üzerine bildiklerimin *tümünü* koymaya kalkışmadım. Oldukça düzensiz bir biçimde bir sürü kitap yazdım –çok sayıda kitap– ama onların hepsi *pastiş* biçimindeydi, epeyce az rastlanır türden yazılar ya da *tours de force*'tu. Ama her zaman çılgınca tutkundum yazmaya – kimi zaman tek başıma, kimi zaman Conrad'la birlikte o sıralar nasıl yazılması gerektiğine, kelimelerin nasıl yoğrulacağı, romanların nasıl kurgulanacağına ilişkin yorucu çalışmalara bile giriştim.

İşte böylece, kırk yaşıma bastığım gün, ne yapabileceğimi göstermek için yazmaya oturdum – sonuç *İyi Asker*'di. Bunun, benim en son kitabım olması niyetindeydim. Tek bir kitap yazmanın bir insan için yeterli olduğunu düşünürdüm –şimdi de öyle düşünmediğimden emin değilim– *İyi Asker*'i bitirdiğim sıralar, en azından Londra, belki de tüm dünya daha yeni, daha canlı yazarların egemenliğine giriyor gibiydi. Edebiyatta Kübistlerin, Vortisistlerin, İmajistlerin, bu genç on yılın tüm başkaldıran Jeunelerinin [Gençler, –yn.] tutku dolu günleriydi onlar. Ben kendimi derin denizlere ulaştıktan sonra yavrularını dünyaya getirip ölen Eel'e benzetiyordum – ya da Dev Auk'tum, payıma düşeni aldıktan sonra tek yumurta yumurtlamıştım, artık ölebilirdim. İşte böyle, *Thrush* adlı derginin sütunlarında Edebiyat'la vedalaştım – tıpkı benim gibi biçare küçük bir auk olan o dergi de yumurtlama gayretine dayanamayıp ölmüştür. Sonra meydanı iyi dostlarınıza bırakıp bir kıyıya çekilmeye hazırlandım –senin ve benim iyi dostlarımıza– Ezra'ya, Eliot'a, Wyndham Lewis'e, H.D.'ye, o sıralar kapıya dayanmış çalmakta olan tüm o şamatacı genç yazarlara.

Ama daha büyük şamatalar kuşattı Londra'yı, o güne dek işgalcilerin, gururlu ayakları dibinde uzanmış görünen tüm dünyayı kuşattı; Kübizmin, Vortisizmin, İmajizmin ve başkalarının o top gümbürtüle-

rinin ortasında hiçbir şansı kalmadı, böylece ben de bir kez daha deliğimden çıktım, senin o güçlü, kırılgan, güzel yapıtlarının yanına kendi birkaç yapıtımı koyma cesaretini gösterdim.

Ama yine de *Iyi Asker* benim için o dev auk'umun yumurtası olma özelliğini koruyor hâlâ, çünkü artçısı olmayan bir ırktan geliyor o, bunca uzun zaman önce yazılmış olduğu için de birkaç dakika durup onu düşünsem çok da kendini beğenmiş sayılmam sanırım. On yaşındaki kitaplarından birini raftan indirip, "Tanrım, o sıralar bunca iyi yazabiliyormuşum demek," diye bağırırsa hiçbir yazarın kibirli görünmek korkusuyla kendini sansüre uğratmayı hak edeceğini düşünmüyorum, çünkü buradaki asıl söylenmek istenen şey her zaman artık bunca iyi yazamadığıdır, çok az yazar sönmüş bir volkanın uyandırdığı sevinçleri sansür edecek denli kıskançtır.

Bu konuyu bir yana bırakırsak, son zamanlarda bu kitabı daha yakından incelemek zorunda kaldım, çünkü Fransızcaya çevirmem gerekiyordu, bu da herhangi bir okumadan daha fazla özen gösterinem zorunluluğunu doğurdu. Bu kitabın kurgusuna harcadığım emek, atıflardan, karşı atıflardan oluşma karmaşık düğümler karşısında şaşkınlığa düştüğümü söylemeden edemeyeceğim. Bu kitabı oldukça hızla yazmış olmama karşın on yıl öncesinden başlayarak onu içimde evirip çevirmiş, kurgulamıştım. Bunun nedeni de öykünün gerçek bir öykü olması, onu Edward Ashburnham'ın ağzından duymamdı, tüm ötekiler de ölünceye dek yazamazdım. Tüm o yıllar boyunca öyküyü içimde taşıdım, zaman zaman üzerinde düşünerek.

O günlerde bir tutkum vardı: Maupassant'ın, *Fort Comme la Mort*'la Fransızcaya yaptığını İngilizceye yapmaktı bu. Günün birinde ödülümü aldım, bir toplulukta ateşli genç bir hayranım bağırdı, "Tanrı aşkına, *Iyi Asker* İngilizce yazılmış en iyi romandır," bunun üzerine

her zaman yapıtlarıma katı bir beğeniyle yaklaşmış olan dostum John Rodker o açık seçik, ağır homurdanmasıyla, "Ah, evet," dedi, "öyledir, ama bir şeyi unuttunuz. O İngilizce olarak yazılmış en iyi Fransız romanıdır."

Bununla –benim Fransız ustalarıma, hocalarıma bir armağanım olan bu kitapla– kararı okuyucuya bırakıyorum. Ama başlık konusunda bir şeyler eklemek istiyorum. İlk olarak bu kitaba *En Acıklı Öykü* adını vermiştim, ama savaşın o karanlık günleri üzerimize çullanana dek basılmadığı için Bay Lane yazdığı ısrarlı mektuplar, çektiği telgraflarla içimi bayılttı –ben o sıralar başka bir işin peşine düşmüştüm!– bu isimle kitabın satılmayacağını söylüyordu. Bir gün teftiş geçidindeyken Bay Lane'den son bir telgraf daha aldım, yanıtı ödemeli çekildiği için de yanıt formunu kaparak aceleci bir alayla şunları yazdım: "Sevgili Lane, kitabın adı niçin *İyi Asker* olmasın?"... Korktuğum başıma geldi ve altı ay sonra kitap bu adla yayımlandı.

Bu adı verdiğim için her zaman pişmanlık duymuşumdur, ama savaştan beri kitabın bu isimle okunduğuna ilişkin öylesine çok kanıt var ki elimde, karışıklığa neden olma korkusuyla bir değişiklik yapmaktan çekiniyorum. Savaş sırasında fırsatını bulabilseydim hemen adı değiştirirdim, çünkü bu kitabı birilerinin okuduğuna dair yalnızca iki kez ipucu yakalamıştım daha o sıralar. Bir keresinde bizim alayın yaveri izninden yeni dönmüştü ve çok hasta görünüyordu. "Aman Allahım, ne oldu size böyle?" dedim. "Evvelsi gün nişanlandım, bugün de *İyi Asker*'i okumaya başladım," diye yanıtladı.

Öteki kez de yine bir geçit törenindeydim, Chelsea'deki Nöbetçi Tabur'da teftiş geçidindeydim. Daha önce de yarım düzine şapkası kırmızı şeritli, yaşlı beyefendinin önünde bunu yapmak zorunda kaldığım için sinirden taş kesilmiştim, adamlarımı umutsuzluk içinde

bu yaşlı beylerin karşısına dizmiş bekliyordum. Kaskatı hazırolda dururken kırmızı şeritli şapkalı yaşlı beylerden biri arkamdan usulca yaklaştı, kulağıma, "*Iyi Asker* mi dediniz?" diye açık seçik söylendi. Hiç kuşkusuz Bay Lane'in öcü alınmıştı. Neyse, istihzanın iki ucu keskin bıçak olduğunu öğrenmiştim.

Sen, benim sevgili Stella'm, bu öyküleri binlerce kez dinlemişsindir. Ama şimdi bizi denizler birbirimizden ayırıyor ve tanıdık –çok, ama çok sana adanmış– bir sesi duyduğun yanılsamasıyla seni hoşnut edeceğini umarak beni görmeden önce okuyacağın bu mektuba koyuyorum bunları. Bu kitabın sana adanmasını kabul edeceğini umarak mektubu bitiriyorum.

Senin,

F. M. F.

NEW YORK, 9 *Ocak* 1927.

EN ACIKLI ÖYKÜ

İYİ ASKER

BİRİNCİ BÖLÜM

I

Duyduğum en acıklı öykü bu. Nauheim kentinde, dokuz mevsim Ashburnhamlarla birlikteydik çok içten bir dostlukla – ya da daha doğrusu hem teklifsiz ve rahat, hem de iyi bir eldivenin ele oturması gibi yakın bir tanışıklıkla. Karımla ben, Yüzbaşı ve Bayan Ashburnham'ı, kişinin herhangi birini tanıyabileceği denli iyi tanıyorduk, yine de bir bakıma onları hiç mi hiç tanımıyorduk. Bu acıklı olay üzerine bildiklerimi, bilmece çözer gibi oturup düşündüğümde hiçbir şey bilmediğimi görüyorum, bu durum da, yalnızca İngilizlerle yaşanması mümkün bir şey bence. Altı ay öncesine dek İngiltere'ye adım bile atmamıştım, elbette İngiliz yüreğinin derinliklerine de inmemiştim hiç. Sığlıkları tanıyordum.

Bir sürü İngilizle tanışmamıştık demek istemiyorum. Avrupa'da oturduğumuzdan, zorunluluktan oturduğumuzdan, işsiz güçsüz Amerikalılar olduğumuzdan, zorunluluktan böyle olduğumuzdan, aslında bu da bizim Amerikalı olmadığımızı söylemekle aynı anlama geliyor ya neyse, bu pek hoş İngilizlerin arasına durup durup sürükleniyorduk. Evimiz, gördüğünüz gibi, Paris'teydi. Kışları Nice'le Bordighera arasında bir yerde konaklıyorduk, haziran dan eylüle dek de bizi hep Nauheim ağırlıyordu. Tüm bu tümcelerden, birimizin, nasıl derler, "kalbi" olduğu sonucunu çıkartabilirsiniz, karımın ölmüş olduğu

tümcesinden de hastanın o olduğunu.

Yüzbaşı Ashburnham'ın da kalbi vardı. Ama Nauheim'da geçirdiği bir ay falan gibi bir süre, oniki ayın geri kalanında onu zımba gibi yaparken, zavallı Florence'ı bir yıldan ötekine sağ tutmaya iki ay ancak yetiyordu. Yüzbaşı'nın kalbinin nedeni galiba polo ya da gençliğinde yaptığı çok ağır sporlardı. Zavallı Florence'ın toz duman olmuş yıllarının nedeni, Avrupa'ya ilk gelişimizde denizde yakalandığımız fırtına, bu kıtada derhal tutsak kalmamızın nedeni de, doktorların buyruklarıydı. O kısacık Kanal'dan geçişin bile bu zavallı şeyi öldüreceğini söylediler.

Tanıştığımızda, bir daha hiç dönmeyeceği Hindistan'dan hastalık izniyle yurda gelmiş olan Yüzbaşı Ashburnham otuzüç; Bayan Ashburnham, yani Leonora otuzbir yaşındaydı. Ben otuzaltı yaşındaydım, zavallı Florence da otuz. Demek ki bugün Glorence otuzdokuz yaşında olacaktı, Yüzbaşı Ashburnham da kırkiki; ben kırkbeş yaşında, Leonora kırk. Anlayacağınız gibi işte, dostluğumuz orta yaş başlangıcı ilişkisiydi, zaten hepimiz de epeyce halim selim insanlardık, özellikle Ashburnhamlar; hani İngilizler hep der ya, "çok iyi insanlar"dı.

Sizin de belki tahmin edebileceğiniz gibi onlar I. Charles'ın peşinden darağacına giden Ashburnhamların soyundan geliyorlardı, yine de bu sınıftan İngilizlerde gördüğünüz gibi, bu özellikleri hiç mi hiç gözünüze batmayabilirdi. Bayan Ashburnham Powyslardandı; Florence da, bildiğiniz gibi, İngiltere'deki Cranford halkından bile daha geleneklere bağlı yaşayan Connecticut, Stamford'daki Hurlbirdlerdendi. Bana gelince, bir araya topladığınızda herhangi altı İngiliz ilindekinden daha çok sayıda İngiliz aile bulabileceğinizin tarihsel bir doğru olduğu Philadelphia, Dowell'liyim. Nereye gidersem gideyim – sanki bu yeryüzünde gelişigüzel bir noktaya görünmez halatlarla demir at-

mamı sağlayan tek şeymiş gibi – bir zamanlar Chestnut'la Walnut Caddeleri arasındaki bir sürü sokağı kapsayan çiftliğimin hisse senetlerini taşırım yanımda. William Penn'in peşinden Surrey, Farnham'dan yola çıkan ilk Dowell'a bir kızılderili şefin bağışı olan katır boncuklarından oluşmaydı bu senetler. Florence'ın ataları, Connecticut halkının çoğunluğu gibi, Ashburnhamların evinin bulunduğu Fordingbridge dolaylarından gelmeydi. İşte, gerçekten de, şu anda ben orada yazıyorum.

Niçin yazdığımı sorabilirsiniz pekâlâ. Ah, neyse, bir sürü nedenim var. Çünkü, bir kentin yağmalanmasına ya da bir halkın param parça olmasına tanıklık etmiş kişilerin bu tanıklıklarını, bilinmeyen kalıtçıların ya da sonsuzca uzaklardaki kuşakların yararlanması için yazıya dökmeyi istemeleri hiç de alışılmadık bir şey değildir; ya da isterseniz yalnızca o kişilerin görünümlerini canlandırmak için diyelim.

Biri demiş ki, bir farenin kanserden ölümü, Gotların bütün Roma'yı yağmalamalarıyla aynı şeydir; size yemin ederim, bizim küçük, dörtlü grubun dağılması da tıpkı böyle akıl almaz bir başka olguydu. Kulüp binasının, söz gelimi Homburg'dakinin, önünde bulunan küçük masalardan birinde hep birlikte oturur, akşamüstü çayını içer, minyatür golf izlerken gelip bizi gördüğünüzü varsayarsak, insanlık durumlarının elverdiği ölçüde olağanüstü güvenli bir kale olduğumuzu söylerdiniz. İsterseniz şöyle diyelim, bembeyaz yelkenlerini mavi denize açmış o uzun gemilerden biriydik, Tanrı'nın insan aklının ermesine izin verdiği tüm güzel, güvenli şeylerin en gururlu, en güvenli görünenlerinden biri gibiydik. Bundan daha iyi nereye sığınabilirdi kişi? Daha iyi nereye?

Süreklilik? Sağlamlık? Bunların yok olduğuna inanamıyorum.

Tıpkı bir menüetin adımları gibi olan o uzun, dingin yaşamın, dokuz yıl altı haftanın sonunda, her şeyi toz duman eden dört gün içinde yok olup gittiğine inanamıyorum. Yemin ederim, evet, bizim yakın dostluğumuz bir menüet gibiydi, çünkü en basitinden, her olası durumda, her olası koşulda, nereye gideceğimizi, nereye oturacağımızı, hepimizin ortaklaşa hangi masayı seçeceğini biliyorduk; herhangi birimizden bir işaret gelmeden, her zaman Kur orkestrasının müziğine uyarak, her zaman ılık güneş ışığı içinde ya da yağmur yağıyorsa kuytu sığınaklarda dördümüz bir arada ayağa kalkar giderdik. Yoo, gerçekten, bu yok olmuş olamaz. Bir de la cour menüetini öldüremezsiniz. Nota kitabını kaldırabilirsiniz, piyanonun kapağını kapatabilirsiniz; yüklükte, giysi dolaplarında fareler beyaz saten kulüp kurdelelerini mahvedebilirler. Ayaktakımı Versay'ı yağmalayabilir; Trianon düşebilir, ama mutlaka o ağır tempolu dans, o dansın kendisi, en uzak yıldızlara doğru salınışını sürdürüyor, hatta bizim Hessian kaplıcalarındaki o ağır tempolu dansımız bile hâlâ kendi adımlarıyla ilerliyor olmalı. O eski güzel dansların, o eski güzel dostlukların kendilerini sürdürüp durdukları bir cennet yok mu yani? Pelin otu tozlarının içine düşmüş, ama yine de kırılgan, titrek, ölümsüz ruhlara sahip müzik aletlerinin belli belirsiz tınılarıyla içi dolan bir Nirvana yok mu?

Hayır, Tanrım, yanılgı bu! Bizim adım adım yaptığımız ağır tempolu bir dans değildi; hapishaneydi – arabamız Taunus Wald'ın gölgeli caddelerinden geçerken, tekerleklerimizin sesini bastırmasın diye ağzı, eli bağlanmış olan, avaz avaz haykıran isteriklerle dolu bir hapishane.

Ama yine de, beni yaratanın kutsal adı üzerine yemin ederim ki gerçekti. Gerçek güneş ışığıydı; gerçek müzikti; taştan yunus balıkla-

rının ağzından fışkıran gerçek su damlacıklarıydı. Çünkü bana göre, beğenileri aynı olan, istekleri aynı olan, öyle ya da böyle davranan – ya da hayır, davranmayan– tam bir anlaşmayla orada burada oturan dört kişi idiysek gerçek değil midir bu? Dokuz yıl boyunca içten içe çürümüş güzelim bir elmam olduysa, onun çürüklüğünü yalnızca dokuz yıl altı aydan dört gün çıkardığımızda keşfettimse, dokuz yıl boyunca güzelim bir elmam olduğunu söylemek gerçek değil midir? Edward Ashburnham için, karısı Leonora için, zavallı, sevgili Florence için de durum pekâlâ böyle olabilir. Şöyle bir düşünürseniz, şu dört köşeli evimizin en az iki direğinin fiziksel çürümesinin, güvenilirliliği konusunda benim aklımda bir tehdit oluşturmaması da biraz tuhaf değil mi yani? Ikisinin gerçekten ölmüş olmasına karşın şu an bile durum öyle görünmüyor gözüme. Bilmiyorum ...

Hiçbir şey –şu dünyada hiçbir şey– bilmiyorum insan yüreğine dair. Yapayalnız olduğumu biliyorum bir tek – korkunç yalnız. Hiçbir şömine başı bir daha benim dostça ilişkime tanıklık etmeyecek. Bütün sigara odaları bir daha benim için duman çelenkleri arasında sayısız hayaletlerden oluşmuş bir kalabalıktan başka şey olmayacak. Oysa, Tanrı aşkına, tüm yaşamım bu yerlerde geçtiğine göre şömine başındaki, sigara odasındaki yaşamı tanımıyorsam neyi tanıyabilirim ben? O sıcacık şömine başı! – Yaa, işte, Florence vardı: Onarılamaz biçimde yüreğini yıpratmış görünen o fırtınadan sonra oniki yıl süren yaşamı boyunca inanıyorum – yoo, güvenlik içinde yatağına yatırıp üzerini örttüğüm, aşağıya indiğim, herhangi bir dinlenme odasında, herhangi iyi bir insanla çene çaldığım ya da herhangi bir sigara odasında yatmadan önce son bir puro içtiğim zamanlar dışında onu gözümün önünden bir an bile ayırdığıma inanmıyorum. Florence'ı, görüyorsunuz ya, suçlamıyorum. Ama tüm o bildiklerini nasıl bilebi-

liyordu? Nasıl öğrenmiş olabilirdi? Böylesine tamlıkla bilmek! Vay canına! Buna zamanı olmuş gibi görünmüyor. Ben yıkanırken, İsveç cimnastiği yaparken, ellerime manikür yaptırırken bulmuş olmalı zamanı. Büyük bir baskı altında, arı gibi bir hastabakıcı yaşamı sürdürdüğümden kendimi sağlıklı tutmak için bir şeyler yapmalıydım. İşte o sıralar olan olmuş olmalı! Yine de bu bile, onların ölümlerinden beri Leonora'nın bana aktardığı, dünyasal bilgeliklerle tıka basa dolu, o müthiş uzun konuşmaları yapmak için yeterli zamanı oluşturamaz. Doktor önerileri üzerine Nauheim ve çevresinde çıktığımız yürüyüşlerde Edward Ashburnham'la karısının arasına girerek o uzun tartışmalara zaman bulduğunu düşünmek mümkün mü? Tüm o süre boyunca Edward'la Leonora'nın başbaşa iki çift laf etmemiş olmaları da inanılmaz değil mi? İnsanlık adına ne gelir ki aklına kişinin?

Çünkü size yeminle söylüyorum onlar örnek karı-kocaydı. Yapmacık görünmeksizin, mümkün olan en adanmış kocaydı Edward. Öylesine dürüst mavi gözlerle, üzerine öylesine bulaşmış azıcık ahmaklıkla, öylesine sıcacık iyi yüreklilikle, öylesine yakışıklıydı. Ya karısı – nasıl da uzun boylu, eğerin üzerinde nasıl da tatlı, nasıl da zarif. Evet, Leonora olağanüstü biçimde zarifti, öylesine olağanüstü biçimde gerçek bir şeydi ki böylesine güzelliğin gerçek olması mümkün değil görünüyordu. Yani, demek istiyorum ki kişi, kural olarak böylesine en üstün nitelikleri bir arada bulamaz. Bir kont ailesinden gelmek, kont ailesinden gelenler gibi görünmek, böylesine tamlıkla, yetkinlikle zengin olmak; böylesine yetkin tavırların olması – yalnızca küstahlığın üzerine bir kurtarıcı gibi azıcık bulaşması için bile bu gerekli görünüyor. Bunların tümüne sahip olmak, bunların tümü olmak! Yoo, gerçek olamayacak denli iyiydi. Ama yine de, hemen bu öğleden sonra her şeyi baştan konuşurken bana dedi ki: "Bir zamanlar

bir sevgilim olmasına çalıştım, ama yüreğim öyle hastaydı, öyle yıpranmıştı ki, onu geri çevirmek zorunda kaldım." Bu duyduğum en şaşırtıcı şey gibi geldi. Sonra anlatmayı sürdürdü: "Gerçekten de adamın kolları arasındaydım. Çok da hoş çocuktu. Çok tatlı bir delikanlı! Tıpkı romanlardaki gibi dişlerimin arasından tıslayarak ateşli ateşli diyordum ki kendi kendime – gerçekten dişlerimi kenetleyerek: Diyordum ki kendime: 'İşte şimdi sonunda becereceğim, yaşamımda bir kez olsun hoşça vakit geçireceğim gerçekten – yaşamımda bir kez olsun.' Bir av balosundan dönüşte, karanlıkta, arabanın içindeydi! Önümüzde gidecek onbir mil yol vardı! Sonra ansızın o sonsuz yoksunluğun, o sonsuzca rol yapmanın acılığı üzerime umutsuzluk ağı gibi çöküverdi, her şeyi mahvetti. Evet, elimin altına geldiğinde bile, o güzelim zamanlar için çoktan mahvolmuş olduğumu anlamam gerekti. Sonra hıçkırıklara boğuldum, ağladım, ağladım, tüm o onbir mil boyunca. Bir düşünsene *beni* ağlarken! Bir düşünsene o zavallı çocuğu böylece aptal yerine koyarken. Oyun öyle oynanmazdı kesinlikle, değil mi?"

Bilmiyorum; bilmiyorum; son sözleriydi onun, bir fahişenin sözleri; yoksa bu, her namuslu kadının, ister kont soyundan gelsin, ister gelmesin her kadının yüreğinin derinliğinde düşündüğü müydü? Yoksa her zaman bu konuda böyle mi düşünürler? Kim bilir?

Yine de eğer kişi bunu bilmiyorsa bu saatte, bu günde, ulaştığımız şu uygarlık düzeyinde, tüm ahlakçıların tüm vaazlarından sonra, tüm annelerin tüm kızlarına tüm o öğretilerinden sonra *in saecula saeculorum* ... ama belki de tüm annelerin tüm kızlarına öğrettikleri budur, dudaklarla değil gözlerle ya da yüreğe fısıldayan yürekle. Hem de eğer kişi dünyadaki ilk şey olarak bu kadarcık da bilmiyorsa ne biliyordur ki, niye buradadır ki?

Bunu Florence'a anlatıp anlatmadığını, onun ne dediğini Bayan Ashburnham'a sorduğumda şöyle yanıtladı: – "Florence hiçbir yorum yapmadı. Ne diyebilirdi ki? Söylenecek hiçbir şey yoktu. Görünüşü kurtarmak için katlanmak zorunda olduğumuz, o bizi öğüten yoksunlukla, yoksunluğun nasıl içimize sokulduğuyla – ne demek istediğimi *anlıyorsun* – herhangi bir kadının sevgili bulması, armağanlar alması haklı görülebilirdi. Florence da bir kez benzer bir durum için dedi ki –benim durumum üzerine konuşmayacak denli soyluydu, Amerikalıydı– bu aynı serbest at yarışına benziyormuş, kadın yalnızca o andaki itkileriyle davranabilirmiş. Elbette bunu Amerikanca söyledi, ama anlamı buydu. Sanırım gerçek sözleri şöyleydi: – 'O işi yapıp yapmamak tamamıyla kadına kalmış bir şeydi …' "

Teddy Ashburnham'ın canavar gibi bir adam olduğunu yazıyorum sanmanızı istemem. Öyle olduğuna inanmıyorum da. Tanrı bilir, belki de tüm erkekler öyledir. Çünkü dediğim gibi ben sigara odası üzerine bile ne biliyorum ki? Adamlar girer içeri, en aşırı ölçüde edepsiz öyküleri anlatır – öylesine edepsizdir ki acı verir kesinlikle. Ama yine de karınızı kendisiyle yalnız bırakacak denli güvenli biri olmadığını ileri sürerseniz alınırlar. Hem de pek mümkündür, içtenlikle alınırlar – yani demek istiyorum ki birine güvenip de biriyle yalnız bırakmadığınız zaman. Ama bu tür bir kişi, açıkça edepsiz öyküler anlatmaktan, dinlemekten çok daha fazla haz duyar – dünyada başka hiçbir şeyden duyamayacağı denli çok haz. Uyuşuk uyuşuk avlanırlar, uyuşuk uyuşuk giyinirler, uyuşuk uyuşuk yemek yerler, hiçbir şevk duymadan çalışırlar, herhangi bir konuda üç dakikalık konuşma sürdürmeyi bile can sıkıcı bulurlar, ama bir kez öteki konu açıldı mı gülerler, canlanırlar, koltuklarında kendilerini oradan oraya atarlar. Öyleyse bunun lafından bile böyle haz duyuyorlarsa nasıl oluyor da ka-

rınızın şerefiyle oynama girişiminde bulunabileceklerini ileri sürdüğünüzde alınıyorlar – hem de içtenlikle? Ya da yine: Edward Ashburnham en temiz görünümlü adamlardan biriydi; – mükemmel bir sorgu yargıcı, birinci sınıf asker, İngiltere'de, Hampshire'da, dediklerine göre en iyi toprak sahiplerinden biri. Benim de tanık olduğum gibi yoksullar için, umutsuz ayyaşlar için, acılarını dindiren bir koruyucu gibiydi. Onu tanıdığım tüm dokuz yıl boyunca, bir iki kezden başka *Field*'ın sütunlarına giremeyecek bir öykü anlattığını da hiç duymadım. Hatta onları dinlemekten bile hoşlanmazdı; yerinde kıpırdanır, ayağa kalkar, puro falan alınak için dışarı çıkardı. Tam da karınızı emanet edebileceğiniz türden bir adam olduğunu söyleyebilirdiniz. Ben benimkini emanet ettim, delilikti bu.

Ama yine de işte buradayım. Zavallı Edward, ifadesindeki erdemden ötürü tehlikeli idiyse –bunun her zaman ahlaksız adamın ayırt edici özelliği olduğunu söylerler– ya bana ne demeli? Yaşadığım tüm günler boyunca hiçbir konuşmamda, hiçbir zaman, hiçbir uygunsuzluk ima etmediğimi ağırbaşlılıkla ileri sürdüğüm gibi, dahası, düşüncelerimin temizliğini, hayatımın tam bir erdemle geçtiğini yeminle söylüyorum. Öyleyse tüm bunlardan çıkan sonuç nedir? Tüm bu olanlar maskaralık mı, alay mı? Hadım bir harem ağasından başka bir şey değil miyim, yoksa düzgün bir adam –varolmayı hak etmiş adam– sonsuza dek, komşusunun karısı arkasından kişneyen, öfkeli bir damızlık aygır mı?

Bilmiyorum. Bize ışık tutacak hiçbir şey cle yok. Cinsel ahlak denli temel bir konuda her şey böylesine bulanıksa, tüm öteki kişisel ilişkilerin, toplulukların, eylemlerin çok daha incelikli, ustalık isteyen ahlakında bize yol gösterecek ne olabilir? Yoksa biz yalnızca anlık dürtülerimizle davranmak üzere mi yaratılmışız? Hepsi karanlık.

II

Bu durum en iyi nasıl yazılır bilmiyorum – Sanki öyküymüş gibi baştan başlayıp öyküyü anlatmaya çalışmak mı daha iyi olur; yoksa Leonora'nın dudaklarından ya da Edward'ınkilerden bana ulaştığı bu zaman uzaklığından anlatmak mı?

Neyse, onbeş gün falan süreyle, karşımda anlayışlı bir dinleyiciyle, bir köy kulübesindeki ateşin yanında oturduğumu varsayacağım. Uzaklarda deniz gümbürder, başımızın üzerinde devasa rüzgâr akımları parıl parıl yıldızları cilalarken alçak sesle konuşmayı sürdüreceğim. Zaman zaman ayağa kalkacağız, kapıya gideceğiz, kocaman aya bakıp diyeceğiz ki, "Vay, vay, neredeyse Provence'taki denli parlak!" En acıklı öykülerin bile neşe dolu olduğu o Provence'ta bulunmadığımız için usuldan içimizi çekerek ateşin başına geri döneceğiz sonra. Peire Vidal'ın üzünç dolu tarihini getirin aklınıza. İki yıl önce Florence'la Biarritz'den, Kara Dağlar'daki Las Tours'a arabayla gittik. Dolambaçlı koyağın ortasında heybetli bir tepe yükselir, bu tepenin üstünde dört şato vardır – Las Tours, Kuleler. Provence'tan Fransa'ya giden yol üzerindeki bu koyakta korkunç bir karayel esti, gümüş grisi zeytin yaprakları rüzgârda uçuşan saçlara döndü, biberiye demetleri, köklerinden sökülüp savrulmasınlar diye kayalıkların bağrına sokuldu.

Las Tours'a gitmek isteyen elbette zavallı, sevgili Florence'tı. Parlak kişiliğinin ne denli büyük bölümü Connecticut, Stamford'dakilere çekmiş olursa olsun onun eninde sonunda Poughkeepsie'den diploma aldığını da göz önünde bulundurmamız gerekir. Bunu nasıl becerdiğini hiç anlayamadım – öylesine garip, geveze biriydi ki. Gözlerindeki o uzak bakışla –her ne idiyse romantizmle hiç mi hiç ilgisi yoktu o

bakışın– pek de şiirsel düşler görüyor gibi ya da sizden ötelere bir yerlere bakıyor gibi değildi demek istiyorum, çünkü hemen hemen hiç size bakmazdı –sanki herhangi bir karşı çıkmayı ya da o konuda ileri sürülecek herhangi bir düşünceyi susturmak için tek elini havaya kaldırarak– konuşur dururdu. Sessiz William üzerine konuşurdu, Lafazan Gustav üzerine, Paris elbiseleri üzerine, 1337'de yoksulların nasıl giyindiği üzerine, Fantin-Latour üzerine, lüks Paris-Lyons-Akdeniz treni üzerine, Tarascon'da inip rüzgârın süpürdüğü asma köprü üzerinden geçip Rhone'dan Beaucaire'e bir kez daha göz atmaya değip değmeyeceği üzerine.

Hiçbir zaman bir kez daha göz atmadık Beaucare'e elbette –iğne gibi incecik, Beşinci Cadde'yle Broadway arasındaki Flatiron denli yüksek görünen upuzun, üçgen beyaz kulesiyle o güzelim Beaucaire'e– beyaz fıstık çamı ağaçlarının o ulu gövdeleri altındaki mavi süsenlerden yedi dönümlük alanın çevrelediği tepenin üstündeki gri duvarlarıyla Beaucaire. Ne de hoş şeydir beyaz fıstık çamı!...

Hayır, biz hiçbir yere geri dönmedik. Heidelberg'e de dönmedik, Hamelin'e de, Verona'ya da, Majour Dağı'na da – hatta Carcassonne'a bile dönmedik. Sözünü edip durduk, elbette, ama bence Florence şöyle bir kez bakıverince istediği her şeyi elde ediyordu. Onun gören gözleri vardı.

Benim yoktu, ne yazık ki, o yüzden de dünya, geri dönmek istediğim yerlerle doludur – üzerinde gözleri kör eden bembeyaz güneşle kentler; gökyüzünün mavisine karşı duran beyaz fıstık çamları; üzerine baştan başa geyikler, kızıl çiçekler oyulmuş, resmedilmiş kapı tepeliklerinin köşeleri; kargaların bastığı üstlerinde küçücük azizler bulunan tepelikler; sonra gri, pembe saraycıklar; Akdeniz'de, Leghorn'la Napoli arasında denizden bir mil falan içerdeki duvarlarla çevrili

kentler. Bunların hiçbirini bir kezden fazla göremedik, sanki benim için tüm dünya uçsuz bucaksız bir tuvaldeki renkli benekler gibiydi. Belki de öyle olmasaydı şimdi elimde bir şeyler kalmış olurdu.

Bunların tümü konu dışı mı, yoksa konu dışı değil mi? Yine bilmiyorum. Siz, dinleyici, karşımda oturuyorsunuz. Ama öylesine sessizsiniz ki! Hiçbir şey söylemiyorsunuz bana. Ben becerebildiğim kadarıyla, Florence'la geçirdiğim yaşamın nasıl bir yaşam olduğunu, Florence'ın neye benzediğini görmenizi sağlamaya çalışıyorum. Yaa işte, pek parlaktı; dans da ederdi. Şatoların zeminleri üzerinde uçarak dans eder gibiydi, denizlerin üzerinde, kadın terzilerinin salonları üzerinde, tekrar tekrar, Riviera'nın *plages*'i [Fr. kumsalları, –yn] üzerinde – sudan tavana yansıyan, şen şakrak, titrek ışık kümesi gibi. Bu yaşamdaki benim işlevim de, bu parıltılı şeyin varlığını sürdürmesini sağlamaktı. Bu da neredeyse o dans eden yansımayı elle tutmaya çalışmak denli zordu. Hem de bu görev yıllarca sürdü.

Florence'ın teyzeleri benim Philadelphia'daki en tembel adam olmam gerektiğini söylerlerdi. Philadelphia'ya hiç gitmemişlerdi onlar, New England bilinci taşırlardı. Görüyorsunuz ya, o yüksek, ince yapraklı karaağaçların altındaki antika, sömürge dönemlerinden kalma tahta evde Florence'ı görmeye gittiğimde bana ilk söyledikleri şey, bana ilk sordukları soru nasıl olduğum değil, ne yaptığımdı. Ben de hiçbir şey yapmıyordum. Galiba bir şeyler yapmam gerekirdi, ama bunun için hiçbir neden görmüyordum. Niye bir şeyler yapar kişi? Ben yalnızca içeri sürüklendim, Florence'ı istedim. O zamanlar daha insanların oturduğu Ondördüncü Cadde'deki bir Browning çayı falan gibi bir yerde sürüklenmiştim ilk kez Florence'a. New York'a niye gitmiştim, bilmiyorum; niye çaya gitmiştim bilmiyorum. Öyle bir imla yarışmasına Florence'ın niçin katılması gerekmişti anlamıyo-

rum. Orası hiç de, o zaman bile, Poughkeepsie mezunu birini bulmayı bekleyebileceğiniz türden bir yer değildi. Galiba Stuyvesant güruhunun kültürünü arttırmak istedi Florence, tıpkı sefillerin yaşadığı mahalleleri gezer gibi yaptı bunu. Entelektüel sefillikti işte bu da. Dünyayı bulduğundan biraz daha yüceltilmiş bırakmak isterdi hep. Zavallı sevgili şey, onun Franz Halls'la Wouvermans arasındaki ayrım üzerine, Miken öncesi heykellerin tepelerinde bulunan topuzlarla niçin kübik oldukları üzerine saatlerce Teddy Ashburnham'a söylev çektiğini duymuşumdur. Adamın tüm bunlardan ne anladığını merak ederim. Belki de müteşekkir kalmıştır.

Ben kalmıştım, biliyorum. Çünkü anlıyorsunuz ya, benim tüm dikkatim, tüm çabam, Cnossos'taki buluntular, Walter Pater'in akılsal ruhaniliği gibi başlıklar üzerinde tutmaktı zavallı sevgili Florence'ı. Onu orada tutmalıydım anlıyorsunuz ya, yoksa ölebilirdi. Çünkü herhangi bir şey onu heyecanlandırırsa ya da tutkuları gerçekten canlandırılırsa küçücük yüreğinin çarpmayı kesebileceği bildirilmişti bana ciddi ciddi. Tam oniki yıl boyunca, herhangi bir konuşmada, herhangi birinin söylediği her sözcüğü kollamak zorunda kaldım; hani şu İngilizlerin, 'bir şeyler' dediklerinin, yani aşkın, yoksulluğun, suçun, dinin falan filan önünü kesmem gerekti. Havre'da onu gemiden indirdiğimizde gittiğimiz ilk doktor böyle yapılmasının zorunluluğuna inandırdı beni. Ah Tanrım, bu heriflerin topu canavar ruhlu salaklar mı, yoksa tümünün arasında, dünyanın bir ucundan öteki ucuna masonluk ilişkisi mi var?... İşte bana şu Peire Vidal denen herifi düşündüren şey de bu.

Çünkü elbette, onun öyküsü kültür konulu, ben de karımı kültüre yönlendirmeliydim, aynı zamanda da çok gülünç ama, onun gülmemesi gerekiyordu; tıka basa aşkla dolu, aşkı düşünmemesi gerekiyor-

du. Öyküyü biliyor musunuz? Dört Şatolu Las Tours'un sahibesi, övgü olsun diye La Louve –Dişi Kurt– denen Blanche Bilmemne diye biriymiş. Gezgin ozan Peire Vidal, La Louve'a kur yapmış. Kadın da ona metelik vermemiş. Bunun üzerine kadına yaranmak için –âşık olduklarında insanların hep yaptığı şeyler– kurt postuna bürünüp Kara Dağlar'a çıkmış. Montagne Noire'ın çobanları ve köpekleri adamı kurt sanmış, köpek dişleriyle parçalanıp sopalarla dövülmüş zavallı. Neyse onu Las Tours'a geri getirmişler, La Louve hiç de etkilenmemiş. Adamcağızı ovalayıp iyileştirmişler, kocası da ciddi ciddi sitemler etmiş karısına. Vidal, görüyorsunuz ya, yüce bir ozanmış ve yüce bir ozana kayıtsız kalmak uygunsuz bir davranışmış.

Derken Peire Vidal, Kudüs'ün ya da öyle bir yerlerin İmparatoru ilan etmiş kendini, kocası diz çöküp ayaklarını öperken La Louve hiç oralı olmamış. Kutsal Lahit'i geri almak için dört yoldaşıyla birlikte kayıkla yola koyulmuş Peire. Sonra da bir yerlerde karaya oturmuşlar, koca, onu geri aldırmak için bir sürü para harcayarak yolculuk düzenlemek zorunda kalmış. Müthiş zalim bir savaşçı olan koca, yüce ozanlara gösterilmesi gereken yakın ilgi ve serzenişlerine biraz daha katkıda bulunurken Peire Vidal da boylu boyunca kadının yatağına yayılmış. Ama bence o ikisi içinde en zalimi La Louve'ydi. Neyse işte, sonunda olan buydu. İyi öykü değil mi?

Florence'ın teyzelerinin o tuhaf geri kafalılıklarını bilemezsiniz – ne Bayan Hurlbird'lerin, ne de dayısının. O John Dayı, olağanüstü sevimli bir adamdı. İncecik, kibar, daha sonra Florence'ın yaşamının da onunkine benzediği 'kalpli' biri. Stamford'da oturmazdı; onun evi saat yapılan Waterbury'deydi. Bizim şu tuhaf Amerikan tarzımızla, hemen bir yıldan ötekine işlevini değiştiren bir fabrikası vardı orada. Dokuz ay falan kemikten düğme üretirdi. Derken birdenbire arabacıların

üniformaları için pirinç düğmeye geçerdi. Ardından şekerleme kutuları için kabartmalı teneke kapaklara dönüş yapardı. Gerçek şuydu ki, o güçsüz, çırpınan kalbiyle hiçbir şey üretmesini istemiyordu fabrikasının zavallı, yaşlı adamcağız. Emekliye ayrılmak istiyordu. Sonunda, yetmiş yaşındayken emekli olmayı başardı. Gel gör ki kentteki tüm sokak çocuklarının arkasından kendisini gösterip, "İşte gidiyor Waterbury'nin en tembel adamı," diye haykırışmalarından öylesine tedirgin oluyordu ki dünyayı dolaşmaya kalkıştı. Florence, bir de Jimmy denen delikanlı onunla birlikte gitti. Florence'ın bana söylediklerine bakılırsa Bay Hurlbird'ün yanında ki Jimmy'nin işlevi, onu heyecan verici konulardan uzaklaştırmaktı. Onu, örneğin, politik tartışmaların dışında tutmalıydı. Çünkü tüm dünyayı dolaşsanız da, Cumhuriyetçi'den başka hiçbir şey bulamayacağınız günlerde zavallı yaşlı adam ateşli bir Demokrat'tı. Neyse dünyayı dolaştılar.

Yaşlı beyefendinin nasıl biri olduğu konusunda size fikir vermenin en iyi yolu sanırım küçük bir öykü anlatmak. Çünkü belki de yaşlı beyefendinin ne olduğunu bilmeniz önemlidir; benim sevgili zavallı karımın kişiliğinin oluşmasında onun çok büyük etkisi vardı.

San Francisco'dan Güney Denizleri'ne doğru yola çıkmalarından hemen önce yaşlı Bay Hurlbird, yolculuk sırasında tanıştığı kişilere armağan olarak vermek üzere yanında bir şeyler bulundurması gerektiğini söyledi. Bu amaçla alması gereken şeyin portakal olduğu takıldı kafasına –çünkü California portakal ülkesidir– bir de katlanır sandalye. Böylece de kimbilir kaç kasa portakal – o koskoca, serin California portakallarından, bir de kamarasında sakladığı özel kılıfları içindeki katlanır sandalyelerden yarım düzine satın aldı. Geminin yükünün yarısı portakal olmuş olmalı.

Çünkü, bindikleri sürüyle geminin güvertesinde, her sabah gör-

dükleri herkese, tüm tanışıklıkları başlarıyla selamlaşmak olan herkese bir portakal verdi. Ve portakallar şu bizim koca dünyamızın tüm çevresine yetti. Hatta Kuzey Burnu'na geldiklerinde, zavallı yaşlı incecik bir adamdı ya, ufukta bir deniz feneri gördü. "Heey," diyor kendi kendine, "şu adamcağızlar çok yalnızlık çekiyor olmalı. Haydi onlara biraz portakal götürelim." Derken yanındaki meyvelerinden bir kayığa yüklüyor, ufuktaki deniz fenerine doğru giden kayığa kendisi de atlıyor. Karşılaşıp beğendiği ya da yorgun, sakatça gördüğü gemideki tüm kadınlara dağıttı katlanır sandalyeleri de. İşte böyle kalbine karşı korunarak, yanında yeğeniyle dünyayı dolaştı...

Kafasını hiç takmazdı kalbine. Kalbi olduğunu bile bilemezdiniz. Epey olağandışı türde bir kalp olduğunu düşündüğü için, bilimin yararına Waterbury'deki fizik laboratuvarına bağışladı onu. İşin matrak tarafı, seksendört yaşında, zavallı Florence'tan yalnızca beş gün önce bronşitten öldüğünde bu organın sapasağlam olduğu ortaya çıktı. Yalnızca doktorları kandırmaya yetecek denli bozuk atmış ya da cızırtılar çıkarmıştı, ama göründüğü kadarıyla bunun nedeni de ciğerlerin tuhaf yapısıydı. Ben bu konulardan pek anlamam.

Onun parası bana miras kaldı, çünkü Florence da ondan beş gün sonra öldü. Keşke kalmasaydı. Çok can sıkıcı bir konuydu. Hemen Florence'ın ölümünün ardında Waterbury'ye gitmem gerekti, çünkü zavallı sevgili yaşlı adam, vekiller atamam gereken bir sürü hayır kurumuna miras bırakmıştı. Onların doğru dürüst yönetilmemeleri düşüncesi hoşuma gitmiyordu.

Evet, çok can sıkıcıydı. Tam da işleri şöyle kabaca yoluna koymuştum ki, geri dönüp onunla konuşmamı rica eden Ashburnham'ın o olağandışı telgrafını aldım. Hemen arkasından bir tane de Leonora'dan geldi, "Evet, lütfen gelin. Bize çok yardımınız dokunabilir,"

diyordu. Sanki Edward telgrafı ona danışmadan yollamış, daha sonra söylemişti. Gerçekten de Edward'ın önce kıza, kızın da ardından karısına söylemiş olduğu dışında olanlar, aşağı yukarı buydu. Her neyse, yardımım dokunabilecek idiyse bile yardımcı olmakta çok geç kalmıştım. Hemen ardından da İngiliz tipi yaşamı ilk kez tattım. Şaşırtıcıydı. Boğucuydu. Yanımda oturan Edward'ın kullandığı pırıl pırıl arabayı hiç unutmayacağım; hayvanın hareketlerini, adımlarını yüksekten yüksekten atışını, saten gibi derisini. Bir de huzuru. Bir de kırmızı yanakları. Bir de o güzelim, güzelim eski evi.

Branshaw Teleragh yakınlarındaydı, oraya Yeni Orman'ının yüksek, açıklık, rüzgârlarla süprülen ıssızlığından indik. Söylüyorum işte size, Waterbury'den oraya gitmek şaşırtıcıydı. Sonra aklıma geldi –çünkü anımsıyorsunuz Teddy Ashburnham, "gelip, kendisiyle konuşmam" için telgraf çekmişti bana– bu yere, bu insanlara özden bir felaket içeren bir şeyin olabilmesi inanılmazdı. Diyorum size, orası huzurun tam da ruhuydu. Sonra güzel Leonora, sarı bukleli saçlarıyla, gülümseyerek duruyordu üst basamakta, bir uşak, kilercibaşı, hizmetçi falan arkasında. Sanki iki ivedi telgrafın çağrısı üzerine dünyanın öteki ucundan gelmek yerine on mil ilerdeki kasabadan yemeğe uğramışım gibi, "Geldiğinize çok sevindim," dedi yalnızca.

Kız tazılarla birlikte dışardaydı galiba.

Yanımdaki zavallı şeytan da acıdan kıvranıyordu. İnsanın yalnızca kafasından geçirebileceği türden keskin, katıksız, umutsuz, sağır bir acı.

III

1904 Ağustos'unda çok sıcak bir yazdı; Florence bir aydır kaplıcalardaydı. O yerlerden birinde hasta olarak bulunmanın nasıl duygular yarattığını bilmiyorum. Ben hiçbir zaman, hiçbir yerde hasta değildim. Bence hastalar orada kendilerini evlerinde gibi rahat hissediyorlar. Oraya demir atmışlar gibi. Neşeli yüzleriyle, yetke havalarıyla, büründükleri beyaz ketenlerle kaplıcaya gelenlerden hoşlanıyor gibiydiler. Ama bana gelince, Nauheim'da bulunmak –nasıl desem?– neredeyse çıplaklık duygusu veriyordu; kişinin deniz kıyısında ya da büyük bir açıklıkta duyduğuna benzer bir çıplaklık duygusu. Benim hiçbir bağım, hiçbir birikimim yoktu. İnsanın kendi evinde, küçük, içten gelen duygudaşlıklar, kişiyi sarıp kucaklar görünen belli koltuklara sürükler ya da ötekiler düşmanca görünürken daha dostça duran belli sokaklara çeker. İnanın bana, bu duygu yaşamın çok önemli bir bölümüdür. Herkese açık dinlenme yerlerinde uzun süre sürtüp durduğumdan çok iyi bilirim ben bunu. Hem de kişi hep parıl parıldır. Tanrı biliyor ya, ben hiçbir zaman pasaklı biri olmadım. Ama zavallı Florence sabah banyosunu alırken, çok özenle hesaplanmış o saatte, özenle hesaplanmış neşe içinde, özenle hazırlanmış insanların geçip gittiği özenle yapılmış çakıl taşlı yoldaki saksılar içinde özenle düzenlenmiş ağaçlara, sağa doğru kıvrılan herkese açık bahçedeki uzun ağaçlara bakarak Englischer Hof'un özenle süprülmüş basamaklarında durduğumda kapıldığım duygu; banyoların kırmızımsı taşı – yoksa beyaz, yarı ahşap dağ evleri miydi onlar? Yeminle söylüyorum unutmuşum, oralara o denli sık gitmiş olan ben. Bu manzaranın içinde ne denli çok bulunduğumu ölçebilirsiniz böylece. Isınma odalarına, duş odalarına, dört köşe alanın ortasındaki paslı suyun fışkırdığı çeşmeye

giden yolu gözlerim bağlı bulabilirdim. Evet, gözlerim bağlı yolumu bulabilirdim. Uzaklıkları tam olarak biliyorum. Otel Regina'dan yüz seksenyedi adım atın, tam sağa dönün, soldan giderek dörtyüz yirmi adım sizi tam çeşmeye götürür. Kaldırımdan başlayarak Englischer Hof doksanyedi adımdı, ama bu kez aynı dörtyüz yirmi adımı sola dönerek atıyordunuz.

Şimdi anlıyorsunuz ya, şu dünyada yapacak hiçbir işim olmadığından –hiç mi hiç bir işim olmadığından!– adımlarımı sayma alışkanlığı edinmiştim. Florence'la birlikte banyolara yürürdüm. Elbette, konuşmalarıyla beni eğlendirirdi. Dedim ya size, konuşma konusu yapabileceği şeyler inanılmazdı. Tüy gibi yürürdü, saçları özenle taralıydı, çok güzel, çok pahalı giyinirdi. Elbette kendi parası vardı, ama ben buna aldırmazdım. Yine de biliyor musunuz, giysilerinin bir tekini bile anımsayamıyorum. Ya da yalnızca birini anımsıyorum, desenli mavi ipekten –Çin desenli– etekleri çok bol, omuzlarda genişleyen basit birini. Saçları bakır rengiydi, ayakkabılarının topukları öylesine yüksekti ki ayak parmaklarının uçlarında giderdi. Derken, banyoların kapısına vardığında, onu içeri almak için kapı açıldığında, geriye dönüp cilveli bir gülümsemeyle bana bakar, yanağı omzunu okşuyor gibi görünürdü.

O giysiyle koskocaman Leghorn şapkası taktığını – Rubens'in Chapeau de Paille'sine benzer, ama bembeyaz bir şapka taktığını anımsıyorum sanki. O şapka, giysinin kumaşından bir eşarpla gevşekçe bağlanırdı. Mavi gözlerini nasıl değerlendireceğini iyi bilirdi. Boynunda basit, pembe mercan boncuklar olurdu. Görünümünde mükemmel bir temizlik, mükemmel bir pürüzsüzlük vardı...

Evet, onu en belirgin böyle anımsıyorum, o giysiyle, o şapkayla, gözleri masmavi – koyu çakıl mavisi parıldayarak omuzunun üzerin-

den bana bakarken...

Allah kahretsin! Kimin hatırına yaptı bunu? Kaplıcaya gelen birinin hatırına mı? Oradan geçen birinin? Bilmiyorum. Her neyse, benim için olamaz, çünkü hiçbir zaman, yaşamı boyunca hiçbir durumda ya da herhangi bir başka yerde böylesine gülümsemedi bana; cilveli, çağrı dolu. Ah, bir bilmeceydi o; ama zaten bütün kadınlar bilmecedir. Az önce bir yerlerde hiç bitirmediğim bir tümceye başladığımı anımsıyorum... Her sabah Florence'ı banyodan almak için dışarı çıkmadan önce merdivenlerde durduğum sırada kapıldığım duygularla ilgiliydi. Boylu boslu İngilizlerin, ince uzun Amerikalıların, top gibi Almanların, obur Rus Yahudilerinin arasında biraz ufak tefek kaldığımın bilincinde olarak, derli toplu, kusursuz, iyice taranmış, fırçalanmış orada durur, sigaramı tabakamın üstüne vurur, güneş ışığı içindeki dünyayı bir an seyrederdim. Ama bunu bir daha tek başıma hiç yapamayacağım bir gün de gelecekti. Yani, Ashburnhamların gelişinin benim için ne demek olduğunu düşünebilirsiniz.

Birçok şeyin görünümünü unuttum, ama Otel Excelsior'un yemek salonunun o geceki görünümünü hiç unutmayacağım – daha başka birçok gecelerdekini de. Tüm o şatolar silinip gitti belleğimden, bir kez daha göremediğim tüm o kentler; ama kâğıttan yapılma meyvelerle, çiçeklerle süslenmiş o beyaz oda, o uzun pencereler, o bir sürü masa, her bir aynalığında yukarı doğru uçan üç altın sarısı turna kuşu bulunan kapının siyah paravanası, odanın ortasındaki palmiye ağacı, garsonların ayak hışırtıları, o soğuk, pahalı şıklık, her gece içeri girerlerken yemeğe gelenlerin görünümleri –sanki Kur yetkililerinin öğütlediği bir yemeği yemeleri gerekiyormuşçasına ciddiyet havaları, asla bu yemekten zevk almamak zorundaymışçasına ağırbaşlılık havaları– işte bunları kolaylıkla unutamayacağım. Derken bir akşam ala-

cakaranlıkta, paravananın çevresinden dolaşarak ağır adımlarla içeri girdiğini gördüm Edward Ashburnham'ın. Yüzü griye kesmiş başgarson –hangi gizli kuytularda, köşelerde besler insanlar bu tümden gri anlatımları?– bu yaratıkların ürkek yaltaklanmasıyla ona doğru gitti, fısıldasın diye gri kulağını uzattı. Bu yeni gelenler için genellikle çok büyük bir sıkıntıydı ama Edward Ashburnham tam bir İngiliz gibi, beyefendi gibi katlandı. Duclaklarında üç heceli bir sözcüğün biçimlendiğini görebildim –anımsıyorsunuz, bu dünyada bu tür inceliklere dikkat etmek dışında yapacak hiçbir şeyim yoktu– hemen o anda da Branshaw Teleragh'tan, Branshaw Malikanesi'nden, Ondördüncü Süvari Alayı'ndan, Yüzbaşı Edward Ashburnham olması gerektiğini anladım onun. Biliyordum, çünkü her akşam yemekten hemen önce, salonda beklerken, otel sahibi Bay Schnotz'un izniyle, her konuğun oda kiralarken imzalaması gereken polis tutanaklarını incelerdim.

Başgarson onu hemen, bizimkinden üç masa ötedeki, New Jersey, Falls Riverlı Grenfallların tam o sıra boşalttığı masaya yönlendirdi. Alçalmış olsa da güneş ışığının dosdoğru üzerine düşmesi yüzünden yeni gelenler için orasının hiç de hoş bir yer olmadığı takıldı aklıma, aynı anda, aynı şey Yüzbaşı Ashburnham'ın da kafasını kurcalamıştı sanki. Yüzü, o müthiş İngiliz tavrıyla, şimdiye kadar hiçbir şey belli etmemişti. Hiçbir şey. Onda ne sevinç vardı ne üzünç; ne umut ne korku; ne sıkıntı ne doyum. O kalabalık salondaki tek bir kişiyi bile algılamıyor gibiydi; balta girmemiş bir ormanda da yürüyor olabilirdi pekâlâ. Daha önce hiç böylesine yetkin anlatım görmemiştim, bir daha da hiç görmeyeceğim. Hem küstahtı, hem küstah değildi; alçakgönüllüydü, alçakgönüllü değildi. Sol şakağından sağ şakağına dökülecek biçimde olağanüstü bir dalgayla biçimlendirilmiş saçları sarıydı; açık kiremit kırmızısı bir renk saç diplerine dek hiçbir ton far-

kı yapmaksızın mükemmel biçimde yüzüne yayılmıştı; sarı bıyığı diş fırçası denli dimdikti, şöyle azıcık kamburumsu bir hava versin diye siyah smokin ceketinin omuzlarını biraz kalınlaştırdığına içtenlikle inanıyorum. Böyle bir şeyi yapmak için onun gibi olmak gerekirdi; bu, onun düşüneceği türden bir şeydi. Atları dizginlerinden kolanlarına bağlayan kayışlar, Chiffney gemleri, çizmeleri; en iyi sabunu, en iyi konyağı nerede bulacağınız, Hayber tepelerinden aşağı atını süren adamın adı, dört numara barutu doldurmadan önce üç numara saçmanın yayılma gücü ... aman Tanrım, bunlar dışında bir şeyden konuştuğunu hiç duymadım. Ah, evet, bir keresinde benim kendi özel tonumdaki mavi boyunbağlarımı Burlington Pasajı'ndaki bir mağazadan, New York'taki kendi insanlarımdan aldıklarımdan daha ucuza alabileceğimi söyledi bana. Ondan beri de boyunbağlarımı o mağazadan getirtip dururum. Yoksa Burlington Pasajı adını anımsayamazdım. Neye benzediğini merak ederim. Hç görmedim. Şu Roma'da Forum'dakilere benzer iki sıra kocaman sütunlardan oluştuğunu, Edward Ashburnham'ın arasından uzun adımlarla yürüdüğünü hayal ederim. Belki de değildir, hiç ilgisi yoktur. Bir kez de bana yükseleceği için İskoç Tahvili almamı öğütledi. Ben de aldım, tahviller de yükseldi. Ama bu bilgiyi nasıl elde etti, en küçük bir fikrim yok. Sanki mavi göklerden düştü.

İşte onunla ilgili tüm bildiğim yalnızca buydu bir ay öncesine dek – hepsi de domuz derisinden yapılmış, üzerinde adının başharfleri olan E. F. A. harfleri bulunan bavullarının çokluğu bir de. Silah bavulları vardı, yakalık bavulları, gömlek bavulları, mektup bavulları, her birinde dört şişe ilaç bulunan bavullar, şapka bavulları, binici başlığı bavulları. Bavullarını yapmak için Gadarene domuzlarından tam bir sürüye gerek duymuş olmalılar. Gizlice odasına süzülebilsey-

dim, ceketini, yeleğini çıkarmış, şık mı şık pantalonunun belinden çizme topuklarına dek inen upuzun çizgisiyle ayakta görmek için yapardım bunu. Azıcık düşünceli bir havası olurdu, bir tür bavulu açarken, öteki tür bavulu kapatırdı.

Güzel Allahım hepsi ne buldular onda? Çünkü yemin ederim, içi dışı, hepi topu buydu; iyi bir asker olduğunu söylemelerine karşın. Yine de Leonora acıya benzer bir tutkuyla ona tapıyordu ve zehir gibi bir acıyla nefret ediyordu ondan. Duyguya benzer bir şeyi nasıl uyandırabilirdi herhangi birinde?

Hatta, onlarla ne konuşmuştur – baş başa kaldıklarında? –Ah, ansızın patlayan bir esin çakımıyla, biliyorum. Çünkü bütün iyi askerler duygusaldırlar– o türden bütün iyi askerler. Uğraşları, bir yandan, cesaret, bağlılık, şeref, sadakat gibi kocaman laflarla doludur. Dokuz yıl süren yakın dostluğumuz süresince, "daha ciddi şeyler," dediği konularda hiç tartışmadığını düşünmenize yol açtımsa Edward Ashburnham üzerine yanlış bir izlenim edinmenize neden olmuşum demektir. Bana en son patlamasından bile önce, kimi zaman, gecenin çok ilerlemiş saatlerinde, diyelim ki, ağzından kaçırdığı bir şeyle kendi evreninin duygusal yanını ele verirdi. Iyi bir kadınla birlikteliğin sizin kurtuluşunuza ne çok katkıda bulunacağından dem vururdu, hem de sadakatin, erdemler içinde en iyisi olduğunu söylerdi. Dimdik söylerdi bunu elbette, ama yine de bu tümcede en küçük kuşkuya yer yokmuş gibi.

Sadakat! Garip düşünce, değil mi? Her neyse, zavallı sevgili Edward'ın çok okuyan biri olduğunu de eklemeliyim; duygusal romanların içinde kendini yitirerek saatler geçirirdi – daktilo kızların markizlerle, dadıların soylularla evlendiği romanların. Hem de onun kitaplarında, kural olarak, gerçek aşk süreci su gibi pürüzsüz akıp gi-

derdi. Hem şiirden de hoşlanırdı, belli bir türünden – bütün bütüne acıklı bir aşk öyküsü bile okuyabilirdi. Umutsuz bir ayrılışı okurken gözlerinin yaşlarla dolduğunu görmüşümdür. Bir de severdi, duygusal bir özlemle, tüm çocukları, köpek yavrularını, yani güçsüzleri genel olarak ...

İşte, görüyorsunuz, at kayışları üzerine sağlam sağduyusuyla, bir bölge sorgu yargıcı olarak –hâlâ duygusal– deneyimleriyle kadınlara şakır şakır anlatacak yığınla şeyi olurdu; nihayet, o anda sevistiği kadının, sonsuza dek sadık kalmaya yazgılı kişi olduğu üzerine yoğun, iyimser inancıyla... Ortalıkta utangaçlık duymasına yol açacak bir erkek olmadığı zamanlar, epeyce konuşma konusu bulup çıkardığını sanıyorum. Bana en son patlayışı sırasında – her şeyin en sonunda, zavallı kız o ölümcül Brindisi'ye doğru yol alırken, Edward da hem kendini hem beni, onu hiçbir zaman gerçekten sevmediğine inandırmaya çalışırken tanımlamalarının nasıl da edebi, nasıl da kusursuz olduğunu görerek epey şaşkınlığa kapılmıştım. Neredeyse iyi bir kitap gibi konuştu – hiç de ucuz duygusallığa kaçmayan bir kitap gibi. Anlıyorsunuz ya beni pek de erkekten saymamıştı. Bir kadın ya da hukuk danışmanı gibi gördü beni galiba. Her neyse o korkunç gece bir patlamayla fışkırdı her şey ondan. Derken ertesi sabah beni yanında Assizes'e götürdü, kiracılarından birinin bebeğini öldürmekle suçlanan kızı için suçsuz kararı çıkartmak üzere nasıl da sakin mi sakin, iş bitirici bir tavırla çalışmaya koyulduğunu gördüm. O kızın savunmasına iki yüz pound harcadı ... Yaa işte, Edward Ashburnham buydu.

Az kalsın gözlerini unutuyordum. Belli bir tür kibrit kutusu denli masmaviydi. Onlara dikkatle baktığınız zaman, tam anlamıyla dürüst, tam anlamıyla dosdoğru, tam, hem de tam anlamıyla aptal olduklarını görürdünüz. Göz kapaklarının içindeki tuğla kırmızısına dek hiç

ton ayrımı yapmaksızın yayılan tuğla pembesi görünümü, gözlerine günahkâr bir anlatım katıyordu – tıpkı pembe porselen üzerine yapılmış mavi mozaik gibi. Ayrıca da bu herif bir odaya girdiğinde, sihirbazın bilardo toplarını cebe indirmesi denli beceriyle her kadının bakışını üzerinde toplardı. Çok şaşırtıcıydı. Biliyorsunuz, hani sahnedeki adam aynı anda onaltı topu birden havaya atar, hepsi de orasına burasına serpiştirilmiş ceplerin içine, omuzlarındakilere, topuklarındakilere, kollarının içindekilere doluverir; hem de o kılını kıpırdatmadan durur, hiçbir şey yapmaz. Yaa, işte aynı böyleydi. Pürüzlü, boğuk bir sesi vardı.

İşte orada, masanın başında duruyordu. Arkam paravana dönük ona bakıyordum. Sonra ansızın, iki belirgin anlatımın, o kıpırtısız gözlerinde oynaştığını gördüm. Nasıl becermişti bunu, hay kör şeytan, o iki dimdik bakan, sakınmayan göz? Çünkü gözlerin kendileri hiç kıpırdamamış, benim omzumun üstünden paravana bakmayı sürdürmüştü. Bakışı tamamıyla dümdüzdü, tamamıyla doğrudandı, tamamıyla değişmezdi. Bence göz kapakları gerçekte biraz yuvarlaklaşmış, belki de dudaklar da biraz kıpırdamış olmalıydı, sanki diyorduki: "İşte, haydi bakalım, sevgilim." Neyse, anlatımı, gurur, doyum, sahiplenme doluydu. O anlatım, daha sonra bir kez de, bir an için Branshaw'ın güneşli tarlalarına bakıp, "Bunların tümü benim toprağım" derken gördüm.

İşte şimdi yine, bakışı, belki de daha doğrudan, daha sert, mümkünse cüretliydi de. Ölçüp biçen bir bakıştı; meydan okuyan bakıştı. Bir keresinde Wiesbaden'deyken, onu Bonner Hussaren'a karşı polo oynarken izlediğimiz sıra, olasılıkları ölçüp biçen, yere bakan aynı bakışın gözlerine çöreklenip oturduğunu görmüştüm. Alman Yüzbaşı, Kont Baron Idigon von Lelöffel, o hilebaz Alman tavrıyla salına salına

yürüyerek topla birlikte kendi kalelerine gelmişti. Öteki oyuncuların hepsi bir yerlere dağılmıştı. Tam ustalık denemesi falan gibi bir şeydi. Ashburnham bizim durduğumuz parmaklıklara epeyce yakındı, kendi kendine söylendiğini duydum: – "Ucu ucuna yapılabilir!" Yaptı da. Vay canına! Tıpkı damdan düşen bir kedi gibi dört bacağı da yanlara savrulmuş durumda çevirdi o bodur atı....

İşte, gözlerinde dikkatimi çeken tam da bu bakıştı: "Ucu ucuna," diye kendi kendine mırıldandığını şimdi bile duyabiliyorum, "yapılabilir."

Dönüp omzumun üstünden baktım, uzun boylu, pırıl pırıl gülümseyen şen Leonora'yı gördüm. Sonra ufak tefek, sarışın, denizin üstündeki güneş parıltısı gibi ışıklar saçan karımı.

O zavallı alçak herif! Bir düşünsenize o anda tam belalı bir açmaza düşmüş, kafasının içinden, "ucu ucuna yapılabilir," diye geçiriyordu. Yanardağ patlamasının ortasında kalmış, kargaşanın içine dalıp samanlığı ateşe vermeyi ucu ucuna becerebileceğini söylüyordu. Çılgınlık mı? Alın yazısı? Hangi şeytan bilir?

Bayan Ashburnham o günden sonra bir daha hiç görmediğim bir neşe sergiliyordu. Belli sınıflardan gelme İngilizlerin içinde daha tatlı olanları, kaplıcaya gittiklerinde, benim vatandaşlarımla tanıştıkları zaman alışılmışın dışında sevinmiş gibi yaparlar. Sık sık dikkatimi çekmiştir bu. Elbette öncelikle Amerikalıları kabul etmiş olmaları gerekir. Ama bir kez bunu becerdiler mi sanki kendi kendilerine şöyle derler: "Bu kadınlar çok gösterişli, Gösterişten bize zarar gelmez." Ama gelir. Leonora'ya da böyle olmuştu – en azından bana gözü takılıncaya dek. O başladı, Leonora başladı – belki de üzerine bir parça küstahlık bulaşmış olduğu izlenimini bende uyandıran da buydu, çünkü ondan sonra bir daha hiç buna benzer bir şey yapmadı – oldukça

uzaktan, oldukça yüksek sesle şöyle demeye başladı:

"O dağınık eski masada durma, Teddy. Gel şu tatlı insanların yanına oturalım!"

Bu, söylenecek en olağandışı şeydi. Çok olağandışı. Ben yaşamım boyunca bana tümden yabancı olanlara tatlı insanlar diyememişimdir. Ama, elbette, o da kendi çapında bilgi topluyordu, her neyse onun topladığı bilgilere göre de ben –içerdekilerden başka biri değil, çünkü o da konuk listesini okumak zahmetine katlanmıştı– onun gözünde temiz pak bulteryer köpeklerinden biraz daha çok anlam kazanmıştım. Gelip, göz alıcı bir tavırla bizimkinin yanındaki boş masaya oturdu – Guggenheimerlara ayrılan masaya. Yüzü gri bir koçunkine benzeyen başgarsonun bütün karşı çıkmalarına kulaklarını tümden tıkayarak oturdu. O zavallı adamcağız da değişmez görevini yapıyordu. Burada bir ay kaldıktan sonra kendisine iki buçuk dolar bahşiş verdikleri için bahşiş sistemi üzerine hourdanmalarıyla korkudan aklını başından aldıkları zaman tanımıştı bu Chicagolu Guggenheimerları. Leonora'nın gülücüklerinin, hiçbir etkiye açık olmayan sinesinde neden olacağı dertler dışında Teddy Ashburnham'la karısının ona hiç sorun çıkarmayacağını biliyordu – ama yine de hiç belli olmaz bütünüyle lekesiz olmayan bir göğüslüğün arkasında neler dönebileceği. Hem de Edward Ashburnham her hafta ona sağlam, iyi, altın bir İngiliz lirası verirdi. Yine de bu iri yarı adam masayı Chicagolu Guggenheimerlara ayırmakta kararlıydı. Sonunda Florence dedi ki:

"Niye hepimiz aynı çanaktan yemiyoruz? – Bu yaramaz bir New York deyimi. Ama eminim hepimiz çok tatlı, sessiz insanlarız, masamızda dört kişilik yer olabilir. Masa yuvarlak."

Sonra da işte, Yüzbaşı'dan onaylayan bir şakırtı geldi, belli belirsiz bir duraksama geçirdiğini açıklıkla ayırt edebildim – sonra da atı

tökezlemiş gibi Bayan Ashburnham'dan hızlı, keskin bir kıpırtı. Ama atını çitten pek güzel aşırttı, tek bir hareketle oturduğu sandalyeden kalkarak karşımdaki yere yerleşti.

Gece elbisesinin Leonora'ya en çok yakışan şey olduğunu düşünmedim hiç. Aşırı kusursuzca biçilmişti, hiç buruşukluk yoktu. Her zaman siyahlara bürünürdü, omuzları çok klasikti. Sanki giysisinin göğüs kısmından dışarı, siyah Wedgwood vazodan çıkan beyaz mermer bir büst gibi yükselirdi. Bilmiyorum, işte.

Her zaman sevmişimdir Leonora'yı, bu gün yaşamımı, geriye ne kaldıysa, neşe içinde onun emrine sunabilirim. Ama eminim hiçbir zaman ona karşı, hani nasıl derler, cinsel içgüdü gibi bir şeylerin belirtisi bile başlamamıştır içimde. Sanırım –yoo, hayır eminim– o da bana karşı duymadı bunu. Benim görebildiğim kadarıyla bunu yapan onun o beyaz omuzlarıydı. Onlara baktığım zaman, bir gün üzerlerine dudaklarımı bastırırsam, azıcık soğuk olduklarını duyacakmışım gibi geliyordu – buz gibi soğuk değil, insan sıcaklığından yoksun değil, hani hamamlar için derler ya, ürpertici, işte öyle. Ona baktığım zaman dudaklarının ucu ürperiyordu sanki...

Hayır, Leonora her zaman, terzi elinden çıkma mavi elbisesiyle en güzel görünmüştür gözüme. O zaman beyaz omuzları o muhteşem saçlarını donuklaştırmazdı. Kimi kadınların çizgileri, gözlerinizi boyunlarına, kirpiklerine, dudaklarına, göğüslerine çeker. Ama Leonora'nınkiler her zaman bakışlarınızı bileklerine çevirmenizi sağlar gibiydi. Bu bilek siyah ya da tilki derisi bir eldivenle en güzel görünürdü, sürekli altından bir mektup kutusu anahtarı asılı küçük bir zincir sallanan bileklik olurdu. Belki de içine yüreğini, duygularını kilitlediği yer burasıydı.

Neyse, karşıma geçip oturdu, sonra da benim varlığım ilk olarak

dikkatini çekti. Bana ansızın, ama bile bile uzun uzadıya baktı. Gözleri de maviydi, koyuydu, göz kapakları öylesine bombeliydi ki, göz irislerinin tüm yuvarlaklığını yansıtıyordu. Bir an için, bana bakan deniz feneriymiş duygusunu veren en harikulade, en etkileyici bakıştı. Arkalarındaki beyinde birbirini kovalayan bir dizi hızlı soruyu gördüm sanki. Beynin soruları sorduğunu, eliyle yoklayarak, bir atın niteliklerini anlamada çok usta olan bir kadının yalınkatlığıyla gözlerin yanıtladığını duyar gibi oldum – gerçekten de atları değerlendirmede çok iyiydi. "Duruşu güzel; kolanın arkasında yulaf için epey yer var. Omuzlar pek iyi değil," falan. İşte böyle gözleri sordu, "Parasal konularda güvenilir mi bu adam; âşık rolü oynamaya kalkışır mı; kadının başına dert açacak tipte mi; hepsinden de önemlisi serüvenlerim üzerine boşboğazlık eder mi?"

Sonra ansızın, o soğuk, azıcık küstah, neredeyse kendini koruma durumunda olan porselen mavisi gözlere, bir sıcaklık, yumuşaklık, dostça bir tanışıklık yerleşti ... ah, çok çekiciydi, çok dokunaklıydı – epey de küçük düşürücü. Bu annenin oğluna bakışıydı, ablanın erkek kardeşine. İçinde güven duygusunun izleri vardı; hiçbir sınırlamaya gerek olmadığının izleri. Tanrım, sanki hasta birisiymişim gibi baktı bana; hemen tüm kadınların banyo sandalyesindeki zavallı bir adama bakacakları gibi baktı. Evet, o günden sonra Florence'a değil de bana hastaymışım gibi davrandı. Gerçekten, serin günlerde elinde bir battaniyeyle peşimden koşardı. Bu yüzden de sanırım gözleri olumlu bir yanıt verdi. Ya da belki de hiç olumlu bir yanıt değildi. Ardından Florence dedi ki: "Artık böylece yuvarlak masa tamamlandı." Edward Ashburnham azıcık genizden homurdandı yine; ama Leonora belli belirsiz titredi, sanki hayalet görmüştü. Ben de ona nikel–gümüş ekmekliği uzatıyordum. Avanti!...

IV

İşte böylece başladı dokuz yıllık kesintisiz huzur dönemi. Bu yılların belirleyici özelliği, Ashburnhamlar açısından olağanüstü bir iletişim isteği, buna karşılık olarak da bizim yine epey olağanüstü biçimde hem de neredeyse tümden kişisel konuları dışta bırakmamızdı. Gerçekten de, ilişkimizi belirleyenin, her şeyi başka türlü olamazmışçasına peşin peşin varsaymak olduğunu görebilirsiniz. Çıkış noktamız, hepimizin "iyi insanlar" olduğuydu. Bifteği az pişmiş, ama çok da az pişmiş olmadan sevdiğimizi varsaymıştık; erkeklerin ikisi de öğle yemeğinden sonra güzel bir likörlü konyak tercih ederdi; iki kadın da Fachingen suyuyla seyreltilmiş çok hafif Ren şarabı içerdi – işte böyle şeyler. Aynı zamanda durumumuza uygun eğlencelerden ölçülü biçimde isteyebileceğimiz her şeye yetecek denli varlıklı olduğumuzu da varsaymıştık – gündüz arabalar, motorlu taşıtlar kiralayabileceğimizi; birbirimize akşam yemekleri verebileceğimizi, arkadaşlarımızı yemeğe götürebileceğimizi, istersek tutumluluk taslayabileceğimizi. Her gün kendisine Londra'dan *Daily Telegraph* gazetesinin gönderilmesi gibi bir alışkanlığı vardı Florence'ın. Hep İngiliz özentisi olmuştur Florence; New York *Herald*'ın Paris baskısı her zaman yetti bana. Ama Ashburnhamların Londra gazetelerinin İngiltere'den geldiğini keşfettiğimiz zaman Leonora'yla Florence bir yıl bir aboneliği, öteki yıl öbürünü iptal etmeye karar verdiler birlikte. Bunun gibi, her yıl kaplıcalara gelen Nassau Schwerin Grand Dükü, düzenli olarak gelen Kur konuklarından onsekiz aileyle yılda birer kez birlikte yemek yerdi. Sıra kendine gelince de onsekiz aileye birden yemek verirdi. Bu akşam yemekleri epey pahalıya patladığından sıra Dük'ü ağırlamaya geldiğinde (Grand Dük'ü, sürüyle maiyetini, orada bulu-

nabilecek tüm diplomatik kişileri çağırmanız gerekiyordu) – Florence'la Leonora kafa kafaya verip Grand Dük'ü ikimizin birlikte çağırmaması için hiçbir neden olmadığında anlaştılar. Öyle de yaptık. Ekselanslarının bu tutumluluğa aldırdığını, dahası dikkat bile ettiğini hiç sanmıyorum. Her neyse, Kraliyet ailesine verdiğimiz ortak yemekler giderek yıllık bir işlev kazandı. Gerçekten de giderek büyüdü, büyüdü, bir tür mevsimi kapatış yemeği işlevine büründü, en azından bizim açımızdan.

"Kraliyet ailesi"yle kaynaşmaya meraklı kişiler olduğumuzu söylemek istemiyorum hiç. Değildik; hiçbir iddiamız yoktu; yalnızca "iyi insanlar"dık. Ama Grand Dük son Kral VII. Edward gibi çok tatlı, sıcakkanlı bir soyluydu, onun yarışlardan, çok seyrek de olsa en çok hoşlandığımız konudan, yeğeni İmparator'dan söz edişini dinlemek çok keyifliydi; ya da yürüyüşüne kısa bir ara verip tedavimizin nasıl gittiğini ya da Frankfurt Welter Bahisleri'nde Lelöffel'in av atı üzerine yatırdığımız paranın tutarını tatlı tatlı soruşu çok hoştu.

Size yeminle söylüyorum, zamanımızı nasıl geçirdiğimizi hiç bilemiyorum. Herhangi biri zamanını nasıl geçirir? Dokuz yıla ulaşıp da ondan geriye gösterecek hiçbir şey kalmaması nasıl mümkün olabilir? Satranç taşı biçiminde yontulmuş, tepesinde Nauheim'den dört görünüm görebileceğiniz bir topuz bulunan kemikten bir kalemlik dışında. Deneyime gelince, yoldaşlar üzerine bilinenlere gelince – ikisi de sıfır. Yemin ederim, istasyona giden yolun sonunda öylesine pahalı menekşeler satan bayanın beni kandırıp kandırmadığını da düşünmeden hemen söyleyemem; Leghorn'da, istasyonda kapanlarımızı taşıyan hammal, düzenli tarifenin parça başına bir lira olduğunu söylediği zaman onun bir hırsız olup olmadığını da bilmiyorum. Bu dünyada insanın rastgeldiği dürüstlük örnekleri de tıpkı şerefsizlik ör-

nekleri denli şaşırtıcı. Tam kırkbeş yıl kendi türüyle kaynaştıktan sonra, kişinin türdeşleri üzerine bir şeyler bilebilme alışkanlığını edinmiş olması gerekir. Ama edinemez.

Bence çağdaş uygarlığın getirdiği alışkanlığın – herkesi peşin peşin kabullenmek gibi bir çağdaş İngiliz alışkanlığının bunda çok suçu var. Bunun nasıl da tuhaf, incelik isteyen bir şey olduğunu anlayacak denli uzun süre inceledim; bir şeyin değerini ölçme yeteneğinin sizi nasıl yanıltmayacağını bilecek denli.

Dikkatinizi çekerim, bunun dünyadaki en müthiş yaşama biçimi olmadığını söylemek istemiyorum; bunun neredeyse akıldışı yüksek bir düzey olmadığını. Çünkü gerçekten de bir kez iğrendiniz mi, her gün bir sürü, ince, ılık, pembe lastik gibi şeyi yemek zorunda kalmak mide bulandırıcıdır; ılık, tatlı Kümmel'le kafayı bulmak istediğinizde konyak içmek zorunda olmak da hiç hoş değildir. Gerçekten istediğiniz, geceleri sıcak bir banyo yapmakken sabah soğuk suyla yıkanmak da can sıkıcıdır. Gerçekte geri kafalı bir Philadelphialı Quaker'ken, peşin peşin Episkopan olduğunuz düşünülürse, içinizin derinliklerinde yatan dedelerinizin inancı biraz kıpırdanır.

Ama bunlar yapılmalıdır; bu, tüm toplumun, Aesculapius'a borçlu olduğu göstergedir.

Hem de işin tuhafı, garibi de şu, tüm bu kurallar dizisi herkes için geçerlidir – otellerde, tren istasyonlarında, daha az olarak belki de gemilerde, ama hatta, sonunda gemilerde de rastladığınız herkes için. Bir kadınla ya da adamla tanışırsınız, ufacık, içten gelen seslerden, en belirsiz kıpırtılardan hemen kestirirsiniz iyi bir insanla mı yoksa işe yaramazın biriyle mi karşı karşıya olduğunuzu. Yani biliyorsunuz, onların az pişmiş biftekten, İngilizliğe dek tüm programın başından sonuna dimdik gidip gidemeyeceklerini söylemeye denktir

bu. Boyları uzunmuş, kısaymış fark etmez; sesleri kukla gibi çatlak mı, yoksa kasabanın boğası gibi böğürüyor mu fark etmez; Alman mı, Avusturyalı mı, Fransız mı, İspanyol mu, hatta Brezilyalı mı fark etmez – her sabah soğuk suyla yıkanan, kabaca konuşursak, diplomatik çevrelerde dolanan Almanlar ya da Brezilyalılar olacaklardır.

Oysa tümündeki uygunsuzluk da, –neyse, boş verin, söyleyeceğim işte– baş belası dert de, tüm bu peşin kabullenmelerle benim sınıflandırdığım şeylerden bir karış bile derine inilememesi.

Size bunun epey olağandışı bir örneğini verebilirim. Anımsayamıyorum tam olarak birinci yılımızda mıydı – dördümüzün birlikte Nauheim'da geçirdiği ilk yıl, çünkü, elbette, Florence'la benim dördüncü yılımızdı, ama ilk ya da ikinci yıl olması gerekir. Bu hemen, tartışmalarımızın olağandışılığı, aramızda gelişen içtenliğin hızlılığı konusunda bir ölçü olabilir sizin için. Bir yandan bu geziye öylesine doğallıkla, öylesine az ön hazırlık yaparak başladık ki, sanki önceden de bunun gibi bir sürü yolculuğa çıkmıştık; yakınlığımız öylesine derin görünüyordu....

Yine de gittiğimiz yer, açıkçası, Florence'ın bizi en azından hemen götürmeyi isteyeceği yerdi, böylece de oraya içten dostluğumuzun başlangıcında gitmiş olmamız gerekeceğini düşünebilirsiniz. Arkeolojik gezilerde rehber olarak müthiş bir uzmandı Florence, insanları yıkıntılarda dolaştırmak, adamın birinin, başka bir adamın boğazlanmasına baktığı pencereyi göstermek kadar hoşlandığı başka şey yoktu. Bunu yalnızca bir kez yaptı; ama müthiş görkemli biçimde yaptı. Tüm mahallelerin kare olduğu, tüm caddelerin numaralandığı, böylece de kolaylıkla Yirmidördüncü Cadde'den Onüçüncü'ye gidebileceğiniz herhangi bir Amerikan kentindeki anıtı gezdirir denli kolaylıkla bulurdu yolunu yalnızca bir tek Baedeker rehberinin yardımıyla.

Rastlantı bu ya, iyi bir trenle Nauheim'dan elli dakika uzakta antik M— kenti vardır, volkanik taşlardan kocaman bir tepenin üzerinde, tıpkı şal gibi omuzlarına doğru üç yandan yükselen yolla sarılmış. Bunun da tepesinde bir şato vardır –Windsor gibi kare biçiminde bir şato değil, cesurca parıldayan yaldızlı rüzgâr gülleriyle yüksek doruklardan, siyah mermer duvarlardan oluşmuş bir şato– Macar Azize Elizabeth'in şatosu. Prusya'da bulunmak gibi bir kötü yanı vardı şatonun; o ülkeye gitmek her zaman istenmeyen bir şeydi; ama çok eskidir, bir sürü çift kuleli kilisesi vardır, yemyeşil Lahn Vadisi'nden piramit gibi yükselir. Aushburnhamların özellikle oraya gitmek istediklerini hiç sanmıyorum, ben kendim de oraya gitmeyi özellikle istemedim. Ama görüyorsunuz ya, kimse karşı çıkmadı. Haftada üç ya da dört kez geziye gitmek tedavinin bir parçasıydı. Böylece hepimiz de düşünce birliği içinde, itici gücü sağladığı için Florence'a minnettar kaldık. Florence'ın elbette, kendine has bir dürtüsü vardı. O sıralar kendini Yüzbaşı Ashburnham'ın eğitilmesine adamıştı – ah elbette oldukça pour le bon bir dürtü. Leonora'ya derdi ki: "Anlamıyorum nasıl oluyor da yanı başında böylesine bilgisizce yaşamasına izin verebiliyorsun." Leonora'nın çok yetkin bir eğitim görmüş olması bana hep çok çarpıcı gelmiştir. Her neyse, Florence'in ona söyleyeceği her şeyi önceden biliyordu. Belki de sabahları Florence'tan önce kalkıp Baedeker'den okumuştur. Leonora'nın bir şeyler bildiğini anlardınız demek istemiyorum, ama Florence, cesur Ludwig'in nasıl aynı anda üç kadın birden almayı istediğini bir anlatmaya başlarsa –kadınları birbiri ardından almak isteyen ve bir sürü soruna yol açan VIII. Henry'den ayrılıyordu bu açıdan– Leonora başını öyle bir tavırla sallardı ki, benim zavallı karımın dili dolaşırdı.

O da bağırırdı: "Madem biliyordun, neden Yüzbaşı Ashburnham'a

anlatmadın o zaman? Bunları ilginç bulduğundan eminim." Leonora düşünceli düşünceli kocasına bakar, "Bana sanki elini incitirmiş gibi geldi – biliyorsun atların ağızlarına bakmak için kullandığı elini ..." derdi. Zavallı Ashburnham kızarır, homurdanır: "Önemli değil. Benim için canınızı sıkmayın," derdi.

Bence karısının alayları zavallı Teddy'nin ödünü epey patlatıyordu; çünkü bir gece sigara odasında bana ciddi ciddi, kafasında çok fazla şey bulunmasının insanın polodaki hızını düşüreceğine inanıp inanmadığımı sordu. Dediğine göre kafalı Johnnie'lerin dört ayak üstüne bindiklerinde genellikle epey aptallaşmaları ona çok çarpıcı geliyordu. Elimden geldiğince onu inandırmaya çabaladım. Dengesini bozacak denli çok şeyi alabileceğe pek benzemediğini söyledim. O sıralar Yüzbaşı, Florence tarafından eğitilmenin tadını çıkarıyordu açıkça. Bunu haftada üç dört kez Leonora'yla benim onaylayan bakışlarımız altında yapıyordu. Bu, anlıyorsunuz ya, pek sistemli değildi. Ansızın patlamalarla gelirdi. Yeryüzündeki karanlık bölgelerden birini açan, yeryüzünü bulduğundan azıcık daha aydınlık bırakan Florence'tı. Ona Hamlet'in öyküsünü anlatırdı; birinci, ikinci perdeleri mırıldanarak senfoni biçimini açıklardı, falan filan; Arminian yandaşlarıyla, Erastian yandaşları arasındaki ayrımı açıklardı; Birleşik Devletler'in kuruluş tarihi üzerine söylev çekerdi. Taze bir dikkati üzerinde toplamak için çok iyi hesaplanmış biçimde yapardı bunu. Bayan Markham'ı hiç okumuş muydunuz? Yaa, işte şöyle bir şeydi ...

Ama M—'ye yaptığımız gezi çok daha büyük, çok daha ayrıntılı düzenlenmiş bir olguydu. Görüyorsunuz ya, o kentteki Schloss arşivlerinde, sonunda Florence'a topumuzu birden bir arada eğitme fırsatı verecek olan bir belge vardı ona göre. Kültürle ilgili konularda Leonora'ya üstün gelemeyeceğine ilişkin büyük kaygılar taşıyordu zavallı

Florence. Doğrusu Leonora'nın ne bilip bilmediğini anlamadım, ama Florence'ın herhangi bir bilgi sunduğu her an o da oradaydı. Her nasılsa zavallı Florence'ın sağdan soldan toplama bilgilerle dolu olduğu izlenimi vermesine karşın o gerçekten bildiği izlenimi uyandırırdı. Tam olarak tanımlayamıyorum bunu. Neredeyse somut bir şeydi. Oyun olsun diye tazının peşinden kovalayan av köpeği gördünüz mü hiç? Yemyeşil çimenlerin üzerinde ikisini neredeyse yan yana koşarken görürsünüz, sonra birdenbire köpek tazıya dostça diş atmaya kalkışır. Tazı düpedüz yoktur orada. Hızını arttırdığını ya da bacaklarını zorladığını ayırt etmemişinizdir; ama işte, av köpeğinin iyice açılmış ağzından iki yarda öndedir. Kültür konularında da Florence'la Leonora'nın durumu buydu.

Ama bir şeyler olacağını biliyordum. Günlerce önce Florence'ın, Ranke'den *Papaların Tarihi*, Symonds'dan *Rönesans*, Motley'den *Danimarka Cumhuriyeti'nin Doğuşu*, Luther'den *Masabaşı Sohbetleri* gibi kitaplar okuduğunu görmüştüm.

O şaşırtıcı an gelene dek bu küçük gezide hazdan başka bir şey görmediğimi söylemeliyim. İki kırk trenini yakalamayı severim; o koca, koskoca trenlerin ağır, akıcı ilerleyişini severim – onlar dünyanın en güzel trenleridir. Yeşil kırlardan onların içinde geçmeyi, kocaman pencerelerin temiz camından bakmayı severim. Elbette, kırların yeşil olmamasına karşın gerçekte. Güneş parlar, yeryüzü kan kırmızısıdır, eflatundur, kırmızıdır, yeşildir, kırmızıdır. Çift süren öküzler pırıl pırıl cilalı kahverengidir, siyahtır, siyahımsı eflatundur; köylüler saksağanların siyah beyazına bürünmüştür; kocaman saksağan sürüleri de vardır. Güneşli yanları gri yeşil, gölgeli yanları eflatun olan küçük saman yığınlarının bulunduğu bir başka tarladaki köylülerin giysileri kıpkırmızıdır, zümrüt yeşili kurdeleler, eflatun etekler, be-

yaz gömlekler, siyah kadife göğüslükler. Yine de sizde bıraktığı izlenim, iki yanınızdan koyu eflatun köknar ormanına doğru akan parlak yeşil kırlardan geçip gitmekte olduğunuzdur; volkanik tepelere; devsi ormanlara. Sonra derelerin kıyısında keçisakalı otu vardır, bir de sığırlar. Hay allah, kahverengi bir ineğin boynuzlarıyla, siyah beyaz bir hayvanın midesinin altını dürtüğünü, siyah beyazın dosdoğru küçük bir derenin ortasını boyladığını gördüğümü anımsıyorum. Kahkahalara boğuldum. Ama Florence öylesine gayretle bilgi dağıtıyor, Leonora da öylesine kulaklarını dört açmış dinliyordu ki hiç kimse bana aldırmadı. Bana gelince, görevime ara verildiği için mutluydum; Florence'ın hiç kuşkuya yer bırakmayacak biçimde o anda yaramazlıktan uzak bulunduğunu düşünmekten mutluydum – çünkü Cesur Ludwig'den söz ediyordu (galiba Cesur Ludwig'di, ama ben tarihçi değilim) aynı anda dört kadınla birden evlenmek isteyen, Luther'i koruması altına alan Hessenli Cesur Ludwig'den – işte öyle bir şeyler! – görevime ara verdiğim için çok mutluydum, çünkü kendisini coşkuya sürükleyecek bir şey yapmasına ya da zavallı kalbine çarpıntı tutturmasına pek olanak yoktu; öylesine mutluydum ki şu inek olayı benim için gerçekten neşe kaynağı olmuştu. Gün boyunca zaman zaman aklıma geldikçe kıkırdadım. Çünkü çok gülünç görünüyordu, biliyorsunuz, derenin ortasında sırt üstü devrilmiş siyah beyaz inek.

Galiba zavallı hayvana acımam gerekirdi; ama acımadım işte. Eğlenmeye çıkmıştım. Yalnızca eğlendim de. Sivri şatolarıyla, çifte kuleleriyle görkemli kasabaların önünden akıp gitmek öyle hoş ki. Gün ışığı içinde, kentlerden parıltılar gelir – pencere camlarından yansıyan pırıltılar; eczanelerin yaldızlı tabelalarından; dağların tepelerine çıkmış öğrenci birliklerinin sancaklarından; beyaz keten pantalonlar içindeki dimdik küçük bacaklarını oynatan gülünç küçük askerlerin

başlıklarından. Dövme bronzdan süsleriyle, köylü, çiçek, inek resimleriyle o kocaman görkemli Prusya istasyonunda trenden inmek çok hoştu; iki çelimsiz atın çektiği antika arabanın sürücüsüyle Florence'ın ateşli ateşli pazarlık ettiğini duymak. Çocukluğumdan kalma Pennsylvania Almancası aksanımdan kendimi hiçbir zaman kurtaramasam da elbette Almanca'yı Florence'tan çok daha doğru biçimde konuşuyordum. Neyse, yuvarlak hesap beş marka şatoya kadar götürüldük zafer kazanmışız gibi. Müzeye sokulduk, sülünleri, eski camları, eski kılıçları, antika buluşları gördük. Sonra tirbüşon gibi dönen merdivenlerden çıkıp Rittersaal'dan geçerek Reformcuyla arkadaşlarının, aynı anda üç kadın alan beyefendinin koruması altında ilk kez buluşup birbiri ardına altı kadınla evlenen beyefendiyle dayanışma kurdukları koskoca boyalı salona girdik (bu olgular beni gerçekten ilgilendirmiyor, ama benim öyküm için bir anlam taşıyorlar). Dua odalarından, müzik odalarından geçerek çok çok yükseklere çıkıp her yandan ağır kepenkleri sıkı sıkı kapalı, mengenelerle dolu eski büyük bir odaya girdik. Florence'tan coşku taşmaya başladı. Yorgun, canı sıkkın bekçiye hangi kepenkleri açacağını söyledi; böylece de parlak güneş ışığı, karanlık, eski odaya çok belirgin, ok gibi incecik doldu. Burasının Luther'in yatak odası olduğunu, tam güneş ışığının düştüğü yerde yatağının durduğunu açıkladı. Aslında, karımın yanıldığına, Luther'in peşindekileri atlatmak için yalnızca öğle yemeğine kaldığına inanıyorum. Ama hiç kuşkusuz geceyi geçirmesi için ikna edilebilseydi burası onun yatak odası olurdu. Sonra da bekçinin karşı çıkmasına aldırmadan başka bir kepengi de savurarak açtı, seke seke kocaman bir cam sandığa geldi.

"İşte burada," diye bağırdı, içinde neşe, zafer, küstahlık bulunan bir vurgulamayla. Gün boyu harcadığımız paraların hesabının yapıl-

dığı kurşun kalemle karalanmış not gibi, silik harflerin bulunduğu yarım sayfalık pusulaya benzer kâğıt parçasını gösteriyordu. Onun neşesi, zaferi, küstahlığı bana sonsuz bir mutluluk veriyordu. Yüzbaşı Ashburnham ellerini cam sandığın üzerine koymuştu. "İşte burada – Protesto." Sonra da, hepimiz şaşkınlığımızı gizlerken sürdürdü: "İşte bu yüzden hepimizin Protestan diye adlandırıldığımızı bilmiyor musunuz? İşte hazırladıkları protestonun kurşun kalemle yazılmış taslağı bu. İşte Martin Luther'in, Martin Bucer'in, Zwingli'nin, Cesur Ludwig'in imzalarını görebilirsiniz ..."

Bazı isimleri yanlış anlamış olabilirim, ama biliyorum Luther'le Bucer vardı aralarında. Onun canlılığı sürüyordu, ben de mutluydum. Daha iyiydi, uygunsuz bir şey yapmıyordu. Yüzbaşı Ashburnham'ın gözlerinin içine bakarak sürdürdü: "İşte bu kâğıt yüzünden siz şereflisiniz, ağırbaşlısınız, çalışkansınız, sağduyulusunuz, temiz yaşıyorsunuz. Eğer bu kâğıt olmasaydı siz de tıpkı İrlandalılar ya da İtalyanlar ya da Polonyalılar gibi olurdunuz, ama özellikle de İrlandalılar gibi ..."

Derken parmağının birini Yüzbaşı Ashburhnam'ın bileğine koydu.

Günün içinde hain bir şeyler, korkunç bir şeyler, şeytanca bir şeyler bulunduğunun bilincindeydim. Bunu tanımlayamam, bir şeye benzetemem. Deliğin birinden yılan başını çıkarmış gibi değildi. Hayır, sanki benim yüreğim bir an atmamış gibiydi. Koşacakmışız, bağıracakmışız gibiydi; dördümüz birden ayrı yönlere, başlarımızı başka yere çevirerek. Biliyorum Ashburnham'ın yüzünde katıksız korku vardı. Ben de büyük bir ürküntü içindeydim, sol bileğimdeki acının da Leonora'nın sıkmasından kaynaklandığını gördüm sonra:

"Buna dayanamam," dedi olağanüstü bir tutkuyla, "buradan çıkmalıyım."

Büyük bir ürküntü içindeydim. Her ne kadar düşünecek zamanım olmadıysa da bir an için çılgıncasına kıskanç bir kadın gibi göründü bana – Yüzbaşı Ashburnham'la Florence'ı kıskanan, dünyadaki bütün insanları kıskanan biri! Ürküntü içinde uzaklaşıp gittik. Dönen merdivenleri indik dosdoğru, o koskoca Rittersaal'ı geçip Lahn'a, o geniş vadiye ve onun açıldığı uçsuz bucaksız ovaya bakan küçük taraçaya çıktık.

"Görmüyor musunuz?" dedi, "olan biteni görmüyor musunuz?" Ürküntü yine yüreğimi durdurdu. Kekeledim, geveledim – sözcükleri ağzımdan nasıl çıkarabildim bilmiyorum:

"Hayır. Sorun nedir? Sorun her neyse, nedir?"

Dosdoğru gözlerimin içine baktı; bir an için o iki mavi yuvarlağın müthiş büyük oldukları, karşı konulamaz oldukları, beni dünyanın geri kalanından koparıp içine alan mavi bir duvar oldukları duygusuna kapıldım. Biliyorum, saçma geliyor; ama bende uyandırdığı duygu buydu.

"Görmüyor musunuz," dedi, sesinde gerçekten korkunç bir acılıkla, gerçekten korkunç bir kederle. "Görmüyor musunuz bunun yol açtığını bütün sefalete; yeryüzündeki bütün acılara? Sizin, benim, onların sonsuzca lanetlenmiş olmamıza ..."

Konuşmasını nasıl sürdürdü anımsamıyorum, ben de aşırı ölçüde ürküntü içindeydim; aşırı şaşkındım. Gidip yardım getirmeyi düşünüyordum, galiba – bir doktor, belki de Yüzbaşı Ashburnham'ı. Ya da belki de Florence'ın yumuşak özenine gerek duyuyordu, elbette bunun Florence'ın kalbi için çok kötü olmasına karşın. Ama biliyorum, bu durumdan kurtulduğumda şöyle diyordu: "Ah, nerelerde o pırıl pırıl, mutlu, masum yaratıklar, bu dünyada? Mutluluk nerede? İnsan ancak kitaplarda okuyor bunları!"

Elini tırmalarmış gibi tek bir kıpırdayışla alnından yukarı gezdirdi. Gözleri kocaman kocaman açılmıştı; yüzü tam anlamıyla cehennem kuyularına bakan, orada dehşeti gören birinin anlatımına bürünmüştü. Sonra ansızın durdu. Şaşırtıcı biçimde Bayan Ashburnham'dı yine. Yüzü tam anlamıyla aydınlıktı, keskindi, belirgindi; altın bukleleriyle saçı muhteşemdi. Burun delikleri bir tür iğrenmeyle oynadı. Bizden çok uzaklardaki bir köprüden gelen çingene arabasına ilgiyle bakıyordu.

"Bilmiyor musunuz," dedi, berrak, sert sesiyle, "bilmiyor musunuz benim İrlanda Katoliği olduğumu?"

V

Bu sözcükler bana yaşamımda duyduğum en büyük rahatlığı verdi. Onlar bana sanırım, herhangi bir anda olduğundan çok daha fazla şey söylediler kendim üzerine. O günden önce, Florence dışında hiçbir şeyi o kadar çok istediğimi sanmıyorum. Elbette iştah duyduğum şeyler vardı, sabırsızlıklarım vardı... Diyelim ki, kimi zaman d'hôte masasında, örneğin havyarı elden ele geçirirlerken tabak ulaştığında öteki konukların bana yeterince bırakmamış olacakları korkusuyla sabırsızlıktan ölürdüm. Trenleri kaçırma konusunda da son derece sabırsızımdır. Belçika Devlet Demir Yolları'nın, Brüksel'de Fransız trenlerine bağlantıları kaçırtırmak gibi bir hileleri vardır. Bu hep beni öfkeden deliye çevirir. Bu konuda *The Times*'a hiçbir zaman basmadıkları mektuplar yazmışımdır; New York *Herald*'ın Paris baskısına yazdıklarımı hep yayınladılar, ama gördüğümde beni hiç de hoşnut

etmedi yazdıklarım. Bu bir çeşit çılgınlıktı benim için.

Şimdi pek de bilincine varamadığım bir çılgınlıktı. Akılsal olarak anlayabiliyorum onu. Görüyorsunuz, o zamanlar "kalbi" olan insanlarla ilgileniyordum. Florence vardı, Edward Ashburnham vardı – ya da belki de daha çok ilgilendiğim Leonora'ydı. Aşk biçiminde demek istemiyorum. Ama, görüyorsunuz, ikimiz de aynı işi yapıyorduk – her neyse bence öyleydi. İşimiz kalp hastalarını canlı tutmaktı.

Böylesine bir işin tüm yaşamınızı nasıl kapladığını hiç bilemezsiniz. Demircinin: "Çekiç ve elle yaratılır tüm Sanat," demesi gibi, fırıncının, tüm güneş sisteminin onun sabahları dağıttığı ekmekler çevresinde döndüğünü sanması gibi, posta müdürünün kendisini tek başına toplumun koruyucusu olduğuna inandırması gibi –mutlaka, mutlaka bu yanılsamalar gereklidir bizi görev başında tutmak için– ben de, bence Leonora da, tüm dünyanın, kalp hastalarının canlı kalmasını sağlamak amacıyla düzenlenmesi gerektiğini düşünüyorduk. Böylesine bir uğraşın nasıl da tüm yaşamı kapladığını düşünemezsiniz – yaşamınızı kaplayan bu şey açısından baktığınızda, prenslerin, cumhuriyetçilerin, belediyecilerin yaptıkları gözünüze nasıl da aptalca görünür. Araba tekerleklerinin altındaki bir parça engebeli bir yol, birbiri ardından gelen, ansızın sarsan birkaç hendek, bölgesinden geçtiğimiz Prens, Grand Dük ya da bağımsız Eyalet üzerine Leonora'ya söylenmeye başlamam için yeterli olurdu. Telefon konuşması kent kilisesinin çanlarının çalmasıyla kesilen bir borsacı gibi homurdanırdım. Orta çağlarda yaşayanlar üzerine konuşurdum, vergilerin kesinlikle çok yüksek olduğu üzerine. Brüksel'de, Calais'ye giden, orada gemiyi karşılayan trenlerin kaçırılmasındaki can alıcı nokta, en kısa deniz yolculuğunun, kalp hastaları için çok büyük önem taşımasıydı. Şimdi, Avrupa'da iki özel kalp tedavi merkezi vardır, Nauheim ve Spa ve

kısa bir deniz yolculuğu yapmak isteniyorsa bu yerlerin ikisine de İngiltere'den ulaşmak için Calais üzerinden gelirsiniz – Brüksel'de aktarma yapmanız gerekir. Belçika trenleri, Calais'den ya da Paris'ten geleni bir saniye beklemezler asla. Fransız trenleri tam zamanında gelse bile Brüksel istasyonunun o yabancı yollarında koşmak –düşünsenize bir kalp hastasının koştuğunu– ve kalkmakta olan trenin merdivenlerine tırmanmak zorunda kalırsınız. Ya da bağlantıyı kaçırırsanız beş altı saat beklemeniz gerekir.... Geceler boyu uyku tutmaz, bu kötü niyete sövüp sayardım.

Karım da koşardı – başka hangi konuda beni yanıltmış olursa olsun, asla ve asla kendisinin yürekli biri olmadığı izlenimini vermeye çalışmamıştır bana. Ama bir keresinde Alman Ekspresi'nde, elinin birini yanına koyarak, gözleri kapalı, arkasına yaslanmıştı. Yaa, iyi oyuncuydu. Ben de cehennem azabı çekiyordum. Cehennem azabı, inanın bana. Çünkü Florence'ın kişiliğinde benim hem karım vardı, hem de ulaşamadığım metresim –işte olup olacağı budur– onun bu yeryüzünde kalmasını sağlamak benim işimdi, uğraşımdı, tutkumdu. Tüm bunların tek bir bedende toplanması çok sık görülen bir şey değildir. Leonora da çok iyi oyuncuydu. Vay canına, gerçekten iyiydi. İnanın, ani şoklardan arındırılmış bir dünya üzerine tasarılarımı geliştirirken beni bir saat dinlerdi. Kimi zaman da sanki anneymiş, dizlerine oturttuğu çocuğunu dinliyormuş ya da daha doğrusu ben kendim hastaymışım gibi onda bir dalgınlık havası dikkatimi çekmiştir.

Anlıyorsunuz ya, Edward Ashburnham'ın kalbinde hiçbir şey yoktu gerçekten kalbi olan bir kadını izlemek için – subay rütbesini bir yana atmış, Hindistan'dan ayrılmış, dünyanın yarısını geçip Nauheim'a gelmişti. İşte böyle duygusal bir eşekti bu herif. Çünkü anlıyorsunuz ya, parayı çok harcamamak, Branshaw Teleragh'taki evi kiraya

verebilmek için gerçekten Hindistan'da oturmaları gerekiyordu.

Elbette, o tarihte Kilsyte davasını da duymamıştım daha. Ashburnham bir trende hizmetçi bir kızı öpmüştü; yalnızca tanrının lütfu, bir de iletişim tellerinin hızlılığıyla, sizin eminim Hampshire Adaleti dediğiniz şeyin zaten hazır olan anlayışlılığı, o zavallı şeytanı yıllar yılı Winchester Zindanı'nda kalmaktan kurtardı. Ben bu davayı Leonora'nın tüm sırları anlattığı son ana dek duymadım ...

Ama bir düşünün şu zavallı ahlaksızı ... Kesinlikle buna hakkı olan ben, şu zavallı ahlaksızı düşünmenizi istiyorum sizden. Böylesine bahtsız bir şeytanın, kör, anlasılmaz bir yazgının elinde böylesine işkence çekmesi mümkün müdür? Çünkü başka türlü düşünmek zor. Çok zor. Bunu söylemeye hakkım var, çünkü yıllarca benim karımın aşığıydı, çünkü onu öldürdü, çünkü yaşamımda bulunan tüm güzellikleri darmadağın etti. Ocağın yanında oturan siz sessiz dinleyiciden, tüm dünyadan, onun içinde bu tutkuları, bu delilikleri yaratan Tanrı'dan ona acınmasını istememeni gerektiğini söylemeye hakkı olan hiçbir rahip yoktur ...

Kilsyte davasını duymamış olmam doğaldır. Arkadaşlarından hiçbirini tanımıyordum; onlar benim için yalnızca iyi insanlardı – güney illerinde geniş, güneşli toprakları olan şanslı insanlar. Yalnızca iyi insanlar! Bu davanın benim de kaçınılmaz olarak duyacağım türde bir olay olmasının, onun için, o zavallı adam için daha iyi olacağını düşünüyorum kimi zaman – öyle bir dava olsaydı ki keşke, hâlâ dünyanın orasında burasında, ne yazık ki ufak tefek söylentiler bırakarak zaman içinde unutulup gidinceye dek hizmetçiler, ulaklar, Kur konukları yıllarca kulaktan kulağa fısıldaşsaydı. Varsayalım ki, doğal ama yanlış zamanlanmış eğilimlerine kapıldığı için esrarlı ve kör adaletten payına düşen yer artık Winchester Zindanı mı, neresi olursa ora-

da yedi yıl geçirdi o – öyle bir aşama gelirdi ki, Kursaal taraçalarında kafa sallayarak yapılan dedikodularda, onun mahvolmuş mesleği düşünülerek, "Zavallı adamcağız," denirdi. Şimdi kamburlaşmış sırtıyla iyi asker olurdu o ... O zavallı şeytanın sırtı zamanından önce kamburlaşsa daha iyi olurdu kendisi için.

Sahiden de bin kez daha iyi olurdu ... Çünkü, elbette, Leonora'yı soğuk ve anlayışsız bulmaya başlamasına denk düşen Kilsyte davası, onun çirkin bir dönüş yapmasına yol açtı. Ondan sonra hizmetçilere dokunmadı. Bu durum doğallıkla onu, çok daha başıboş olarak, kendi sınıfından kadınlara yöneltti. Leonora'nın bana dediğine göre, Bayan Maidan –Teddy'nin Burma'dan Nauheim'a peşinden geldiği kadın– onda kendisini çeken şeyin, trende hizmetçi kızı öpmek için karşı konulamaz bir dürtü duyduğuna yemin etmesi olduğunu söylemişti. Ben de eminim karşı konulamaz bir çekim duyduğuna, yetkin biçimde doyum veren bir kadın bulmanın çılgın tutkusuyla. Eminim çok da içtendi. Tanrım yardım et bana, Bayan Maidan'a duyduğu aşkta da içtendi. Tatlı, ufak tefek bir şeydi, Florence'ın çok sevdiği uzun kirpikleri olan, şeker gibi, ufak, esmer bir kadındı. Dili peltekti, mutlu bir gülümsemesi vardı. Tanıştığımız ilk ayda onu sıkça gördük, sonra öldü, oldukça sessizce – kalpten.

Ama biliyor musunuz, zavallı küçük Bayan Madidan, öyle yumuşaktı, öyle gençti ki. Yirmiüç yaşından fazla olamazdı, Chitral'da, eminim en çok yirmidört yaşında olan bir de çocuk kocası vardı. Böylesine genç şeylere dokunmamak gerekir. Elbette, Ashburnham ona dokunmadan duramazdı. Kendini tutabileceğine inanmıyorum. Yani, ben bile, şimdi bu zaman uzaklığından, onun anısına azıcık âşık olduğumu ayırt ediyorum. Ansızın o aklıma düştüğünde elimde olmadan gülümsüyorum – çok önceleri ardınızda bıraktığınız eski

evin birinde, çekmecenin birinde, özenle lavantaya sarılıp kaldırılmış bir şeyi düşünürken gülümsediğiniz gibi. Öylesine, öylesine boyun eğerdi ki. Ne dersiniz, hatta bana bile boyun eğer gibi bir havası vardı – en küçük çocuğun bile başını çevirip bakmayacağı bana bile. Evet, en acıklı öykü bu ...

Elimde değil, keşke diyorum, keşke Florence ona dokunmasaydı – onu kendi zina oyunuyla yalnız bıraksaydı. Bence zina yapıyordu; böyle bir sözcüğün nasıl yazıldığını bile bilmeyecek denli çocuk olduğu izlenimi bırakmasına karşın. Yoo, onunki yalnızca boyun eğişti – o acınası adamı yıkıma sürükleyen zorlamalara, o fırtınalı güçlere. Bence Florence'ın pek de etkisi olmadı. Bayan Maidan'a onun yüzünden ihanet etmeseydi, başka bir kadın yüzünden ederdi Ashburnham. Ama yine de, bilmiyorum. Belki de o zavallı küçük şey ölürdü –ölmeye yazgılıydı nasıl olsa, kısa süre sonra– ama penceresinin altında Florence, Yüzbaşı Ashburnham'a Birleşik Devletler Anayasası'nı anlatırken, öğlen vakti yastığını gözyaşlarıyla sırıl sıklam etmek zorunda kalmadan ölürdü ... Evet damağınızda daha iyi bir tat kalırdı Florence onun huzur içinde ölmesine izin verseydi ...

Bir anlamda Leonora daha iyi davrandı. Düpedüz Bayan Maidan'ın kulak tozuna yumruğu patlattı – evet vurdu ona, ansızın yükselen denetleyemediği bir öfkeyle, yanağının kıyısına sert bir yumrukla, otelin koridorunda, Edward'ın odasının önünde. Biliyorsunuz işte, Florence'la Bayan Ashburnham arasında ansızın fışkıran tuhaf yakınlığa katkısı oldu bu durumun.

Çünkü, o, elbette, tuhaf bir yakınlıktı. Duruma dışardan baktığınızda, şu tanrının dünyasındaki en gururlu yaratık olan Leonora'nın, ayağının altındaki halıdan daha çok önemsemeyeceği iki sıradan Yanki'yle dostluk kurması hiç de olağan değildi. Gururlanacak nesi oldu-

günu sorabilirsiniz. Yaa, işte bir Ashburnham'la evlenmiş bir Powys'ti; abartıya kaçmadığı sürece sıradan Amerikalıları hor görme hakkını veriyordu bu ona. Bilmiyorum, herhangi birinin gururlanabileceği nesi vardır. Sabrıyla gururlanabilirdi, kocasını iflas davasından kurtarmakla. Belki de öyle yapıyordu.

Her neyse Florence'ın onunla tanışması böyle oldu. Otel koridorunun köşesinde bir manzarayla karşılaştı, tam akşam yemeğinden önce, Leonora'nın bileğinden sarkan altın anahtarın Bayan Maidan'ın saçlarına dolaştığını gördü. Aralarında tek sözcük bile konuşulmadı. Sol yanağından aşağı kırmızı bir lekeyle Bayan Maidan çok solgundu, anahtar da siyah saçlarının arasından çıkmıyordu. Onu oradan söküp alma işi Florence'a düştü, çünkü Leonora midesi bulunmaksızın Bayan Maidan'a dokunamayacak durumdaydı.

Aralarında tek sözcük bile konuşulmadı. Görüyorsunuz ya dört tane göz üzerindeyken –kendisininkilerle, Bayan Maidan'ınkiler– Leonora'nın elinden yalnızca Bayan Maidan'ın kulağına yumruğunu patlatmak gelebilmişti. Ama yabancının biri ortaya çıkar çıkmaz müthiş bir beceriyle kendine çeki düzen verdi. Önce sessiz kaldı, sonra Florence anahtarı çıkarır çıkarmaz kendini toparlayıp şöyle dedi: "Çok beceriksizim ... Yalnızca tarağı Bayan Maidan'ın saçına takmaya çalışıyordum ..."

Bununla birlikte Bayan Maidan, bir Ashburnham'la evlenmiş olan bir Powys değildi; kocası kır kökenli bir çocuk olan zavallı, küçük bir O'Flaherty'dydi. Perişan durumda koridordan uzaklaşırken koyverdiği hıçkırığın hiç kuşkuya yer bırakır yanı yoktu. Ama Leonora hâlâ oyunu sürdürüyordu. Florence onun Edward'la nasıl içten, severek konuştuğunu duysun diye Ashburnham'ın oda kapısını gösterişle açtı. "Edward," diye seslendi. Ama orada Edward medward yoktu.

Görüyorsunuz ya, orada Edward falan yoktu. İşte o zaman, hayatı boyunca ilk ve son kez, Leonora kendini yalanladı – bağırdı ... "Ne korkunç!... Zavallı küçük Maise!..."

Tam o anda toparlandı, ama elbette çok geç kalmıştı. Çok tuhaf bir olaydı ...

Leonora'ya karşı çok hakça davranmak istiyorum. Bir yandan onu çok yürekten seviyorum, öte yandan da benim ailemin küçük kabuğunu darmadağın eden bu olayda kesinlikle yanlış yaptı. Zavallı küçük Maisie Maidan'ın hiçbir zaman Edward'ın metresi olmadığına inanıyorum ben – Leonora da inanıyor buna. Kalbi gerçekten öylesine hastaydı ki, tutkulu bir kucaklaşma falan gibi şeyler onu öldürebilirdi. İşte en yalın anlatımı bu işin, bence yalın anlatım da en iyisi. O gerçekte, öbür ikisinin öyleymiş gibi görünmeye çalıştıkları şeydi. Tuhaf, değil mi? Takdir-i İlahi'nin insana yaptığı o uğursuz şakalardan birine benziyor. Buna bir de şunu ekleyelim, bence başka zaman olsa Leonora metelik bile vermezdi Bayan Maidan'ın kocasının metresi olmasına. Edward'ın o duygusal homurdanmalarından, o hanımın da bu sesleri boyun eğerek kabullenmesinden bir rahatlama bile olabilirdi. Yok, yok hiç aldırmazdı.

Ama, Bayan Maidan'ın kulağına yumruğu patlatırken Leonora yalnızca dayanılmaz bir evrenin yüzüne vuruyordu. Çünkü o öğleden sonra Edward'la aralarında korkunç derecede acı veren bir olay yaşanmıştı.

Mektuplar söz konusu olduğunda, onları istediği zaman açmaya hakkı olduğunu ileri sürerdi. Bu hakkı kendisine tanımıştı, çünkü Edward'ın işleri öyle korkunç bir durumdaydı, bu konuda öyle çok yalan söylüyordu ki, sırlarının her an kendisine açık olması ayrıcalığını tanımıştı kendine. Başka bir yol da yoktu gerçekten, çünkü zavallı ap-

tal hiçbir şeyi açık açık anlatamayacak denli utanıyordu yanlışlarından. Kadıncağızın bunları ondan cımbızla çekip çıkartması gerekiyordu.

Bu, Leonora için epeyce coşku verici bir iş olmalıydı. Ama o öğleden sonra, Kur yetkililerinin öğütlediği gibi Edward bir buçuk saat için yatağına uzanmışken, Leonora, Albay Harvey diye birinden gelmiş olduğunu düşündüğü bir mektubu açtı. Linlithgowshire'da onlarla birlikte eylül ayını geçirecekti bu adam, kararlaştırılan tarihin onbiri mi yoksa onsekizi mi olduğunu bilmiyordu. El yazısıyla yazılmış bu mektubun üzerindeki adresin yazısı, bir mısır yaprağının ötekine benzemesi denli Albay Harvey'inkine benziyordu. Bu yüzden de o anda Edward'a ilişkin casusluk yapmak gibi bir düşünce yoktu kafasında.

Ama yapıyordu kesinlikle. Çünkü Edward Ashburnham'ın, daha önce adını hiç duymadığı bir şantajcıya yılda üçyüz pound ödediğini keşfetmişti ... Kafasına balyoz yemiş gibiydi; ölüm gibiydi; çünkü artık kocasının borçlarının gerçekten sonuna geldiklerini düşünmüştü. Görüyorsunuz, borçları çok ağırdı. Onları aslında tuzla buz eden şey, Monte Carlo'da her zaman rastlanan sıradan bir olaydı – bir Rus Grand Dük'ün yanında metresi olarak dolaşan kozmopolit bir harpya ile yaşadığı serüven. Yaklaşık bir haftalık hizmetinin bedeli olarak yirmibin poundluk inci bir taç kopardı ondan. Bu denli çok parayı bulmak onu yıkıma götürecekti, ayrıca alışılmış anlamda kumarbaz da değildi. Gerçekten de tamı tamına yirmibin poundu bulabilirdi, ama o hoş yaratıkla geçireceği bir haftalık otel sefasının parasını ödeyemezdi. O tarihte beşyüz bin dolardan azıcık fazla parası vardı.

Neyse, masalara gidip kırk bin pound kaybetmek alnının yazısıydı ... Kırk bin gıcır gıcır pound; köpek balıklarından ödünç alınmış!

Hatta bundan sonra bile –çok zorlayıcı bir tutkuydu– o hanımın hizmetlerinin tadını çıkarmak zorundaydı. İş düpedüz pazarlık sorunu olduğunda bu hizmetleri, hiç kuşkusuz baştan da yapmış olabileceği gibi, yirmibin pounddan çok daha azına aldı. Diyebilirim ki on bindolar otel faturasını ödemeye yetti.

Neyse yüzbin poundluk servette oldukça ciddi bir delik oluşmuştu. Leonora işleri yoluna koymak zorundaydı; Edward tefeciden tefeciye koşacaktı yoksa. Bu durum onun sadakatsizliklerini ilk ortaya çıkardığı günlere denk gelmişti – onlara sadakatsizlik demek içinizden geliyorsa. Hem de bunu ulu orta kaynaklardan keşfetti. Oralardan keşfetmeseydi neler olacağını tanrı bilir. Bence beş parasız kalana dek gizlerdi ondan durumu Edward. Ama tanrının lütfuyla Leonora parayı gerçekten borç verenleri bulabildi, gerek duyulan tam tutarları öğrenebildi. Sonra da dosdoğru İngiltere'ye yollandı.

Evet, dosdoğru İngiltere'ye yollandı avukatlarını görmeye, Edward hâlâ Kirke'sinin kollarında – Antibes'e çekilmişken. Hemen de sıkılıverdi kadından, ama bu arada da Leonora, avukatından, 1870'te Prusyalıları Paris dışında tutmayı başaran General Trochu'nunkileri aratmayacak denli açık seçik planlar çizmesine olanak veren iş sanatı derslerini alacak zaman bulmuştu.

Bu, aşağı yukarı benim sözünü ettiğim zamandan dokuz yıl önce, 1895'teydi biliyorsunuz – yani Florence'ın Leonora'yı avcunun içine aldığı tarihte; çünkü sonunda iş oraya varmıştı ... Yaa, Bayan Ashburnham, tüm mal varlığını üzerine geçirmesi için Edward'a baskı yapmıştı düpedüz. İstediği her şeye zorlayabilirdi onu; o beceriksiz, iyi huylu, iki lafı bir araya getiremez tavrıyla Edward ondan şeytandan korkar gibi korkuyordu. Aynı zamanda onu çok da beğeniyordu, herhangi bir erkeğin, herhangi bir kadından hoşlanabileceği denli

hoşlanıyordu ondan. Leonora bundan yararlanmasını bildi, ona sanki malı mülkü İflas Masa'sınca yönetilen biriymiş gibi davranmaya başladı. Bence onun için en iyisi buydu.

Her neyse, iki üç yıl falan, yapacak işlerin bir türlü sonu gelmedi. Hiç beklenmedik borçlar ordan burdan bitiverdi – o dertli aptal da işleri hiç kolaylaştırmadı. Görüyorsunuz işte, kadın peşinden koşma tutkusunun yanı sıra, kendinden müthiş utanmasına neden olan bir düşünce biçimi vardı. İnanmayabilirsiniz ama, Leonora'nın imgeleminin erdemine öylesine saygı duyuyordu ki nefret ediyordu ondan – kendi yaptığı türden bir şeyin bu dünyada var olduğunu Leonora'nın bilmesi düşüncesi gerçekten midesini bulandırıyordu. Bu yüzden de böyle bir şey yaptığı suçlamasına şiddetle karşı çıkıyordu. Karısının düşüncelerinin bekaretini korumak istiyordu. Tüm bunları bana, en sonunda yaptığımız uzun yürüyüşlerde kendisi anlattı – kız Brindisi yolundayken.

Böylece de elbette, o üç yıl falan süresince Leonora bir sürü çalkantı yaşadı. İşte ondan sonra, sahiden kapıştılar.

Evet, acı acı kapıştılar. Bu oldukça abartılı gelebilir. Leonora'nın sakin sakin lanetler yağdırdığını, onun da yaşlı gözlerle tövbe ettiğini düşünebilirsiniz. Ama hiç ilgisi yok ... Edward'da tutkularının, onlardan duyduğu utancın yanı sıra toplumsal konumunun gerektirdiği görevlere beslediği ateşli inanç da vardı – biraz akıldışı biçimde pahalı bir inanç. İnşallah, onun borçlarından söz ederken, zavallı Edward'ın her önüne gelene sarkıntılık eden bir ahlaksız olduğu izlenimini uyandırmamışımdır. Değildi; o bir duygusaldı. Kilsyte davasındaki hizmetçi kız güzeldi, ama kederli bir görünümü vardı. Bence onu öptüğünde daha çok avutmak istemişti. Eğer kız onun yaltaklanmalarına teslim olsaydı bence onu Portsmouth'ta ya da Winchester'da

küçük bir eve yerleştirir, dört beş yıl sadık kalırdı. Bunu yapabilecek bir adamdı.

Hayır, gönül serüvenlerinin içinde yalnızca ikisi ona paraya patlamıştı, Grand Dük'ün metresiyle, Leonora'nın açtığı mektuptaki şantaja konu olanı. O, epeyce hoş bir kadınla, epeyce tutkulu bir serüvendi. Grand Dük'ün kadınının hemen ardından gelmişti. Hanım, genç subaylardan birinin karısıydı, gerçek bir tutku olan, yıllarca süren bu tutkuyu Leonora başından sonuna biliyordu. Görüyorsunuz, zavallı Edward'ın tutkuları, yukarı doğru bayağı mantıksal bir ilerleyiş gösteriyordu. Hizmetçiyle başladı, kibar fahişeyle sürdü, uygunsuz evlilik yapmış oldukça hoş bir kadına geldi. Mektuplarla falan Edward'a şantaj yaparak yılda üç dört yüz pound koparan ahlaksız bir kocası vardı – boşanma tehditleriyle örneğin. Bu hanımdan sonra Maisie Maidan, zavallı Maisie'den sonra da yalnızca bir tek olay daha ve ondan sonra – yaşamının gerçek tutkusu. Leonora'yla evliliğini ana babası düzenlemişti, karısını her zaman çok beğenmesine karşın, hiçbir zaman ona karşı sevecen olma dışında bir duygu besliyormuş gibi yapmadı, hem de karısının ruhsal desteğine umutsuzca gerek duymasına karşın....

Ama onun gerçekten sabır taşıran borçları, konumuna uygun cömertliklerinin doğasında vardı. Leonora'ya göre o, hep kiracılarının borçlarında indirim yapıyor, onların bu indirimin sürekli olduğuna inanmalarını sağlıyordu; yargıçlık yaptığı kürsünün önüne gelen ayyaşların borçlarını siliyordu; her zaman fahişeleri saygıdeğer konumlara getirmeye çabalıyordu – çocuklar konusunda da tam bir çılgındı. Kaç tane ezilmiş insanı toplayıp bir uğraş edinmelerini sağladığını bilmiyorum – Leonora söylemişti, ama bence abarttı, çünkü sayı öylesine aşırı görünüyor ki buraya yazamayacağım. Tüm bunlar, tüm

bunların sürüp durması, ona göreviymiş gibi görünüyordu – bunların yanı sıra hastanelere, izcilere sağlanan olanaksız destekleri, sığır yarışmalarına ödüller sağlama, canlı hayvanlar üzerine deney yapmaya karşı kurulan derneklere yardımlar ...

Neyse, Leonora allem kallem edip çoğunu saf dışı bıraktı. Paralar Grand Dük'ün metresine gittikten sonra, bu gidişle Branshaw Malikanesi'ni ayakta tutmaya olanak yoktu. Kiraları yine eski tutarlara yükseltti; ayyaşları evlerinden attı, bütün derneklere de artık hiçbir yardım beklememeleri gerektiğini belirten uyarılar yolladı. Çocuklara karşı daha yumuşaktı; çoğunu çıraklık ya da ev hizmetlisi yaşına gelene dek destekledi. Görüyorsunuz, kendisi çocuksuzdu.

O çocuksuzdu, suçun kendisinde olduğunu düşünüyordu. Powyslerin beş parasız bir dalından geliyordu, çocukların Katolik olarak yetiştirilecekleri koşulunu koymaksızın zavallı sevgili Edward'la evlenmeye zorlamışlardı onu. Bu da elbette, Leonora için ruhsal ölümdü. Bütün İngiliz Katolikleri gibi Leonora'nın güçlü, soğuk bir bilinç taşıyan bir kadın olduğunu görmenizi sağlayamamışsam onun üzerine yanlış bir izlenim uyandırmışım demektir sizde. (Kendi adıma, bu dine yakınlık duymak elimden gelmiyordu; Leonora'ya karşın her zaman, yüreğimin derinliklerinde, Philadelphia'daki Arch Caddesi'nde bulunan küçük, eski Dostların Buluşma Yeri'nin durgunluğundan içime süzülmüş ürperme duygusu var hep Katolik dinine karşı.) Bu yüzden de zavallı sevgili Edward'ın durumunda, Leonora'nın gösterdiği yanlış yaklaşımların çoğunu, dininin o tuhaf İngiliz biçimine bağlıyorum. Çünkü, elbette, Edward'a yapılabilecek tek şey, belki de sonunda sokaklarda rastlantı sonucu bulunan aşklarla yetinecek duruma düşen bir sokak serserisi olana dek batmaya bırakmaktı onu. Böylece çevresine çok daha az zarar verirdi; kendisi de çok daha

az acı çekerdi. Her neyse, çok daha az yıkıma yol açma, çok daha az vicdan azabı çekme olanağı bulurdu. Çünkü Edward vicdan azabı konusunda bir yetkeydi.

Ama Leonora'nın İngiliz Katolik bilinci, katı ilkeleri, soğukluğu, hatta, söylememek elimde değil, sabrı bile, bu özel durumda yanlıştı baştan sonra. Oldukça ciddi, kırılgan biçimde, Roma Katolik Kilisesi'nin boşanmaya karşı olduğunu düşündü; oldukça ciddi, kırılgan biçimde kilisesinin Edward Ashburnham'dan sadık bir koca yapılması gibi olanaksız bir görevi kendisine yükleyecek denli canavar, geri zekâlı bir kurum olabileceğine inandı. Çünkü onda, İngilizlerin dediği gibi, Anglikan Kilisesi'nden olmayanların duyarlılığı vardı. Kuzey Amerika Birleşik Devletleri'nde biz buna New England bilinci deriz. Çünkü, elbette, bu tür düşünce yapısı İngiliz Katoliklerinin içimize soktuğu bir şeydir. Yaşadıkları tüm o yüzyıllar –yüzyıllarca süren kör, uğursuz baskılar, kamu görevlerinden sürgün edilmeler, düşman bir ülkede küçük, kuşatılmış bir garnizon olmak, işte, bu yüzden de büyük bir biçimcilikle davranmak zorunda olmak– işte bunların tümü bir araya toplanıp o büyülü ustalığı oluşturdu. Bence İngiltere'deki Papacılar bile Anglikan Kilisesi dışı.

Avrupa'daki Papacılar, pis, zevk düşkünü, ilkesiz bir alay adam. Ama bu da en azından fırsatçı olmalarına olanak sağlıyor. Onlara kalsa zavallı sevgili Edward'ın hakkından bir güzel gelirlerdi. (Tüm bu canavarlıkları hafife alarak yazmamı bağışlayın. Böyle yapmasam kendimi koyverip ağlayacağım.) Milano'da ya da diyelim ki Paris'te, Leonora, altı ayda evliliğinden kurtulurdu, haklı taraf olarak da iki yüz dolar alırdı. Edward da yukarıda belirttiğim türden bir sokak serserisi olana dek sürünürdü. Ya da, ortalık yerlerde korkunç olaylar çıkaran, bıyıklarını yolan, yüzünde gözle görünür izler bırakan bir gar-

son kızla evlenir, tüm bunların korkusundan yaşamının sonuna dek ona bağlı kalırdı. Kendini kurtarmak için istediği de buydu....

Çünkü tutkularının, utançlarının yanı sıra onda ortalık yerlerde olay çıkarılması, bağrış çağrış, kışkırtılmış fiziksel şiddete uğrama korkusu vardı; kısacası dile düşmek korkusu. Evet, garson kız onu iyileştirirdi. Hem kız sarhoşsa çok daha iyiydi; boyuna onu kollama göreviyle de uğraşırdı.

Bu konuda haklı olduğumu biliyorum. Kilsyte davası yüzünden biliyorum. Görüyorsunuz ya, trende öptüğü hizmetçi kız, ülkenin Anglikan Kilisesi dışında kalanlarının başkanının –bu görevin de adı artık neyse– evinde dadıydı. Muhafazakâr Partisi'nin yönetim kurulu başkanı ya da işte her neyse o olan bu adam Edward'ı yıkıma uğratmaya öylesine kararlıydı ki, zavallı sevgili kurbanının anasından emdiği süt burnundan geldi. Avam Kamarası'nda bu konuda sorular sordular ona; Hampshire sorgu yargıçlığı görevinden almaya kalkıştılar; Savaş Bakanlığı'na başvurarak Krala hizmet etmeye uygun biri olmadığını ileri sürdüler Edward'ın. Evet, tüm bunlar kaya parçaları gibi yağdı kafasına.

Sonucu zaten söylemiştim. Alt sınıfların peşinden koşma hastalığından tümden kurtuldu. Bu da Leonora'ya gerçek bir nimet gibi göründü. Küçük bir mutfak hizmetçisi yerine Bayan Maidan gibi kişilerle bağlantılı olmak –bir tür bağlantıdır bu da– o denli çok midesini bulandırmadı.

Chitral ve Burma'da küçük görevlerde uzun yıllar boyunca para biriktirmeye çalışarak işleri düzeltmek üzereydi – bir kontluk sahibinin yaşamıyla karşılaştırıldığında geçinmenin ucuz olduğu görevlerde, dahası, o ya da bu tür kaçamakların doğal, ucuz da olduğu. Böylece de Bayan Maidan sorunu çıkınca ortaya –Maidan serüveni, kocası-

nın yaşının çok küçük oluşundan ötürü orada sorun yaratabilirdi– Leonora düpedüz her şeyi bir yana bırakarak eve dönmek istedi. İteleye kakalaya para biriktirerek, Branshaw Teleragh'ı kiraya vererek, bir resim ya da I. Charles'ın yadigarını falan satarak –zavallı sevgili şey, tüm bu yıllar boyunca sırtına bir tek düzgün giysi almadı– zavallı sevgili kocasını, Grand Dük'ün metresinin ortaya çıkmasından önceki parasal durumuna az çok yaklaştırdığını sandı. Yani, elbette, parasal açıdan Edward da ona biraz yardım etmişti. Bir sürü insanın hoşlandığı bir adamdı. Epey şıktı, gösterişliydi, puro delgisini her zaman size vermeye hazırdı – işte öyle şeyler. Bu yüzden de ara sıra, orada burada rastladığı maliyecinin biri ona güzel, sağlam, kazançlı gizli bilgiler verirdi. Leonora da kumar oynamaktan zerrece korkmazdı – İngiliz Papacılar genelde korkmazlar, bilmiyorum neden.

Böylece de Leonora'nın yaptığı hemen hemen tüm yatırımlar kazançlı çıktı, Edward da Branshaw Malikanesi'ni yeniden açacak, kontlukta eski yerini alacak duruma geldi. Leonora, Maisie Maidan'ı boyun eğişle kabullendi – neredeyse rahatlamış gibi içini çekerek. Gerçekten hoşlanıyordu zavallı çocuktan – birinden hoşlanması gerekiyordu. Sonra, ne olursa olsun, Maisie'ye güvenebileceğini duydu – Maisie'nin haftada binlerce pound parayı dolandırmayacağına güvenebilirdi, çünkü Edward'dan değersiz bir yüzük bile almaya yanaşmamıştı. Edward kızdan, daha önce hiç görmediği biçimde coşku içinde bağırarak söz ediyordu. Ama bu bile neredeyse bir rahatlıktı. Eğer Edward yaşamının aşkını bulmuş olsaydı bence Leonora bundan epey hoşnut kalırdı. Bu durum ona dinlenme olanağı verirdi.

Zavallı küçük Bayan Maidan'dan daha iyisi de bulunamazdı; öylesine hastaydı ki pahalı gezilere götürülmeyi isteyemezdi.... Nauheim'e dek Maisie'nin harcamalarını Leonora ödemişti. Parayı çocuk ko-

caya vermişti, çünkü Maisie buna hiçbir zaman yanaşmazdı; ama koca korkudan acı içinde kıvranıyordu. Zavallı sefil!

Bence Hindistan'dan dönüş yolculuğu boyunca Leonora en mutlu günlerini yaşadı... Edward kendini bütünüyle kızına kaptırmıştı; güverteden güverteye elinde battaniyelerle, ilaçlarla falan tazı gibi koştururken neredeyse çocuğuna bakan bir baba gibiydi. Yine de öteki yolculara bir şeyler sızmasın diye çok sakınarak davranıyordu. Leonora'da ona karşı neredeyse anne tavrı takındı. Böylece de görünüş çok iyiydi – yoksul, kara gözlü, ölmekte olan gencecik şeye kurtarıcılık yapan, hayırsever, varlıklı iyi bir çift. Leonora'nın Bayan Maidan'ın suratına patlattığı yumrukta bu tavrın da etkisi vardı bir parça, kuşkusuz. Uygunsuz zamanda çikolata çalan yaramaz çocuğu dövüyordu.

Kesinlikle uygunsuz bir zamandı. Çünkü o yaralı subaydan gelen şantaj mektubunu açtığında bütün eski korkular heyula gibi çöktü üstüne Leonora'nın. Yolu yine bitmez tükenmez uzanıyordu önünde; Edward'ın ondan sakladığı daha yüzlerce yüzlerce böyle şey olabileceğini düşündü – daha çok ipoteğe, bilezikleri daha çok rehin bırakmaya, daha çok ve her zaman daha çok korkuya gerek doğabileceğini. Can yakıcı bir öğleden sonra geçirmişti. Sorun bir boşanma durumuydu, elbette o da Edward denli dile düşmekten kaçınıyordu, bu yüzden de ödemelerin sürmesi gerektiğini görüyordu. Buna pek de aldırdığı yoktu. Yılda üç yüz poundu bulabilirlerdi. Bu tür çok daha fazla yükümlülüklerin olabileceği korkusuydu onu donduran.

Yıllardır Edward'la aralarında hiçbir konuşma geçmemişti – trenlere binmek, hizmetçi tutmak gibi yalın düzenlemelerin ötesine geçen hiçbir konuşma. Ama o öğleden sonra patladı. Edward da tam tamına eskisi gibiydi. On yıllarca sonra bir kitabı açıp sözcükleri aynı bul-

maya benziyordu. Nedenleri aynıydı. Bu konuyu ona açmak istememişti, çünkü şantajcı olabilecek küçük bir subay gibi şeylerin bulunabileceği düşüncesiyle karısının aklını lekelemek istemiyordu – eski ışıltılı aşkının şerefini de korumak istemişti. Hanımın kesinlikle kocasıyla bir ilgisi yoktu. Sonra da yemin etti, yemin etti, yemin etti dünyada ona karşı olabilecek hiçbir şey yoktu. Leonora inanmadı.

Bu işi boyuna yapıp duruyordu – Leonora ilk olarak yanılmıştı, bu yüzden de bu konuda oldukça beğeni toplayabilecek bir tavır takındı Edward. Dosdoğru postaneye gitti, peşini bırakmayan o adamı dava açmakla korkutmasını isteyen bir telgrafı sağduyulu avukatına çekerek orada saatlerce kaldı. Daha sonra da, artık itilip kakılmanın zavallı Leonora'ya çok fazla geldiğini söyledi. Bu gerçekten de onun ünlü öykülerinin sonuncusuydu, şantajcı işi azıtırsa boşanma duruşmasında şansını denemeye hazırdı. Yüzleşecekti her şeyle – dile düşmeyle, gazetelerle, tüm kabalıklarla. İşte yalın sözcükleri bunlardı....

Bununla birlikte Leonora'ya gittiği yeri söylememek gibi bir yanlışlık yaptı, bu yüzden de karısı onun telgrafın şifresini almak için odasına girdiğini, iki saat sonra da Maisie Maidan'ın o odadan çıktığını gördüğü için, kendisi iki saati sessizce acı içinde kıvranarak geçirirken, Edward'ın da Maisie Maidan'ın kollarında olduğunu sandı. Bu durum ona çok fazla göründü.

Gerçekte, Maisie'nin Edward'ın odasında bulunması biraz yoksulluk, biraz gurur, biraz da yalın saflık sonucuydu. Öncelikle hizmetçi tutacak parası yoktu; her kuruş onun için önemli olduğundan, konukluğunun sonunda yüksek bahşişler ödemek zorunda kalmaktan korktuğundan otel görevlilerini sağa sola yollamaktan elinden geldiğince kaçınıyordu. Edward o büyüleyici güzellikteki bavullarından birini, içinde onbeş tane değişik boyda makas bulunanı ona ödünç vermişti,

penceresinden onun postaneye gitmek için çıktığını gördüğünde bu fırsattan yararlanarak bavulu geri koymak istemişti. Bunu yapmaması için bir neden görememişti, yatağındaki yastıkları öptüğü için biraz pişmanlık duymasına karşın. Onun açısından durum buydu.

Ama Leonora, hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde, bu olayın Florence'a bir koz verdiğini görebildi. Bu Florence'ı her şeyin içine sokmuş, Florence, onların hiçbir kuyruk acıları bulunmayan yalnızca iyi insanlar olmadıklarını gören tek canlı yaratık durumuna girmişti. Hemen kararını verdi, hiç de zavallı Maisie'yi kıskanmadığını gösterene dek onu gözlem altında tutmasına yetecek denli içten dostluğundan yararlanma ayrıcalığını tanıyacaktı Florence'a; bu da bir tür şantajın bedelini ödemek olacaktı. İşte bu yüzden de yemek salonuna karımla kol kola girmiş, bu yüzden öylesine gösterişle kendini bizim masamıza yerleştirmişti. Gerçekten de o gece bir dakika olsun bizden ayrılmadı, özür dilemek, Edward'ın onu o gece herkesin göreceği biçimde bahçeye çıkarmasına izin vermesini istemek için Bayan Maidan'ın odasına koşup gelmek dışında. Bayan Maidan oldukça dalgın dalgın hep birlikte oturduğumuz salona girdiğinde dedi ki: "Haydi Edward, kalk da Maisie'yi gazinoya götür. Bayan Dowell'dan bana Connecticut'taki bütün Fordingbridge'den gitme aileleri anlatmasını istiyorum." Çünkü Florence'ın, Ashburnhamların oraya gelmesinden iki yüz yıl önce Branshaw Teleragh'ın sahibi olan bir aileden geldiğini keşfetmişlerdi. Böylece de Florence'ın yatmasından saatler sonraya dek o salonda benimle birlikte oturdu, o çiftin dönüşlerini nasıl da neşeyle karşıladığını ben de göreyim diye. Gerçekten iyi oynuyordu.

Hah, işte bu, M— kentine gittiğimiz günü tam olarak belirlememi sağlıyor. Çünkü zavallı Bayan Maidan'ın öldüğü gündü. Döndüğümüzde onu ölmüş bulduk – tüm olanların ne anlama geldiği kavranıl-

dığında çok korkunç görünen bir şey....

Her neyse, Leonora kendisinin İrlanda Katoliği olduğunu söylediğinde duyduğum rahatlamanın ölçüsü, size bu çifte beslediğim sevginin büyüklüğünü gösterebilir. Öyle yoğun bir sevgiydi ki, bugün bile Edward'ı içimi çekmeksizin düşünemiyorum. Artık onlarsız yapabileceğime inanmıyorum. Çok yoruluyordum. Kuşkulandığım gibi Florence'ı kıskandığını öylesine patlayışının nedeni olarak gösterseydi Leonora, gerçekten inanıyorum, Florence'a çılgınca bir öfke duymam gerekirdi. Kıskançlığın iyileştirilmesi olanaksızdı. Ama Florence'ın İrlanda Katolikleri üzerine söylediği aptalca saçmalıklar için özür dilenebilirdi. Bu iş iki dakika falan içinde yapılabilir göründü.

Ben bunu yaparken bana gözlerini dikip uzun süre tuhaf tuhaf baktı. Sonunda kendimi toparlayıp şöyle dedim:

"Durumu kabullenin. Sizin dininizden hoşlanmadığımı açıkça söylemeliyim. Ama sizi çok seviyorum. Şimdiye dek böylesine hoşlandığım biriyle karşılaşmamış olduğumu söylemekte bir sakınca görmüyorum, herhangi birinin benden hoşlandığını hiç sanmıyorum, ama sizin hoşlandığınızdan eminim."

"Ah, sizden çok hoşlanıyorum," dedi. "Keşke her erkek sizin gibi olsaydı diyecek denli çok hoşlanıyorum. Ama göz önünde bulundurmamız gereken başkaları da var." Gerçekten de zavallı Maisie'yi düşünüyordu. Önümüzde bulunan göğüs yüksekliğindeki duvardan bir yapışkan otu kopardı. Uzun süren bir dakika boyunca parmaklarının arasında ufaladı, sonra duvarın üstünden attı.

"Ah, ben durumu kabulleniyorum," dedi sonunda, "siz de becerebilirseniz."

VI

Çok yoğun bir ciddiyetle yineliyormuş gibi göründüğü "durumu kabullenme" sözcüklerine güldüğümü anımsıyorum. Ona şöyle bir şeyler dedim:

"Pek de bu denli ciddi sayılmaz. Yani demek istiyorum ki, özgür bir Amerikan vatandaşı olarak, sizin dindaşlarınız konusunda canımın istediğini düşünme hakkım olmalı. Bence Florence da istediğini düşünme, kibarlık sınırları içinde istediğini söyleme hakkını kullanmalı."

"Benim insanlarım ya da benim inancım üzerine," diye yanıtladı Leonora, "tek bir sözcük bile etmese daha iyi olur."

O anda sesinde hiç alışılmadık, neredeyse tehdit edici bir soğukluk olduğu saplandı beynime. Sanki benim aracılığımla Florence'a, aşırı uca giderse ona gerçekten zarar verebileceğini iletmeye çalışıyordu. Evet, o zamanları düşündüğümde anımsıyorum da Leonora beni kullanarak Florence'a aşağı yukarı şöyle der gibiydi:

"Bana istediğin gibi kıyıcı davranabilirsin; kişisel her şeyimi alabilirsin, ama beni ayağının altındaki paspas yapan inanca karşı çıkan tek sözcük etmeye kalkışma sakın."

Ama açıkçası bence bunları demek istemiş olamazdı. Çeşit çeşit inançlar içindeki iyi insanlar birbirlerini tehdit etmezler. Böylece de Leonora'nın söyledikleri benim için şundan fazla anlam taşımadı:

"Florence benim inancıma karşı çıkacak bir şeyler söylemese iyi eder, çünkü bu benim duyarlı olduğum bir konu."

İşte böyle, kısa süre sonra Edward'la birlikte kuleden döndüklerinde Florence'a ilettiğim üstü kapalı sözcükler bunlardı. Ve sizden

şunu anlamanızı istiyorum ki o andan, Edward, kız, Florence arka arkaya ölünceye dek, hani nasıl derler, aralarında bir terslik olduğuna ilişkin en uzak bir ışık çakımı, en küçük bir kuşku gölgesi düşmedi aklıma. Ondan sonraki beş dakika süreyle Leonora'nın kıskandığı olasılığıyla oyalandım; ama bu aleve benzer kişilikte başka tek bir kıvılcım bile parlamadı. Hangi yerin dibinden bulup da çıkartabilirdim ki?

Çünkü, tüm bu süre boyunca, ben yalnızca erkek bir hastabakıcıydım. Ellerindeki kâğıtları benden gizlemek üzere anlaşma yapmış bu katı kumarbazlar karşısında nasıl bir şansım olabilirdi zaten? Bu dünyada hangi şans? Onlar bire karşı üç kişiydiler – beni mutlu ettiler. Ah, tanrım, beni öylesine mutlu ettiler ki tüm fani yanlışları düzelten cennetin bile bana buna benzer bir şeyler verebileceğinden kuşkuluyum. Bundan daha iyi ne yapabilirlerdi ya da bundan daha kötü olabilecek ne yapabilirlerdi? Bilmiyorum....

Sanırım tüm bu süre boyunca ben aldatılmış kocaydım, Leonora da Edward'a pezevenklik ediyordu. Çarmı'hına doğru giden uzun yaşamda taşımak zorunda olduğu haç da buydu...

Aldatılmış koca olmanın nasıl bir duygu uyandırdığını soruyorsunuz. Bakın size yeminle söylüyorum, bilmiyorum. Hiçbir şey duymuyorsunuz. Cehennem değil, elbette cennet de olması gerekmiyor. Böylece de sanırım ortalama bir aşama. Ne derler ona? Limbo. Hayır, bu konuda hiçbir şey duymuyorum. Öldü onlar; umarım kendilerine acıma kaynaklarını açacak olan Yargıçlarının karşısına çıkmışlardır. Bu konuyu düşünmek benim işim değil. Leonora'yla aynı dinden olanların yaptıkları gibi yalnızca şunları söylemek benim işim: "*Requiem aeternam dona eis, Domine, et lux perpetua luceat eis. In memoria aeterna erit...*" Ama onlar neydiler? Hakça davranan? Haksızlık eden?

Tanrı bilir! Bence o ikisi ölümsüz bir gazabın gölgesinde bu dünyada sürünen iki zavallı alçaktı. Çok çok korkunç....

Fazlasıyla korkunç, hani şu yargılama görüntüsü, bazı bazı gözümün önüne geliyor da geceleri. Herhalde bir yerlerde gördüğüm bir resim getiriyor bunu aklıma. Koskoca bir ovada, havada asılı üç kişi görüyorum sanki, ikisi birbirine sımsıkı sarılmış, birisi dayanılmaz ölçüde yalnız. Siyah beyaz benim yargılama resmim, belki de bir taslak; yalnız ben taslakla fotoğrafı pek de birbirinden ayırt edemem. Üzerinde, altında devasa boşluklarla, millerce millerce ötelere uzanan koskoca ova tanrının eliydi. Ve onlar Tanrı'nın gözü önündeler, tek başına olan da Florence....

Biliyor musunuz, o dayanılmaz yalnızlığın düşüncesiyle koşup onu rahatlatmak için karşı durulamaz bir istek duyuyorum. Görüyorsunuz ya işte, Tanrı'nın avucu içindeyken bile, ondan engerek yılanının nefretiyle nefret etseniz bile, bakıcılık yapmak isteği duymaksızın bir insana oniki yıl boyunca bakmanız mümkün değildir. Ama geceleri, bu görüntü gözümün önündeyken kendimi geri çektiğimi biliyorum. Çünkü Florence'tan nefret ediyorum. Öylesine bir nefretle nefret ediyorum ki Florence'tan sonsuz yalnızlığı hiç esirgemezdim. Bu yaptığını yapması gerekmiyordu. O bir Amerikalı, bir New Englandlıydı. Bu Avrupalıların sıcak tutkuları onda yoktu. O zavallı, geri zekâlı Edward'ı istediği biçime soktu – yakarıyorum Tanrı'ya, o zavallı, zavallı kızcağızın kollarına sımsıkı sığınmış, huzura kavuşsun diye! Hiç kuşkusuz Maisie Maidan genç kocasını bulacak yeniden; Leonora tertemiz, dingin, elinde bir kuzey ışığı yakarak, tanrının başmeleklerinden biri olacak. Bana gelince.... Şey, belki de bana bineceğim bir asansör bulacaklar.... Ya Florence....

Bunu yapmamalıydı. Bunu yapmamalıydı. Hiç hakça bir oyun de-

ğildi. Salt kibir yüzünden zavallı sevgili Edward'a el attı; aptalca, salt bir hayır kurumu gezisi ruhuyla Leonora'yla Edward'ın arasına girdi. Anlayabiliyor musunuz, bir yandan Edward'ın metresiyken öte yandan sürekli onu karısıyla yeniden birleştirmeye çabalıyordu? Bağışlayıcılık üzerine Leonora'yla abuk sabuk konuşurdu – konuya parlak Amerikan görüş açısından yaklaşarak. Amerikan görüş açısı. Ve de Leonora da ona hak ettiği fahişe davranışını gösterirdi. Bir kez sabahın erken saatlerinde Florence'a dedi ki:

"Dosdoğru onun yatağından çıkıp bana gerçek yerimin orası olduğunu söylüyorsun. Biliyorum, sağ ol."

Ama bu bile Florence'ı durdurmaya yetmedi. Şu kısacık yaşam geçidinde, dünyayı bulduğundan biraz daha aydınlanmış bırakmanın onun için tutku olduğu, doğru düşünecek bir akıl çerçevesine soktuğu Edward'ı, eğer yalnızca Leonora kocasına bir şans verirse nasıl da seve seve bırakacağı üzerine söylendi durdu. Edward, dedi, her şeyden öte sevecenliğe gerek duyuyordu.

Leonora da şöyle yanıtladı – çünkü bu öfkeye yıllarca katlanmıştı – Leonora, anladığıma göre, şöyle yanıtladı:

"Evet, onu bırakırdın. Sonra da gizli gizli birbirinize yazar, kiralık odalarda zina yapar dururdunuz. Ben sizin ikinizi biliyorum, bunu biliyorsun. Hayır. Durumun böylece kalmasını tercih ediyorum."

Leonora'yı zamanın yarısında dinlemezdi Florence. Söylediklerinin de hanımefendilere yakışır türden olmadıklarını düşünürdü. Öbür yarısında da, Edward'a duyduğu sevginin daha çok duygusal olduğuna Leonora'yı inandırmaya çalışırdı – kalbi olmasına karşın. Bir kez dedi ki:

"Dediğin gibi, bunun Maisie Maidan için doğruluğuna inanıyorsan niçin benim için de inanmıyorsun?"

Leonora o sıra, anladığım kadarıyla, odasında aynanın önünde saçını düzeltiyordu. Genelde şöyle bir göz atmaya bile değmeyeceğini düşündüğü Florence'a baktı dönerek – soğuk soğuk, durgun durgun baktı ve dedi ki:

"Bir daha Bayan Maidan'ın adını ağzına almaya kalkışma. Onu sen öldürdün. Sen ve ben birlikte öldürdük onu. Ben de senin kadar adiyim. Bunun anımsatılmasından da hoşlanmıyorum."

Nasıl olur da neredeyse hiç tanımadığı birini öldürmüş olabilirmiş, hem de o denli iyi niyetli birini, dünyayı azıcık daha aydınlanmış bırakma çabaları içinde Edward'ı kurtarmayı denemişmiş falan gibi abuk sabuk söylenmeler tutturdu hemen Florence. Gerçekten de kendine açıklaması buydu. Bunun böyle olduğuna inanıyordu.... Derken Leonora sabırla dedi ki:

"Çok güzel öyleyse, tut ki onu ben öldürdüm, bu da acı verici bir gerçek. Kişi bir başkasını öldürdüğünü düşünmekten pek hoşlanmaz. Doğal olarak hoşlanmaz. Onu Hindistan'dan hiç getirmemeliydim."

Gerçekten de bu konuya Leonora tıpkı böyle bakıyordu. Azıcık cesaretle dile getirilmişti, ama Leonora her zaman cesur sözcükler kullanmada birebirdi.

Bizim antik M— kentine gezi yaptığımız günün olayları şöyleydi:

Geçen zaman içinde zavallı çocuk için acıma, pişmanlık duyan Leonora otele dönünce doğru Bayan Maidan'ın odasına gitti. Yalnızca onun gönlünü almak istemişti. Üzerinde kırmızı kadife örtü serili yuvarlak, temiz masadaki adına yazılmış mektup gözüne ilişti ilkin yalnızca. Şöyle bir şeyler diyordu:

"Ah, Bayan Ashburnham, nasıl yapabildiniz bunu? Size öylesine güvenmiştim. Benimle hiçbir zaman Edward ve benim hakkımda konuşmadınız, ama size güvendim. Nasıl para verip de beni kocamdan

satın alabildiniz? Nasıl yaptığınızı yeni duydum – koridorda bunu konuşuyorlardı, Edward'la Amerikalı hanım. Buraya geleyim diye benim için para ödediniz. Ah, nasıl yapabildiniz? Şimdi artık gidiyorum hemen Bunny'me...."

Bunny, Bayan Maidan'ın kocasıydı.

Leonora anlattı bana, mektubu okudukça çevresine bakınmaksızın otel odasının temizlendiği, masada hiç kâğıt kalmadığı, askılarda hiç giysi bulunmadığı, zorlayıcı bir sessizliğin –sanki odada sesleri yutan bir şey varmışçasına bir sessizliğin– egemen olduğu duygusuna kapılmıştı. Mektubun altındaki notu okurken bu duyguyla savaşmak zorunda kalmıştı.

"Beni zina yapayım diye istediğinizi bilmiyordum," diye başlıyordu mektubun altındaki not. Zavallı çocuk okuma yazmayı ancak sökmüştü. "Buna hiç hakkınız yoktu, ben de hiç istemedim zinacı olmayı. Amerikalı hanıma benden zavallı küçük sıçan diye söz ettiğini duydum Edward'ın. Başbaşayken bana küçük sıçan derdi hep, aldırmazdım. Ama benden ona böyle söz ediyorsa, bence artık beni sevmiyor demektir. Ah, Bayan Ashburnham, siz dünyayı tanıyordunuz, ben hiç tanımıyordum. Siz öyle düşünüyorsunuz diye doğru olduğuna inandım ben, yoksa beni buralara getirmeyeceğinize inandım. Bunu bana yapmamalıydınız, biz ikimiz de aynı manastırdan...."

Bunu okuduğunda haykırdığını söyledi Leonora.

Sonra da Maisie'nin kutularının hepsinin toplanmış olduğunu gördü, Bayan Maidan'ı aramaya başladı – otelin her yanında. Müdür, onun hesabını ödediğini, hemen Chitral'a dönmek amacıyla düzenleme yapmak, yolculuk acentası sormak üzere istasyona gittiğini söyledi. Geri dönüşünü de gördüğünü sanıyordu, ama pek emin değildi. Koskoca otelde hiç kimse o çocuğu düşünmek zahmetine katlanma-

mıştı. Salonda tek başına dolaşırken, öte yanında Edward'la Florence'ın bulunduğu bölmenin önüne oturmuştu. O değerli çiftin arasında neler geçtiğini ne o zaman ne de ondan sonra duydum. Kızın kalbinde yol açabileceği yıkımlarla falan ilgili, dostça uyarılar yaparak zavallı sevgili Edward'ı avcunun içine almaya başlıyordu sanırım Florence... Böylesi onun başlayacağı türden bir yoldu. Edward da onu duygusallıkla inandırmaya çalışırdı bunda hiçbir şey olmadığına; Maisie yalnızca Nauheim'a geliş parasını karısının kendi cebinden ödediği zavallı, küçük sıçandı. Dolap çevirmek için bu yeterliydi.

Çünkü dolap epeyce ustaca çevrilmişti. Leonora büyüyen ürküntüsüyle, yüreğinde koca bir pişmanlıkla, otelin tüm genel bölümlerini tek tek dolaştı, yemek odasını, girişi, *schreibzimmer*'i, kış bahçesini. Yalnızca mayıstan ekime dek açık kalan bir otelde kış bahçesine ne gerek olduğunu tanrı bilir. Ama vardı işte. Sonra Leonora koştu –evet merdivenlerden yukarı koştu– Maisie odasına dönmüş mü diye bakmak için. Çocuğu bu pislik yuvasından hemen çıkartmaya kararlıydı. Olanların hepsi ona konuşulması olanaksız görünüyordu. Bu konularda epeyce serinkanlı değildi demek istemiyorum. Leonora hep Leonora'ydı. Ama olayın içindeki soğuk adalet, kendisiyle aynı manastırdan gelen bu çocuğa annelik yapmasını gerektiriyordu. Bu kadarcık bir sonuç çıkarmıştı. Edward'ı bırakacaktı Florence'a –ve bana– zavallı genç kocasına dönene dek bu çocuğa bir sevgi çemberi yaratmaya adayacaktı tüm zamanını. Doğallık olarak çok geç kalmıştı.

Önce Maisie'nin odalarına bakmak aklına gelmemişti. Şimdi, içeri girer girmez yatağın ötesinde dışarı çıkmış, yüksek topuklu ayakkabı içinde bir çift ayak gördü. Kocaman bir sandığın kayışını takma çabası içindeyken ölmüştü Maisie. Öyle garip biçimde ölmüştü ki, küçük bedeni öne doğru, sandığın içine yuvarlanmış, kapak üstüne düşmüş-

tü, devsi bir timsahın ağzı gibi. Anahtar elindeydi. Kara saçları, Japonlarınkine benzer saçları dağılmış, yüzünü, bedenini kaplamıştı.

Leonora kaldırdı onu –tüy gibiydi– saçları üzerine dökülmüş olarak yatırdı. Gülümsüyordu, hokey maçında daha yeni gol atmış gibi. Anlıyorsunuz ya, intihar etmemişti. Yalnızca kalbi durıvermişti. Gördüm onu, uzun kirpikleri yanaklarında, dudaklarında gülümseme, her yanında çiçeklerle. Çiçeği omzuna gelecek biçimde beyaz bir zambağın sapı elinde duruyordu. Her yanındaki cenaze odası mumlarının pırıl pırıl ışığında gelin gibiydi, yüzleri gizlenmiş olarak ayak ucunda diz çöken iki rahibenin beyaz başlıkları, onu öperek kucaklayan ülkeye götürecek olan iki kuğuydu sanki, neyse işte öyle bir şeyler. Leonora gösterdi onu bana. Öteki ikisinin görmesine izin vermedi. Zavallı sevgili Edward'ın duygularını incitmek istemiyordu, anlıyorsunuz ya. Ceset görmeye hiçbir zaman dayanamazdı. Maisie'nin kendisine yazdığını hiç söylemediği için de Edward bu ölümün dünyadaki en doğal şey olduğunu sandı. Kısa sürede de unutup gitti. Gerçekten de, hiçbir zaman öyle pek vicdan azabı duymadığı tek ilişkisi buydu.

İKİNCİ BÖLÜM

I

Bayan Maidan'ın ölümü 4 Ağustos 1904'teydi. Ondan sonra 1913 yılının 4 Ağustos'una dek hiçbir şey olmadı. Garip bir tarih çakışması var, ama yoksa bu bizim çakışma dediğimiz o acımasız Takdir-i İlahi'nin oynadığı uğursuz, yarı şaka, tümden kıyıcı oyunlardan biri mi, bilmiyorum. Çünkü sanki büyülenmiş gibi Florence'ı belli davranışlarda bulunmaya zorlayan kör inançlarla dolu kafası da olabilirdi, pekâlâ. Neyse, 4 Ağustos'un onun için hep belirleyici bir tarih olduğu kesin. Başlangıç olarak 4 Ağustos'ta doğmuştu. Sonra yine aynı gün 1899'da o Jimmy denen delikanlıyla birlikte, dayısının yanında dünya yolculuğuna çıktı. Ama bu yalnızca bir çakışma değildi. Güya kalp hastası olan o incelikli yaşlı dayısı, kendi duyarlı yöntemiyle, yeni yaşını kutlamak için ona bir doğum günü armağanı veriyordu bu yolculukla. Sonra 4 Ağustos 1900'de, gerçekten tüm yaşamına renk katan bir eyleme boyun eğdi – benimkine de katan. Pek şansı yoktu. Belki de sabah kendine bir doğum günü armağanı sunuyordu....

4 Ağustos 1901'de benimle evlenip Avrupa'ya yelken açtı korkunç bir fırtına içinde – kalbini etkileyen fırtına içinde. Burada da hiç kuşkusuz yine kendine bir doğum günü armağanı sunuyordu – benim acılı yaşamımdan oluşma armağanı. Düşünüyorum da nasıl evlendiği-

mizi size hiç anlatmadım. Tıpkı şöyleydi: Galiba ona ilk kez Ondördüncü Cadde'deki Stuyvesantlarda rastladığımı söylemiştim. O andan başlayarak da, belki güçsüz bir kişiliğin tüm inatçılığıyla karar verdim, onu elde edemesem bile en azından evlenmeye. Hiçbir uğraşım yoktu, kurulu işim yoktu. Oraya, Stamford'a, iğrenç bir otele kazık kaktım, Bayan Hurlbirdlerin evinde ya da taraçasında günlerimi geçirmeye başladım. Bayan Hurlbirdler, o garip, dikbaşlı tavırlarıyla benim varlığımdan hiç mi hiç hoşlanmadılar. Ama bu durumlarda nasıl davranmaları gerektiği konusundaki ulusal terbiyeleri ellerini kollarını bağlıyordu. Florence'ın kendi oturma odası vardı. İstediği herkesi çağırabilirdi, ben dosdoğru daldım içeri. Hem nasıl da utangaç biriydim, bilseniz, ama bu konuda, arabanın önünden yolu geçmeye kararlı bir civcive benziyordum. Florence'ın o güzel, küçük, antika odasına girer, şapkamı çıkartır, otururdum.

Florence'ın elbette, bir sürü başka erkek arkadaşı da vardı – boylu boslu genç, gündüzleri New York'ta çalışıp yalnızca gecelerini doğdukları köyde geçiren New Englandlılar. Akşamları da neredeyse benim gösterdiğime benzer bir kararlılıkla dalarlardı Florence'ın odasına. En az benimki denli hoşnutsuzlukla karşılandıklarını da söylemeliyim – Bayan Hurlbirdlerce....

Çok tuhaf, yaşlı yaratıklardı, o ikisi. Sanki kargışlamaya uğramış çok eski bir ailenin üyeleriydiler neredeyse – öylesine incelikliydiler, öylesine derli toplu, öylesine iç geçirirlerdi. Kimi zaman gözlerinde yaşlar görürdüm. Florence'a yaltaklanmalarımın başlangıçta pek işe yaradığını sanmıyorum. Belki de bunun nedeni güpegündüz, sıcak öğle sonlarında, kalın toz bulutlarının neredeyse ince yapraklı karaağaçların tepelerine dek yükselen sisi içinde gerçekleştirmemdi bu yakınlaşmaları. İncelikli aşk oyunlarının uygun zamanı gecedir, sanırım,

herhangi bir yakınlaşmanın iğrenç bir düşünce olduğu Connecticut haziranının öğle sonrası değil. Ama hiçbir zaman Florence'ı öpmekten öteye geçmedimse de onbeş günlük bir süre içinde kendi yalınkat gereksinimlerini benim keşfetmemi sağladı. Ben o gereksinimleri karşılayabilirdim...

Bol bol boş zamanı olan bir beyefendiyle evlenmek istiyordu; Avrupa'ya yerleşmek istiyordu. Kocasının İngiliz vurgulamasıyla konuşmasını, taşınmaz mallarından gelecek yıllık elli bin dolar geliri olmasını, bu geliri çoğaltma tutkusu taşımamasını istiyordu. Sonra da – belli belirsiz belirtti– bu olayda pek çok tensel tutku istemiyordu. Amerikalılar, biliyorsunuz bu tür anlaşmalara boyun eğerler gözlerini kırpmadan.

Tüm bu bilgiyi parıl parıl konuşma çağlayanları içinde verdi – Rialto, Venedik'in bir görünümü üzerine düşüncelerini söylerken azıcık içine karıştırıverdi. Balmoral Şatosu'nu coşkuyla tanımlarken düşlerindeki kocanın onu Kraliyet Ailesiyle tanıştıracak biri olduğunu söyledi. Göründüğü kadarıyla İngiltere'de iki ay kalmıştı – yedi hafta Stratford'dan Strathpeffer'e giden yolda, bir hafta da Ledbury yakınlarında, Bagshawe denen, yoksul düşmüş, ama yine de hâlâ görkemli bir ailenin yanında pansiyoner olarak. Bu dingin kucakta iki ay daha kalacaklardı, ama şanssız olaylar, göründüğü kadarıyla dayısının işinden kaynaklanan terslikler apar topar Stamford'a dönmelerine yol açmıştı. Jimmy denen delikanlı, bu kara parçasıyla ilgili bilgilerini yetkinleştirmek amacıyla Avrupa'da kaldı. Yetkinleştirdi de kesinlikle: daha sonra biz onun büyük yararlarını gördük.

Ama ortaya çıkan sonuç –bunda hiç yanılma payı yoktur– Florence'ın, onu Avrupa'da yaşatmayacak hiçbir adama bakmamaya soğukkanlılıkla, dinginlikle kararlı olduğuydu. İngiliz ev yaşantısından gö-

züne çarpanların bunda etkisi vardı. Evlendiğinde demek istiyordu, bir yıl Paris'te kalacak, ardında da 1688'de Hurlbirdlerin geldiği yer olan Fordingbridge yakınlarında mal mülk aldıracaktı kocasına. Bunun verdiği güçle İngiliz soylular toplumunda yerini edinecekti. Bu kesindi.

Bu ayrıntılar aklıma geldiğinde içimi coşku kaplardı, çünkü Stamford'daki tanıdıkları arasından bu faturayı karşılayacak tek kişi bile çıkartamıyordum. Çoğu benim kadar varlıklı değildi, olanlar da Florence'ın uzatmalı eşliği uğruna Wall Street'in büyüsünü bir yana bırakacak türden değildi. Ama tüm temmuz ayı boyunca hiçbir önemli şey olmadı. Ağustos'un birinde Florence açıkça teyzelerine benimle evlenmeye niyetli olduğunu söyledi.

Bunu bana söylememişti, ama teyzelerine söylediğine hiç kuşku yoktu, çünkü o öğleden sonra daha büyük olan Bayan Florence Hurlbird, Florence'ın odasına giderken beni yolda durdurdu, coşku içinde salona soktu. İnce uzun bacaklı eşyalar, gölge resimler, minyatürler, General Braddock'un resmi, lavanta kokusuyla dolu antika sömürge odasında tek yanlı bir sorgulamaydı. Görüyorsunuz ya, iki zavallı evde kalmış hanım acı içinde kıvranıyordu – doğrudan doğruya tek bir sözcük bile edemiyorlardı. Ellerini oğuşturuyor, değişik ruhsal durumlar falan gibi şeyleri göz önüme alıp almadığımı soruyorlardı. İnanın bana neredeyse sevecendiler, benim somut, ciddi erdemlerim için Florence'ın biraz fazla gösterişçi olduğu konusunda endişeleniyorlardı bile.

Çünkü bende somut, ciddi erdemler keşfetmişlerdi. Bunun nedeni bir kez General Braddock'u General Washington'a tercih ettiğimi ağzımdan kaçırmamdı. Çünkü Hurlbirdler, Bağımsızlık Savaşı'nda yitiren yanı tutmuşlar, bu yüzden de epey yoksul düşüp, çok baskı gör-

müşlerdi. Bayan Hurlbirdler bunu hiçbir zaman unutamamışlardı.

Yine de, Florence'la benim uzun yıllarımızı Avrupa'da geçireceğimiz düşüncesi tüylerini ürpertiyordu. Gerçekten yeğenlerine vermeyi umduğum şeyin bu olduğunu duyduklarında her ikisi de bir ağlamadır tutturdular. Bunun nedeni bir bakıma Avrupa'yı tuhaf ahlaksızlıkların egemen olduğu bir günah çukuru gibi görmeleriydi. Ana Vatanın da ötekiler denli Erastus kilisesine bağlı olduğunu düşünüyorlardı. Sonra karşı çıkmalarını olağandışı boyutlara taşıdılar, onlara göre...

Hani neredeyse evliliğin bir tür vaftiz olduğunu bile söylediler; ama ne Bayan Florence ne de Bayan Emily tek bir sözcükle açıklama yapmaya kalkışabildi. Florence'ın gençlik yıllarının belirleyici özelliğinin flörtleri olduğunu ancak dillerinin altından çıkartabildiler – işte bunun gibi bir şeyler.

Bu görüşmeyi şöyle diyerek bitirdiğimi biliyorum:

"Hiç umurumda değil. Florence banka bile soymuş olsa onunla evlenip Avrupa'ya götüreceğim."

Bunun üzerine Bayan Emily hüngür hüngür ağlayıp bayıldı. Ama Bayan Florence, kız kardeşinin durumuna karşın benim boynuma atılıp bağırdı:

"Yapma bunu, John. Yapma bunu. Sen iyi bir delikanlısın," Florence'ı teyzesinin yardımına yollamak için odadan çıkmak üzereyken ekledi, "Sana daha çok şeyler söylememiz gerekir. Ama o bizim sevgili kardeşimizin kızı."

Florence, anımsıyorum da beni tebeşir gibi bembeyaz bir yüzle haykırarak karşıladı:

"O yaşlı kediler beni mi kötülüyorlardı sana?" Ama böyle bir şey yapmadıklarına inandırdım onu, apar topar o çok anlaşılmaz biçimde

hüzünlenen akrabalarının yanına yolladım. Gerçekten de Florence'ın o haykırışını şu ana dek bir daha anımsamadım. Bana öylesine iyi davrandı ki –öylesine kollayarak– daha sonra aklıma gelseydi bile bana duyduğu derin sevgiye yorardım.

Sonra o akşam bir araba gezisi için onu almaya gittiğimde ortadan yok olmuştu. Hiç zaman yitirmedim. Doğru New York'a gittim, ayın dördünde denize açılacak olan 'Pocahontas' gemisinde kamaralar ayırttım, sonra da Stamford'a dönüp o gün Florence'ın arabayla Rye İstasyonu'na gittiğini iz sürerek buldum. Oradan da arabayla Waterbury'ye gittiğini öğrendim. Elbette dayısına gitmişti. Yaşlı adam beni taş gibi, katı bir yüzle karşıladı. Florence'ı göremezdim; hastaydı; odasına kapanmıştı. Sonra da ağzından bir şey kaçırdı –İncil'den birkaç sözcük, şimdi unutmuşum– ben de o ailedekilerin hepsinin düpedüz kızın yaşamı boyunca evlenmesine karşı oldukları sonucunu çıkardım.

Hemen en yakın rahibi araştırıp buldum, bir de ip merdiven – o günlerde Amerika Birleşik Devletleri'nde bu işlerin nasıl da ilkel yöntemlerle yapıldığını düşünemezsiniz bile. Bence belki de hâlâ öyledir. 4 Ağustos'ta gecenin birinde Florence'ın yatak odasında duruyordum. Öylesine at gözlüğüyle yalnızca amacıma bakıyordum ki gecenin birinde Florence'ın yatak odasında bulunmamda bir uygunsuzluk olduğu aklımın ucundan bile geçmedi. Yalnızca onu uyandırmak istedim. Zaten uyumuyordu. Beni bekliyordu, akrabaları da daha yeni yanından ayrılmışlardı. Beni sımsıcak bir kucaklamayla karşıladı.... Yaa, işte bu bir kadın tarafından ilk kucaklanışımdı – ve de içinde bana karşı azıcık sıcaklık bulunan son kucaklanışım....

Sanırım bunun ardından olanlar benim suçumdu. Her neyse evlilik işini bir an önce bitirmek için öylesine telaşlanıyordum, akrabala-

rının beni orada bulmasından öylesine ödüm patlıyordu ki onun bana yakınlaşmalarını epeyce dalgınlıkla karşılamış olmalıyım. Yarım dakikadan daha kısa süre içinde o odadan dışarı çıkmış, merdivenden inmiştim. Merdivenin dibinde beni hiçbir vicdan ölçüsüne sığmayacak bir süre bekletti – o rahibin kapısını çalmadan önce saat üçü bulmuştu bile. Florence'ın içinde bana karşı herhangi bir duygu taşıdığı belirtisi verdiği tek an o bekleyiş sırasındaydı, bir de kimi zaman birkaç dakika için kendini kollarıma bıraktığı zamanlar. Düşünüyorum da ben o sıralar azıcık sıcaklık göstermiş olsaydım bana doğru düzgün bir eş gibi davranacaktı ya da beni yine geri çevirecekti. Ama Philadelphialı bir beyefendi gibi davrandığım için sanırım erkek hasta bakıcı rolüyle yetinmemi uygun gördü. Belki de bundan gocunmayacağımı düşündü.

Ondan sonra da, bana kalırsa, hiç vicdan azabı duymadı. Yalnızca tasarılarını gerçekleştirme konusunda istekliydi. Çünkü tam merdivenlerden ineceği sıra beni o gülünç aletin tepesine çağırdı, ben de sessiz bir hacıvat gibi aşağı yukarı gidip geldim. Tümden aklım başımdaydı. Belli bir öfkeyle bana dedi ki:

"Bu öğleden sonra dörtte denize açılacağımız kesin değil mi? Kamara tuttuğun konusunda yalan söylemiyorsun ya?"

Açık açık aklını kaçırmış akrabalarının yanından bir an önce kaçmak sıkıntısı içinde olmasını doğal karşılayarak beni böylesine bir konuda yalan söyleyebilecek biri yerine koymasını hemen bağışladım. 'Pocahontas'la yolculuk yapmanın benim kesin kararım olduğunu anlamasını sağladım. Ondan sonra dedi ki – ayışığıyla aydınlanmış bir sabahın erken saatleriydi, ben merdivende dururken o da benim kulağıma fısıldıyordu. Waterbury'yi kuşatan tepeler villanın çevresinde olağanüstü bir dinginlik yaratıyordu. Neredeyse buz gibi bir

sesle dedi ki:

"Bavullarımı hazırlamak için bilmem gerekiyordu." Sonra da ekledi: "Belki de hastalanırım, biliyorsun. Sanırım benim kalbim de biraz Hurlbird Dayıya benziyor. Kuşaktan kuşağa geçer."

Ben de ona fısıldayarak 'Pocahontas'ın olağanüstü dengeli bir gemi olduğunu söyledim....

Şimdi merak ediyorum, beni o merdivenin dibinde iki saat beklettirken neler geçti Florence'ın kafasından. Bilmek için neler vermezdim. O sıralar bence kafasında belirgin bir tasarı yoktu. O zamana dek kalbinden hiç söz etmemişti. Belki de Hurlbird Dayıyı yeniden görünce o düşünce gelmişti aklına. Onunla birlikte Waterbury'ye gelen Emily Teyzesi saatlerce beynini yıkayıp herhangi bir ciddi sorunu tartışmanın yaşlı beyi öldüreceğini işlemişti ona. Bu da dünya yolculukları sırasında zavallı yaşlı, aptal adamı coşkudan korumak için çevresine çektikleri koruyucu çitleri getirmişti Florence'ın aklına. Belki de bu, onun aklını çelmişti. Yine de benim için biraz vicdan azabı duyuyordu. Florence'ın duyduğunu söylediğini Leonora aktarmıştı bana – çünkü Leonora her şeyi biliyordu, bir keresinde böyle rezilce bir şeyi nasıl yapabildiğini Florence'a soracak denli de ileri gitmişti. Benliğine egemen olan bir tutkunun eline düştüğü özrünü ileri sürmüştü. Yaa, işte, ben hep söylerim, benliğe egemen olan tutku her zaman duygular için iyi bir özürdür. Onlara karşı elinizden bir şey gelmez. Ansızın yapılan şeyler için de iyi bir özürdür – o herifle işi benimle evlendikten sonra veya evlenmeden önce azıtmış olabilirdi. Ayrıca geçinecek yeterince paraları yoksa pekâlâ boğazlarını kesebilirlerdi ya da Florence'ın ailesinden çarpabilirlerdi, elbette Florence öylesine para canlısıydı ki manifaturacıda tezgâhtarlık yapan birini koca diye almak ona pek yakışmazdı, o yaşlı Hurlbird'ün de o oğlana verip

vereceği ancak buydu. Ondan nefret ediyordu. Hayır, Florence için pek fazla özür bulunabileceğini sanmıyorum.

Tanrı bilir. O ürkmüş bir aptaldı, düşler içinde yüzen uçarıydı, bence o sıralar o ahmağı gerçekten önemsiyordu. Adamsa onu kesinlikle umursamıyordu. Zavallı şey... Her neyse, 'Pocahontas'ın dengeli bir gemi olduğu üzerine ona güvence verince dedi ki:

"Belli açılardan benim bakımımı üstlenmek zorunda kalacaksın – John dayıya baktığımız gibi. Nasıl yapacağını anlatacağım sana." Sonra da pencerenin kıyısından merdivene adımını attı, tıpkı geminin güvertesine atar gibi. Bence kendi gemilerini yakmıştı!

Benim, hiç kuşkusuz, gözümü açmaya çalışan olmuştu yeterince. Saat sekizde Hurlbird malikanesine geri döndüğümüzde bütün Hurlbirdler yorgunluktan bitkin düşmüştü. Florence'ın katı, zafer kazanmış bir havası vardı. Sabahın dördünde evlenmiş, o saatten beri de kentin tepesindeki ormanlarda oturmuş, taklitçi kuşun yaşlı bir erkek kediyi yansılamasını dinlemiştik. Böylece de sanırım Florence benimle evlenmeyi pek de coşku verici bir süreç olarak algılamamıştı. Türlü çeşitlemelerle nasıl da mutlu olduğumdan daha esin verici bir şeyler bulamamıştım söylemek için. Galiba aşırı ölçüde şaşkındım. İşte, Hurlbirdler de pek bir şey söyleyemeyecek denli şaşkındılar. Birlikte kahvaltı ettik, sonra da Florence çantalarını, eşyalarını toplamaya gitti. Yaşlı Hurlbird bu fırsattan yararlanıp o eski Amerikan söylevleri tarzında saf kan bir ders vermeye girişti Avrupa denen o balta girmemiş ormanda gizlenmiş, Amerikalı kızları bekleyen tehlikeler üzerine. Paris, onun da acı deneyler yaşadığı çimenler içindeki yılanlarla doluymuş dediğine göre. Sözlerini de, zavallı sevgili yaşlı şey, hep yaptıkları gibi Amerikalı kadınların cinselliklerinden kurtulmaları gerektiğini söyleyerek bitirdi – tam olarak böyle açıklamasalar da....

Neyse, bir buçuk sıralarında gemiye girmeyi başardık – ve fırtına çıkmıştı. Bu Florence'a çok yardımcı oldu. Çünkü Sandy Hook'tan ayrılalı daha on dakika bile dolmadan Florence kamarasına indi, kalbi tuttu. Eli ayağına dolaşmış kamarot koşarak yanıma geldi, ben de aşağı koşturdum. Karıma nasıl davranırnam gerektiği konusunda buyrukları almıştım. Çoğu ondan gelmişti ya, yine de gemi doktoru da üstü kapalı olarak tutku gösterilerinden kaçınmamın daha doğru olacağını belirtti. Ben zaten hazırdım.

Elbette, içim vicdan azabıyla da doluydu. Hurlbirdlerin en gençlerini, en sevgililerini evlilikten uzak tutmak için gösterdikleri gizemli isteğin nedeninin onun kalbi olabileceği geldi aklıma. Elbette, bu nedeni sözcüklere dökemeyecek denli incelikliydiler. Onlar eski New Englandlıydılar. Bir kocanın, karısının ensesini öpmemesi gerektiğini belirtmek zorunda kalmak istemiyorlardı. İşin aslına bakarsanız kocanın böyle bir şey yapabileceğini düşünmek istemiyorlardı. Yine de merak ediyorum, nasıl oldu da Florence bu fesadın içine sokabildi doktoru – bir sürü doktoru.

Elbette kalbi azıcık cızırdıyordu – ciğerlerinin görünümü Hurlbird Dayınınkilere benziyordu. Onun yanında dolaşırken kalp uzmanlarından bir sürü kalp konuşması duymuş olmalıydı. Neyse, Florence ve onlar elimi kolumu bir güzel bağladılar –bir de Jimmy elbette, o asık suratlı oğlan– ne halt buldu ki onda? İç sıkıcı, sessiz, suratsızın tekiydi. Ressam olarak hiçbir yeteneği yoktu. Sapsarı suratlı, esmer bir şeydi, hiçbir zaman doğru dürüst traş olmazdı. Bizimle Havre'da buluştu, ondan sonra iki yıl boyunca da bize yararlı olmak için Paris'teki evimizde kaldı, biz orada olalım, olmayalım. Julien'in yanında ya da ona benzer bir yerlerde resim dersleri alıyordu...

O herif hep o iğrenç, kare omuzlu, geniş kalçalı Amerikan palto-

sunun ceplerine sokardı ellerini, kara gözlerinde de uğursuz gölgeler dolaşırdı. Ayrıca çok şişkoydu. Ne yani, ben ondan çok daha erkektim....

Şunu da biliyorum ki, Florence da bana bundan iyisini verebilirdi. Belirtilerini gösterdi bunun. Hani kaplıcalara girerken arkasına dönüp omzunun üstünden bana o anlaşılmaz gülümsemesi vardı ya belki de bir tür çağrıydı. Sanki şöyle diyordu: "Ben buraya giriyorum. Duracağım orada öylesine çırılçıplak, beyaz, dümdüz – sen de bir erkeksin...." Belki de istediği buydu ...

Hayır, o heriften uzun süre hoşlanamazdı. Solgun, kireç gibi birisiydi. Anladığıma göre ilk gözden düştüğü sıralar oğlan ince, esmer, pek hoş bir şeymiş. Ama Florence'ın verdiği cep harçlıklarıyla, o yaşlı Hurlbird'ün onu Amerika'dan uzak tutmak için verdiği paralarla Paris'te aylak aylak dolaşırken kırk yaşındaki bir adamın göbeğini bağlamış, üstüne üstlük hazımsızlık çeker olmuştu.

Ah, Tanrım beni nasıl da işlettiler! Kuralları içten içe hazırlayan işte o ikisiydi kafa kafaya verip. Size kurallardan kimilerini anlatmıştım – tüm o onbir yıl boyunca konuşma konularını nasıl uzaklaştırmak zorunda kaldığımı, aşk, yoksulluk, suç falan gibi başlıklardan. Ama geri dönüp yazdıklarıma bir kez daha baktığımda sizi bilmeden yanılttığımı görüyorum, Florence'ı hiç gözümün önünden ayırmadığımı söylediğimde. Yine de şu ana dek benim taşıdığım izlenim buydu gerçekten. Yeniden düşündüğümde biliyorum, çoğunlukla gözümden uzaktı.

Görüyorsunuz işte o herif, Florence'ın her şeyden önce uykuya, yalnız kalmaya gerek duyduğunu işlemişti bana. Hiçbir zaman kapıyı çalmadan içeri girmemem zorunluydu, yoksa zavallı küçücük yüreği ölümüne doğru kanat çırpıverirdi. Bunları o uğursuz karga sesiyle,

kara gözleri de tıpkı karga gibi parıldayarak söylerdi, ben de zavallı Florence'ın günde on kez öldüğünü görürdüm sanki – o küçük, solgun, kırılgan cesedi. Ne yani, aslında hemen dalmalıydım odasına onun iznini istemeden, tıpkı kiliseye giren bir soyguncu gibi. Hemen işlemeliydim bu suçu. Kalbinin durumu için bu kutsal armağanı çiğnemek gerektiğini bilseydim hemen yapardım. İşte geceleri saat onda, usulca, sanki bir yandan da isteksizce o herifin önerilerini destekleyen Florence'ın üzerine kapanırdı kapı; aşığıyla vedalaşan onaltıncı yüzyıl İtalyan hanımefendisiymiş gibi bana iyi geceler dilerdi. Sonra da ertesi sabah saat onda, hani şu Yunan efsanelerinde anlatılan, yatağından kalkan Venüslerden biri gibi taptaze odasından çıkardı.

Oda kapısı hep kilitliydi, çünkü hırsızlardan korkardı; ama bir kablonun ucundaki düzeneği o küçücük bileğine iliştirilirdi. Tüm evi ayağa kaldırması için ampule basması yeterliydi. Ve benim elimde de balta bulunuyordu –bir balta!– yüce tanrılar, kapısını kırayım diye, defalarca çaldıktan sonra yanıt alamazsam. Çok iyi düşünülmüştü, görüyorsunuz ya.

Çok iyi düşünülemeyen şey de bunun gelip dayandığı sonuçlardı – yani bizim Avrupa'ya çakılıp kalmamızdı. Çünkü şu delikanlı beni öyle güzel işletmişti ki, kanalı geçerse Florence'ın öleceği konusunda; bunu beynime öylesine kazımıştı ki, daha sonra Florence Fordingbridge'e gitmek istediğinde bu öneriyi hemen kestirip attım; kestirip attım, ters bir hayırla. Bu onu dondurdu, korkuttu. Tüm doktorlar bile beni destekledi. Sanki doktor ardından doktorla bitmez tükenmez görüşmeler yapıyordum, soğuk, sessiz, anlayışlı bir biçimde İngiltere'ye gitmemiz için geçerli bir nedenimiz olup olmadığını soran adamlarla – herhangi bir özel neden. Ben de özel bir neden göremediğim için son yargıyı veriyorlardı: "Gitmeseniz daha iyi öyleyse."

Bence dürüsttüler kendi çaplarında. Belki de yalnızca gemiye binmenin bile Florence'ın sinirlerini etkileyeceğini düşündüler. Bu yeterliydi, bir de bizim paramızı kıta Avrupa'sında tutmak için duydukları vicdanlı istek.

Bu, zavallı Florence'ı epeyce alt üst etmiş olmalıydı, çünkü, görüyorsunuz, altta yatan gerçek itki –yoksa buz gibi olan kalbinin derinliklerinde yatan itki– Fordingbridge'i geri almak, atalarının ülkesinde bir soylu olmaktı. Ama Jimmy onu orada kıskıvrak yakaladı: Kanal kapısını onun suratına kapadı; İngiltere'nin kayalıkları Calais'nin önünde boydan boya inci taneleri gibi parıldarken, gökyüzünün en duru mavi olduğu günde bile onun bir geminin iskelesinden geçmesine izin vermezdim, yaşamını kurtarmak için. Söylüyorum size bu, onu dondurdu.

Bu, onu pek güzel dondurdu, çünkü kendisinin iyileştiğini açıkça belirtemiyordu, yoksa kilitli yatak odası kapılarına bir son vermesi gerekecekti. Sonra Jimmy'den bıktığı sıralar –bu da 1903 yılındaydı– Edward Ashburnham'a göz koymuştu. Evet, bu onun için çok kötü bir donmaydı çünkü Edward onu Fordingbridge'e götürebilirdi, ona Branshaw Malikanesi'ni veremese bile, çünkü Florence'ın atalarının bu yuvasını Edward karısının üzerine geçirmişti, en azından oralarda, çevrede kraliçeler gibi yaşayabilirdi bizim paramızla, bir de Ashburnhamların desteğiyle. Dayısı, yeğeninin gerçekten benimle durulup oturduğuna inanır inanmaz –ben de adamcağıza onun erdemleri, sadakati üzerine en parıltılı öyküleri anlatmıştım– servetinin hiç kullanmadığı büyük bir bölümünü bağışlamıştı. Sanırım ikimizin ortak yıllık onbeş bin İngiliz lirası gelirimiz vardı, gerçi karımın payının ne kadarı Jimmy'ye gidiyordu bilmiyorum ya. Her neyse, Fordingbridge'de yıldız gibi parıldayabilirdik.

Florence'la Edward nasıl kurtulmayı başardılar Jimmy'den hiç bilemedim. Keşke bir sabah ben Rue de la Paix'e çiçek almaya gidip de Florence'la evi o ikisine emanet ettiğimde Edward öndeki altı tane altın dişini boğazından aşağı döküvermiş olsa o şişko, rezil karganın. Ellerine sağlık diyebileceğim tek şey olur. En kötüsünden de beter bir şantajcıydı; inşallah öteki dünyada Florence ona rastlamaz.

Tanrı şahidim olsun, birbirlerini gerçekten tutkuyla sevdiklerini bilsem, onları ayıracağımı hiç sanmıyorum. Bu durumda genel ahlakın ne gerektirdiğini bilmiyorum, elbette, hiç kimse de kendisine hazır sunulan herhangi bir durumda ne yapacağını tam olarak önceden bilemez. Ama ben içtenlikle inanıyorum ki onları birleştirirdim, elimden geldiğince doğru dürüst yollar arayıp bularak. İnanıyorum, geçinecekleri parayı verirdim, kendimi de avuturdum bir türlü. O zamanlar Maisie Maidan gibi ya da zavallı kız gibi genç bir şey bulabilir, biraz huzura kavuşabilirdim. Çünkü Florence'la hiç huzurum yoktu, aradan birkaç yıl geçtikten sonra sevgi mevgi de duymaz olmuştum. Benim için az bulunur, kırılgan bir nesne durumuna gelmişti, ağır bir yük, sürekli sakınmak gereken bir şey. Yani sanki avucuma, Ekvator Afrika'sından Hoboken'e dek taşıyayım diye incecik kabuklu bir piliç yumurtası verilmişti. Evet işte, o benim için, göründüğü gibi, bir iddia konusu olmuştu – bir atletin başarısı karşısında aldığı armağan, el değmemişliğinin, uyanıklığının, kendini tutmalarının, sarsılmaz iradesinin simgesi maydanozdan bir taç olmuştu. Bir kadın olarak elle tutulur hiçbir değer taşımıyordu benim için. Galiba giyim biçiminden bile hoşlanmıyordum.

Ama onun Jimmy'ye duyduğu tutku aslında tutku bile değildi, çılgınca görünse bile ödü kopuyordu benden. Evet, benden korkuyordu. Bunun nasıl olduğunu anlatacağım size.

Eskiden Julius adında, işlerime bakan, hizmet eden, beni seven, el üstünde tutan zenci bir uşağım vardı. Waterbury'den çıkıp 'Pocahontas'a giderken Florence bana çok özel, çok değerli bir deri çanta verdi. Yaşamının kalp krizleri sırasında alacağı ilaçların içinde bulunduğu bu çantaya bağlı olduğunu söyledi. Ben de öyle bir şeyler taşımaktan pek anlamadığım için o sıra altmış yaşlarında falan, kır saçlı, çok da pitoresk, hoş biri olan Julius'a devrettim çantayı. Uşağım karımı öylesine etkilemişti ki, onu bir tür baba gibi görüp Paris'e götürmeme kesinlikle karşı çıktı. Karımı rahatsız edecekti.

Julius arkada bırakılmanın üzüntüsüyle kendinden geçmiş, ne yaptığını bilemeden gidip o değerli çantayı elinden attı. Gözümü kan bürüdü, gözüm kararadı. Julius'un üstüne uçtum. Gemide oluyordu bu, gözünün birini şişirdim, az kalsın boğacaktım. Hiç direnç göstermeyen bir zenci, öylesine acıklı sesler çıkarabileceği için, öylesine acıklı bir görüntü sergileyebileceği için, bu da Florence'ın evli olarak ilk karşılaştığı serüven olduğu için benim kişiliğim konusunda bir düşünce edinebildi. Kendi deyimiyle 'temiz bir kadın' olmadığı gerçeğini gizlemesi gerektiği konusunda vardığı umutsuz yargıyı güçlendirdi bu. O ipe sapa gelmez davranışlarının altında yatan asıl neden de gerçekte buydu.

Eline geçen ilk fırsatta, gemiye bindiğimizde, kalp krizine tutuldu. Belki de onu çok suçlamamak gerekir. Anımsayın, o bir New Englandlıydı ve New Englandlılar da o sıralar daha zencilerden şimdiki gibi nefret etmeye başlamamışlardı. Philadelphia denli olsun güneyden, eski bir aileden gelmiş olsaydı, anlardı benim için Julius'u pataklamanın, onun kuzeni Reggie Hurlbird'ün uşağına iki kuruş verip pantolunu bir şaplak atacağını söylemesi denli –onun böyle dediğini duymuştum– öfkeli bir davranış olmadığını. Ayrıca da ilaç çan-

tası onun gözünde, benimkinde olduğu denli önemli değildi, benim için o tapınılan bir eşin canlı kalmasının simgesiydi o gün. Onun içinse yalnızca yararlı bir yalandı....

İşte durumu görüyorsunuz –elimden geldiğince açıkça belirtmeye çalıştığım gibi– koca, hiçbir şey bilmeyen bir aptal, karısı geri zekâlı korkulara kapılmış soğuk bir kösnü düşkünü –çünkü ben öylesine bir aptaldım ki, onun ne olup ne olmadığını hiçbir zaman anlayamayacaktım– bir de o şantajcı sevgili. Sonra da öteki sevgili çıktı ortaya....

Neyse, Edward sevgili olarak bulundurulmaya değerdi. Size onun nasıl da hoş biri olduğunu aktarmış mıydım – nitelikli asker, yetkin toprak sahibi, olağanüstü incelikli, özenli, çalışkan yargıç, dürüst, şerefli, hakça davranan, hakça düşünen bir toplumsal kişilik olduğunu? Galiba size bunları aktarmamıştım. Gerçek şu ki, kız ortaya çıkana dek ben de bilmiyordum – en az onun kadar doğru, hoş, dürüst olan zavallı kız. Yemin ederim öyleydi kız. Bence bunu bilmem gerekirdi. İşte galiba, onu böylesine sevmemin nedeni buydu, gerçekten – onu öylesine sonsuzca seviyordum. Şöyle bir düşündüğümde, kendisinden aşağıdakilere gösterdiği binlerce küçük incelik, düşüncelilik göstergesi anımsıyorum, Avrupa'da bile. Bakın işte, anımsıyorum bu adamın Hessen'den pis, çirkin, iki dilenci ailesini bitmez tükenmez bir sabırla yerlerinden söküp aldığını, polis raporlarıyla uğraştığını, ayakları üzerinde durmalarını sağladığını ya da benim sabırlı ülkeme yolladığını. Bunu da hemen hemen hiç sözünü etmeden yapardı, eyleme geçmesi için sokakta ağlayan bir çocuk görmesi yeterliydi. O yabancı dilde anlaşabilmek için sözlüklerle boğuşurdu.... Yaa, işte bir çocuğu ağlarken görmeye dayanamazdı. Belki de bir kadını görüp de kendi kişisel çekicilikleriyle onu avutmadan durmaya da dayanamazdı.

Ama ondan böylesine yoğun biçimde hoşlanmama karşın bunları peşin peşin kabullenmeye de eğilimliydim. Onun yanında kendimi rahat hissetmemi sağlıyorlardı, ona karşı iyi olmamı; ona güvenmemi sağlıyorlardı. Ama sanırım bunun, herhangi bir İngiliz beyefendisinin kişiliğinin bir parçası olduğunu da düşündüm. Nedense, bir gün Excelsior'un başgarsonunun –hani şu gri suratlı, gri yanak sakallı adamın– ağladığını takti kafasına. Sonra da o haftanın en güzel bölümünü harcadı İngiliz konsolosluğunda, adamın karısının Londra'dan gelmesini, bebek kızını da yanında getirmesini sağlamak için yazışmalarla. İsviçreli bir bulaşıkçıyla kaçmıştı karısı. Hafta içinde dönmeseydi kendisi gidip Londra'dan alacaktı kadını. İşte böyle biriydi.

Edward Ashburnham işte böyle biriydi, ben de bunun içinde bulunduğu toplumsal konum gereği görevi olduğunu düşünüyordum. Belki de olup olacağı buydu – ama yakarıyorum Tanrı'ya benim görevlerimi yerine getirmeme de olanak versin. Sonra o zavallı kızcağıza gelince, bende ne denli yoğun duygular uyandırmış olursa olsun keşke onu hiç görmeseydim diyorum. Edward'a öylesine coşkuyla bağlıydı ki, şimdi bile, İngiliz yaşamının inceliklerini anlamıyor olsam da, yeterince sonuç çıkarıyorum. Nauheim'da son kalışımız sırasında yaz boyu onlarla birlikteydi.

Nancy Rufford'du adı; o Leonora'nın tek arkadaşının tek çocuğuydu, Leonora da onun koruyucusuydu, doğru deyim buysa. Söylendiğine göre babasının gaddarlığına dayanamayan annesinin o onüç yaşındayken kendini öldürmesinden beri Ashburnhamlarla yaşıyordu. Evet, neşeli bir öykü bu....

Edward ona hep 'kız' derdi, kız ona, o da kıza, çok hoş, açık bir bağlılık besliyordu. Ve kız Leonora'nın ayaklarını öperdi –o ikisi kız için en iyi kadınla en iyi erkekti– yeryüzündeki ve cennetteki. Bence

kafasında en küçük bir kötü düşünce yoktu – zavallı kızcağız.

Neyse işte, bir saat boyunca şakıyarak bana Edward'ın erdemlerini saydı, ama dediğim gibi ben pek bir şey anlayamadım. Göründüğü kadarıyla D.S.O. [Üstün Hizmet Madalyası, –yn] almıştı, bölüğü ona insan sevgisinin ötesinde bir sevgiyle bağlıydı. Onunki gibi bir bölük hiç görülmemişti. Kraliyet İnsanlık Derneği de ona arkası kopçalı bir madalya takmış. Bu da, o, tam iki kez, kızın "Tomiler" dediği adamları Kızıl Deniz falan gibi yerlerde gemiden düştüklerinde kurtarmak için güverteden atladığı anlamına geliyormuş. İki kez de V.C. [Victoria Haçı, yn], bu da ne demekse, önerilmiş, ama nedense bazı incelikli oyunlar yüzünden bu herkesin özendiği madalyayı alamamış, ama taç giyme töreninde kralın yanında özel bir yeri olmuş. Ya da belki de Beefeater'lar [Kraliyet muhafızları, –yn] arasında bir görevmiş. Onu neredeyse Lohengrin'le Şövalye Bayard arasında bir aziz yaptı. Belki de öyleydi.... Ama kendindeki bu yönü süsleyip püslemeyecek denli sessiz biriydi. Anımsıyorum da, o sıralar ona gidip şu D.S.O.'nun ne olduğunu sorduğumda şöyle homurdanmıştı:

"Bunu, savaş sırasında birliklere bozuk kahve yutturan bakkallara verirler" – falan gibi bir şeyler. Bana pek de inandırıcı gelmediği için sonunda Leonora'ya sordum doğrudan doğruya. Ona dosdoğru, tastamam sordum size daha önce belirttiğim, hani şu birisinin yakınlığını yöneten şeyin İngiliz biçimi tanışıklık olduğunda karşılaşılan zorlukları sayarak soruya giriş yapıp sordum ona kocasının gerçekten yetkin bir adam olup olmadığını; en azından kamu görevleri açısından. Bana azıcık canlanmış bir havayla baktı; hani neredeyse ürkmüş diyeceğim, Leonora'nın ürkmesi mümkün olsa.

"Bilmiyor muydunuz?" dedi. "Şöyle bir düşünecek olsanız herhangi üç ildeki tüm erkekleri toplasanız ondan daha yetkinini bulamazsı-

nız, bu açıdan." Çok uzun görünen bir süre düşünceli düşünceli bana baktıktan sonra ekledi:

"Kocama karşı hakça davranmak gerekirse yeryüzünde ondan daha iyi bir erkek yoktur. Böyle yer bulamazsınız – bu açıdan."

"Öyleyse," dedim, "o gerçekten aynı bedende toplanmış hem Lohengrin hem de Cid olmalı. Çünkü onlardan daha göze batar bir açı yok."

Yine bana uzun uzun baktı.

"Daha göze batar bir açı olmadığı sizin düşünceniz mi?" diye sordu usulca.

"Yani," diye yanıtladım, neşeyle, "onu iyi bir koca olmamakla ya da sizin vasiyetiniz altındaki kız için iyi bir muhafız olmamakla suçlamıyorsunuz, değil mi?"

Sonra yavaşça, kulağına dayalı deniz kabuğunun içindeki sesleri dinleyen biri gibi konuştu –hem inanır mısınız– daha sonra bana o konuşmamız sırasında, az sonra ortaya çıkacak olan trajediye ilişkin belli belirsiz sezgilere ilk kez kapıldığını söyledi – kızın onlarla birlikte sekiz yıl falandır yaşıyor olmasına karşın:

"Ah onun kocaların en iyisi olmadığını ya da kızı çok sevmediğini söylemeyi düşünmüyorum."

Sonra da ben şöyle bir şeyler dedim:

"İyi ya Leonora, bir erkek böyle şeyleri, karısından çok daha iyi görür. Bak, sana ne diyeceğim, Edward'ı tanıdığım tüm bu yıllar boyunca, hiçbir zaman yanında sen yokken bir kadına başını kaldırıp bakmadı bile; gözünün ucuyla bile bakmadı. Yoksa hemen görürdüm. Sanki tanrının meleklerinden biriymişsin gibi söz ediyor senden."

"Ah," diyerek hazır yanıtını yapıştırdı –güvenebilirsiniz Leonora'nın hemen bir yanıt bulup çıkaracağına– "benden hep iyilikle söz

ettiğine hiç kuşkum yok."

Bence bu tür durumları daha önce epey yaşamıştı – herkes ona kocasının bağlılığından, ona nasıl taptığından konu açıyor olmalıydı. Çünkü dünyanın yarısı, Edward'la Leonora'yı tanıyan dünyanın tümü, Kilsyte davasında suçlu bulunmasının yargının bir yanılgısı olduğuna inanıyordu – yanlış ipuçları sonucu ortaya çıkan fesadın, Anglikan Kilisesi karşıtı hasımlarla birleşmesinden kaynaklandığına. Ama düşünün ben nasıl bir aptaldım....

II

Durun bakayım düşüneyim, nerede kalmıştık. Ah, evet ... bu konuşma 4 Ağustos 1913'te geçti. Tam dokuz yıl önce o gün onlarla tanıştığımı, arkadaşım Edward üzerine bu küçük tanıklığımı belirten konuşmamın bir doğum günü armağanı olarak yorumlanmasının doğru olacağını söylediğimi anımsıyorum. Şunu inanarak belirtebilirim ki, biz dördümüz çeşitli yerlerde birlikte olduk uzun bir süre, ama ben kendi adıma onlardan yakınabileceğim tek bir şey bile bulamıyorum. Sonra da böylesine çok birlikte olmuş insanlar için bunun alışılmadık bir durum oluşturduğunu ekledim. Yalnızca Nauheim'da buluştuğumuzu sanmayın sakın. Böylesi Florence'a uygun düşmezdi.

Günlüklerime baktığımda, 4 Ağustos 1904'te Edward'ın bize Paris'te eşlik ettiğini, o ayın 21'ine dek bizimle kaldığını görüyorum. Aynı yılın aralık ayında kısa bir süre daha bizde konuk oldu – tanışıklığımızın ilk yılında. İşte bu konukluğu sırasında Bay Jimmy'nin

dişlerini boğazına dökmüş olmalı. Bence Florence onu bu amaçla çağırmıştır. 1905'te üç kez Paris'e gelmiş – bir keresinde giysi almak isteyen Leonora'yla birlikte. 1906'da en güzel altı haftamızı birlikte Mentone'de geçirdik ve Edward da Londra'ya geri dönerken Paris'te bizimle kaldı. İşte böyle sürüp gitti.

Gerçek şuydu ki zavallı alçak herif, Florence'ın kişiliğinde sert kayaya çarpmıştı, onunla karşılaştırıldığında Leonora süt kuzusu kalıyordu. Cehennem azabı yaşamış olmalı. Leonora onu elinde tutmayı – nasıl söylesem– kilisesi adına istiyordu işte, Katolik kadınların erkeklerini yitirmediklerini göstermek için. Bir an bırakalım işin bu yanını. Belki onun itkileri konusunda başka şeyleri sonra yazarım. Ama Florence atalarının evinin şimdiki sahibine yapışmıştı. Aynı zamanda adamın tutkulu bir âşık olduğu da kuşkusuz. Ama onun bu kesintili ilişkide bile üç yıl sonra bıktığına inanıyorum Florence'tan, onun kendisini sürüklediği yaşamdan....

Leonora yazdığı mektuplardan birinde yanlarında bir kadının kaldığından söz etse –ya da yalnızca bana yazdığı mektupta bir kadının adı geçse– hemen Branshaw'daki o zavallı alçağa, ansızın korkunç bir şey keşfetmenin verdiği acıyla buraya gelmesini, kendisine bağlılığını kanıtlamasını isteyen şifreli umutsuz bir telgraf çekerdi. Sanırım Edward bazı şeylerle yüzleşmeyi göze alabilirdi; Florence'ı bir yana fırlatıp açığa çıkma çekincesini göze alabilirdi. Ama burada da Leonora'yla uğraşması gerekiyordu. Gerçekle ilgili en küçük bir bölümün bile benim kulağıma çalınması durumunda, ondan düşünebileceği en korkunç biçimde öç alacağını, onu mahvedeceğini kesinlikle belirtti Leonora. İşte, işi hiç de kolay değildi. Zaman geçtikçe Florence ondan giderek daha çok ilgi bekler oldu. Günün herhangi bir anında ondan kendisini öpmesini isteyebilirdi; yalnızca boşanmış bir kadının hiçbir

zaman Hampshire kontluğunda saygın bir yer edinemeyeceğine onu inandırarak trende üzerine saldırmasını engelleyebilmişti. Ah, evet, bu onun için zorlu bir görevdi.

Florence'a gelince, isterseniz şöyle açıklayayım, zaman içinde evrenle ilgili daha bütünlenmiş bir görüş açısı geliştirerek, boşboğazlık alışkanlığının da egemen olmasıyla, bana neredeyse her şeyi anlatmayı gerekli gördüğü bir kafa yapısına ulaştı – hiçbir şey atlamadan. Durumunun benimle ilgili bölümünün dayanılmaz olduğunu söyledi.

Bana hepsini anlatmayı, boşanma istemeyi, Edward'la gidip California'ya yerleşmeyi önerdi.... Bu konuda gerçekten ciddi olduğunu sanmıyorum. Onun için Branshaw Malikanesi'yle ilgili umutların uçup gitmesi anlamına gelecekti bu. Ayrıca hamamböceği denli sağlıklı olan Leonora'nın vereme yakalandığını kafasına takmıştı. Hep Leonora'ya benim önümde gidip bir doktora görünmesi için yalvarıyordu. Ama ne olursa olsun, zavallı Edward onun kendisini sürükleyip götürmeye kararlı olduğuna inanmış gibiydi. Gitmeyecekti; karısına aşırı ölçüde önem veriyordu. Ama Florence ona böyle bir şey yaptırırsa, bunun anlamı benim her şeyi öğrenmem, onun da Leonora'nın öcüne hedef olmasıydı. En az on, oniki değişik yolla fitil fitil burnundan getirirdi onun. Ve hepsini de kullanacağına yemin etti bana. Benim duygularımı incitmemeye kararlıydı. O zamanlar biliyordu ki, Edward'a yapabileceği en korkunç şey bir daha kendisini görmesine izin vermemekti....

Evet, durumu epey açıkladım galiba. Şimdi gelelim 4 Ağustos 1913'e, benim her şeyden habersiz geçirdiğim son güne – inanın bana, kusursuz mutluluğumun da son gününe. Çünkü o sevgili kızın gelişi de mutluluğumu çoğaltmıştı.

O 4 Ağustos'ta, gece yemek saatini kaçırdıktan sonra otele gelmiş,

Bagshawe denen epeyce iğrenç bir İngiliz'le otelin oturma odasında oturuyordum. Leonora daha yeni yatmıştı, ben gazinodaki bir konserden Florence, Edward, kız dönsün diye bekliyordum. Üçü birlikte gitmemişlerdi. Anımsıyorum, Florence, önce Leonora ve benimle kalacağını söylemiş, Edward'la kız yalnız gitmişlerdi. Sonra Leonora tam bir sakinlikle şöyle demişti Florence'a:

"Keşke sen de o ikisiyle gitseydin. Bence bu gibi yerlerde kız Edward'la birlikteyken yanında birisi daha bulunsa iyi olur. Galiba bunun zamanı geldi." Böylece de Florence o hafif adımlarıyla arkalarından süzüldü. Kuzenlerinden birisi için baştan ayağa siyahlara bürünmüştü. Amerikalılar bu konularda titizdir.

Leonora'nın yatmaya gittiği saat ona dek biz orada oturduk. Çok sıcak bir gün olmuştu, ama orası serindi. Bagshawe denen adam salonun öteki yanında *The Times*'ı okuyordu, ama sonra bir tanışıklığı başlatmak için uydurulmuş önemsiz bir soruyla bana yaklaştı. Galiba Kur konuklarının ödediği vergiyle ilgili bir şey sordu, bundan kurtulmanın bir yolunun olup olamayacağını falan. Öyle biriydi bu adam.

Neyse işte, asker yapılı, epey abartılı, sizinkilerden kaçırdığı soğan gibi gözleri, bedeli ne olursa olsun birileriyle tanışmak için duyulan tedirgin isteğe eşlik eden, gizli işlenmiş günahların ipuçlarını veren, solgun bir anlatımı olan bir adamdı.... O pis kurbağa....

Ledbury yakınlarındaki Ludlow Malikanesi'nde oturduğunu anlatarak söze başladı. Kafamda bir yere oturtamadımsa da bu isim bana yabancı gelmedi. Sonra hava birliklerinden, görev yaptığı Los Angeles'ta, California'daki uçuşlardan söz etmeye başladı. Benim sevgimi kazanabileceği bir konuşma konusu arıyordu.

Sonra, biraz da ansızın, sokağın parlak ışığında Florence'ın koştu-

ğunu gördüm, yüzü kâğıttan daha beyaz, eli, kalbinin üzerine koyduğu siyah bezin üstünde. Bakın söylüyorum size benim kalbim de duruverdi: söylüyorum işte, kımıldayamadım. Yaylı kapıdan içeri yıldırım gibi daldı. Hasır sandalyelerle, hasır masalarla, gazetelerle dolu o yere bir göz gezdirdi. Beni gördü, dudakları aralandı. Benimle konuşan adamı gördü. Ellerini yüzüne bastırdı, gözlerini çıkartmak istiyormuş gibi. Sonra da artık orada değildi.

Kımıldamıyordum; parmağımı bile oynatamıyordum. Sonra o adam konuştu: "Vay canına: Florry Hurlbird." Kahkaha olması gereken vıcık vıcık, tedirgin bir sesle bana döndü. Kendini bana sevdirecekti gerçekten.

"Bunun kim olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu. "Bu kızı son gördüğümde sabahın saat beşinde Jimmy denen delikanlının odasından çıkıyordu. Benim Ledbury'deki evimde. Görüyorsunuz işte, beni tanıdı." Ayağa kalkmış bana yukarıdan bakıyordu. Neye benzediğimi hiç bilmiyorum. Her neyse, kısaca homurdandı, sonra da kekeledi:

"Ah, diyorum ki ..." Bunlar, Bay Bagshawe'ın duyduğum son sözleriydi. Ardından, uzun bir süre sonra kendimi toparlayıp salondan ayrıldım, yukarı Florence'ın odasına çıktım. Kapıyı kilitlememişti – evlilik yaşamımız boyunca ilk kez. Bayan Maidan'ın tersine, kendine saygın bir görüntü vermiş, orada yatağında uzanıyordu. Sağ elinde içinde amil nitrat bulunması gereken küçük bir şişe vardı. Bu, 4 Ağustos 1913'teydi.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I

O geceden anımsadıklarım arasında Leonora'nın şu sözlerinin en belirgini olması çok garip:

"Elbette onunla evlenebilirsin," ben kimden söz ettiğini sorduğumda da yanıtladı:

"Kızdan."

Şimdi, bu benim için çok şaşırtıcı bir şey – insan yüreğine serpiştirdiği o tüysü olasılıklar ışığı açısından çok şaşırtıcı. Çünkü o kızla evlenmek için en küçük bir bilinçli niyet taşımamıştım hiçbir zaman; onu azıcık önemsediğimin bile bilincinde değildim. İnsanların uyuşturucu ilaçların etkisinden çıkmaya başladıklarında yaptıkları gibi garip bir biçimde konuşmuş olmalıydım. Sanki insanın ikili kişiliği varmış gibi, biri tümden ötekinin bilincinde olmayan. Hiçbir şey düşünmemiştim; şöylece olağandışı bir şey söylemiştim.

Bu öyküde benim kendi ruhsal çözümlemelerimin herhangi bir önem taşıdığını sanmıyorum. Bence hiç taşımadı ya da zaten yeterince söz ettim bu konudan. Ama benim ağzımdan çıkan o tuhaf sözler, daha sonra olanları büyük ölçüde etkiledi. Belki de Leonora hiçbir zaman bana Florence'la Edward'ın ilişkisinden söz etmeyecekti, eğer ben ona karımın ölümünden iki saat sonra şöyle dememiş olsaydım:

"Şimdi artık kızla evlenebilirim."

Ondan sonra da Leonora, kendi çektiği her şeyi benim de çektiğimi ya da en azından onun izin verdiği şeye benim de izin verdiğimi peşin peşin kabullendi. Böylece de bir ay önce, zavallı Edward'ın cenazesinden aşağı yukarı bir hafta sonra, sanki dünyadaki en doğal şeyden söz ediyormuş gibi şöyle diyebildi bana –Branshaw'da kalış sürem konusunda konuşuyordum– açık, düşünceli bir tonlamayla dedi ki:

"Alı, kal burada, sonsuza, sonsuza dek istersen." Sonra da ekledi: "Sen bana dünyanın en iyi kardeşi, en iyi danışmanı, en iyi desteği olurdun. Yeryüzünde kalmış tek avuntum sensin. Hem ne garip değil mi, senin karın benim kocamın metresi olmasaydı belki de sen burada hiç bulunmayacaktın?"

İşte haberi böyle aldım – tokat gibi suratıma yiyerek, aynı böyle. Çoğu kişinin içinin derinliklerinde yatan o gizemli, bilinçsiz kimliğin algıladıkları dışında belki de, hiçbir şey duymadım, hiçbir şey söylemedim. Belki bir gün aklımı yitirdiğimde ya da uykumda yürürken gidip Edward'ın mezarına tükürürüm. Bu hiç de benim yapabileceğim bir şey gibi görünmüyor, ama işte öyle.

Hayır, herhangi türden hiçbir tutku anımsamıyorum, yalnızca zaman zaman Bayan Falanca Filanca'nın, adamın biriyle kırıştırdığını duyduğunda kişinin kapıldığı o belirgin duygu dışında. Kendim de şaşırdım, ama birdenbire gözümde her şey daha bir açıklık kazandı. Daha sonra bir kez daha gözden geçirdiğimde anladım, o rüzgârlı kasım akşamının o anında, düzinelerce açıklığa kavuşmamış şey yerli yerini bulmuştu sanki. Ama o anda her şeyi yeniden düşünüyor değildim. Bunu açıkça anımsıyorum. Yalnızca derin bir koltukta, dimdik arkama yaslanmış oturuyordum. İşte, anımsadığım bu. Alacakaranlıktı.

Çaprazlamasına otlaklarla kesilmiş, eğimin yamacında çam ormanı bulunan küçük bir çukura yerleşmiştir Branshaw Malikanesi. Ormandan gelen korkunç bir rüzgâr başımızın üstünde uğulduyordu. Ama penceredeki görünüm bütünüyle sessizdi, griydi. Yaprak bile kımıldamıyordu, çayırın en ucundaki birkaç tavşan dışında. Bulunduğumuz yer Leonora'nın çalışma odasıydı, çayımızın getirilmesini bekliyorduk. Dediğim gibi ben derin bir koltukta oturuyordum, Leonora ayakta durmuş, perde kordonunun ucundan sarkan meşe palamudu biçimindeki tahta parçasını kendi etrafında rastgele döndürüp duruyordu. Çimenliğe baktı, anımsayabildiğim kadarıyla şöyle dedi:

"Edward öleli daha on gün ancak oldu, şimdiden çimenlerde tavşanlar var."

Anladığıma göre tavşanlar İngiltere'de kısa çimlere büyük zarar veriyorlar. Sonra bana dönüp, hiç süsleyip püslemeye kalkışmadan dedi ki, çünkü sözcüklerini tamı tamına anımsıyorum, dedi ki:

"Bence Florence'ın intihar etmesi çok aptalcaydı."

İkimizin o anda kendimizi nasıl da özgür, rahat duyduğumuzu size anlatamam. Tren bekliyor gibi değildik, yemek bekliyor gibi değildik – işte aynı öyle, bekleyecek hiçbir şey yoktu. Hiçbir şey.

Rüzgârın uzaklardan aralıklarla gelen, sesinde olağanüstü bir durgunluk vardı. O küçük, kahverengi odada gri bir ışık vardı. Sonra da dünyada başka hiçbir şey yokmuş gibiydi.

O zaman anladım artık Leonora'nın bana yüreğinin derinliklerini açmak üzere olduğunu. Sanki şey gibiydi –yoo, hiçbir şey gibi değildi, yalın gerçekti– o İngilizlere özgü, her şeyi yerli yerinde yapma duygusuyla Leonora, konuşmadan önce Edward'ın mezara girişinin üzerinden tam bir hafta geçmesini beklemeye karar vermişti. Gizlerinin ne kadarını açmasına izin vereceği konusunda bir bilinci olsun di-

ye duyduğum belirsiz bir itkiyle, usulca dedim ki –bu sözcükleri de tamı tamına anımsıyorum–

"Florence intihar mı etti? Bilmiyordum."

Yani anlıyorsunuz ya, eğer konuşacaksa, daha önceden gerekli olduğunu düşündüğünden çok daha geniş bir alanı kapsayan bir konuşma yapma zorunda kalacağını anlatmaya çalışıyordum.

İşte Florence'ın intihar ettiğini ilk kez böyle öğrendim. Hiç aklıma gelmemişti. Benim kuşku duyma yeteneğinde olmadığımı düşünebilirsiniz; hatta benim enayi olduğumu bile sanabilirsiniz. Ama bir de şu durumu düşünün.

Gürültü patırtı, bağrış çağrış, birlikte oraya buraya koşuşturan bir sürü insanın tantanası, otel görevlileri gibi kimselerin iş ahlakı gereği ağzı sıkılıkları, Ashburnhamlar gibi 'iyi insanlar'ın geleneksel ağzı sıkılıkları gibi şeylerin ortasında, bu tür koşullar altında insanın gözüne çarpan, kafasına takılanlar hep küçük nesnel şeylerdir. Beni intihar düşüncesine götürecek hiçbir şey yoktu Florence'ın görünümünde; elindeki küçük amil nitrat şişesi aklıma kalp krizini getirdi hemen. Amil nitrat biliyorsunuz, anjina pektoris hastalarını rahatlatmak için verilen ilaçtır.

İşte Florence'ı öyle, bembeyaz bir yüzle, elinin birini yüreğine bastırmış koşarken görünce, işte öyle gördükten sonra, arkasından da o çok bildik küçük kahverengi şişeyi parmaklarının arasında sımsıkı tutarak yatağına uzanmış görünce benim aklımda bu düşüncenin biçimlenmesi son derece doğaldı. Ara sıra olduğu gibi, diye düşündüm, ilacını almadan dışarı çıkmıştı, bahçedeyken bir krizin yaklaştığını duyunca da, elden geldiğince çabuk rahatlama sağlamak amacıyla nitratı almak için koşmuştu. Aynı zamanda koşmanın baskısına dayanamayan yüreğinin kafesinde susuverdiği düşüncesine kapılmam da ka-

çınılmazdı aynı ölçüde. Nasıl bilebilirdim ki, evli olduğum tüm o yıllar boyunca o küçük şişenin içinde amil nitrat değil de prusik asit bulunduğunu. Bunu kestirebilmek olanaksızdı.

Ne yani, sonuç olarak Florence'a benden çok daha yakın olan Edward Ashburnham bile gerçeği sezemedi. Onun kalp hastalığı yüzünden düşüp ölüverdiğini sandı. Aslında, Florence'ın kendini öldürdüğünü bilen kişiler yalnızca Leonora, Grand Dük, polis şefi, bir de otel sahibiydi. Bu son üç kişiden söz ediyorum, çünkü o geceden anımsadıklarım yalnızca otelin salonundaki lambalardan gelen pembemsi bir parıltı. Oradan, yüzen küreler gibi o üçünün yüzü batıp çıkıyor bilincime. Bir bakıyorum şimdi önümde Grand Dük'ün sakallı, iyi yürekli, soylu kafası; derken polis şefinin keskin çizgili, kahverengi, süvari bıyıklı hatları; arkasından otel sahibi Bay Schontz'un tostoparlak, cilalı, yüksek yakalıklı anlamsızlığı. Kimi zaman kafalardan biri orada tek başına duruyordu, kimi zaman polisin sivri başlığı, prensin sağlıklı dazlaklığının yanında yer alıyordu; arkasından Bay Schontz'un yağlı bukleleri ikisinin arasına giriyordu. Soylunun yumuşak, müthiş eğitilmiş sesi, her bir sözcük yumuşacık içyağından topaklar gibi tek tek düşerken, "Ja, ja, ja" diyordu; arkasından polisin tatlılaştırılmış kaba sesi geliyordu: "Zum Befehl Durchlaucht," beş tane tüfek mermisi gibi; sonra da tren kompartmanının köşesinde dua kitabını okuyan, günahkâr bir rahibinkine benzeyen fısıltılı sesi söyleniyor söyleniyordu Bay Schnotz'un. İşte her şeyi böyle görüyordum.

Bana hiç aldırmıyor gibiydiler; hiçbirinin doğrudan benimle konuştuğunu bile sanmıyorum. İçlerinden bir ikisi ya da üçü birden orada bulunduklarında, sanki cesedin yasal sahibi olarak tartışmalarında hazır olma hakkım varmış gibi beni aralarına alıyorlardı. Sonra

hepsi uzaklaşıp gitti, uzun süre tek başıma kaldım.

Ve hiçbir şey düşünmedim; hiç mi hiçbir şey. Kafamda hiçbir şey yoktu; hiç gücüm yoktu. Hiçbir acı duymadım, hiçbir şey yapma isteği duymadım, hiç içimden gelmedi yukarı çıkıp karımın bedenine kapanmak. Yalnızca pembemsi parıltıyı, hasır masaları, palmiyeleri, yuvarlak kibrit kutularını, kenarları kırtıklı kül tablalarını gördüm. Sonra Leonora geldi yanıma, göründüğü kadarıyla ona o yalınkat öneriyi yaptım:

"Şimdi artık kızla evlenebilirim."

İşte size o geceden anımsadığım her şeyi bütünüyle anlattım, bunlar aynı zamanda benim onu izleyen üç, dört günden de tek anımsadıklarım. Tam bir kas tutulması durumu yaşıyordum. Beni yatağa yatırdılar; kaldım orada; giysilerimi getirdiler, giyindim; beni açık bir mezarın başına götürdüler, yanıbaşında dikildim. Beni bir ırmağın kıyısına götürseler ya da trenin altına yuvarlasalardı bile aynı duygusal durum içinde ya boğulurdum ya da ezilip giderdim. Yürüyen bir ölüydüm.

Yaa, işte, izlenimlerim bunlar.

Gerçekte olaylar şöyle gelişmişti. Daha sonra parçaları bir araya topladım. Anımsayacaksınız, söylemiştim size, o gece Edward'la kız gazinodaki konsere gitmişlerdi, onlar yanımızdan ayrılır ayrılmaz da Leonora peşlerinden izleyip eşlik etmesini istemişti Florence'tan. Yine anımsayacağınız gibi ölmüş kuzeni Jean Hurlbird için yas tuttuğundan baştan aşağı siyahlara bürünmüştü Florence. Çok karanlık bir geceydi, kız krem rengi müslinler giymişti, bir dolaptaki fosforlu balık gibi parıldıyor olmalıydı karanlık parktaki uzun ağaçların altında. Bundan daha iyi bir işaret olamazdı.

Anlaşıldığı kadarıyla Edward Ashburnham kızı doğrudan gazinoya

giden patikaya değil de parktaki karanlık ağaçların altına yöneltmişti. Edward tüm bunları bana son patlaması sırasında anlattı. Söylemiştim size bu son durumda şeytansı bir konuşkanlığa kapıldığını. Ben onu hiç kışkırtmadım. Bunun için herhangi bir itkim yoktu. O sıralar onunla karım arasında bir ilinti kurmuyordum hiç değilse. Ama herif ucuz bir romancı gibi konuştu. –Ya da bu konuyla ilgili olarak çok iyi bir romancı gibi, yani olayın daha açık seçik görülmesini sağlamak romancının işiyse.– Söylüyorum size, bunu, sanki beni hiç bırakmayan bir düşmüşcesine açıklıkla görüyorum. Anlaşıldığı kadarıyla, gazinodan çok uzaklaşmadan, kızla birlikte bir sıraya oturdular. Karanlığın içinde. Eğlence yerinin ışıkları, ağaç gövdelerinin arasından süzülerek onlara geliyor olmalıydı, çünkü Edward kızın yüzünü belli belirsiz görebildiğini söyledi; o açık alnıyla, garip ağzıyla, işkence çeken kaşlarıyla, dümdüz bakan gözleriyle o sevgili yüzü. Arkalarından sürünerek gelen Florence'a gölge gibi görünmüş olmalılar. Çünkü bence Florence, o sıranın tam arkasından, çok iyi anımsadığım ağaca doğru kısa çimlerin üzerinden sürünerek gitmiştir. Kıskançlık içgüdüsüne kapılmış bir kadın için hiç de zor bir iş değildir bu. Gazinodaki orkestra, Edward'ın bana unutmadan söylediği gibi, Rakocsy marşını çalıyordu, o uzaklıktan Edward'ın sesini boğacak deni yüksek gelmiyorsa da, gecenin öteki sesleriyle birlikte kısa çimenler üzerinde ilerlerken Florence'ın çıkardığı sürtünmeleri, hışırtıları örtmeye yetecek denli kulağı dolduruyordu. O acılı kadın kafasına balyoz gibi yemiş olmalı her şeyi. Onun için korkunç bir şey olmalı. Korkunç! Neyse, sanırım hak ettiğini buldu.

İşte görüyorsunuz ortaya çıkan resmi; o çoğu karaağaç olan olağanüstü uzun ağaçlar; geceleri çevrelerinde toplanmış görünen kara sisler içinde yükselen, tüy tüy olan ağaçlar; o sırada oturan o ikisinin

gölge resmi; gazinodan gelen ışık demetleri; ağaç gövdesinin ardından korkuyla gözetleyen karalara bürünmüş kadın. Tam bir trajedi; ama elimde değil.

Sonra anlaşıldığına göre Edward Ashburnham'a bir şeyler oluveriyor. Yeminle söyledi bana –hem ona inanmamak için de bir neden görmüyorum– o ana dek kıza özel bir ilgi duymak aklının ucundan bile geçmemiş. Tıpkı kız evlat yerine koymuş onu. Onu seviyordu kesinlikle, ama çok derin, çok yumuşak, çok dingin bir sevgiyle. Manastır okuluna gittiğinde onu özlüyordu; dönüşünde de seviniyordu. Ama bundan öte duygularının hiçbir biçimde bilincinde değildi. Eğer bilincinde olsaymış, bana yemin billah etti, lanetten kaçar gibi kaçarmış. Bunun Leonora'ya yapacağı son kıyıcılık olacağını ayırt etti. Ama can alıcı nokta tümden bilinçsiz oluşuydu. Kızla o karanlık parka, nabzı hiç de daha hızlı atmaksızın, yalnızlığın getireceği yakınlığa sığınmak için hiçbir istek duymaksızın gitti. Polo atlarından, tenis raketlerinden konuşmak niyetiyle gitti; ayrıldığı manastırdaki saygıdeğer rahibenin huylarından, eve döndükleri zaman gidecekleri eğlencecle giyeceği giysinin, beyaz mı yoksa mavi mi olacağından. Her zaman konuştuklarından değişik tek bir şeyden söz edecekleri gelmedi aklına; kızın çevresinde yükselen dokunulmazlık duvarının yıkılabilir olmadığını bile düşünmedi. Sonra birdenbire işte–

O sıralar içini dökmesinin ardında hiçbir bedensel itki olmadığı konusunda bana özenle güvence verdi. Ona hiç de karanlık gecenin, aralarındaki yakınlığın falan etkisi varmış gibi görünmedi. Hayır, yalnızca kızın ona yaptığı ahlaksal etkiden ötürüydü konuşması. Kızı kollarının arasında sarmak ya da eline bile dokunmak aklına gelmemiş dediğine göre. Eline dokunmadığına yemin etti. Söylediğine göre o sıranın bir ucunda, kız öteki ucunda oturmuş; Edward azıcık kıza

doğru eğiliyor, kız da yüzü lamba ışıklarıyla aydınlanmış, gazinodan gelen parıltıya doğru bakıyormus dümdüz. Yüzündeki anlatımı ancak 'tuhaf' olarak tanımlayabildi.

Bir başka kez de, gerçekten, kızın mutlu olduğu görüntüsünü verdi. Kızın mutlu olduğunu düşleyebilmek kolay, çünkü o sırada kızın olan bitenden hiç haberi yoktu. İçtenlikle tapıyordu Edward Ashburnham'a. Kızın gözünde insanlığa örnek olabilecek her şeydi o sıralar dediğine göre; kahraman, sporcu, ülkesinin babası, yasa dağıtıcı. Böylece de ansızın, içtenlikle, boğucu bir biçimde onun övgülerini kazanmak bir mutluluk kaynağı olmuş olmalı, ne denli boğucuysa da. Sanki tanrı onun yaptığı işleri beğenmiş gibiydi ya da kral bağlılığını. Yalnızca kımıldamadan oturdu, gülümseyerek dinledi.

Çocukluğunda çektiği tüm acıların, öfkeli babasının estirdiği kıyım rüzgârlarının, sivri dilli annesinin bağırıp çağırmalarının bedeli ödeniyormuş gibi göründü ona ansızın. Ödülünü alıyordu en sonunda. Çünkü şöyle bir düşünecek olursanız, babayla papaz arasında kutsal bir yer verdiği bir adamın ansızın tutku yağmuruna tutması bir kadın için iyi davranışlarının ödülü görünümü taşır yalnızca. Yani demek istiyorum ki, üzerinde mülkiyet hakkı arama girişimleri ışığında görünmez hiç. Kız en azından onun Leonora'ya çözülmez bağlarla bağlı olduğuna inanıyordu. Hiçbir sadakatsizlik sezmemişti. Karısından hep derin bir saygı ve sevgiyle söz etmişti. Leonora'yı tam anlamıyla kusursuz, tam anlamıyla doyurucu bulduğu izlenimi vermişti. Onların beraberliği, kilisesinin saygıyla söz ettiği, saygıyla düşündüğü o kutsal şeylerden biri gibi görünmüştü.

Böylece cle kıza dünyada en çok önem verdiği kişi olduğunu söylediğinde, elbette Leonora dışında demek istediğini düşündü, mutluluk duydu. Tıpkı evlilik çağına gelmiş kızına beğenilerini söyleyen baba

gibiydi ... Ve Edward, ne yaptığının bilincine varır varmaz hemen dilini tuttu. Kız yalnızca mutluydu, mutlu olmayı da sürdürdü.

Bence bu Edward Ashburnham'ın yaşamı boyunca yaptığı en canavarca alçaklıktı. Ama yine de ben tüm bu insanlara öylesine yakınım ki, hiçbirinin alçak olduğunu düşünemiyorum. Doğru, dimdik, şerefli olduğu dışında bir şey düşünmek gelmiyor elimden Edward Ashburnham için. Demek istiyorum ki, bu her şeye rağmen benim onun hakkındaki kalıcı düşüncem. Kimi zaman, ona dair edinmiş olduğum bu görünümü itip uzaklaştırmak için yaptığı bazı şeyleri aklıma getirmeye çalışıyorum, tıpkı bir sarkacı itip uzaklaştırmak ister gibi. Ama hep bana geri dönüyor – onun sayısız incelikleri, becerikliliği, hiç de hain olmayan dili. Öylesine iyi biriydi ki.

Böylece de kendimi, daha başka birçok şeyde olduğu gibi bunda da onu bağışlama girişimlerine zorlanır buluyorum. Hiç kuşkum yok en canavarca şey, manastırdan daha yeni çıkmış bir kızı baştan çıkartmaya kalkışmak. Ama bence Edward'ın aklından bile geçmiyordu onu baştan çıkartmak. İnanıyorum, onu yalnızca sevdi. Bunun böyle olduğunu söyledi, ben de en azından ona inanıyorum, aynı zamanda onun sevdiği tek kadın olduğuna da inanıyorum. Öyle olduğunu kendi de söyledi; bunu kanıtlamak için de yeterince şey yaptı. Leonora da böyle dedi, Leonora onun yüreğinin içindekileri bilirdi.

Ben bu konularda çok alaycı oldum; demek istiyorum ki bir kadının ya da erkeğin aşkının sürekliliğine inanmak olanaksız. Ya da, ne olursa olsun, ilk tutkuların kalıcılığına inanmak olanaksız. En azından erkeklerle ilgili olarak benim görebildiğim kadarıyla bir aşk serüveni, belli bir kadına duyulan aşk – doğasında deneyimi genişletmek olan bir şey. Çekim alanına girdiği her kadınla, bir erkek, dünyaya bakışını genişletiyor sanki ya da isterseniz şöyle diyelim, yeni

bir bölge kazanıyor. Kaşın şöylece bir kalkması, sesin bir tonu, kendine özgü bir davranış –bunların tümü, zaten aşk tutkusunu alevlendiren de bunların tümüdür– bunların tümü, görünümün ufkundaki bir sürü küçücük nesne gibidir, erkeği baştan çıkartıp o ufkun ötesine, keşfetmeye çeken. İşte, olageldiği gibi, sanki gölgeledikleri gözlerden dünyayı görmek istiyormuşcasına o vahşi kıvrımlı kaşların altına girmek ister erkek. Kendini olası her öneriye, olası her başlığa uyduran o sesi duymak ister; olası her arka görünüme karşı o özgün davranışları görmek ister. Cinsel içgüdü sorununa gelince, o konuda çok az şey biliyorum, gerçek bir tutkuda çok büyük bir yer tuttuğunu hiç sanmıyorum. Hiç yoktan şeylerle alevlenebilir –çözük bir ayakkabı bağcığıyla, gözlerdeki gelişigüzel bir bakışla– bence hesap dışı bırakılabilir bu yüzden. Herhangi bir büyük tutkunun, sonunda yatağa girme isteği olmaksızın var olabileceğini söylemek istemiyorum. Bu bana basmakalıp, bu yüzden de üzerinde durmaya değmez bir konu olarak görünüyor. Tüm ufak tefek terslikleriyle bu peşin peşin kabullenilmesi gereken bir şeydir, tıpkı bir romanda ya da özyaşam öyküsünde kişilerin belli aralıklarla yemeklerini yediklerini peşin peşin kabullendiğimiz gibi. Ama uzun süren ve erkeğin ruhunu söndüren isteğin gerçek yırtıcılığı, tutkunun gerçek ateşi, sevdiği kadınla bütünleşmek için çekilen özlemdir. Aynı gözlerle görmek ister, aynı dokunma duygusuyla dokunmak, aynı kulaklarla işitmek, kendi kimliğini yitirmek, kucaklanmak, destek görmek. Çünkü karşı cinslerle ilişki konusunda ne söylenirse söylensin, cesaretini yenilemek, güçlüklerini paramparça etmek amacıyla bir kadına gitmeyi istemeden onu seven bir erkek yoktur. Kadına duyduğu isteğin ana zembereği bu olacaktır çünkü. Biz hepimiz öylesine korkarız ki, biz hepimiz öylesine yalnızız ki, varolmak için, kendi değerimiz konusunda hepimiz

öylesine dışarıdan gelecek güvenceye gerek duyarız ki.

Böylece de bir süre için bu tutku gerçekleşirse erkek istediğini almış olur. Duygusal desteği, yüreklendirmeyi, yalnızlık duygusundan kurtuluşu, kendi değerinin kanıtlanmasını bulur. Ama geçiverir bunların tümü; tıpkı gölgelerin güneş saatinin üstünden geçmesi gibi kaçınılmaz olarak geçip gider. Acıklıdır bu, ama böyledir. Kitabın sayfaları bildikleşir, sokağın o güzelim köşesi birçok kez dönülür. İşte, en acıklı öyküdür bu.

Yine de inanıyorum, her erkek için sonunda bir kadın çıkar ortaya – ya da, hayır, yanlış dile getirdim. Her erkek için sonunda yaşamının öyle bir anı gelir ki, o zaman erkeğin düşgücüne mührünü basan kadın, bu mührü sonsuzca basmış olur. Artık başka ufuklara yolculuğa çıkmayacaktır; artık bir kez daha çantasını omzuna vurmayacaktır; bu sahnelerden kopacaktır. Bu işten elini eteğini çekecektir.

Her neyse, Edward'la zavallı kızın durumu buydu. Sözcüğün gerçek anlamıyla durum buydu. Sözcüğün gerçek anlamıyla onun tutkuları –Grand Dük'ün metresine, Bayan Basil'e, küçük Bayan Maidan'a, Florence'a, aklınıza kim gelirse ona duyduğu tutkular– kız için ölümüne giriştiği son yarışla kıyaslandığında yalnızca başlangıç tırıslarıydı. Bundan eminim. Bütün gerçek aşkların biraz özveri gerektirdiğini söyleyecek denli Amerikalı olmayacağım. Gerektirmez. Ama içine kendini kurban etmenin karıştığı aşkların daha gerçek, daha kalıcı olduğunu düşünüyorum. Öteki kadınların durumunda Edward, tıpkı polo oyununda Kont Baron Lelöffel'in burnunun dibinde topla yaptığı gibi, onları baştan çıkardı, bıraktı. Öteki kadınları elde etme girişimlerinde kendini helak etmedi demek istemiyorum; ama kız için yerlerde süründü ölümüne – onu bırakma çabalarıyla.

O gece Edward kızla konuşurken inanıyorum, hiçbir alçaklık yap-

mıyordu. Ona duyduğu aşk hiç varolmamış gibiydi; sanki söylediği sözcükler, kendisi de onları söylediğinin bilincinde değilken ağzından çıktıkları sıra bu tutkuyu yaratmışlardı. Konuşmadan önce hiçbir şey yoktu; sonra yaşamının bölünmez gerçeği olmuştu. Neyse öyküme geri döneyim.

Benim öyküm Florence'la ilgiliydi; bu sözcükleri ağacın arkasından duyan Florence'le ilgili. Elbette bu yalnızca bir varsayım, ama bence bu varsayımın haklı olduğu pek güzel doğrulandı. Biliyorsunuz o ikisi dışarı çıktı, hemen ardından, karanlığın içinden izledi onları karım, az sonra da bembeyaz bir yüzle, kalbinin üzerindeki eli giysisini kavramış, otele koştu geri. Yalnızca Bagshawe yüzünden olamazdı. Gözleri daha bana ya da yanımdakine ilişmeden yüzü acıyla bükülmüştü. Ama Bagshawe'in onun intihlarında belirleyici olduğunu söyleyebilirim. Leonora'ya göre içinde güya amil nitrat, ama gerçekte purasik asit bulunan o şişeyi yanında taşıyordu yıllardır, o Jimmy denen herifle yaşadığı ilişkinin aslını keşfedersem de kullanmaya kararlıydı. Görüyorsunuz ya, içindeki onu eyleme geçiren ana yay kibirdi. Böyle olmaması için hiçbir neden de yok; belki de hepimizin dimdik durmasını sağlayan şey kibirdir, eğer dimdik duruyorsak bu dünyada.

Konu yalnızca Edward'ın kızla ilişkisi olsaydı sanırım Florence bununla başa çıkabilirdi. Hiç kuşkusuz hadise çıkarırdı, onu tehdit ederdi, ondaki mizah duygusuna seslenirdi, verdiği sözleri anımsatırdı. Ama Bay Bagshawe ve tarihin 4 Ağustos olduğu gerçeği onun boş inançlarla dolu kafasına pek fazla gelmişti herhalde. Görüyorsunuz istediği iki şey vardı. Branshaw Teleragh'ta oturan soylu bir hanımefendi olmak istiyordu. Aynı zamanda benim ona duyduğum saygıyı da korumak istiyordu.

Yani demek istiyorum ki, benimle yaşadığı sürece ona duyduğum saygıyı korumak istiyordu. Bence Edward Ashburnham'ı kendisiyle kaçmaya kandırabilseydi her şeyi oluruna bırakırdı. Ya da belki de her şey aşk için ve ötesi boş çizgisindeki tutkusunun yüceliğiyle yeni bir saygı uyandırmaya çalışırdı bende. İşte bu tam da Florence olurdu.

Tüm evlilik birliklerinde inanıyorum bir tek sürekli etmen bulunur – kişiliğindeki ya da işindeki zayıf bir nokta açığa çıkmasın diye birlikte yaşadığı kişiyi kandırma isteği. Çünkü küçük bayağılıklarını sezen biriyle sürekli yaşamak dayanılmaz bir şeydir. Gerçekten böyle yaşamak ölümdür – işte bu yüzden de bu denli çok sayıda evlilik mutsuzlukla sonuçlanır.

Ben, örneğin, oldukça açgözlü bir adamımdır; boğazıma çok düşkünümdür, belli yemeklerin adı bile geçse hemen ağzım sulanır. Florence bu gizimi keşfetmiş olsaydı, onun bunu bilmesini öylesine dayanılmaz bulurdum ki, benden aldığı, düzenimizin öteki gereksinimlerini hiçbir zaman ona veremeyebilirdim. Florence'ın bu gizimi hiçbir zaman keşfetmediğini söyleyebilirim.

Hiçbir zaman buna değinmedi kesinlikle; diyebilirim ki hiç benimle yeterince ilgilenmedi.

Florence'ın gizli zayıflığına gelince; benim keşfetmeme dayanamayacağı zayıflığı, şu Jimmy denen adamla yaptığı yaramazlıktı. Büyük bir olasılıkla bu Florence adından son kez söz edişim olduğuna göre bırakın da onun ruhsal durumunda yaptığı değişikliğin üzerinde durayım biraz. Demek istiyorum ki, onun Edward Ashburnham'ın metresi olduğunu anlasaydım buna pek fazla aldırmazdı. Belki hoşlanırdı bile. Gerçekten de zavallı Leonora'nın o günlerdeki baş sorunu, şu ya da bu çizgide o gerçeği bana anlatmak için tiyatro gösterisi yapması-

na engel olmakta Florence'ın. Öyle bir duygusal duruma giriyordu ki, koşup bana gelerek, ayaklarımın dibine kendini diz üstü atmak, tutkusunu, özenle düzenlenmiş, korkunç duygusal bir biçimde seller gibi bana akıtmak istiyordu. Tarihin bize anlattığı o yüce âşık kadınlardan biri gibi olduğunu göstermek içindi bu. Bir başka duygusal durumda da horgörüyle yanıma yaklaşmak, benim erkek olmadığımı, tüm bu yaşananların da gerçek bir erkek ortaya çıktığında kaçınılmaz olarak gerçekleşecek şeyler olduğunu söylemek geliyordu içinden. Bunu, soğuk, dengeli, alaylı tümcelerle söylemek istiyordu. Bu, Fransız güldürüsündeki bir kadın kahramanı oynamayı canı çektiği zamandı. Çünkü, elbette her zaman bir oyunda oynuyordu.

Ama benim bilmemi istemediği şey o Jimmy denen herifle yaptığı ilk kaçamaktı. O herifin gerçekten aşağı sınıftan, kaba saba bir Bowery [New York'ta adı kötüye çıkmış bir caddede yaşayan anlamında, –yh] olduğunu anlamıştı. Küçük, aptalca bir davranış yüzünden daha sonra ürpermek nedir bilir misiniz – yaşamınızın başlangıcında kapıldığınız genellikle küçük, epeyce de içten gelen bir parça duygusallık yüzünden. İşte böyle aşağılık birine teslim olduğu düşüncesiyle Florence'ı bir ürperme alıyordu. Ürpermesi gerektiğini hiç sanmıyorum. Bu, aptal, yaşlı dayısının işiydi; o ikisini hiçbir zaman dünya yolculuğuna çıkartmamalıydı; zamanın büyük bölümünde kendisini kamarasına kapatmamalıydı. Her neyse, Bay Bagshawe'i görmesi, onun bana 4 Ağustos 1900'de, saat sabahın beşinde, Jimmy'nin yatak odasından çıkarken onu gördüğünü söyleyeceğinden neredeyse emin oluşu –çünkü şu Bay Bagshawe'in nasıl da tatsız, kurbağa kılıklı biri olduğunu biliyordu– intiharında belirleyici oldu. Hem kuşkusuz, bu tarihin de baskısı onun boş inançlarla dolu kişiliği için çok fazlaydı. O 4 Ağustos'ta doğmuştu; dünya yolculuğuna 4 Ağustos'ta başlamıştı;

4 Ağustos'ta adi bir herifin metresi olmuştu. Yılın aynı gününde benimle evlenmişti; Edward'ın aşkını da 4'ünde yitirmişti, Bagshawe de günah dolu bir kehanet gibi ortaya çıkmıştı; yazgının yüzündeki sırıtış gibi. Bardağı taşıran son damlaydı. Yukarı koştu, kendine yatağın üzerinde özenle çeki düzen verdi; pürüzsüz pembe, beyaz yanaklarla, uzun saçlarıyla, yanaklarına incecik bir perde gibi inen kirpikleriyle çok tatlı, güzel bir kadındı. O küçük purasik asit şişesini içti, oraya uzandı. Ah, olağanüstü çekici, düzgün yüzünde şaşkın bir anlatımla tavandan sarkan elektrik ampulüne bakarak ya da belki onun da ötesine yukarılardaki yıldızlara. Kim bilebilir? Neyse, Florence'ın sonu gelmişti.

Florence'ın sonunun benim için nasıl da olağandışı olduğunu hiç bilemezsiniz. O günden bugüne, onu bir daha hiç düşünmedim; onun için iç bile geçirmedim. Elbette, Leonora'yla onun üzerine konuşmam gerektiğinde ya da bunları yazmak amacıyla onu gözümün önüne getirmeye çalıştığımda, bunu bir cebir problemini düşünür gibi yaptım. Ama o benim için hep bir çalışma konusu oldu, anımsama değil. Yalnızca bütünüyle yok olup gitti, tıpkı dünün gazetesi gibi.

Öyle ölesiye yorgundum ki. Diyebilirim, bir haftalık ya da on günlük uyuşmam –ya da pratikte katalepsi– oniki yıl boyunca içgüdülerimi bastırdıktan, oniki yıl eğitilmiş fino köpeği rolünü oynadıktan sonra o bitkin düşmüş doğamın istediği dinlenmeydi yalnızca. Çünkü işte olup olduğum buydu. Bence beni böyle yapan şey, geçirdiğim sarsıntıydı, bir sürü sarsıntı. Ama o anki duygularımı sarsıntı denli somut bir şeye bağlamak da istemiyorum. Öylesine dingin bir duyguydu ki. Sanki korkunç ağır, dayanılmaz ölçüde ağır, omuzlarıma kayışlarla bağlanmış bir torba düşüvermiş, kayışların kestiği yerlerde hiçbir yaşam duyumu taşımaksızın, uyuşuk bırakmıştı omuzları-

mı. Söylüyorum size, hiçbir vicdan azabı duymuyordum. Vicdan azabı çekecek neyim vardı ki? Sanırım içteki ruhum –ikili kişiliğim– çok önceden bilincine varmıştı Florence'ın kâğıttan bir kişilik olduğunun; tıpkı kâğıt paranın belli bir miktar altını simgelediği gibi o da yüreği, duyguları, duygudaşlıkları, tutkuları olan gerçek bir insanı simgeliyordu. Şu Bagshawe olacak adam, karımı o herifin odasından çıkarken gördüğünü söylediği anda, bu tür duygu içimde yüzeye çıktı, biliyorum. Ansızın onun gerçek olmadığını düşündüm; turist rehberlerinden çıkartılmış konuşmalar, giysi modellerinden kesilmiş çizgiler yığınıydı yalnızca. Bu duygu bana egemen olmasaydı, hemen yukarı odasına koşup o purasik asidi içmesini önlemem bile mümkündü. Ama yapamadım işte düpedüz; bu tıpkı kâğıt parçasının peşinden kovalamak gibi bir şey olacaktı – koskoca bir adama yakışmayacak bir davranış.

Bu iş nasıl başladıysa öyle de kaldı. O yatak odasından çıkmış mı, yoksa çıkmamış mı hiç umurumda olmadı. Hiç ilgilendirmedi doğrusu. Florence'a hiç aldırmıyordum.

Galiba benim Nancy Rufford'a âşık olduğum, bu yüzden de ilgisiz kalarak ayıp ettiğim sonucunu çıkartacaksınız. Şey, ayıp etmekten kaçınmak gibi bir eğilimim yok. Âşıktım Nancy Rufford'a, tıpkı şimdi o zavallı çocuğun anısına âşık olduğum gibi, sessizce, yumuşakça, Amerikalılara yakışır biçimde. Leonora'nın şimdi artık onunla evlenebileceğimi dile getirişini duyuncaya dek bu konuda hiç düşünmemiştim. Ama o andan, onun ölümden de beter sonuna dek, ondan başka bir şeyi pek düşündüğümü sanmıyorum. Onun için iç geçirip, feryat figan ettim demek istemiyorum; yalnızca evlenmek istedim onunla, tıpkı kimi insanların Carcassone'a gitmeyi istemeleri gibi.

Bu duyguyu anlıyor musunuz; tüm yaşamınız boyunca bir tür si-

zin düşlerinizdeki kent olmuş yere gitmeden önce belli şeyleri yolunuzun üstünden kaldırmanız, ufak tefek karmaşaları düzene sokmanız gerektiği duygusunu? Ondan çok yaşlı oluşumu pek önemsemedim. Ben kırkbeş yaşındaydım, o da, zavallı şey, daha yeni yirmiiki oluyordu. Ama yaşından çok daha büyüktü, çok daha sessiz. Onda tuhaf bir azizelik niteliği vardı, sonunda yüzünü çerçeveleyen beyaz bir örtüyle manastıra girmesi kaçınılmazmış gibi. Ama bana sık sık mesleği olmadığını söylemişti; yoktu işte öyle bir şeyi – rahibe olma isteği. Yani galiba ben kendim ona bir çeşit manastırdım; yeminlerini bana etmesi epeyce yerinde göründü.

Hayır, yaş açısından hiçbir engel görmedim. Bence erkeklerin hiçbiri görmez, hem ben ayrıca ufak tefek hazırlıklarla kızı mutlu edeceğime inanıyordum. Şimdiye dek çok az kızın şımartıldığı gibi şımartabilirdim onu; kendimi kişisel olarak iğrenç bulmuyordum. Hiçbir erkek bulamaz zaten, bunu yapacak duruma düşerse de sonu gelmiş demektir. Ama o katalepsi durumundan çıkar çıkmaz da sorunumun ne olduğunu kavradım sanki – kendimi onunla ilişkiye girmeye hazırlamak için yapmam gereken şey, yalnızca yeniden yaşamla ilişkiye girmekti. Tam oniki yıl boyunca tinsel bir ortama kapatılmıştım; öyleyse yapmam gereken şey azıcık gerçek yaşamla boğuşmak, iş adamlarıyla biraz kapışmak, büyük kentler arasında biraz koşuşturmak, biraz acımasız, biraz erkekçe şeylerle uğraşmaktı. Nancy Rufford'un karşısına bir tür yaşlı hizmetçi gibi çıkmak istemiyordum. İşte bu yüzden Florence'ın intiharından onbeş gün sonra Birleşik Devletler'e doğru yola koyuldum.

II

Florence'ın ölümünün hemen ardından Nancy Rufford'la Edward'a baskı yapmaya başladı Leonora. Gazino yakınlarında, ağaçların altında neler olup bittiğini kestirebiliyordu. Benim ayrılışımdan sonra Nauheim'da birkaç hafta daha kaldılar, Leonora bunun yaşamının en ölümcül zamanı olduğunu söyledi bana. Görünmez silahlarla yapılan, uzun, sessiz bir düelloya benziyormuş, öyle dedi. Durumu çok çok daha zorlaştıran şey de kızın tümden masul oluşuymuş. Çünkü Nancy boyuna Edward'la yalnız dışarı çıkmaya çalışıyordu, tatil için eve her gelişinde yaşamı boyunca hep yaptığı gibi. Kendisine yine güzel şeyler söylemesini istiyordu bir tek.

Görüyorsunuz durum son derece karmaşıktı. Böyle duyarlı bir durumda olabileceğinin en karmaşık biçimini sergiliyordu. Öteki insanlarla birlikte oldukları zamanlar dışında Edward'la Leonora'nın birbirleriyle konuşmamaları ilk karmaşanın nedeniydi. Sonra söylediğim gibi davranışları son derece yetkindi. Derken kızın tümden masumiyetinin yarattığı karmaşa vardı; daha da karmaşığı Edward'la Leonora'nın onu gerçekten kendi öz kızları gibi görmeleriydi. Ya da onu Leonora'nın kızı gibi gördüklerini söylemek belki daha doğru olur. Sonra Nancy de garip bir kızdı; onu size anlatmak çok zor.

Uzun boyluydu, çarpıcı biçimde zayıftı; işkence çeken bir ağzı, acılı gözleri, bir de oldukça olağanüstü eğlenceli bir yanı vardı. Kimi zamanlar çok gülünç olduğunu, kimi zamanlar inanılmaz ölçüde güzel olduğunu söyleyebilirdiniz. Yani gördüğüm en gür kara saçlarla kaplı baştı onunki; bu saçların ağırlığını nasıl taşıdığını merak ederdim. Yirmi birini daha yeni bitirmişti, ama zaman zaman tepeler denli yaşlı görünüyordu, zaman zaman en çok onaltı. Bir an azizlerin yaşamın-

dan söz ediyordu, hemen ardından St. Bernhard yavrusuyla çimlerde yuvarlanıyordu. Bir Mainad gibi tazıların peşinden at koşturuyor, sonra Leonora'nın o baş ağrılarından biri tutunca birbiri ardından mendilleri sirkeye batırarak saatlerce kıpırtısız oturuyordu. O, kısacası, neredeyse bir tansık ölçüsünde sabırsız olabilen bir sabır tansığıydı. Hiç kuşkusuz bunda manastır eğitiminin etkisi olmuştu. Anımsıyorum da hemen hemen onaltı yaşındayken bana yazdığı mektuplardan birinde şunları anlatıyordu:

"İsa'nın Bedeni Yortusu"nda –ya da belki de başka bir azizler günüydü, bu tür şeyleri aklımda tutamıyorum– "bizim okul takımı Roehampton'la hokey maçı yaptı. Bizim takımın yenildiğini, durumun bire karşı üç olduğunu görünce ilk yarıda, hemen kiliseye girip kazanalım diye dua ettik. Beşe karşı üçle kazandık." Arkasından da bir tür cümbüşlü şenlik tanımladığını anımsıyorum. Göründüğü kadarıyla o zafer kazanmış onbeş ya da onbir kız yemekhaneye girince tüm okul masaların üstüne fırlamış, çığlıklar atıp sandalyeleri parçalamış yerlerde, çanak tabağı kırıp dökmüş – Muhterem Ana'nın zili çalmasına dek göz yumulan bir süre. Bu elbette Katolik geleneğidir – cümbüş, kırbacın şaklaması gibi bir anda bitebilir. Ben, elbette bu geleneği sevmem, ama yine söylemeliyim ki bu, Nancy'ye, hiç bastırdığını görmediğim bir tür doğruluk duygusu vermişti – ya da bu duygu onda zaten vardı. Sanki onun gözlerinden bakan ya da arada sırada onun sesiyle konuşan keskin bıçak gibi bir şeydi. Gerçekten ödümü patlatırdı. Hani neredeyse böylesine incelikli bir düzeyin bulunabileceği bir dünyada olmaktan korkardım. Anımsıyorum bir kez onbeş onaltı yaşındayken manastıra döneceği sıra ona harçlık olarak birkaç altın İngiliz lirası vermiştim. Tuhaf biçimde yürekten teşekkür etti bana, bunun çok işine yarayacağını söyledi. Nedenini sorunca da açıkladı.

Okuldaki kurala göre öğrenciler kiliseden yemekhaneye gitmek için bahçede yürürlerken konuşmaları yasakmış. Bu kural aptalca, hem de keyfi göründüğü için gözüne, her gün inadına çiğniyormuş. Akşamları çocuklara gün boyu yanlış yapıp yapmadıkları soruluyormuş, her akşam da Nancy o belli yasağı çiğnediğini itiraf ediyormuş. Her biri ona altı kuruşa patlıyormuş, bu suçun cezası buymuş. Yalnızca merak ettiğim için niye itiraf ettiğini sordum, aynen şöyle yanıtladı:

"Ah, Kutsal Çocuğun kızlarının dürüstlüğü hep göz önünde bulundurulur. Çok baş belası bir iş, ama itiraf etmek zorundayım."

Onun manastır yaşamını oluşturan, cümbüşlü şenlikli bayramlarla, sıkı düzen eğitimin karışımından oluşan çocukluğunun o acılı doğası tuhaflığına bir şeyler ekliyordu. Galiba İskoçya Alayı denen yerlerden birinde binbaşı olan delidolu, vahşi bir adamdı babası. İçki içmezdi, ama denetlenemeyen bir öfkesi vardı, Nancy'nin anımsadığı ilk şey, sıkılı yumruğuyla annesini dövmesi, annesinin kahvaltı masasından yuvarlanıp yerde kımıltısız uzanmasıydı. Hiç kuşkusuz annesi de baş belası bir kadındı, o alayın askerleri de göründüğü kadarıyla baş belasıydılar, bu yüzden de ev bağrış çağrışlarla, sürekli karmaşayla dolu bir yerdi. Bayan Rufford en iyi dostuydu Leonora'nın, zaman zaman Leonora epeyce acı olabiliyordu. Ama bence Bayan Rufford ona pek önem vermiyordu. Kızgın güneşin altında inatçı adamlarıyla yaptığı hiç de doyurucu olmayan bir sabah taliminden sonra yorgun argın, etrafa lanetler yağdırarak gelirdi eve binbaşı. Derken Bayan Rufford can sıkıcı bir şeyler söylerdi, kıyamet kopardı. Bir kez oniki yaşlarındayken Nancy ikisinin arasına girmeye kalkıştı. Babası alnının ortasına öyle sıkı bir yumruk patlattı ki, tam üç gün bilinçsizce yattı. Ne olursa olsun, Nancy sanki babasını annesine tercih ediyor gibiydi. Onun kaba saba inceliğini anımsıyordu. Epey küçükken

bir iki kez onu, beceriksizce, sabırsızca, ama çok yumuşak bir tarzda giydirmişti. Bu ailede kalacak bir hizmetçi bulmak neredeyse hiçbir zaman mümkün değildi, kimi zaman günlerce Bayan Rufford'un eli ayağı tutmazdı açıkça. Bence içki içiyordu. Her neyse öylesine acı bir dili vardı ki, Nancy bile ondan korkuyordu; herhangi bir sevecenlikle öylesine alay ediyordu, tüm duygu dışavurumlarını öylesine küçümsüyordu ki. Nancy çok duygusal bir çocuk olmalıydı.

Sonra bir gün, oldukça ansızın, William Kalesi'ne yaptığı bir at gezisinden dönüşte Nancy, yüzü kâğıt gibi beyaz olan dadısıyla birlikte güneye, o manastır okula gönderildi. İki ay sonra oraya gideceğini umuyordu. Tam o sırada annesi yaşamından kayboldu. Onbeş gün sonra Leonora manastıra geldi, annesinin öldüğünü söyledi. Belki de ölmüştü. Her neyse, Bayan Rufford'a ne olduğunu ben en sonuna dek öğrenemedim. Leonora hiç söz etmedi ondan.

Ardından da Binbaşı Rufford, çok seyrek ve çok kısa sürelerle geri geldiği Hindistan'a gitti; Nancy de Branshaw Teleragh'taki yaşamı benimsedi giderek. Bence o zamandan sonra, sonuna dek çok mutlu bir yaşamı oldu. Köpekler, atlar, yaşlı hizmetçiler ve Orman vardı. Sonra Edward'la Leonora vardı onu seven.

Ben onu hep tanıyordum – demek istiyorum ki, her zaman Nauheim'a, Ashburnhamların yanında kalmaya geliyordu tatilin son onbeş günü; onun yavaş yavaş büyümesini izledim. Benim yanımda çok neşeliydi. Onsekizine basana dek beni öperdi bile her akşam, her sabah. Sağa sola koşturur, bana bir şeyler alır gelir, Philadelphia öykülerime gülerdi. Ama o neşesinin altında bence kimi korkular pusuya yatmıştı. Anımsıyorum bir gün, tam onsekiz yaşındayken babasının Avrupa'ya geldiği o seyrek zamanlardan birinde bahçede demirden, lekeli çeşmenin yanında oturuyorduk. Leonora'nın baş ağrılarından biri

tutmuştu, Florence'la Edward'ın hamamdan dönmesini bekliyorduk. O sabah Nancy'nin ne güzel göründüğünü bilemezsiniz.

Piyango bileti almanın hoş bir şey olup olmadığından söz ediyorduk; işin ahlaksal yanından demek istiyorum. Baştan ayağa beyazlara bürünmüştü, öylesine uzundu, kırılgandı; saçlarını öylece yukarı toplamıştı, boynunun duruşunda gençliğin o çekiciliği, yabancılığı vardı. Tam boynunun üzerinde bir gece önceki fırtınadan kalma su birikintisinden yansıyan ışık parıldıyordu, öteki tüm çizgileri beyaz güneş şemsiyesinin yayılmış, parlak gölgesi içindeydi. Delikli hasır şapkasının altından taşıyordu kara saçları; boynu upuzundu, öne eğilmişti, benim cümle kuruşumdaki eskiliğe gülerken azıcık kıvrılan kaşları gerginliklerini yitirmişlerdi. Azıcık renk vardı yanaklarında, bir ışık derin mavi gözlerinde. Düşünüyorum da, o capcanlı beyaz şey, o azize gibi, kuğu gibi şey – düşünüyorum da... Nasıl olur, öylesine bembeyaz, hareketleri öylesine belirginken tıpkı bembeyaz bir geminin sularda salınışı gibiydi. Düşünmek onun artık hiçbir zaman... Nasıl olur, bir daha artık hiçbir şey yapamayacak. İnanamıyorum buna...

Neyse, piyangonun ahlaksal yönünden konuşuyorduk. Sonra, birdenbire, arkamızdaki kemerlerden babasının o hiç yanılgıya yer bırakmayan sesinin bozuk tınıları geldi; sanki içine bir de kaval takılarak sesleri çeşitlendirilmiş bir sis düdüğü çalmış gibiydi. Çevreme bakınıp onu görmeye çalıştım. Uzun boylu, sarışın, elli yaşlarında dimdik bir adam, Belçika Kongo'sunda işleri olan bir İtalyan baronla yürüyordu. Yerlilere en uygun davranış biçiminden söz ediyor olmalıydılar, çünkü şöyle dediğini işittim:

"Ah, asacaksın insanları."

Yeniden Nancy'ye baktığımda gözleri kapalıydı, yüzü, en azından

yerdeki çakıl taşlarının pembemsi yansımalarını taşıyan giysisinden daha solgundu. Gözleri öylesine kapalı görmek onu, korkunç bir şeydi.

"Ah," diye haykırdı, havada bir şeyler araştırır gibi gezinen eli bir an kolumun üstünde kaldı. "Hiç anlatma bunu. Söz ver bana hiç anlatmayacaksın babama bunu. O korkunç düşleri geri getiriyor..." Gözlerini açtığında dosdoğru benimkilere baktı. "Kutsal azizler," dedi, "sanırsın ki seni esirgerler böyle şeylerden. Dünyadaki tüm günahların bile insana bunu hak ettireceğini sanmıyorum."

Dediklerine göre zavallı şeyin odasında her gece ışık yanarmış... Yine de hiçbir genç kız böyle cilveli, böyle sevgiyle vakit geçirmemiştir taptığı babasıyla. Hep onu ceketinin iki yakasından tutardı; zamanını nasıl geçirdiğine ilişkin soru yağmuru yağdırırdı; kafasının üstünden öperdi. Ah, çok iyi yetiştirilmişti, eğer bu mümkünse.

Zavallı, alçak adam, onun önünde korkudan yaltaklanıyordu; ama kız da onu rahatlatmak için elinden geleni esirgemiyordu. Belki de bu konuda manastırda dersler almıştı. Yalnızca sesindeki o garip tonlama, basmakalıp konuşurkenki, birinin düşüncesini çürütürkenki tonlama onu insanlıktan çıkartıyordu – bu da yalnızca ansızın beklenmedik biçimde bastırdığında görülür oluyordu. Günahları yüzünden kutsal azizlerin görmesine izin verdiği düşlerin gelişini babasının bomba gibi patlayan sesi haber veriyordu sanki hep. Çocukluğunun o korkunç öğle yemekleri için eve girişinden önceki sesti bu...

Bu bölümün başlarında, ben ayrıldıktan sonra Nauheim'da geçirdikleri günlerinde, Leonora'nın sanki sessiz düşmanlarla, görünmeyen silahlar kullanarak uzun bir düelloda dövüştüğünü düşündüğünü bildirmiştim size. Yine dediğim gibi, Nancy boyuna Edward'la tek başına dışarı çıkmaya uğraşıyordu. Bu, yıllardır alışkanlık edindiği

bir şeydi. Leonora da buna bir son vermeyi görev edinmişti. Çok zordu. Nancy başına buyruk davranmaya alışkındı, Edward'la sağa sola, sıçan, tavşan avlanmaya, Fordingbridge'te alabalık tutmaya, Edward'ın görevleri arasında bulunan çevre ziyaretlerine, kiracılarına gitmeye alışkındı. Nauheim'da hep Edward'la ikisi geceleri yalnız gazinoya giderlerdi – nasılsa Florence onun kendisine eşlik etmesini istemediği zamanlarda. Florence'ın bile onları kıskanmak aklının ucundan geçmediğine göre o ikisinin birbirine duyduğu ilginin doğasındaki masumiyeti açıkça görebilirsiniz. Saat onda yatma alışkanlığı geliştirmişti Leonora.

Nasıl becerdi bilmiyorum ama Nauheim'da kaldıkları tüm süre boyunca o ikisini hiç yalnız bırakmamanın yolunu buldu, parıl parıl gün ışığında, çok kalabalık yerler dışında. Bunu yapan bir Protestan olsaydı hiç kuşkusuz kızda kendi benliğinin bilincini uyandırırdı. Her zaman açığa vurmadıkları bir yanları, garip gizlilik noktaları bulunan Katolikler bu tür şeylerin daha iyi üstesinden gelirler. Hem diyebilirim ki, iki şey bunu kolaylaştırdı; Florence'ın ölümü, Edward'ın gözle görülür biçimde hastalanmaya başladığı gerçeği; omuzları çökmeye başladı; gözlerinin altında torbacıklar oluştu; olağandışı biçimde dikkatinin dağıldığı anlar vardı.

Vahşi bir kedinin, yola düşmüş bilinçsiz bir güvercini izlemesi gibi Edward'ı izlediğini söyledi Leonora. Yine bu sessiz izlemede, sanırım tam bir Katolikti – bizimkilere yabancı şeyler düşünebilen, onları tümden kendine saklayabilen bir halktandı. Düşünceler geçip durdu aklından; kimileri Edward'a bile ulaştı tek bir sözcük edilmeden. Önceleri onu baskı altında tutan şeyin Florence'ın ölümünden ötürü duyduğu vicdan azabı ya da acı olduğunu düşündü. Ama izledi, izledi, kızın önünde Florence'la ilgili gelişigüzel şeyler söyledi açıkça, anladı

ki Edward'da ne vicdan azabı vardı ne de acı. En azından Florence'ın kendisine acıklı bir veda yazısı bırakmadan intihar edebileceğini düşünmüyordu. Bunun yokluğu, nedenin kalp hastalığı olduğuna kesinlikle inandırıyordu Edward'ı. Çünkü onu hiç yanıltmamıştı Florence bu noktada. Bunun kendisini daha romantik gösterdiğini sanıyordu.

Hayır, Edward'da hiç vicdan azabı yoktu. Ölümünden iki saat öncesine dek Florence'a, aynı onun istediği gibi gösterişli bir özenle davrandığını söyleyebiliyordu kendi kendine. Gözlerindeki bakıştan, kadıncağız tabutunda yatarken Edward'ın onun başucunda omuzlarını dikleştiriş biçiminden çıkartıyordu bunu Leonora – bunlardan, daha binlerce küçük şeyden. Ansızın kıza Florence'tan söz ederdi, kocasında şaşkınlığın zerresi bile olmazdı; dikkat bile etmezdi, kan çanağına dönmüş gözlerle masa örtüsüne bakarak otururdu. Boyuna da içiyordu o sıralar – herkes yattıktan çok sonralara dek her gece düzenli olarak sünger gibi içiyordu.

Çünkü Leonora kızı saat onda yatağa yolluyordu, bu Nancy'ye nedensiz görünse de. Florence'ın şöyle yarım yamalak yasını tuttukları için, gazino gibi herkesin gittiği yerlerde görünmesinin yakışık almayacağını anlıyordu; ama geceleyin parkta yaptığı yürüyüşlerde amcasına eşlik edememesinin nedenini göremiyordu. Özür olarak Leonora'nın ne uydurduğunu bilmiyorum – galiba Florence'ın ruhu için hem kızı hem kendini zorunlu tuttuğu o her geceki dua törenleri falan gibi bir şeyler. Derken, aşağı yukarı onbeş gün kadar sonra bir gece kız artık bu dua törenlerinden bile sıkılmaya başladığında bir kez daha Edward'la yürüyüşe çıkmasına izin verilmesi için gürültüyü koparıp, Leonora da şaşkınlığa düştüğü sıra Edward kendini onun ellerine bıraktı. Tam akşam yemeğinden kalkmak üzereydi, yüzünü başka yöne döndürdü.

Ama o ağır başını, kan çanağı gözlerini karısına çevirdi sonra, dosdoğru yüzüne baktı.

"Doktor von Hauptmann," dedi, "yemekten hemen sonra yatmamı söyledi. Kalbim çok daha kötü."

Uzun süren bir dakika boyunca Leonora'ya bakmayı sürdürdü – bir tür ağır iğrenmeyle. Bu konuşmayla, kızı kendisinden ayırmak için gerek duyduğu özrü kendisine verdiğini anladı Leonora, gözleriyle de Nancy'yi baştan çıkarmaya çalışacağını düşündüğü için onu ayıplıyordu.

Sessizce odasına çıktı, uzun süre oturdu orada –kız bir güzel yatağına girene dek– Anglikan dua kitabını okuyarak. Saat on buçuk sıralarında Leonora onun dışarı çıkan ayak seslerinin kapısının önünden geçtiğini duydu. İki buçuk saat sonra ağır ağır sendeleyerek geri geldi ayak sesleri.

Nauheim'da kaldıkları son geceye dek bu durum üzerine derin düşüncelere dalarak bekledi. Sonra ansızın eyleme geçti. Aynı biçimde, yemekten hemen sonra kocasına baktı, dedi ki:

"Teddy, sence doktorların buyruklarına bir gece için aldırmasan da Nancy'yle gazinoya gitsen iyi olmaz mı? Zavallı çocuğun tatili zehir oldu."

Edward da aynı biçimde uzun uzun tartıp biçerek baktı ona.

"Niçin olmasın, elbette," dedi sonunda.

Nancy sandalyesinden fırlayıp öptü onu.

Leonora'nın dediğine göre o üç sözcük, ona yaşamı boyunca sözcüklerde bulduğu en büyük rahatlamayı sağladı. Çünkü Leonora, Edward'ın bir çöküşü yaşadığını anlamıştı, sahip olma isteğinin baskısıyla değil de vazgeçiş konusundaki inatçı kararlılığı yüzünden. Her an tetikte bekleyişini biraz gevşetebilirdi.

Her neyse, sokağa, geceye, ağaçlara bakan yarı kapalı kepenklerin ardında karanlıkta oturdu, taa çok geç saatlerde Nancy'nin o berrak sesinin yaklaştığını, şunları söylediğini işitinceye dek:

"O takma burunla, tıpkı yaşlı bir adama benziyordun."

Kursaal'da yerel bir bayram nedeniyle bir tür kutlama vardı. Edward asık yüzlü yumuşaklığıyla yanıtladı:

"Sana gelince, sen de aynı yaşlı Sideacher Ana gibiydin."

Salına salına geldi kız, gaz lambasının altında bir gölge; Edward, yanı başında hantal hantal yürüyerek. Kız onyedi yaşından beri yaptıkları gibi konuşuyorlardı; aynı tonlamalarla, Branshaw'da onları eğlendiren o yaşlı dilenci kadın üzerine aynı şakalarla. Çok kısa süre sonra kız her geceki gibi hâlâ Edward'ı alnından öperken Leonora'nın kapısını açtı.

"Müthiş eğlendik," dedi. "Şimdi artık çok daha iyi. Benimle buraya kadar koştu. Sen niçin karanlıkta oturuyorsun?"

Edward'ın odasına girdiğini duydu Leonora, ama kızın gevezeliği yüzünden yeniden dışarı çıkıp çıkmadığını anlayamadı. Sonra, çok daha geç bir saatte, eğer içki içiyorsa yine, bıraktırmak için bir şeyler yapmak gerektiğini düşünerek ilk kez olarak, hem de çok usulca ikisinin odası arasındaki o hiç açılmayan kapıyı açtı. Yeniden dışarı çıkıp çıkmadığını görmek istiyordu. Edward başını yatak örtüsüne gömmüş yatağının yanında diz çöküyordu. Öne uzanmış kolları, Kutsal Bakire'nin küçük bir resmini tutuyordu – kızın manastırdan ilk dönüşünde ona verdiği ucuz, cafcaflı, kırmızılı, koyu mavili bir şey. Omuzları üç kez sarsıntıyla yükseldi, Leonora kapıyı kapayamadan ondan ağır hıçkırık sesleri geldi. Katolik değildi; ama böyle anlıyordu. Leonora ilk kez o gece ürküntüyle sıçramaksızın uyudu.

III

Sonra Leonora bütünüyle ipin ucunu kaçırdı – Branshaw Teleragh'a döndükleri gün. Bu acı çeken beyinlerimizin bize verdiği bir ceza – hiçbir acının tek başına gelmediği o acımasız, ama belki de adaletli yazgının verdiği şiddetli ceza. Hayır, herhangi bir büyük acı, acının kendisi geçip gitse bile, yerinde bir dizi dehşet, sefalet, umutsuzluk bırakır. Çünkü Leonora da kendi içinde bir rahatlık bulmuştu. Edward'a güvenerek kızı onunla yalnız bırakabileceğini hissediyordu, Nancy'ye de bütünüyle güvenebileceğini biliyordu. Derken diken üstünde oturuşunun biraz gevşemesi, birlikte tüm düşüncelerinin de gevşemesini getirdi. Belki de bu, bütün öykünün en acıklı bölümü. Çünkü açık bir zekânın sendelediğini görmek acıklıdır; Leonora sendeledi.

Anlıyorsunuz, Leonora'nın Edward'ı nefretin acısına benzeyen bir tutkuyla sevdiğini. Onunla birlikte yıllar, yıllar boyu yaşadı, ona bir tek sevecen sözcük söylemeden. Nasıl yapabildi bunu bilemiyorum. Bu ilişkinin en başında yalnızca onunla evlendirildi. Size sık sık sözünü ettiğim o manastırdan, bomboş, dağınık bir İrlanda malikanesine dönmüş yedi kız kardeşten biriydi. Manastırdan çıkalı bir yıl olmuştu, daha yeni ondokuzundaydı. Onunki denli deneyimsizliği düşlemek bile mümkün değildir. Rahip dışında bir erkekle tek sözcük bile konuşmadığını söyleyebilirdiniz neredeyse. Manastırdan çıkıp dosdoğru herhangi bir manastırın olabileceğinden çok daha kuytu bir yer olan o malikanenin yüksek duvarları arkasına girmişti. O yedi kız vardı, o incinmiş anne vardı, yalnızca o yıl boyunca kiracılarının tam üç kez hendeklere saklanarak üzerine ateş açtıkları o kaygılı baba vardı. Kiracıların saygısını kazanan kadınlardı. Yedi tane olduklarına göre,

haftada bir kez kızlardan biri anneleriyle birlikte, çok semiz, çok hantal bir atın çektiği küçük sepet örgüsü arabaya binerdi. Ara sıra birisine konuk giderlerdi, ama bu da öylesine seyrek olan bir şeydi ki, manastırdan eve dönüşünü izleyen bir yıl içinde başka birinin evine girişinin üç kezi geçmediği üzerine yemin etti bana Leonora. Geri kalan zamanda yedi kız kardeş budanmamış dalları kafes çerçevelerle desteklenmiş meyve ağaçlarının arasında bakımsız bahçelerde koşturup dururlardı. Ya da çimlerde tenis oynarlardı ya da bahçeyi kuşatan koskoca duvarın yaptığı açıda el topu oynarlardı – meyve ağaçlarının yıllarca önce öldüğü o açıda. Sulu boya resimler yaparlardı; nakış işlerlerdi; ciltli defterlere şiirler geçirirlerdi. Haftada bir kez Ayin'e giderlerdi; haftada bir kez yanlarında yaşlı bir dadıyla birlikte günah çıkartmaya. Mutluydular, başka bir yaşam bilmedikleri için.

Günün birinde il merkezinden bir fotoğrafçı getirtilip çevresine çit dikilmiş gövdesini gri liken hastalığı bürümüş yaşlı elma ağacının gölgesinde ayakta dururken yedisinin bir arada resminin çektirilmesi, onlara müthiş bir savurganlık gibi göründü.

Ama hiç de savurganlık değildi.

Üç hafta önce Albay Powys, yazdığı bir mektupta Albay Ashburnham'a demişti ki:

"Düşünüyorum da Harry, şu senin Edward benim kızlardan biriyle evlenmez miydi, acaba? Bu bana tanrının bir lütfu olurdu, çünkü artık gücüm, sabrım tükenmek üzere, bir kez kızlardan biri gitmeye başladı mı, ötekiler de peşinden izler."

Yazıyı sürdürerek kızlarının hepsinin uzun boylu, dinç, endamlı, baştan aşağı tertemiz, saf olduklarını söyledi, Albay Ashburnham'a. Birinin Katolik ötekinin Anglikan olması nedeniyle ayrı kiliselerde evlenmiş olsalar bile, evliliklerinin aynı güne denk gelmesi yüzün-

den, düğünden bir gece önce birbirlerine, günü gelince oğullarından birini ötekinin kızlarından biriyle evlendirmeye söz vermiş olduklarını da anımsattı. Bayan Ashburnham da bir Powys'ti ve Bayan Powys'in en yakın arkadaşlarından biri olmuştu hep. Tüm İngiliz askerleri gibi arada sırada birbirleriyle buluşarak yeryüzünün orasına burasına sürüklenip durmuşlardı, ama karıları hep mektuplaşmışlardı. Edward'ın ya da ilk kızların diş çıkartışları, kaçmış bir çorabı onarmanın en iyi yolu gibi ufak tefek konuları yazmışlardı. Arada bir buluşurlarsa, bu da birbirlerinin kişiliğini kafalarının içinde canlı tutmaya yetecek denli sık oluyordu, eklem yerleri giderek katılaşsa da her zaman anılar yığınağında biriktirdikleriyle konuşacak bir sürü konu buluyorlardı. Etkin hizmet yıllarında kızlar düzenli olarak kapatıldıkları manastırdan çıkma yaşlarına gelmeye başladıklarında Albay Powys, onlara bir yuva kurma gerekliliği yüzünden ordudan emekli oldu. Bu dört ana babanın Londra'da buluştuğu her kez, Edward'ın da onlara katılmasına karşın, nasıl olduysa Ashburnhamlar, Powyslerin kızlarından hiçbirini görmemişlerdi. O sıralar Edward yirmiiki yaşındaydı, inanıyorum aklı en az Leonora'nınki denli temizdi. Bir delikanlının bu dünyada bakir zekâsını el değmemiş olarak nasıl koruyabildiğini anlamak zor.

Bunun bir bakıma nedeni annesinin özenli tutumuydu, bir bakıma da Winchester'da gittiği evin çok saf bir havası olması, bir bakıma da Edward'ın kaba saba konuşmalara, açık seçik öykülere duyduğu iğrenmeydi. Sandhurst'ta böyle şeylerden uzak durmuştu düpedüz. Askerliğe çok meraklıydı, matematiğe çok meraklıydı, toprakları incelemeye, politikaya, bir de zekâsının garip sapmasıyla edebiyata. Daha yirmiiki yaşındayken bile Scott'un romanlarından birini ya da Froissart'ın tarihini okuyarak saatler geçirirdi.

Bayan Ashburnham bu yüzden kendisinin kutlanması gerektiğini düşünür, hemen her hafta duyduğu mutluluğu abartan mektuplar yazardı Bayan Powys'e.

Sonra bir gün Lord'dan çıktıktan sonra Bond Caddesi'nde oğluyla yürürken Edward'ın yanlarından geçen iyi giyimli bir kıza ikinci kez bakmak için başını çevirdiğini gördü. Bunu da Bayan Powys'e yazarak duyduğu korkuyu belirtti. Bu olay Edward açısından yalnızca yalın bir refleksti. Kendisini kaptırdığı yoğun çalışmalar yüzünden öylesine dalgındı ki ne yaptığının kesinlikle bilincinde değildi.

Bayan Ashburnham'ın, Bayan Powys'e yazdığı bu mektup, Albay Powys'in arkadaşına yazmasına neden olmuştu – yarı şaka yarı özlem dolu o mektubu. Bayan Ashburnham'ın kocasına biraz daha ayrıntılı bilgi vermesi gerektiği falan gibi bir şeyler. İşte o resmin nedeni de buydu. Gördüm o resmi, o yedi kızı, hepsi beyazlar giymiş, hepsi de birbirinin aynı çizgiler taşıyan – Leonora dışında hepsi aynı; çene bölümleri azıcık büyük, gözlerinde azıcık aptalca bir bakış. Leonora'nın da çenesini azıcık büyük, gözlerini azıcık aptalca gösterebilirdi, çünkü hiç de iyi bir resim değildi. Ama elma ağacının dallarından birinin kara gölgesi yüzünü tam ortadan bölmüştü, her şeyin görüntüsünü bulandırmıştı.

Arkasından Albay ve Bayan Powys için olağanüstü gergin bir dönem başladı. Çünkü Bayan Ashburnham büyük bir içtenlikle yazarak eğer oğlu da bu eğilimi gösterirse onun Bayan Powys'in kızlarından biriyle evlenmesinden daha çok anasal kaygılarını dindirecek bir şey bulunamayacağını belirtmişti. Çünkü diye eklemişti, Edward için aşk evliliğinden başka bir şey düşünülemezdi. Ama zavallı Powys çifti iki yakalarını öyle zorlukla bir araya getirebiliyorlardı ki gençleri görüştürebilmek bile umutsuz bir öneriydi.

Kızlardan birini İrlanda'dan kaldırıp Branshaw'a göndermenin getireceği parasal yük onlar için korkunçtu; hem sonra seçtikleri kız Edward'ın gönlünü çalacak kız da olmayabilirdi. Öte yandan Ashburnhamların onlara konuk gelmesinin yol açacağı harcamalar, yiyecek, fazladan yatak çarşafı falan gibi şeyler alınması da korkutucuydu. Bu da matematiksel olarak bu konukluktan sonra onların kendi boğazlarından kısmaları demek olacaktı. Her neyse, hepsini göze aldılar, Ashburnhamların üçü birden o yapayalnız malikaneye konuk oldular. Edward'ı şöyle kabaca biraz ava götürdüler, balığa götürdüler, o kadınca telaşı tattırdılar; ama diyebilirim ki, kızlar Edward'dan çok annesini etkilemeyi başardılar gerçekte. Ona öylesine temiz yetiştirilmiş, öylesine güvenilir göründüler. Gerçekten de öylesine temiz yetiştirilmişlerdi ki, Edward onları kızdan çok erkek çocuklar gibi gördü denebilir. Sonra bir akşam Bayan Ashburnham oğluna, o tüm İngiliz annelerin İngiliz oğullarıyla yaptıkları konuşmayı yaptı. Gerçekte aralarında neler geçtiğini bilmesem de, bir tür ceza gibi bir süreçti sanki. Neyse, ertesi sabah Albay Ashburnham oğlu adına Leonora'yı istedi. Powys çiftinde epey şaşkınlığa yol açtı bu, çünkü Leonora onların üçüncü kızlarıydı, Edward da ilk kızla evlenmeliydi. O katı uygunluk duygusuyla Bayan Powys hemen bu öneriye karşı çıkmak istedi. Ama, kocası, fazladan tutulan hizmetçilerle, araba, at kiralarıyla, yataklar, yatak çarşafları, fazladan alınan masa örtüleriyle bu konukluğun onlara altmış pounda patlayacağını söyledi. Evlendirmekten başka yolu yoktu. İşte böylece Edward'la Leonora karı koca oldu.

Birbirlerinden bütünüyle kopuşa doğru giden sürecin inceden inceye araştırılması gerekir mi bilmiyorum. Belki de gerekir. Ama bir sürü şey var pek de anlayamadığım, Leonora'ya pek de soramadığım, Edward'ın bana anlatmadığı. Edward ona karşı hiç aşk duydu mu bil-

miyorum. Onu kesinlikle, kız kardeşleri arasında en çekicisi olarak gördü. Onu alamasa, hiçbirini almayacağını söyleyecek denli de dik başlıydı. Hem de hiç kuşkusuz, evlenmeden önce, ona okuduğu kitaplardan öğrendiği güzel konuşmalar yaptı. Ama daha sonra duygularını tanımlayabildiği kadarıyla, soğukkanlılıkla, hiç de nabzı daha hızlı atmaksızın, hiç karşı koymayla karşılaşmadan alıp götürdü kızı sanki. Zaten bunlar öylesine uzak geçmişte kalmıştı ki, o zavallı yaşamının sonunda bulanık, sisli bir olay gibi görünüyordu. Leonora'yı çok çok beğeniyordu.

Aşırı ölçüde beğeniyordu. Onu açık sözlülüğü yüzünden beğeniyordu, aklının temizliği yüzünden, endamı yüzünden, becerikliliği, teninin pürüzsüzlüğü, altın sarısı saçları, dinsel inançları, görev duygusu yüzünden. Her yere yanında onu götürmek bir doyum veriyordu.

Ama ona hiç de çekici gelmiyordu. Bence onu gerçekten hiç sevmedi, çünkü Leonora hiçbir zaman kederli değildi; yaşamında onun kendisini gerçekten mutlu duymasını sağlayan şey, en karanlık, en acılı kederlere bürünmüş birini avutmaktı. Bunu hiçbir zaman Leonora için yapamadı. Aynı zamanda Leonora belki de başlangıçta çok fazla boyun eğmişti. Çok uysaldı demek istemiyorum – yargılarında hep ona uyum sağladı demek istemiyorum. Sağlamadı. Ama sabırlı bir orta çağ bakiresi gibi Edward'ın ellerine verilmişti; tüm yaşamı boyunca bir kadının ilk görevinin boyun eğmek olduğu öğretilmişti ona. İşte buradaydı.

Kocasının niteliklerine duyduğu beğeni, en azından Leonora'da çok kısa süre içinde derin bir aşka dönüştü. Edward'ın nabzı onun için hiç hızlanmadıysa da, bana dendiğine göre, o dans pistinin öte yanından karısına yaklaşırken Leonora sanki başka bir kişiliğe bürünüyor-

du. Gözleri, dürüstlükle, beğeniyle, sevecenlikle, aşkla dolu izliyordu onu her yerde. Çok geniş anlamıyla Edward onun için aynı zamanda hem bir yol gösterici, hem öğreticiydi – onu daha manastırdan yeni çıkmış bir kız için cennet demek olan yere götürmüştü yolunu göstererek. Bir İngiliz subayının karısının varlığının nasıl bir şey olabileceği konusunda en küçük bir fikrim bile yok. Her neyse, ziyafetler vardı, çene çalmalar, onu gerektiği biçimde beğenen iyi erkekler, ona bebekmiş gibi davranan iyi kadınlar. Günah çıkarttığı rahip, sürdürdüğü yaşamı onaylıyordu, içinden çıktığı manastırdaki kızları arada ağırlamasına izin veriyordu Edward, Muhterem Ana onu onaylıyordu. Beş altı yıl boyunca ondan daha mutlu bir kız bulmak mümkün olamazdı.

Hani nasıl derler, ancak bu sürenin sonunda ortalıkta bulutlar görünmeye başladı. O sıralar yirmiüçündeydi, amaca yönelik becerikliliği, onda egemen olma duygusunun gelişmesine yol açmaya başlamıştı. Edward'ın ortalığa bahşiş dağıtmakta biraz aşırıya kaçtığını düşünmeye koyuldu. Kocasının ana babası tam bu sıralar öldü, her ikisi de onun askerliği sürdürmesine karar vermiş olsalar da Edward bir kâhya aracılığıyla Branshaw'ın yönetimine çok fazla özen göstermeye, zaman ayırmaya başladı. Aldershot askeri kampı çok uzakta değildi, artık bütün tatillerini orada geçiriyorlardı.

Sonra ansızın Leonora onun cömertliklerinin neredeyse akıldışı olduğunu anlamaya başladı sanki. Yemeklerle ilgili olarak giderek daha çok bağışta bulunuyordu, babasının eski yeni tüm hizmetçilerine emekli aylığı bağlıyordu, çok çok cömertçe. Büyük bir gelirleri vardı, ama boyuna başları sıkışıp duruyordu. Bir iki çiftliği rehine koymaktan söz ediyordu, gerçekte iş buraya dek varmasa da.

Leonora ona sitem etme girişimlerinde bulundu. Arada bir gördü-

ğü babası, Edward'ın kiracılarına karşı çok cömertçe davrandığını söylüyordu; ordudan subay arkadaşlarının karıları başbaşa kaldıklarında onunla birlikte yakınıp duruyorlardı; Edward'ın sağa sola bağış yağdırması, onların kocalarının da ayak uydurmalarını zorlaştırıyordu. Şaka gibi geliyor, ama aralarında çıkan ilk büyük çatışma Edward'ın Branshaw'da bir Katolik kilisesi yapmayı istemesinden kaynaklandı. Bunu Leonora'yı onurlandırmak için istemişti, hem de en pahalısından yapmayı önerdi. Leonora istemedi böyle bir şeyi; Branshaw'dan arabayla en yakındaki Katolik kilisesine pekâlâ da gidebilirdi istediği sıklıkta. Her zaman birlikte arabayla gidebileceği kendi yaşlı dadısı dışında hiçbir Katolik kiracı ya da hizmetçi yoktu oralarda. Kendisiyle birlikte oturabilecek, istediği denli çok sayıda rahip vardı – rahipler bile kıskançlık uyandırabilecek bir gösteriş örneği olarak yorumladıkları böyle görkemli bir kiliseyi istemiyorlardı orada. Branshaw'da temiz bir evde oturmaları koşuluyla, Leonora ve dadısı için istedikleri her zaman Ayin yapmaya hazırlardı. Ama Edward bu konuda keçi gibi inatçıydı.

Karısının duyarlılık yoksunluğu – herkesin önünde gösterdiği böylesine bir bağlılık belirtisini almaya karşı çıkışı ona gerçekten acı veriyordu. Ona düş gücünden yoksunmuş gibi göründü – katı ve soğuk. Olayın sonunda dönüştüğü o trajedide rahiplerin ne denli payı oldu bilmiyorum tam anlamıyla. Epeyce şereflice, ama epeyce de yanlış davrandıklarını söyleyebilirim. Ama Edward'la kim yanlış davranmazdı ki? Leonora'nın rahibi onun dininden döndürmek için aşırı ölçüde çaba harcamadı diye bile kırılmıştı. Tutkulu bir Katolik olmaya kendini hazır gördüğü bir dönem de vardı.

Onu niye havada kapmadılar bilmiyorum; ama çok garip bir zekâları vardır bu insanların, çok da garip bir incelikleri. Belki de

Edward'ın bu denli hızla dinini değiştirmesinin, Katolik kızlarla evlenmek isteyen öteki Protestan erkekleri ürküteceğini düşünmüşlerdir. Belki de Edward'ı kendisinin tanıdığından daha derinlemesine tanıdılar, onun pek de makul olmayan bir dönme olacağına inandılar. Her neyse onlar –Leonora da– onu yapayalnız bıraktılar. Bu durum onu çok çok küçük düşürdü. Bana kendisi söyledi, eğer o sıralar Leonora onun yüksek amaçlarını ciddiye alsaydı her şeyin çok başka olacağını. Ama bence bu deli saçmasıydı.

Neyse, işte bu kilise sorunu yüzünden ilk olarak gerçekten acı bir tartışma geçti aralarında. O sıralar Edward pek iyi değildi; alayındaki işler yüzünden aşırı ölçüde yorgun düştüğünü düşünüyordu – o ara bir yemek düzenliyordu. Leonora da iyi değildi – hiç çocuklarının olmayacağından korkmaya başlamıştı. Derken onlarla kalmak için Glasmoyle'dan babası geldi.

İrlanda için sıkıntılı günlerdi, anlıyorum. Her neyse Albay Powys'in kafası kendi kiracılarıyla doluydu – ona tüfekle ateş etmiş olan kiracılarıyla. Edward'ın kâhyasıyla yaptığı konuşmada, onun kiracılarına karşı çılgınca bir cömertlik gösterdiğine inandı. Anlıyorum, o yıllar –doksanlı yıllar– çiftçiler için çok kötüydü. Buğdayın yüz kilosu yalnızca birkaç şilin ediyordu; et fiyatları öylesine düşüktü ki sığır yetiştirmenin harcamalarını bile zor karşılıyordu; bütün İngiltere illeri haraptı. Edward kiracılarından aldığı parayı çok çok azaltmıştı.

Her ikisine de hakça davranmak için o sıralar Leonora kendisinin yanıldığını, iyi kiracılarına bu kötü dönemde bakarak çok daha ileri görüşlü bir tavır takındığını kabulleniyordu Edward'ın. Gelirlerinin tümü de topraktan gelmiyordu zaten; çoğu demir yollarındandı. Ama Albay Powys bu konuyu kafasına takmıştı, doğrudan Edward'a hiçbir

zaman yaklaşmadıysa da bulduğu her olanakta boyuna Leonora'ya söylev çekip duruyordu. Ana düşüncesi Edward'ın tüm kendi hizmetlilerini kapı dışarı edip İskoçya'dan bir dizi adam getirtmesiydi. İşte Essex'tekiler aynen böyle yapıyordu. Edward'ın dört nala yıkımına doğru koştuğu inancındaydı. Bu da Leonora'yı çok kaygılandırıyordu – onu korkunç biçimde kaygılandırıyordu; geceleri uyku tutmuyordu; ağzının çevresinde üzüntüden çizgiler oluşmuştu. Yine bu da Edward'ı kaygılandırıyordu. Gerçekten Leonora kiracıları konusunda Edward'la konuştu demek istemiyorum ama birinin, belki de babasının bu konuda onunla konuştuğunu öğrenmişti. Öğrenmişti, çünkü her sabah kahvaltı zamanı ufak tefek şeylerle ilgili bilgi vermek için onlara bir uğramak kâhyasının göreviydi. Son üç yıldır kirasının yalnızca yarısını ödeyen Mumford adında bir çiftçi vardı. Bir sabah kâhya, Mumford'un o yıl hiç kira ödeyemeyeceğini bildirdi. Edward bir an düşündü, sonra şöyle bir şeyler söyledi:

"İyi öyleyse, o yaşlı biri, ailesi iki yüz yıldır bizim kiracımız. Ondan artık hiç para almayın."

Derken Leonora –o sıralar çok sinirli, çok mutsuz olmak için bir sürü nedeni bulunduğunu anımsamalısınız– iniltiye çok benzeyen bir ses çıkardı. Onun aklından neler geçtiğini çok iyi bilen Edward'ı ürküttü bu – onu öfke derecesinde ürküttü. Çok terslenerek dedi ki:

"Yüzyıllardır bize para kazandıran insanları kapının önüne koyduramazsın –kendilerine karşı sorumluluklarımız olan insanları– yerlerine bir yığın İskoçyalı çiftçiyi getirmemi isteyemezsin, değil mi?"

Leonora'nın dediğine göre ona düpedüz nefret dolu gözlerle bakıp aceleyle kahvaltı masasından kalktı. Özellikle üçüncü kişinin önünde böylesine kızgınlık gösterisiyle ihanete uğramış olmasının belki de işleri daha da kötüleştirdiğini biliyordu Leonora. İlk ve son kez Ed-

ward böylesine öfke gösterisiyle ihanete uğruyordu. Ailesi yüzyıllardır Ashburnhamların yanında çalışan, alçakgönüllü, dengeli bir adam olan kâhya, Edward'ın kiracılarına karşı son derece uygun bir tavır sergilediğini düşündüğünü belirterek açıklama yapmayı görevi bildi. Belki, eli açıklık açısından azıcık yanlış yapıyordu, ama zor günler, zor günlerdi, herkes bu sıkıntının acısını çekmeliydi, kiracılar denli toprak sahipleri de. Önemli olan toprağın verimini düşürmemekti. İskoçyalı çiftçiler toprağı sömürüp kurutuyorlardı. Ama Edward'ın hem kendileri hem de onun için en iyisini yapan çok iyi kiracıları vardı. Bu sözler o aralar Leonora için çok az önemliydi. Onu daha çok ilgilendiren şey Edward'ın öfkeyle patlamasıydı.

Gerçekte Leonora kendi adına parasal kısıntılara başlamıştı. Hizmetçilerinden ikisi gitmişti, yerlerine yenilerini almamıştı; o yıl giysilere çok daha az para harcamıştı. Verdikleri akşam yemeklerinde harcanan parayı kısmış, önceki yıllarda olduğu denli pahalıya getirmemişti bunları, Edward karısının kişiliğinde bir katılık, kararlılık sezmeye başlamıştı. Çevresinde bir ağın kapanmakta olduğunu görüyordu sanki – çevrelerindeki onlara göre daha yoksul ailelerden biri gibi yaşamaya zorlayacak olan ağın. Birlikte yaşayan iki kişinin tek sözcük etmeden birbirlerin düşüncelerini anladıkları o gizemli yolla Edward biliyordu daha o öfke patlamasından önce Leonora'nın kendisinin çiftliğini yönetmesiyle ilgili kaygıları olduğunu. Bu ona dayanılmaz görünüyordu. Edward da kendisinden nefret ediyordu, o kâhyanın önünde Leonora'ya sert sözcükler söyleyerek ihanet etmek durumunda kaldığı için. Leonora onun sinirlerinin çok bozulduğunu düşündü, o sıralar Edward'dan daha mutsuz bir adam yoktu sanki.

Görüyorsunuz, gerçekte çok yalın bir yüreği vardı – çok yalın. Birlikte yaşadığı kadının sadık, yürekten işbirliği olmaksızın hiçbir

erkeğin görevini doyurucu biçimde yerine getirebileceğine inanmıyordu. Onun kendi geleneği toplu çalışmaya dayanırken, karısınınkinin tümden bireyci olduğunu da belli belirsiz sezmeye başlıyordu. Onun kuramı –uşaklar efendileri için ellerinden gelenin en iyisi yaparlarken efendilerin de uşaklar için en iyisini yapmalarına dayalı feodal kuram– işte bu kuram Leonora'nın doğasına tümden yabancıydı. O küçük İrlanda toprak sahipleri ailesinden geliyordu – yağmalanmış ülkedeki düşman garnizonundan. Hiç durmadan sahip olmayı istediği çocukları düşünüyordu.

Niye hiç çocukları olmadı bilmiyorum – çocuklarının olmasının durumu gerçekten değiştireceğine inandığımdan da değil ya. Edward'la Leonora'nın birbirine aykırılığı çok çok derindi. Evlendiği sırada, belki de birkaç yıl sonrasına dek Edward'ın nasıl çocuk yapılcığını bilmemesi onun olağandışı bönlüğü konusunda size bir fikir verebilir. Ne de Leonora biliyordu. İşlerin bu durumunun sürdüğünü söylemek istemiyorum, ama öyleydi. Bence onların düşünme yöntemlerine büyük etkisi oldu bunun. Her neyse, hiç çocukları olmadı. Bu tanrının isteğiydi.

Bu, Leonora'ya kesinlikle Tanrı'nın İsteği gibi göründü – Yaradan'ın gizemli ve korkunç tokadı gibi. Çünkü bu dönemden çok kısa bir süre önce ana babasının, Edward'ın ana babasından, doğacak çocukların Katolik olarak yetiştirileceklerine ilişkin bir söz almamış olduklarını keşfetmişti. Kendisi de bu konuyu ne annesiyle, ne babasıyla, ne de kocasıyla konuşmuştu. Sonunda babası gerçeğin bu olduğuna inanmasına yol açan birkaç sözcük ağzından kaçırınca umutsuz bir biçimde çabaladı bu sözü Edward'dan almak için. Hiç beklenmedik bir inatçılık sergiledi Edward, kızların Katolik olmasını canı gönülden istiyordu; oğlanlar Anglikan olmalıydı. İngiliz toplumunda bu

tür şeylerin dayanağını anlayamıyorum. Gerçekten de İngilizler bana politika ve dinle ilgili konularda azıcık deli gibi görünüyor. Edward'da bu özellikle anlaşılmazdı, çünkü kendisi Katolik olmaya hazırdı pekâlâ. Neyse kendisi Roma'ya gitmeyi düşünüyor gibiydi, ama oğullarının atalarının dininde eğitilmelerinden yanaydı. Bu size mantıkdışı görünebilir, ama göründüğü denli de mantıkdışı olmadığını söyleyebilirim. Yani Edward kendi bedenini, ruhunu canının istediği gibi kullanabileceğini düşünüyordu. Ama ailesinin geleneklerine duyduğu bağlılık, kendi adının kalıtçılarını ya da atalarının ölümüyle onların mallarını alanları bağlamasına izin vermiyordu. Kızlar için bunun öyle pek önemi yoktu. Onlar başka yuvaları, başka koşulları tanıyacaklardı. Ayrıca bu alışılmış da bir şeydi. Ama erkeklere seçim hakkı verilmeliydi – her şeyden önce de Anglikan eğitimi almalıydılar. Bu konuda tam anlamıyla kararlıydı.

Tüm bu süre boyunca Leonora acıdan kıvranıyordu. Yanlış bir öğretinin herhangi bir aşamasında, onun doğuracağı çocukların tümden lanetlenmeseler bile tehlike içinde olacaklarına ciddi ciddi inandığını anımsamalısınız. Bu, onun tanımlayamayacağı denli büyük bir acıydı. Tanımlamaya da pek kalkışmadı gerçekten, ama neredeyse hiç aldırmazcasına söylediği şu sözler ağzından çıkarkenki sesinin tonundan anlayabildim bunu, "Tüm gece boyunca uyanık yatardım. Rahiplerimin beni teselli etmeye çalışmaları hiçbir işe yaramazdı." Sesinden anlıyordum o gecelerin nasıl da uzun, nasıl da korkunç olması gerektiğini, rahiplerin tesellilerinin nasıl da az işe yaradığını. Bu rahipler sorunu daha serinkanlılıkla ele alıyorlardı sanki. Kendisinin günah işliyor gibi görmemesi gerektiğini anlattılar ona kesinlikle. Yoo, hayır, hatta hastalıklı bir düşünce biçimi olarak ele aldıkları bu durumdan onu çıkartmak için sıkıştırdılar, tehdit ettiler. Yalnızca her şeyin en

iyisini yapmalıydı, doğduklarında çocukları etkilemeliydi, ama propaganda yoluyla değil de kendi kişiliğiyle. Günah işlediğini düşünüp durursa, gerçekten günah işleyeceği konusunda uyardılar. Yine de o, günah işlediğini düşündü durdu.

Tutkuyla âşık olduğu adamın, ne olursa olsun elinde bir demir çubukla yönetmeye başladığı adamın – işte bu adamın ondan gittikçe uzaklaştığını anlayamadı Leonora. Karısını yalnızca bedensel, akılsal olarak soğuk görmekle kalmıyor, onu aynı zamanda gerçekten kötü buluyordu, kaba buluyordu. Karısı kendisiyle konuştuğunda gerçekten ürperdiği zamanlar vardı. Nasıl oluyor da kendisini kötü, kaba bulabiliyor anlayamıyordu Leonora. Kocasında bir tür çılgınlık gibi görüyordu, taburunun, alayının, topraklarının, ülkesinin yarısının yükünü kendi omuzlarına alma çabalarını. Megaloman olarak gördüğü şeyi engellemeye çabalarken kötü bir şey yaptığına inanmıyordu. Yalnızca ipin ucunun kaçınamasına çalışıyordu, bir türlü doğmayan çocukların hatırı için. Giderek, azar azar tüm ilişkileri, Edward'ın şu kuruma mı yoksa bu kuruma mı bağış yapacağı, şu ayyaşı mı yoksa bu ayyaşı mı yola getirmeye çalışacağı üzerine acılı bir tartışmaya dönüştü kabaca. Leonora göremiyordu düpedüz.

Hiçbir çıkış yolu görünmeyen bu gerçekten korkunç gerginlik durumunda Kilsyte davası neredeyse bir kurtuluş gibi geldi. Leonora'yı mutlu etmeye çalışıyor olmasa o dadı kızı hiçbir zaman kesinlikle öpmeyeceği de olayın o garip şaka gibi yanı. Dadılar hiç birinci sınıfta yolculuk yapmazlar, o gün de Edward para kısıntısını becerdiğini Leonora'ya kanıtlayabilmek için üçüncü sınıf vagonda yolculuk yapıyordu. Söylemiştim size, o sıralar aralarındaki o gergin duruma neredeyse bir kurtuluş gibi gelmişti bu dava. Kocasını, yürekten, tam bir bağlılıkla destekleme olanağı vermişti Leonora'ya. Bir kadının kocası-

na davranması gerektiğini düşündüğü gibi davranma olanağı vermişti.

Görüyorsunuz, Edward bir tren vagonunda, ondokuz yaşındaki, epey güzel bir kızla buldu kendini. Hem de o ondokuz yaşındaki, oldukça güzel, siyah saçlı, kırmızı yanaklı, mavi gözlü kız sessizce hıçkırıyordu. Edward kendi köşesine çekilmiş, hiçbir şey düşünmeden oturuyordu. Dadı kıza gözü ilişti; iki koskocaman, güzelim gözyaşı gözlerinden süzülüp kucağına düştü. Hemen o anda onu avutmak için bir şeyler yapması gerektiğini duydu. Onun yaşamdaki göreviydi bu. Kendisi de umutsuzca mutsuzdu, dünyanın en doğal şeyi gibi göründü acılarını birleştirmeleri. Oldukça da demokratikti; toplumsal konumlarının değişik olduğu düşüncesi hiç aklına gelmedi bile sanki. Kızla konuşmaya başladı. Anladı ki dadı kızın genç erkeği 54 numaradaki Annie'yle birlikte yürürken görülmüştü. Vagonda onun yanındaki sıraya geçti. Ona belki de aldığı bu haberin doğru olmadığını söyledi; hiç de ciddi bir şey ifade etmeksizin, bir delikanlı 54 numaradaki Annie'yle birlikte yürüyebilirdi sonuç olarak. Kolunu beline dolayıp kızı öptüğü zaman kendini en azından yarı yarıya onun babası gördüğü üzerine güvence verdi bana. Öte yandan kız toplumsal konumlarının değişik olduğunu unutmamıştı.

Tüm yaşamı boyunca, annesi, öteki kızlar, okuldaki öğretmenleri, sınıfının tüm geleneği onu beyefendilere karşı uyarmıştı. Şimdi bir beyefendi tarafından öpülüyordu. Çığlığı bastı, kendini öteye attı; ayağa fırladı, imdat koluna asıldı.

Bu konuda Edward halkın gözünde temize çıktı; ama bu ona akılsal olarak çok zarar verdi.

IV

Bir insan üzerine bütünlüklü bir izlenim verebilmek çok güçtür. Edward Ashburnham'la ilgili olarak bunu ne ölçüde başarabildim, bilmiyorum. Hiç de başaramadığımı söyleyebilirim. Herhangi bir şeyin ne denli önem taşıdığını görebilmek bile zordur. Zavallı Edward üzerine önemli noktalar mıydı, yani çok yakışıklı olması, gösterişli olması, yemekte aşırıya kaçmaması, düzenli bir yaşam sürdürmesi – kısaca İngilizlere özgü olarak düşünülen tüm erdemlerin onda bulunması. Gerçekten bunların tümüydü, yaşamının son aylarına dek bunların tümünü elinde tutmuştu. Birisinin mezar taşına yazabileceği şeylerdi bunlar. Gerçekten de yazılacaklar mezar taşına, dul eşi tarafından.

Merak ediyorum, acaba verebildim mi yaşamının nasıl bölümlere ayrıldığına, zamanını nasıl geçirdiğine ilişkin izlenimi? Çünkü en sonuna dek, çeşitli tutkularının kapladığı toplam zaman, görece olarak azdı. Tutkuları üzerine çok şey yazmak zorunda kaldım. Ama düşünmelisiniz ki –sizin düşünmenizi sağlamak isterim ki– her sabah saat yedide kalkar, soğuk bir banyo yapar, sekizde kahvaltı eder, saat dokuzdan bire dek alayının işleriyle ilgilenirdi; kriket mevsiminde, çay saatine dek adamlarıyla polo ya da kriket oynardı. Arkasından da akşam yemeği zamanına dek kâhyalarından gelen mektuplarla ya da arkadaşlarına vereceği yemeklerle ilgilenirdi. Akşam yemeğini yer, geceyi Leonora'yla kâğıt, bilardo oynayarak ya da şu, bu toplu eğlenceyle geçirirdi. İşte yaşamının büyük bölümü bunlardan oluşurdu – şimdiye kadarki yaşamının büyük bölümü. Aşk serüvenleri, en son ana dek, ya boş zamanlarına sıkıştırıldılar ya da toplu eğlencelerde, yemeklerde danslarda geçtiler. Ama galiba size, siz sessiz dinleyiciye,

bu izlenimi vermeyi beceremedim. Neyse, umarım Edward Ashburnham'ın hastalıklı bir vaka oluşturduğu düşüncesini uyandırmamışımdır. Değildi. Yalnızca normal bir adamdı, çok da duygusaldı. Belki de gençlik nitelikleri, annesinin etkisinin doğası, bilgisizlikleri, ordudaki antrönerlerinin ellerinden aldığı hazırlıklar, diyebilirim ki, ergenliği üzerindeki tüm bu görkemli etkiler ona büyük kötülük etti. Ama biz hepimiz bu tür şeylere katlanmak zorundayız, bunun hepimiz için de kötü olduğuna hiç kuşku yok. Her neyse, Edward'ın yaşamının dış çizgileri, çalışkan, duygusal, becerikli bir profesyonelin tam anlamıyla doğal yaşamının çizgileriydi.

Şu ilk izlenim sorunu beni hep çok kaygılandırmıştır – ama epeyce soyut bir düzeyde. Yani demek istiyorum ki, zaman zaman merak ederim, insanlarla uğraşırken ilk izlenimlere güvenmek mi daha iyidir yoksa güvenmemek mi. Ama hiçbir zaman uğraşacak kimsem olmadı, garsonlar, hizmetçiler, bir de Ashburnhamlar dışında; onlarla da uğraştığımın farkında değildim. Garsonlarla, hizmetçilerle ilgili olarak ilk izlenimlerimin doğruluğunu anlamışımdır genellikle. Bir kişi üzerine ilk düşündüğüm şey onun uygar, incelikli, yardıma hazır biri olduğuysa genelde o kişi böyle olmayı sürdürmüştür. Yine de bir kez, Paris'teki evimizde, ilk bakışta çekici, berrak biçimde dürüst gibi görünen bir hizmetçimiz olmuştu. Gel gör, Florence'ın elmas yüzüklerinden birini çalmıştı. Ama bunu, genç erkeğini hapse girmekten kurtarmak için yapmıştı. Böylece de bu, birinin bir yerlerde dediği gibi özel bir durumdu.

Hatta, Amerikan iş yaşamına yaptığım o kısacık akında bile – Ağustos'un yarısıyla neredeyse tüm Eylül ayında süren o akında– ilk izlenimlere güvenmenin yapabileceğim en iyi şey olduğunu anladım. Bana tanıştırılan her kişiyi, yüz çizgilerinin akışıyla, söylediği ilk

sözcüklerle kendiliğinden yaftaladığımı, etiketlediğimi gördüm. Birleşik Devletler'de geçirdiğim o süre boyunca gerçekten iş yaptığım ileri sürülemez. Yalnızca işleri tasfiye ediyordum. Kafamda kızla evlenme düşüncesi olmasaydı büyük bir olasılıkla kendi ülkemde yapacak bir şeyler arardım. Çünkü orada yaşadığım deneyimler son derece canlıydı, eğlenceliydi. Tam da müzeden çıkıp şamatalı bir kıyafet balosuna girmişim gibiydi. Florence'la sürdürdüğüm yaşam boyunca neredeyse unutup gitmiştim moda, iş güç, kazanma hırsı falan gibi şeyler de olduğunu. Aslında bir dolar denen şeyin de bulunduğunu, elinde tutmuyorsan çok da istenebilir bir şey olduğunu tümden unutmuştum o bir doların. Aynı zamanda çok önemli bir şey olan dedikodunun bulunduğunu da unutmuştum. Bu açıdan Philadelphia, yaşamımda gördüğüm en eğlenceli yerdi. Bu kente geleli daha bir hafta, on gün ya olmuştu ya olmamıştı, iş açısından daha pek bir şey yapamamıştım; her neyse, herkesin beni herkese karşı uyardığı durumların sayısı şaşırtıcıydı düpedüz. Tanımadığım bir adam otelimde oturduğum sandalyeye arkadan yaklaşır, kulağıma sakınarak fısıldayıp aynı ölçüde tanımadığım, barda ayakta duran bir başka adam konusunda beni uyarırdı. Oraya ne için geldiğimi sanıyorlardı bilmiyorum – belki de kentin borçlarını ödemek için ya da demiryolu hisselerinde denetimi bana geçiren alımlar yapmak için. Ya da belki de, gazete satın almak istediğimi sandılar, çünkü onlar ya politikacıydılar ya da gazeteci, zaten ikisi de aynı kapıya çıkar. Aslında benim Philadelphia'daki mallarımın çoğu, kentin eski bölümündeki taşınmazlardı, orada istediğim tek şey de, evlerin onarımlarının iyi yapıldığını, kapıların doğru dürüst boyandığını görerek kendimi tatmin etmekti. Aynı zamanda çok az sayıda kalan akrabalarımı da görmek istemiştim. Onların çoğu iş adamıydı, çoğunun epey başı sıkışmıştı, o

1907'lerdeki banka iflasları yüzünden. Hepsinde bana bir tür cinnet gibi görünen, kendilerinin, etkilerin onlara karşı işlediği biçiminde adlandırdıkları şey olmasaydı tümü de çok daha hoş insanlar olabilirlerdi. Her neyse, bu kentin bende bıraktığı izlenim, biçim olarak Amerikalıdan çok İngilize benzeyen, eski odalar, bir de bunların içindeki güzel, kaygıdan yıpranmış hanımların, benim kuzenlerimin, kendilerine karşı işleyen gizemli eylemlerden konuşup durmalarıydı. Tüm bunların ne anlama geldiğini öğrenemedim hiç; belki benim de bildiğimi sandılar ya da belki de hiç eylem meylem yoktu. Hepsi son derece gizemli, üstü kapalı, anlaşılmazdı. Ama Carter adında, benim ikinci kuşak yeğenim olan, iki kez buradan uzaklaştırılmış çok hoş bir delikanlı vardı. Yakışıklıydı, esmerdi, kibardı, uzun boyluydu, alçakgönüllüydü. Aynı zamanda iyi bir kriket oyuncusu olduğunu da anlamıştım. Benim kiralarımı toplayan emlakçıda çalışıyordu. Bu yüzden de malımı mülkümü bana o gezdirdi, bu yüzden onu, nişanlandığı Mary adlı kızı epeyce gördüm. O sıralar hiç yapmamam gereken bir şey yaptım – onun kişiliğiyle ilgili bazı özenli araştırmalara girişttim. İşverenlerinden onun tam da göründüğü gibi olduğunu öğrendim; dürüst, çalışkan, neşeli, arkadaş canlısı, herkese iyilik yapmaya hazır biri. Akrabaları, aynı zamanda benim de akrabalarımdı, sanki onun için karanlık, gizemli bir şeyler düşünüyor gibiydiler. Bir tür zimmete para geçirme işine karıştığını ya da en azından kendisine güvenen, suçsuz genç kızlara ihanet falan ettiğini sandım. Yine de bu özel gizemi eve taşıdım, sonunda onun yalnızca Demokrat Parti yanlısı olduğunu anladım. Bizimkiler çoğunlukla Cumhuriyetçiydi. Onlar için işi daha da kötü, daha da karanlıklar içinde gizemli yapan şey, hiç kuşku götürmeyecek biçimde Vermont Demokratı olmasıydı üstüne üstlük. Ama ben bunun ne anlama geldiğini bilmiyorum. Neyse,

galiba ben ölünce param ona kalacak – onun dost canlısı görünümünü, nişanlandığı o tatlı kızı anımsamaktan hoşlanıyorum. Talihleri açık olsun.

Daha şimdi söyledim, bugünkü aklım olsa, ilk görüşte sevdiğim birinin kişiliğini araştırmaya beni hiçbir şey zorlayamaz diye (Philadelphia'da yaşadıklarımı öyle araya sokmamın nedeni gerçekten bu sonucu doğrulamak amacıylaydı). Çünkü şu dünyada kim birisine bir kişilik verebilir? Bu dünyada kim bir şeyler bilebilir bir başka yürek üzerine – ya da kendi yüreği üzerine? Kişinin nasıl davranacağı konusunda kabataslak bir tahmin yapılamaz demek istemiyorum. Ama herhangi bir adamın her durumda nasıl davranacağından asla emin olunamaz – bunu yapmadıkça da 'kişiliğin' kimseye bir yararı dokunamaz. Bu örneğin, Paris'te Florence'ın hizmetçisiyle yaşadığımız durumdu. Tüccarlara ödemelerimizi yapsın diye o kıza boş çekler emanet ederdik. Çünkü bir süre ona öylesine güvenmiştik. Sonra ansızın o yüzüğü çaldı. Böyle bir şeyi yapabileceğine inanamazdık; o kendisi de böyle bir şey yapabileceğine inanamazdı. Onun kişiliğinde olan bir şey değildi. Belki Edward Ashburnham için de durum buydu.

Ya da, belki de değildi. Hayır, bence değildi. Bunu belirleyebilmek çok zor. Kilsyte davasının hem kendisi hem Leonora için o andaki gerginliği yatıştırdığını söylemiştim. Karısının ona sadık kalabilme yeteneğinde olduğunu görmesini sağladı Edward'ın; Leonora'ya da ona inandığını gösterme olanağı. Hiç sorgulamadan kabullendi, o kızı öperken ağlayan birç ocuğu yatıştırmak isteyen bir babanın tutumundan başka bir şey sergilemediğine dair ileri sürdüklerine. Gerçekten de onun kendi dünyası –yargıçlar da içinde olmak üzere– davaya bu açıdan baktı. Kim ne derse desin, kişinin dünyası kimi zaman son derece cömert olabilir... Ama, yine, dediğim gibi, bunun Edward'a çok

büyük zararları dokundu.

En azından onun görüşü buydu. Kendisi bana kesin güvence verdi, bu dava söz konusu olmadan önce, savcının bu tür davaları dayandırabileceği tüm o kötü düşüncelerin ortaya dökülüp tartışılmasından önce Leonora'ya ihanet edebileceği aklının ucundan bile geçmemişti. Ama o gürültü patırtının ortasında –dediğine göre tanık kürsüsündeyken ansızın aklına düşmüştü– o görkemli hukuk törenlerinin ortasında kendi gövdesine bastırdığı kızın gövdesinin yumuşaklığının anısı birden aklına düşmüştü. Bu andan sonra da o kız gözüne istek uyandıran biri olarak göründü – Leonora da tümden itici.

Gün ortası gözleri açık dalıp gittiği düşlerde o dadıya daha sakınarak yaklaşıyor, durumu çok daha ötelere taşıyordu. Arada bir, başka kadınlara da âşıkane tavırlarla dikkatle yaklaştığını düşünüyordu – ya da belki de, sonu korumayla biten, özenli bir avutma çerçevesinde onları düşündüğünü söylemek daha doğru olur. İşte davaya onun bakış açısı buydu. Kendisini bir hukuk kurbanı olarak görüyordu. Bir tür Dreyfus gibi göründüğünü söylemek istemiyorum. Hukuk, gerçekte ona oldukça yumuşak davranmıştı. Görüş olarak, Albay Ashburnham'ın karşı cinsten birine, avutmak için duyduğu yanlış bir isteğe kapılarak hatalı davrandığını belirtmiş, özen eksikliği, dünyayı tanıma eksikliği yüzünden onu beş şilin para cezasına çarptırmıştı. Ama Edward bunun, kafasına bazı düşünceler soktuğunu ileri sürüyordu.

Ben inanmıyordum, o kesinlikle inansa da. O sıralar yirmiyedi yaşındaydı, karısı onunla duygudaşlığı kesmişti – çatışma kaçınılmazdı. Aralarında geçici olarak bir iyi ilişki kurulmuştu ama bu durum süremezdi. Belki de, bu özel konuda, Leonora'nın böylesine yiğitlik gösterdiği bir konuma gelmesi işleri daha da kötüleştirdi. Gün-

kü bir yandan Edward ona daha çok saygı duyar, daha çok değerini bilirken öte yandan da bu durum Leonora'yı daha da soğuk gösteriyordu ona yüreğiyle ilgili konularda – sorumlulukları, uğraşı, geleneği. Ona karşı duyduğu umutsuzluğu öfke noktasına getiriyordu – gereksinim duyduğu duygusal desteği verebilecek bir başka kadın bulma düşüncesini perçinliyordu. Kendisine bir tür Lohengrin gözüyle bakılmasını istiyordu.

O sıralar, diyor ki, bilinçli olarak kendisine yardım edebilecek bir kadın aramış. Bir sürü de buldu – çünkü feodal bir beyefendinin, feodal görevleri olacağı konusunda, bu yakışıklı, hoş adamla aynı düşüncede olan bir dizi kadın vardı. Bu hanımlardan biri ya da ötekiyle konuşarak günlerini geçirmekten hoşlanabilirdi. Ama her zaman bir engel bulunuyordu – hanım evliyse, zamanının, özeninin daha çoğunu isteyen bir kocası oluyordu. Öte yandan evlenmemiş bir kızsa, uzlaşmaya varma korkusuyla pek göremiyordu onu. O aralar, anlıyorsunuz ya, bu hanımlardan birini baştan çıkartmak aklının ucundan bile geçmiyordu. Yalnızca bir kadının ellerinden duygusal destek istiyordu, çünkü erkeklerle idealler konusunda konuşmakta zorlanıyordu. Gerçekten de, inanmıyorum o günlerde herhangi birini metresi yapmanın aklına geldiğine. Bu çok tuhaf görünüyor; ama kişiliğine ilişkin bir tümce olarak doğruluğuna inanıyorum.

İnanıyorum, Leonora'nın rahiplerinden biriydi –ayakları yere basan bir adam– onu Monte Carlo'ya götürmesini öneren. Leonora'nın içinde yaşadığı topluma ayak uydurabilmesi için Edward'ın gerek duyduğu şeyin azıcık sorumsuzluk olduğunu düşünüyordu. Çünkü, o aralar Edward epey titiz biri görünümü sergiliyordu. Yani demek istiyorum ki, polo oynuyorsa, harika bir dansçıysa, birini kendi formunu korumak hatırına, ötekini danslarda görünmenin toplumsal gö-

revi olduğunu düşündüğünden, orada bulunuyorsa da iyi dans etmesi gerektiğine inandığından yapıyordu. Eğlenmek için hiçbir şey yapmıyordu, yaşamdaki görevlerinden biri olduğunu sandıkları dışında. Rahibin gördüğüne göre, bu onu Leonora'dan sonsuzca uzaklaştırabilirdi – Leonora'nın yaşamın eğlence bölümüne çok önem vermesinden değil de, Edward'ın işine yakınlık duymaması yüzünden. Öte yandan, Leonora arada bir eğlenmeyi seviyordu, rahibin gördüğü gibi, Edward'ın da ara sıra eğlenceden hoşlanması sağlanabilirse aralarında karşılıklı duygudaşlık bağı kurulabilirdi. Iyi bir düşünceydi, ama yanlış sonuçlara götürdü.

Gerçekten de Grand Dük'ün metresi sonucuna götürdü. Edward'dan daha az duygusal biri için hiçbir önemi olmazdı. Edward'da ölümcül oldu. Çünkü onun doğasında öyle bir doğruluk, şeref vardı ki, bir kadının ona sunduklarının tadını çıkartmak, yaşam boyu ona bağımlı kalma gereğini duymasıyla eş anlamlıydı. İşte gündelik yaşamda vardığı sonuç buydu. Ruhsal açıdan, büyük bir tutkuyla âşık olmaksızın birini metresi yapamayacağı anlamına geliyordu. Çok ciddi bir kişiydi – bu özel durumda da bu çok pahalıydı. Grand Dük'ün metresi –tutkulu bir görünümü olan İspanyol dansçı– birlikte kaldıkları otelde verilen bir baloda bakışlarıyla hemen ötekilerden ayırdı Edward'ı. Uzun boyluydu Edward, yakışıklıydı, sarışındı, anlaşıldığı kadarıyla çok da varlıklıydı – Leonora erkenden yatıyordu. Karısı danslardan pek hoşlanmıyordu, ama kocasının bir sürü sevimli kızla eğlendiğini görmek onu rahatlatıyordu. İşte bu Edward'ın sonu oldu – çünkü tutkulu görünümlü İspanyol dansçı, onun o beaux yeux'u [güzel gözleri, –yh] uğruna birlikte bir gece geçirmek istedi. Edward onu karanlık bahçelere götürdü, sonra ansızın Kilsyte davasındaki kızı anımsayarak öptü. Tutkuyla öptü, yabanıllıkla, tüm yaşamı boyun-

ca gem vurduğu anlık bir tutku patlamasıyla – çünkü Leonora soğuktu ya da her neyse çekingen falandı. La Dolciquita bu hızlı dönüşten hoşlandı, geceyi onun yatağında geçirdiler.

O yürek çarpıntıları veren yaratık sonunda kollarında uykuya daldığında ona çılgınca, tutkuyla, karşı konulamaz biçimde âşık olduğunu anladı. Kuru samanlarda çıkan yangına benzer bir tutkuydu. Başka hiçbir şey düşünemiyordu; başka hiçbir şey için yaşayamıyordu. Ama La Dolciquita içinde tutkunun zerresi bulunmayan mantıklı bir yaratıktı. Duyduğu iştaha belli bir doyum istiyordu, Edward bir gece önce bunu karşılayabilmişti. Şimdi bu konu kapandığına göre, oldukça serinkanlılıkla, eğer biraz daha onu istiyorsa para ödemesi gerektiğini söyledi. Bu, tam anlamıyla akla yatkın, ticari bir iş anlaşmasıydı. Ne Edward'a ne de başka bir erkeğe metelik verdiği yoktu, hem de Grand Dük'le yaşadığı o çok iyi konumu tehlikeye atmasını istiyordu. Ortaya çıkabilecek herhangi bir kazaya karşı sigorta oluşturacak yeterli parayı Edward sağlayabilirse poliçede öngörülen süre için Edward'dan hoşlanmaya hazırdı. Grand Dük'ünden yılda elli bin dolar alıyordu; Edward onunla bir ay birlikte olabilmek için iki yıllık kirayı peşin ödemek zorundaydı. Grand Dük'ün bu durumu anlama tehlikesi çok değildi, anlasa bile onu kapının önüne koyacağı kesin değildi. Ama yine de tehlike vardı – yüzde yirmilik bir tehlike, hesaplayabildiği kadarıyla. Elinde satışa sunduğu bir arsa bulunan avukat gibi konuşuyordu Edward'la – son derece dingin, sesinde hiçbir titreme olmaksızın son derece serinkanlılıkla. Ona kaba davranmak istemiyordu; ama ona karşı kibar olmak için de hiçbir neden göremiyordu. Rahatça geçinmelerini güvence altına alması gereken bir annesi, iki kız kardeşi, kendi yaşlılık günleri olan erdemli bir iş kadınıydı. Gelecekteki bir beş yıla daha yetecek olandan fazlasını istemiyordu. Yir-

midört yaşındaydı, dedi ki: "Biz İspanyol kadınları otuzumuzda korkunç oluruz." Kendisine gelirse, bu korkunç konuşmaları bırakırsa ona yaşamının sonuna dek bakacağına yemin billah etti Edward; o yalnızca tek omzunu usulca, hor görüyle silkmekle yetindi. Gördüğü kadarıyla kendisine erdemini teslim etmiş, her ne olursa ona bakmanın, beslemenin, hatta sevmenin görevi olduğunu düşündüğü bu kadını inandırmaya çalıştı. Kadının fedakârlığına karşılık olarak yapacaktı bunu – yaşam boyu. Yine onun bu şerefli aşkına karşılık olarak, kadın sonsuza dek onun malı mülküyle ilgili hesapları dinleyecekti. İşte, işler tıpkı böyle görünüyordu onun gözüne.

Kadın aynı omzu, aynı tavrıyla yine silkti, dirseğini yanına yapıştırarak sol avucunu açtı:

"Enfin, mon ami," [Kısaca, dostum, –yh] dedi, "Forli'deki papalık tacının bedeli olan parayı bu avcun içine koy, yoksa..." Sırtını Edward'a döndü.

Edward çılgına döndü; dünyası tepetaklak olmuştu; mavi denizin önündeki palmiye ağaçları gülünç bir dansa durdu. Görüyorsunuz ya o erdeme inanıyordu, yumuşaklığa, kadınların duygusal desteğine. Her şeyden çok La Dolciquita'yla tartışmayı istiyordu; onunla birlikte bir adaya çekilmeyi, onun bakış açısının nasıl lanetli olduğunu göstermeyi, kurtuluşun nasıl da yalnızca gerçek aşkta ve feodal sistemde bulunabileceğini anlatmayı. Bir kez onun metresi olmuştu, diye düşünüyordu, tüm ahlak yasalarına göre, artık metresi olmayı sürdürmeliydi ya da en azından duygudaş, sırdaşı olmayı. Ama kadının odaları ona kapanmıştı; otelde görünmüyordu. Hiçbir şey: Yalnızca boş bir sessizlik. Bunu kırmak için yirmi bin poundu olmalıydı. Neler olduğu açıktı.

Bir hafta boyunca çılgın gibi dolaştı; yemeden içmeden kesildi;

gözleri çukura battı; Leonora'nın dokunuşları karşısında irkildi. Bence, Dolciquita'ya duyduğu tutku sandığı şeyin yüzde doksanı, gerçekte Leonora'ya ihanet ettiği düşüncesinin verdiği tedirginlikti. Hiç alışılmadık biçimde kötü duyuyordu kendini, yani – ah, dayanılmaz ölçüde kötü, bunların tümünü de aşk sandı. Zavallı şeytan, aşırı ölçüde kırılgandı. Leonora yattıktan sonra sünger gibi içti, masaların üzerine serilip kaldı, bu durum neredeyse onbeş gün sürdü. Kimbilir daha neler olacaktı; elindeki avucundaki son kuruşuna dek saçıp savuracaktı.

Kumarda kırk bin pound yitirişinin ertesi gecesi, tüm otel bunu fısıldaşırken La Dolciquita sakin sakin onun yatak odasına girdi. Kadını tanıyamayacak denli sarhoştu. Kadıncağız örgüsünü örerek, burnuna kokulu mendiller tutarak onun sandalyesinde oturdu –çünkü Edward alkol zehirlenmesinde çok aşırıya kaçmıştı– kendisini anlayacak duruma gelir gelmez dedi ki:

"Bana bak, mon ami, bir daha kumar masasına gitme. Şimdi bir güzel uyku çek, bu öğleden sonra da beni görmeye gel."

Öğle yemeğine dek uyudu. O zamana dek Leonora da havadisi duymuştu. Bir albayın karısı olan Bayan Whelan söylemişti. Bu kadın Ashburnhamlarla ilişki içinde olan tek sağduyu sahibi kişi gibi görünüyor. Edward'ın o inanılmaz tavrının, davranışının canavar gibi bir kadınla ilgili olması gerektiğini ileri sürdü; Leonora'ya dosdoğru kente gitmesini öğütledi –bu, Edward'ın sağduyusuna kavuşmasını sağlayabilirdi– bir avukata ve rahibe başvurmasını. Hemen o sabah gitse daha iyiydi; Edward'ın durumundaki bir adamla tartışmanın hiçbir yararı olmazdı.

Gerçekte Edward onun gittiğini bilmiyordu. Uyanır uyanmaz dosdoğru La Dolciquita'nın odasına yöneldi, kadın ona kendi odasında

öğle yemeği sundu. Kadının boynuna yüzünü gömüp hıçkırdı, kadın da bir süre için buna katlandı. Oldukça iyi huylu biriydi. Onu melisa kolonyasıyla yatıştırdıktan sonra dedi ki:

"Bana bak, dostum, kaç paran kaldı? Beş bin dolar mı, on bin mi?" Çünkü ortalıkta Edward'ın ondört gece süreyle her gece bir kralın fidyesi denli parayı yitirdiği söylentisi dolaşıyordu, kadın da onun kaynaklarının sonuna gelmekte olduğunu sanıyordu.

Melisa kolonyası Edward'ı öylesine yatıştırmıştı ki, bir an gerçekten aklı başına geldi. Şöyle homurdanmak dışında bir şey yapmadı:

"Eee ne olmuş?"

"Ama niye," diye yanıtladı, "tıpkı masalarda yitirdiğin gibi bana da on bin dolar verebilirsin. Bu paraya seninle bir haftalığına Antibes'e gidebilirim."

Edward homurdandı: "Beş." Kadın yedibin beş yüz koparmaya çalıştı; ama Edward beş bine sıkı sıkı yapıştı, bir de otel harcamalarını kabullendi. Yatıştırıcı onu ancak buraya kadar idare etti, sonra yine çözüldü. Antibes için üçte oradan ayrılması gerekiyordu; başka türlüsü elinden gelmezdi. Leonora'ya bir not bırakıp bir haftalığına Clinton Morleys'le birlikte yat gezisine çıktığını söyledi.

Antibes'de pek eğlendi denilemez. La Dolciquita para dışında hiçbir şeyden coşkuyla söz edemiyordu, hiç durmadan, gözünü açar açmaz en pahalısından takılar için başının etini yiyip bezdiriyordu. Bir haftanın sonunda, sessizce kıçına tekmeyi attı kadın. Antibes'de üç gün daha sürttü. La Dolciquita'ya karşı görevleri olduğu –feodal ya da başka türlü– düşüncesinden kurtulmuştu. Ama duygusallığı, Byronik bir kedere bürünmesini gerektiriyordu – sanki sarayı yaslara kapılmış gibi. Sonra ansızın iştahı açıldı, Leonora'yı anımsadı. Monte Carlo'daki otelinde Londra'dan çekilmiş bir telgraf buldu, şöyle di-

yordu: "Lütfen, uygun olan en kısa sürede buraya dön." Yalnızca Clinton Morleys'le yat gezisine çıktığını sanırken niçin böyle apar topar Leonora'nın kendisini bırakıp Londra'ya gittiğini anlayamadı. Sonra Leonora'nın daha kendisi notu almadan otelden ayrıldığını gördü. Geriye, kente oldukça zorlu bir yolculuk yaptı; korkudan ödü patlıyordu – Leonora da gözüne hiç bu denli çekici görünmemişti.

V

Buna 'Ashburnham Trajedisi,' demektense 'En Acıklı Öykü' demeyi yeğledim, çünkü yalnızca çok acıklıydı, çünkü yalnızca olayları hızlı, kaçınılmaz sonuca sürükleyen hiçbir akıntı yoktu. Trajediye eşlik eden o yüce duygulardan hiçbiri yoktu; ortalıkta hiç intikam meleği yoktu, hiçbir yazgı. İşte burada yalnızca iki soylu insan vardı – ben inanıyorum, hem Leonora'nın, hem de Edward'ın çok soylu olduğuna– öyleyse işte burada iki soylu kişi vardı, sığ sulardaki düşman gemileri arasına bırakılan yakılmış gemiler gibi yaşamda sürüklenip giden, acılara, yürek ağrılarına, kederli düşüncelere, ölüme yol açan. Hem, kendileri de düzenli biçimde çürüdüler. Hem niye? Hangi amaç için? Hangi dersi göstermek için? Hepsi kapkaranlık.

Hatta bu öyküde alçak adam bile yok –hatta zavallı Edward'ı gerçekten avutan, bir sonraki hanımın kocası Binbaşı Basil bile– işte o Binbaşı Basil bile bu öyküde alçak adam değildi. Şapşal, savruk, gevşek herifin tekiydi – ama Edward'a hiçbir şey yapmadı. Burma'da aynı karargâhtayken ondan epey yüklü borç aldı – Binbaşı Basil'in hiç kötü alışkanlığı olmadığına göre gerçekten bu parayı ne için istediği-

ni anlamak zor. Eski çağlardan günümüze dek atlarla ilgili ufak tefek şeyler toplardı, kendi işini yaparken bile hiçbir canlılık sergilemediğine göre diyelim ki, Cengiz Han'ın savaş atının bir parçasını satın almak için örneğin, pek de paraya gerek duymuş olamazdı – eğer Cengiz Han'ın da bir savaş atı var idiyse. Edward'dan bayağı yüklü borç kopardı derken bu ilişkinin sürdüğü beş yıl boyunca bin pounddan daha fazla aldı demek istemiyorum. Edward'ın elbette öyle çok büyük tutarlarda parası yoktu; Leonora bu konuya el atmıştı. Yine de yıllık beş yüz poundu falan olabilirdi, küçük zevkleri için, alayıyla ilgili bağışları, adamlarını gösterişli tutabilmesi için. Leonora nefret ediyordu bundan; kendisine giysiler almayı ya da parayı ipotekli malları kurtarmak için ödemeyi seçerdi. Yine de hakça davranma duygusuyla, yılda beş bin getiren bir mülk durumuna yeniden sokmak için şimdiden yılda üç bin getiren bir mülke uğraştığı için, bu mal mülk yasal olarak değilse bile gerçekte Edward'ın olduğu için, onun da kendi adına bir parça bir şeyler alması gerektiğini görüyordu. Elbette işi deveye hendek atlatmaktan zordu.

Parasal ayrıntıları tam olarak doğru verebildim mi bilmiyorum. Sayılara kafam iyi çalışır, ama yine de bazen dolarla poundu birbirine karıştırırım, böylece de hesap yanlış çıkar. Neyse, öneri şöyle bir şeydi: Doğru dürüst işlerse, kiralarda indirim yapılmadığı, okul falan gibi şeylere para harcanmadığı durumda, Edward'ın yönetiminde Branshaw malikanesi yılda beş bin falan getirmeliydi. Gerçekte dört bin getirmişti (pounddan söz ediyorum, dolardan değil). Edward'ın İspanyol hanımla yaptığı aşırı harcamalar bunu ortalama üç bine indirmişti – hiçbir indirim yapılmadığındaki en çok tutar. Leonora bunu yeniden beş bine çıkartmak istiyordu.

Böyle bir girişimle yüz yüze gelmek için çok gençti, elbette – yir-

midört pek de ileri bir yaş sayılmaz. Bu yüzden de işleri gençlik ateşiyle ele aldı ki, yaşamı daha iyi tanımış olsaydı büyük olasılıkla daha merhametli yaklaşabilirdi. Edward'ı duman etti. Kocası onunla bir Londra otelinde yüzleşmek zorunda kaldı, zavallı kuyruğunu zavallı bacakları arasına kıstırmış olarak Monte Carlo otelinden sürüne sürüne döndüğü zaman. Anladığım kadarıyla onun ilk mırıldanmalarını, tutkulu bir konuşma yapmak için ilk girişimlerini şöyle birtakım sözcüklerle kestirip attı:

"Yıkımın kıyısına gelmiş durumdayız. İşlerin ucundan tutup toparlamamı ister misin? Yoksa bana bağladığın geliri alıp Hendon'a çekileceğim." (Hendon'da, Katoliklerin inzivaya çekilmek dedikleri şeyi yaptıkları, onun da arada gittiği bir manastır vardı.)

Zavallı Edward'ın hiçbir şeyden haberi yoktu – hiç mi hiçbir şeyden. Kumar masalarında çar çur ettiği için ne kadar parası kaldığını bilmiyordu. Tüm anımsayabildiği yarım milyon falan olması gerektiğiydi. Karısının La Dolciquita'dan haberi olup olmadığını, kendisini yat gezisinde mi sandığını, yoksa Monte Carlo'da kaldığını mı düşündüğünü bilemiyordu. Kötürüm olmuştu sanki, bir deliğe girip konuşma zorunluluğundan kurtulmak istiyordu yalnızca. Leonora onu konuşturmadı, kendisi de hiçbir şey demedi.

İngiliz yasal süreçleri konusunda pek bir şey bilmiyorum – yani onun elini kolunu nasıl bağladıkları üzerine pek ayrıntı veremeyeceğim. Ama biliyorum, iki gün sonra size anlattıklarım dışında pek bir şey söylemeden Leonora'yla avukatı kendilerini Edward'ın mülklerine, hani derler ya, vekilharç tayin ettirdiler, iyi bir toprak sahibi, halkının babası olarak Edward'ın sonu geldi. Mum gibi sönüp gitti.

Böylece de Leonora'nın elinde yıllık üç bini bulan bir gelir oldu. Edward'ın kendisini alayının Burma'daki bölümüne atanmasını sağla-

maya ikna etti – olaya böyle yaklaşmak doğruysa. Kendisi de Edward'ın kâhyasıyla bir hafta falan süren bir görüşme yaptı. Bu mülklerden gelecek geliri son kuruşuna dek hesaplaması gerektiğini anlattı ona. Hindistan'a doğru yola çıkmadan önce yıllığı bin pounda yedi yıl süreyle kiraya verdi Branshaw'ı. İki Vandyke tablosuyla küçük bir gümüşü onbir bine sattı, ipoteklerden de yirmidokuz bin aldı. Tüm bu paralar Edward'ın Monte Carlo'daki tefeci dostlarına gitti. Bu yüzden de yirmidokuz bini geri almak zorundaydı, çünkü Vandyke'larla gümüşü yine yerine koyması gereken şeyler olarak göremiyordu. Onlar Ashburnham kibirinin gereksiz gösterişleriydi. Edward atalarının ortadan yok oluşuna tam iki gün gözyaşı döktü, Leonora keşke satmasaydım diye düşündü; ama bundan ders çıkartamadı, Edward'a duyduğu saygı azaldı yalnızca. Branshaw'ı kiraya vermenin kocasını bedensel bir kirlilik duygusu biçiminde etkilediğini de anlayamadı – kendisine ait bir kadının fahişelik yapmaya başlaması denli kötü bir şey olduğunu onun için. İşte böyle etkilenmişti; ama bence Leonora da İspanyol dansçıyla ilgili olarak aynı ölçüde kötü hissediyordu kendini.

Böylece de bildiğini okudu. Sekiz yıl kaldılar Hindistan'da, tüm bu süre boyunca kendi yağlarıyla kavrulmaları gereği üzerinde direndi – yüzbaşı aylığı, artı cephede olduğu için verilen ek ödenekle yaşamaları gereği üzerinde. Kendi kendine dediği gibi Ashburnham züppeliği için ona yılda beş yüz verdi – çok iyi davrandığını düşündü.

Gerçekten de, bir açıdan çok iyi davranıyordu – ama bu Edward'ın açısı değildi. Ona boyuna pahalı şeyler alıyordu, elbette kendi harcamalarından keserek. Ben, örneğin Edward'ın deri bavullarından söz etmiştim. Hiç de Edward'ın değillerdi; onlar Leonora'nın eserleriydi. Edward temiz olmayı seviyordu, ama aslında eski yıpran-

mış şeyleri daha çok beğeniyordu. Karısı bunu hiçbir zaman anlayamadı, o domuz derilerinin tümü, kendisine bin yüz pound kazandıran bir borsa casusluğu yaptığı için ona bir armağan verme düşüncesinden kaynaklanmıştı. Asıl Leonora kendisi yıpranmış şeyler içindeydi. Anladığıma göre yazları pek serin, pek gözde bir yer olan Simla denen yere gittiklerinde – işte sağlıkları için bu Simla'ya gittikleri zaman, bizim Amerika'da dediğimiz gibi üstünde süslü giysilerin en süslüsüyle bin dolarlık ata bindirip onu ortalıkta zıplatan da karısıydı. Leonora'nın kendisi, 'inziva'ya çekilirdi. Bence bu onun sağlığına çok iyi gelirdi, çok da ucuzdu aynı zamanda.

Bu, aynı zamanda Edward'ın sağlığına da çok iyi geliyordu, çünkü çoğunlukla çok tatlı bir hanım olan, ona çok iyi davranan Bayan Basil'le birlikte at üstünde zıplıyordu. Bence bu hanım onun metresiydi, ama bunu hiçbir zaman Edward'dan duymadım, elbette. Sanırım bu olayı ikisine de çok uygun gelen, son derece romantik biçimde sürdürdüler – ya da her neyse Edward'a öyle gelen; o, Edward'ın istediklerini yapan çok incelikli, yumuşak biri gibiydi. Kişiliği yoktu demek istemiyorum; onun göreviydi Edward'ın isteklerini yerine getirmek. Böylece de anladım, o beş yıl boyunca uzun uzun konuşmalarla geçen, derin bir tutkunun uzun yollarını, arada bir kendisine vicdan azabı duyma olanağıyla, Binbaşı'ya bir ellilik daha borç verme özrü tanıyan 'ayrılık'ları istedi Edward. Bence Bayan Basil bunlara 'ayrılık' gözüyle bakmadı; o yalnızca ona acıdı, onu sevdi.

Görüyorsunuz, tüm o yıllar boyunca Leonora'yla Edward aynı zamanda bir şeyler konuşmak zorundaydılar. Kuzey İngiltereli ya da Maine eyaletinden değilseniz bir insanla birlikte yaşarken tümden sağır dilsiz olamazsınız. Böylece de malı mülküyle ilgili hesapları görmesine izin verip bunları onunla tartışmak gibi neşeli bir beceri keş-

fetti Leonora. Edward tartışmaya pek yanaşmadı; düzgün davranmaya çabalıyordu. Ama o yaşlı Bay Mumford –hani şu kirasını ödemeyen çiftçi– Edward'ı Bayan Basil'in kollarına attı. Burma bahçelerinde alacakaranlıkta Edward'a yaklaştı Bayan Basil kucağında çeşit çeşit çiçeklerle. Edward da bu çiçekleri kesip atıyordu – bastonuyla değil, kılıcıyla. Hem bunu sürdürüyor, hem de inanamayacağınız biçimde sövgüler yağdırıyordu.

Kadının anladığına göre, Mumford denen yaşlı bir bey çiftliğinden çıkartılmış, kendisine parasız olarak küçük bir kulübe verilmiş otursun diye, çiftçiler yardımlaşma derneği ona geçinmesi için on şilin haftalık bağlamış, Ashburnham'ın vekilharçları da haftada yedi şilin katkı yapmışlardı. Edward bunu daha yeni anlamıştı mülkünün belgelerinden. Leonora onları kocasının soyunma odasında bırakmış, o da daha yürüyüş takımlarını çıkartmadan okumaya başlamıştı. İşte bu yüzden kılıcı yanındaydı. Yaşlı Bay Mumford'a kalması için bedava bir kulübe vererek, haftada yedi şilin bağlayarak olağanüstü cömert davrandığına inanıyordu Leonora. Neyse, Bayan Basil, hiçbir zaman Edward'ın durumuna düşmüş bir erkek görmemişti. Bir süredir ona tutkuyla âşıktı, Edward da onunki denli derin bir tutkuyla onun duygudaşlığını, beğenisini özlüyordu. İşte böylece aralarında bu konu konuşulmaya başladı, Burma bahçesinde, solgun gökyüzünün altında, gecenin içinde, ayaklarının çevresinde mis kokulu, buğulu, doğranmış bitki yığınlarıyla. Bayan Basil, her tarlanın adını ezbere bilecek denli Ashburnham mülklerinin hesaplarını dinleyerek öylesine uzun saatler geçirdiyse de, bu olayın ardından uzunca bir süre son derece ölçülü davrandılar. Koşum takımları odasında Edward'ın mülklerini gösteren koskoca bir haritası vardı, Bay Basil de bu olaya pek aldırır gibi değildi. Sanırım o ıssız karargâhlarda insanlar pek bir şeye al-

dırmıyor.

Tam Güney Afrika Savaşı'ndan önce, birliklerin ayak sesleri gelirken Binbaşı maaşı arttırılmaksızın terfi ettirilip albay yapılmasaydı bu durum sonsuza dek sürüp giderdi. Adamı başka bir yere yolladılar, elbette Bayan Basil de Edward'la kalamazdı. Galiba Edward da Transval'da gitmek zorunda bırakılmıştı. Öldürülmek onun çok işine gelirdi. Ama Leonora izin vermezdi böyle bir şeye; savaş zamanı bu hafif süvari alayının taşkınlıklarıyla ilgili korkunç öyküler duymuştu – şişesi beş gineden yüz şişelik kasalar dolusu şampanyayı nasıl da o ağaçsız ovalarda bıraktıklarını falan. Ayrıca, Edward'ın yıllık beş yüz poundunu nasıl harcadığını da görmek istiyordu. Edward'ın bu konuda herhangi bir üzüntü duyduğunu söylemek istemiyorum. Kahramanlık türü işlerin adamı değildi hiçbir zaman, küçük bir derecenin içinde melon şapkalı bir bey tarafından tüfekle vurulmakla, Kuzey Batı cephesindeki tepelerde keskin nişancılara av olmak arasında hiçbir ayrım yoktu onun için. Bunlar aşağı yukarı onun sözcükleri. Galiba kendini orada epeyce gösterdi. Her neyse askerlerinin başına geçti ve maaşı arttırılmaksızın binbaşılığa terfi ettirildi.

Leonora onun askerlik yanına metelik vermiyordu. Kahramanlık işlerinden nefret ediyordu. En acı kavgalarından birini, Kızıl Deniz'de ikinci kez savaş gemisinden atlayıp bir neferi kurtardığı zaman yaptılar. İlk keresinde buna katlandı, hatta ona övgüler bile yağdırdı. Ama Kızıl Deniz korkunçtu, sanki neferler bir intihar çılgınlığı geliştiriyorlardı. Bu durum Leonora'nın sinirlerini yıprattı; o yolculuğun geri kalanında her on dakikada bir Edward'ın denize atlayacağını sandı. Yalnızca "Herkes güverteye," diye bağrılması bile ona tatsız, ürkütücü, tedirgin edici bir şey gibi geliyordu. Gemi duruyor, ortalık çığlıklara boğuluyordu. Edward bir daha böyle bir şey yapmamaya söz

vermiyordu, neyse Basra Körfezi'ni geçerken daha soğuk bir havaya yakalandılar. Leonora, Edward'ın intihar etmeye çalıştığını takınıştı kafasına, bence söz vermemesi bu yüzden korkunçtu onun için. Gerçekte Leonora'nın o savaş gemisinde olmaması gerekirdi, ama nasılsa para gitmesin diye binmişti.

Öteki merkeze yollanmasından az önce Binbaşı Basil karısıyla Edward'ın ilişkisini öğrendi. bu bir şantajcının marifeti miydi, yoksa yalnızca kaderin cilvesi mi bilmiyorum. Baştan beri biliyor da olabilir, bilmiyor da. Her neyse tam o sıralar, birtakım mektuplar falan ele geçirdi. Daha o anda Edward'a üç yüz pounda patladı bu. Bu işi nasıl kıvırdı bilemiyorum; şantajcının parayı nasıl isteyebileceğini bile düşünemiyorum. Galiba bu işi yapacak yüzü bulmanın bir yolu vardır. Binbaşı'nın öfkeli sövgülerle mektupları Edward'a gösterdiğini sanıyorum, sonra da yanlış anlam verilmediği sürece bu mektupların tümden masum olduğuna ilişkin açıklamaları kabullendiğini. Sonra da Binbaşı demiştir ki: "Neyse, dostum, çok büyük bir çıkmaza girdim. Bana üç yüz pound falan borç verebilir miydin, acaba?" Galiba bu işler böyle yapılıyor. Bundan sonra her yıl Binbaşı'dan, büyük çıkmaza girdiğini söyleyen, Edward'dan üç yüzlük vermesini isteyen mektuplar almaya başladı.

Bayan Basil oradan uzaklaşmak zorunda kaldığında Edward beyninden vurulmuşa döndü. Gerçekten çok hoşlanıyordu ondan, epeyce uzun bir süre onun anısına sadık kaldı. Bayan Basil de onu çok sevmişti, bir gün yeniden birleşecekleri umudunu taşıdı hep. Üç gün önce Leonora'ya, Edward'ın ölümüyle ilgili ayrıntıları isteyen çok acıklı, çok onurlu bir mektup geldi ondan. Bir Hint gazetesinde ölüm ilanını okumuştu. Bence o çok hoş bir hanım olmalıydı...

Derken Ashburnhamlar, Chitral denen bir yere ya da bölgeye gön-

derildiler. Hint İmparatorluğu'nun coğrafyası konusunda pek iyi değilimdir. O sıralar tam örnek bir çift olma konumuna girmişlerdi, yalnız kaldıklarında birbirleriyle hiç konuşmuyorlardı. Ashburnham mülklerinin hesaplarını ona göstermekten bile vazgeçmişti Leonora. Edward'a göre bunun nedeni karısının öylesine çok para toplamış olmasıydı ki, artık nasıl becerdiğini onun görmesini istemiyordu. Ama, aslında, beş altı yıl sonra Leonora, malının mülkünün hesaplarına bakıp da yönetiminde hiçbir söz hakkına sahip olmamasının Edward için acı verici bir şey olduğunu düşünmüştü. Ona incelik göstermeye çalışıyordu. Derken işte o Chitral'da zavallı sevgili küçük Maisie Maidan çıktı ortaya....

Edward'ın serüvenleri içinde kendisini en tedirgin edeni buydu. Vefasız olduğundan kuşkulanmasına neden olmuştu. Dolciquita'yla yaşadığı ilişkiyi, kuduz gibi kısa bir çılgınlık nöbeti olarak yorumluyordu. Bayan Basil'le yaşadığı olayda en küçük bir alçaklık belirtisi bile göremiyordu. Koca çok hoşgörülüydü; onlar birbirlerini gerçekten sevmişlerdi; karısı ona karşı çok kaba davranıyordu, çoktandır artık onun karısı bile olmaktan çıkmıştı. Bayan Basil'i kaderin kötü bir cilvesiyle kendinden ayrılan –ya da işte bu tür bir duygusallıkla– gönüldaşı olarak görüyordu.

Ama bir yandan Bayan Basil'e haftalık uzun mektuplar yazarken öte yandan da o gün boyunca Bayan Maidan'ı görmeyi başaramamışsa öfkeli bir sabırsızlığa sürüklendiğini ayırt etmeye başladı. Sabırsızlıkla kapıları gözlediğini fark etti; kimi zaman saatlerce onun çocuk kocasına karşı nefret beslediğini gördü. Daha sonra sabahın ilerleyen saatlerinde Maisie Maidan'la yürüyüşe çıkabilecek zamanı bulabilmek için sabahın köründe yataktan kalktığını keşfetti. Kadının yaptığı gibi küçük argo sözcükler kullandığını, bunlara duygusal değerler yükle-

diğini keşfetti. Tüm bunları, anlamakta, görüyorsunuz ya, öylesine geç kalmıştı ki peşlerine takılıp sürüklenmekten başka elinden bir şey gelmezdi artık. Yine zayıflamaya başlamıştı; gözleri çukura batıyordu; arada bir kötü bir ateş basıyordu. Kendi tanımladığı gibi, canı çıkıyordu.

Derken, iğrenç, sıcak bir gün, ansızın Leonora'ya şöyle dediğini duydu:

"Diyorum ki, Bayan Maidan'ı birlikte Avrupa'ya götürüp Nauheim'da bırakamaz mıydık?"

Daha önce Leonora'ya böyle bir şey söylemek aklının ucundan bile geçmemişti. Orada öylece durmuş, akşam yemeğini beklerken gazetenin resimlerine bakıyordu. Yemek yirmi dakika gecikmişti, yoksa Ashburnhamlar yalnız kalmazlardı. Yoo, hayır, böyle bir konuşma yapmak hiç aklının ucundan bile geçmemişti. Yalnızca öylece ayakta duruyordu korkunun, özlemin, sıcağın, ateşin verdiği sessiz acı içinde. Bir ay içinde Brnashaw'a geri döneceklerini, Maisie Maidan'ın arkalarında kalıp öleceğini düşünüyordu. Sonra da o sözcükler çıkmıştı ağzından.

Asma yelpaze hışırdadı karanlıklara gömülmüş odada; Leonora hasır şezlonguna bitkin, kıpırtısız uzanmıştı; ikisi de taş gibiydi. O sıralar ikisi de belirsiz biçimlerde çok hastaydılar.

Sonra Leonora dedi ki:

"Evet. Daha bu öğleden sonra Charlie Maidan'a bu konuda söz verdim. Karısının harcamalarını da ben ödemeyi önerdim."

Edward, "Vay canına," dememek için kendini zor tuttu. Görüyorsunuz ya, Leonora'nın ne bildiği konusunda en küçük bir fikri bile yoktu – Maisie üzerine, Bayan Basil üzerine, hatta La Dolciquita üzerine bile. Onun için epeyce gizemli bir durumdu. Tıpkı para işlerini

çekip çevirdiği gibi aşklarını da çekip çevirmeye niyetlendiği düşüncesi saplandı beynine, bu da Leonora'yı gözünde daha nefret uyandırıcı yaptı – daha az saygıdeğer.

Her neyse, Leonora parasına bir amaçla yön veriyordu. Yıllardan sonra ilk kez bir hafta önce konuşmuştu onunla para konusunda. Branshaw topraklarından yirmiiki bin pound, Branshaw'ı eşyalarıyla birlikte kiralamaktan da yedi bin pound kazanmıştı. Şanslı yatırımlarla –Edward'ın da ona yardımcı olduğu– altı yedi bin daha kazanmıştı, daha da kazanması mümkündü. Tüm ipotekler ödenmişti, o iki Vandyke'la gümüşü saymazsak Dolciquita'nın silip süpürmesinden önceki varsıllıklarına kavuşmuşlardı. Leonora'nın büyük başarısıydı bu. Hiç bozmadığı sessizliğini sürdüren Edward'ın önüne sayıları yaydı.

"Ordudan ayrılmanı," dedi, "öneriyorum, Branshaw'a geri dönmemizi. İkimiz de burada kalamayacak denli hastayız."

Edward hiçbir şey söylemedi.

"Bu," diye sürdürde Leonora tutkusuzca, "benim yaşamımın en büyük günü."

Edward dedi ki:

"Bu işi şaşırtıcı bir beceriyle çekip çevirdin. Sen müthiş bir kadınsın." Branshaw'a geri dönerlerse Maisie Maidan'ı arkada bırakacaklarını düşünüyordu. Bu düşünce kafasından bir an bile çıkmıyordu. Hiç kuşkusuz, Branshaw'a dönmek zorundaydılar; Leonora'nın orada kalamayacak denli hasta olduğuna kuşku yoktu. Karısı dedi ki:

"Bu gelirin tümünün harcanmasını yönetmek senin elinde olacak, görüyorsun. Yıllık beş bin pound gelirimiz olacak."

Yıllık beş bin pound geliri harcamaya çok önem verdiğini, onun için bu denli çok şey yapmış olmasının kocasında bir sevgi uyandıra-

cağını düşünüyordu. Ama Edward'ın kafasında bir tek Maisie Maidan vardı – ondan binlerce mil uzaktaki Maisie Maidan. Dağları görüyordu aralarında – mavi dağları, denizi, güneşin aydınlattığı ovaları. Dedi ki:

"Çok büyük cömertlik gösteriyorsun." Karısı bunun bir ödül mü, yoksa alay mı olduğunu anlayamadı. Bu konuşma bir hafta önce geçmişti. Tüm haftayı gittikçe çoğalan bir acı içinde geçirdi, kendisiyle Maisie Maidan arasında o dağların, o denizin, o güneşle aydınlanan ovaların bulunacağını düşünerek. Bu düşünce sarstı onu alev alev yanan gecelerde; her yanından ter fışkırdı, soğuktan titredi alev alev öğle zamanlarında – bu düşünceyle. Bir anlık huzuru yoktu; içinde barsakları burkuluyor, burkuluyordu: dili sürekli kuruydu, dişlerinin arasındaki soluğun, karantina evindeki havaya benzediğini düşünüyordu.

Leonora aklının ucundan bile geçmiyordu; kâğıtlarını yollamıştı. Bir ay içinde ayrılacaklardı oradan. Buradan ayrılıp uzaklara gitmeyi, Leonora'ya destek olmayı görevi sayıyordu. Görevini yaptı.

O sıralar ilişkilerinde, Leonora ne yaparsa yapsın Edward'da nefret uyandırıyordu, bu da korkunçtu. Kendisine yeniden Branshaw Lordu derecesi verilmesini önerdiğini anladığı zaman nefret etti karısından – giysiler içine kundaklanmış sağır dilsiz türden bir lord. Bunu, Maisie Maidan'dan ayırmak için yaptığını düşündü. Tüm o ağır gecelerde havada asılı durdu nefret, odanın gölgeli köşelerini doldurdu. Böylece de Maidan denen çocuğa karısını birlikte Avrupa'ya götürmeyi önerdiğini duyunca yine elinde olmaksızın nefret etti karısından, çünkü onun yaptığı her şeyden nefret ediyordu. O sıralar ona, karısı canavarca kaba davranmak dışında bir şey yapamaz gibi geliyordu, bir rastlantı sonucu yaptıklarından biri incelikli olsa bile....

Evet, korkunç bir durumdu.

Ama okyanusun o serin esintileri, bir perde gibi sildi süpürdü bu nefreti. Karısına duyduğu sevgiyi yeniden verdi ona sanki, saygıyı da. Elinin altında istediği gibi kullanabileceği bol bol parası olmasının hoşluğu, bu paranın ona Maisie Maidan'ın yakınlığını satın alması – işte bunların tümü ona karısının ısrarla yaptığı kısıntılarda, çektikleri açlıklarda haklı olduğunu düşündürmeye başladı. Rahatlamıştı; güvertede Maisie Maidan'a taslar dolusu et suyu taşırken mutluluktan parıl parıl parlıyordu bile. Bir gece geminin yan güvertesinde Leonora'nın yanında uzanırken ansızın dedi ki:

"Vay canına, sen bu dünyadaki en hoş kadınsın. Keşke daha iyi dost olabilseydik."

Leonora tek sözcük etmeden öte yana döndü, kamarasına gitti. Yine de sağlığı çok daha iyiydi.

Bence artık size Leonora'mn olaya nasıl baktığını da versem iyi olacak. Çok zor bu. Çünkü Leonora cephesini hiç değiştirmese de bakış açısını sık sık değiştiriyordu. Alıştırılmıştı –geleneğinde, yetiştirilmesinde– ağzını sıkı tutmaya. Ama dediğine göre, konuşmanın baştan çıkartıcılığına boyun eğmeye çok yaklaştığı öyle zamanlar vardı ki, daha sonra o zamanları düşündüğünde ürperiyordu. Her şeyden çok istediğinin, dünyaya karşı, Edward'a, sevdiği kadınlara karşı ağzını kapalı tutmak olduğunu anlamalısınız. Konuşursa, o kendinden iğrenirdi.

La Dolciquita'yla yaşadığı kaçamaktan sonra artık Edward'a karısı gibi davranmaya son verdi. İlke olarak sonsuza dek kendini ondan uzak tutmaya niyetlenmiş değildi. Galiba rahipleri bunu yasaklamışlardı. Ama onun bir yolla, belki de simgesel olarak kendisine geri

dönmesi koşulunu koymuştu. Ne demek istediğini açıklıkla anlatamıyordu; belki kendi de bilmiyordu. Belki de biliyordu.

Edward'ın geri dönüyor gibi göründüğü zamanlar da oluyordu; ona karşı duyduğu tensel çekime kendini bırakmasına ramak kaldığı zamanlar da oluyordu. Tıpkı bu biçimde, Bayan Basil'i ya da Maisie Maidan'ı kocalarına gammazlama kışkırtmasına boyun eğmesine ramak kaldığı zamanlar da vardı. O anlarda genel bir ayıbın dehşetine, acılarına neden olmak istiyordu. Çünkü Edward'ı artan bir dikkatle izleyerek, başının üzerinde uçan kuşa kedinin kulaklarını, gözlerini dört açarak bakmasından da çok, kendi duyu organlarını zorlayarak kocasının bu hanımlara duyduğu tutkunun tüm gelişmelerinin bilincinde oluyordu. Edward'ın gözlerinin kapılara, girişlere çevriliş biçiminden bilincine varıyordu bunun; dinginliğe kavuştuğu anlardan biliyordu doyuma ulaştığı zamanları.

Kimi zaman gerçekte olduğundan da çoğunu gördüğünü düşündü. Edward'ın başka kadınlarla da işler çevirdiğini düşledi – bir keresinde iki kişiyle, üç kişiyle. Tüm dönemlerde onu bir çapkınlık canavarı olarak düşündü, kendisine karşı bir tavır takınabileceğini göremedi. Özgürlüğünü ona bıraktı; onun servetini yeniden kazanmak için kendisi açlıktan ölüyordu; kadınlığın hazlarından hiçbirine izin vermedi kendisi için –ne giysi, ne takı– hatta dost bile edinmedi, paraya patlarlar korkusuyla.

Yine de, ne tuhaftır, hem Bayan Basil'in, hem de Maisie Maidan'ın çok hoş hanımlar olduğunu görmemek elinde değildi. Bir kadının ötekine baktığı o meraklı, temkinli göz, Bayan Basil'in Edward'a çok iyi davrandığını, Bayan Maidan'ın da kocasına çok iyi geldiğini görmesini engelleyemiyordu. Bu ona alınyazısının anlaşılmaz, canavarca bir oyunu gibi görünüyordu. Akıl ermez! Niçin, diye soruyordu ken-

dine, defalarca, defalarca, kocası için yaptığı iyi işlerden hiçbirisi, hiçbir zaman ona ulaşmıyor, ona iyi işler olarak görünmüyordu asla? Hangi cinnetin oyununa gelerek kocası kendisine izin vermiyordu Bayan Basil denli iyilikle davranması için? Bayan Basil de ondan öyle pek olağanüstü değişik biri değildi. Evet, doğruydu onun uzun boylu olduğu, esmer olduğu, sesinin yumuşak kederi, yelpaze sallayan uşaklardan, ağaçlardaki çiçeklere dek her yaratığa büyük bir incelikle davrandığı. Ama öğretici kitaplar okumak açısından yine de, Leonora denli iyi eğitimli değildi. Leonora romanlara dayanamazdı. Ama yine de tüm değişikliğine karşın Bayan Basil kendisinden çok da değişik görünmüyordu Leonora'nın gözüne. Doğruydu, dürüsttü, üst tarafı yalnızca bir kadındı işte. Leonora'nın kafasındaki o bulanık düşünceye göre, üç haftalık bir yakın ilişki sonunda tüm kadınlar aynı görünürdü erkeğin gözüne. O inceliğin artık erkeğe ulaşmadığına, o yumuşak, kederli sesin içini ürpertmediğine, o uzun boylu esmerliğin artık erkekte el değmemiş bir ormanın derinliklerine indiği yanılsaması uyandırmadığına inanıyordu. Edward'ın nasıl olup da Bayan Basil'in peşinde sürtmeyi sürdürdüğünü anlayamıyordu. Ayrıldıktan sonra ne diye ona uzun uzun mektuplar yazmayı sürdürdüğünü çözemiyordu. Ondan sonra gerçekten çok zor günler geçirdi.

O dönemde Edward'ın 'canavar' olduğu kuramını geliştirdi, benim deyimimle. Rastladığı her kadına göz süzdüğünü sanıyordu. O yıl Simla'da 'inziva'ya çekilmedi, çünkü kendi yokluğunda Edward'ın hizmetçisini ayartacağından korkuyordu. Yerli kadınlarla ya da Asya Avrupa melezleriyle işler çevirdiğini düşlüyordu. Danslarda onu izlemek için ateşler içinde kalıyordu....

Bunun nedeninin rezalet korkusu olduğuna inandırdı kendini. Kavga gürültü çıkartabilecek bir adamın evlilik çağındaki kızına ya da bu

işe boş vermeyen bir kocaya çatabilirdi Edward. Ama daha sonra umutlandı gerçekten; Bayan Basil ayak altından çekildiğine göre artık Edward'ın kendisine dönme zamanının geldiğine inandı. Tüm o dönemi kıskançlık, korku acıları içinde geçirdi – Edward'ın her önüne gelenle yatıp kalkmayı alışkanlık durumuna getireceği korkusuyla.

Bu yüzden de, çok anlaşılmaz biçimde mutlu oldu. Maisie Maidan ortaya çıktığında – daha önce kocalardan, rezalet çıkmasından pek de korkmamış olduğunu anladı, ondan sonra da Maisie'nin kocasını kuşkudan uzak tutmak için elinden geleni yaptı. Edward'a öylesine güveniyormuş gibi yaptı ki, Maidan'ın kuşkulanması mümkün değildi. Onun için cehennem azabıydı bu durum. Ama Edward çok hastaydı, yeniden gülümsediğini görmek istiyordu. Düşündü ki, Bayan Maidan aracılığıyla yeniden gülümseyebilirse duyduğu minnet ve aşk doygunluğuyla kendisine dönebilirdi. O sıralar Edward'ın hafif, geçici tutkular peşinde koşan biri olduğunu sanıyordu. Edward'ın Maisie'ye duyduğu tutkuyu da anlayabiliyordu, çünkü Maisie öteki kadınların çekici olmasına göz yumdukları kadınlardan biriydi.

Çok güzeldi; çok gençti; kalbine karşın çok neşeliydi, kıvraktı. Leonora aslında çok hoşlanıyordu Maisie'den, o da Leonora'dan. Gerçekten bu serüveni pek güzel çekip çevirebileceğini sandı Leonora. Maisie'nin zina yapmasına yol açtığı düşüncesi hiç gelmedi aklına; Maisie'yle Edward'ı Nauheim'a götürebilirse onun o tatlı küçük gevezeliklerini, ellerinin, ayaklarının tatlı küçük kıpırtılarını bıkıp usanacak denli sık göreceğini düşündü Edward'ın. Ona güvenebileceğini sandı. Çünkü Maisie'nin Edward'a duyduğu tutkunun hiç kuşku götürür yanı yoktu. Tıpkı okulda kızların resim öğretmeni için çıldırdıkları gibi o da Edward için çıldırıyordu. Boyuna sorup duruyordu çocuk kocasına niçin binbaşıları gibi giyinmediğini, ata binmediğini,

atış yapmadığını, polo oynamadığını, hatta duygusal şiirler okumadığını. Genç Maidan da bayılıyordu Edward'a, ona tapıyor, karşısında şaşkınlıklara sürükleniyor, karısına tümden güveniyordu. Onun gözünde, Leonora'ya kendini adamıştı Edward. Zavallı Maisie'nin kalbi iyileştiğinde, Edward da onu yeterince doyduktan sonra kendisine döneceğini sanıyordu Leonora. Edward'ın bir dizi öteki tür kadını tükettikten sonra kendisine dönmesi gerektiğine ilişkin belirsiz, tutkulu bir düşüncesi de vardı. Niçin onun türü de Edward'ın yüreğinde yerini almasındı sırası gelince? Şimdi artık onu daha iyi anladığını, onun kendini beğenmişliklerini daha iyi anladığını, onu mutlu ederek aşkını kazanacağını sanıyordu.

Derken Florence tümünü yerle bir etti....

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

I

Farkındayım, bu öyküyü öylesine oradan oraya atlayarak anlattım ki bir tür labirent gibi görünen bu şeyin içinde birinin yolunu bulabilmesi epey zor olabilir. Ama elimde değil. Rüzgârın sesini dinleyerek, uzaktaki denizin gürültüleri içinde, bir kır kulübesinde, sessiz bir dinleyiciye öyküyü aklıma estiği gibi anlattığım düşüncesine saplanmış durumdayım. Bir aşk serüvenini tartışırken kişi –uzun, acıklı bir serüveni– ileri geri gider gelir. Unuttuğu noktaları anımsar, onları doğru yerlerinde belirtmeyi unuttuğundan yanlış bir izlenim uyandırabileceği korkusuyla daha da ayrıntılı açıklamalara girişir. Bunun gerçek bir öykü olduğunu, tüm gerçek öykülerin de karşınızda bulunan birine anlatır gibi aktarılmasının belki de en iyi yol olduğunu düşünerek avutuyorum kendimi. O zaman daha da gerçek görüneceklerdir.

Her neyse, sanırım öykümü Maisie Maidan'ın ölüm gününe dek getirmiştim. Yani demek istiyorum ki, ondan önce olanların tümünü, gerekli değişik görüş açılarından açıklamış bulunuyorum – Leonora'nın açısından, Edward'ın, bir dereceye dek de kendimin. Bulmakta zorluk çekseniz de tüm gerçekleri verdim size; doğrusunu araştırıp bulabildiğim ya da aktarabildiğim kadarıyla görüş açılarını sundum. Şimdi geri dönelim, Maisie'nin ölüm gününe – ya da daha doğrusu,

M— kentindeki o eski şatoda Florence'ın Protestanlık konusundaki savını ileri sürdüğü ana. Florence'ınkine kıyasla Leonora'nın görüş açısına bir bakalım; Edward'ınkini elbette aktaramam size, çünkü Edward doğal olarak hiç söz etmedi serüvenlerinden karıma (Bunu izleyen bölümlerde Florence'a karşı biraz katı olabilirim; ama anımsayın, bu öyküyü altı aydır yazıyorum şimdi, bu olaylar üzerinde uzun uzun düşünüyorum).

Daha uzun düşündükçe de daha çok inanıyorum Florence'ın kirletici bir etkisi olduğuna – zavallı Edward'ı bunalıma sürükleyip, bozdu; umutsuz biçimde bozdu acı çeken Leonora'yı. Leonora'nın kişiliğinde bir bozulmaya neden olduğuna hiç kuşku yok. Leonora'nın iyi bir yanı varsa o da gururuydu, sessizliğiydi. Ama o Protestan Bildirisi'nin bulunduğu gölgeli odada, ırmağa bakan küçük terasta o olağandışı öfke patlayışını sergilediğinde gururu, sessizliği darmadağın oldu. Yanlış bir şey yaptığını söylemek istemiyorum. Florence'ın kocasına göz koyduğuna ilişkin olarak beni uyarmaya çabalarken kesinlikle doğru olanı yapıyordu. Ama doğru şeyi yapsa bile yanlış biçimde yapıyordu. Belki de azıcık daha düşünse daha iyi ederdi; konuşmak istiyorsa, yalnızca düşündükten sonra konuşsa daha iyi olurdu. Ya da belki de eyleme geçse daha da iyi olurdu – yani örneğin, Florence'ın peşini hiç bırakmasa, Edward'la özel konuşma yapmalarını olanaksız kılsa. Konuşmalarını gizlice dinlemeliydi; yatak odalarının kapısında pusuya yatmalıydı. Iğrenç bir durum olabilir; ama bu işi yapmanın yolu da budur. Maisie ölür ölmez Edward'ı alıp götürmeliydi uzaklara. Hayır, yanlış davrandı....

Yine de zavallı şey, onu lanetlemek bana mı düşer – hem sonuç olarak ne önemi var ki? Florence olmasaydı, bir başkası olacaktı... Ama benim karımdan daha iyi bir kadın olabilirdi. Çünkü Florence

bayağıydı; *lacher prise* [özgür bırakamayacak, –yh] denli hoppa biriydi sonunda; susmak bilmez gevezenin tekiydi Florence. Onu susturamazdınız; onu hiçbir şey susturamazdı. En azından Edward'la Leonora gururlu, ağırbaşlı kişilerdi. Gururla, ağırbaşlılık yaşamdaki tek şeyler değildir; belki en iyi şeyler bile değildir. Ama bunlar sizin yaşamdaki özel erdemlerinizse yitirdiğinizde param parça olursunuz. Leonora yitirdi. Onları zavallı Edward'dan bile önce yitirdi hatta. Luther'in Protestosu üzerine sergilediği öfke patlamasını düşünün.... Acılarını düşünün....

Anımsamalısınız, yaşamının temel tutkusu Edward'ı geri almaktı; o ana dek hiçbir zaman onu geri alma konusunda umutsuzluğa düşmemişti. Bu size soylu olmayan bir davranış gibi görünebilir; ama yine anımsamalısınız ki, geri almak yalnızca kendi adına bir zafer kazanmak değildi. Ona öyle geliyordu ki tüm kadınlar ve kilisesi adına da bir zafer olacaktı. İşte olaya böyle bakıyordu. Bu tür şeyler azıcık gizemlidir. Bilmiyorum niçin onu geri almak tüm kadınlar adına, kilisesi adına toplum adına bir zafer gibi göründü gözüne. Ya da, belki bu konuda çok az şey biliyorum.

Karılarına ihanet etmek isteyen erkeklerle, sonunda kocalarını yeniden elde etmeyi isteyen kadınlar arasındaki sürekli bir cinsler savaşı olarak gördü yaşamı. Evlilik konusunda onun acıklı, alçakgönüllü görüşü buydu. Yoldan sapmalarına, aşırılık anlarına, geceleri yaptıkları kaçamaklara, kısacası, kızışma mevsimine diyelim, karşı koyamayan bir tür canavardı ona göre erkekler. Birkaç roman okumuştu, düğün çanlarının ardından gelen saf, bağlılık dolu aşk düşüncesi hiçbir zaman onun için doğrulanmamıştı. Çocukluğunu geçirdiği manastırdaki Başrahibe Ana'ya, Edward'ın İspanyol dansçıyla yaptığı sadakatsızlığın öyküsünü anlatmak için korkuyla, çaresizlikle gitti; ona

sonsuzca akıllı, gizemli, saygıdeğer görünen o yaşlı rahibenin yapıp yapabileceği tek şey başını acıklı acıklı sallayıp şöyle demek oldu:

"Erkekler böyledir işte. Tanrı'nın inayetiyle sonunda her şey düzelecektir."

Rahipleri de onun yaşam düzeneği olarak önüne bunu koymuşlardı. Ya da her neyse, öğretilerinden ona kalan buydu – onlardan öğrendiğini söylediği ders buydu bana. Ona ne öğrettiklerini tam olarak bilmiyorum. Kadının yazgısı, sabır, sabır, sabırdı yine *–ad majorem Dei gloriam* [Tanrı'nın yüce inayetiyle: Cizvitlerin düsturu, –yh]– o belirlenmiş güne dek; tanrı uygun görürse kadın ödülüne kavuşurdu. Böylece, sonunda Edward'ı geri almayı başarabilirse, birinin karısı olma durumundaki beklentilerin sınırları içinde tutacaktı onu. Erkeklerdeki bu tür aşırılıkların doğal, bağışlanabilir olduğu bile öğretilmişti – sanki küçücük çocuklarmış gibi.

Önemlisi de, o bir araya gelme anından önce hiçbir rezalet çıkmamasıydı. Böylece de acıya çok benzeyen vahşi bir tutkuyla dört elle sarıldı Edward'ı geri alma düşüncesine. Bakışlarını başka yöne çevirdi; kendini yalnızca bir tek düşünceye adadı. Bu düşünce de, onu geri aldığında Edward'ın varsıl, şerefli, topraklarına sahip çıkmış, dimdik görünmesiydi. Gerçekten de kanıtlayacaktı böylesine sadakatsiz bir dünyada tek bir Katolik kadının kocasının sadakatını kazanmayı başarabildiğini. Hem de isteklerine çok yaklaştığını düşünüyordu.

Maisie için yaptığı düzenleme olağanüstü biçimde çalışıyor gibiydi. Edward kızdan soğuyordu sanki, Nauheim'daki her dakikasını o çocuğun arkaya doğru devrilmiş uzanan bedeni yanında geçirmek için ölüp bitmiyordu; dışarı polo maçlarına gidiyordu; akşamları briç oynuyordu; neşeliydi, coşkuluydu. O zavallı çocuğu baştan çıkartmaya çalışmadığını çok iyi biliyordu; belki de böyle bir şeye hiç kalkışma-

mış olduğunu düşünmeye bile başlıyordu. Gerçekten de Maisie'ye ilk zamanlardaki gibi davranmaya başlamıştı – yeni geline şen bir ilgi gösteren, alayın incelikli, özenli yüksek subayı. Birbirlerine yaptıkları küçük kurlarda, yüksek tepelerden görünen gün doğumu denli açıktılar. Edward bizimle birlikte geziye çıktığında Maisie hiç de kırgın görünmüyordu; her öğleden sonra uzun saatler boyunca yatağında uzanmak zorunda kalıyordu, o zamanlarda Edward'ın ilgisine özlem duyar gibi değildi.

Edward da biraz biraz başlıyordu Leonora'ya yaklaşmaya. Bir iki kez başbaşa kaldıklarında dedi ki – başkalarının önünde her zaman söylüyordu –: "Ne güzelsin!" ya da "Ne güzel bir giysi bu böyle!" Paris'tekiler denli güzel giysiler bulunan Frankfurt'a gitmişlerdi birkaç kez Florence'la; kendine üç beş giysi almıştı. Kendi kendine seçmeyi beceremezdi, giysiler konusunda Florence yetkin bir danışmandı. Bilmecenin anahtarını elde etmişti sanki.

Evet, Leonora bilmecenin anahtarını ele geçirmişti sanki. Geçmişte belli ölçüde yanlış yapmış olduğunu düşünüyordu. Para açısından Edward'a öylesine baskı uygulamamalıydı. Gelirinin denetimini yeniden ona bırakarak –yalnızca korku, kararsızlık yüzünden de olsa– doğru bir önlem almış olduğunu sanıyordu. Hatta kocası ona bir adım daha yaklaşmış, tüm bu yıllar boyunca kaynaklarını denetleyerek iyi bir şey yaptığını kendiliğinden onaylamıştı. Bir gün dedi ki:

"Doğrusunu yaptın, tatlım. Şöylece savuruvereceğim azıcık param olması denli hoşlandığım hiçbir şey yok. Bunu da yapabiliyorum, teşekkür ederim."

Bu, dedi Leonora, yaşamının en mutlu anıydı. Göründüğü kadarıyla bunun bilincine vararak karısının omzunu okşamayı göze aldı. Sözde odasına çengelli iğne istemek için gelmişti.

Maisie'nin kulağına yumruğu patlatma olayı bittikten sonra bu, Edward'la aralarında hiçbir şey geçmemiş olduğu düşüncesini perçinledi. Ondan sonra da yapması gereken tek şeyin, ona yeterince para sağlamak, aklını da güzel kızlarla oyalamak olduğunu sandı. Kendisine geri döndüğüne artık iyice inanmıştı. O ay boyunca hiçbir zaman çok ileri gitmeyen utangaç yaklaşımlarını geri püskürtmedi. Gerçekten de küçük, utangaç yaklaşımlarda bulundu Edward. Omzunu okşadı; gazinoda gördükleri yaşlılar üzerine küçük şakalar fısıldadı kulağına. O küçük şakalar pek önemli değildi – ama kulağına fısıldaması çok değerli bir özel yakınlıktı....

Ondan sonra –pata küte– her şey dağılıp gitti. Güneş ışığının oradan buradan içeri sızdığı kepenkli, yüksek kuledeki Protesto yazısının bulunduğu camdan kasanın üzerinde Edward'ın eli dururken Florence onun bileğine elini koyduğu anda paramparça olup dağıldı. Ya da daha doğrusu, Florence'ın bakışına karşılık olarak Edward'ın ona çevirdiği gözlerindeki anlamı görünce dağılıp gitti. Biliyordu o bakışı.

Biliyordu –onların karşılaştığı ilk andan başlayarak, hep birlikte yemeğe oturduğumuz andan başlayarak– Florence'ın göz koyduğunu Edward'a. Ama Edward'a göz koyan öyle çok kadın görmüştü ki – yüzlerce yüzlerce kadın, trenlerde, otellerde, gemi güvertelerinde, sokak köşelerinde. Sonunda Edward'ın kendine göz koyan kadınlarla azıcık ilgilendiği sonucuna vardı. O sıralar, Edward'ın aşklarının nedenleri, yöntemleri üzerine oldukça geçerli varsayımlar oluşturmuştu. Şimdiye dek bunların, Dolciquita'ya karşı kısa bir tutkuyu, Bayan Basil için gerçek bir aşkı, Maisie Maidan'la hoş bir cilveleşme saydığı şeyi içerdiğine inanıyordu kesinlikle. Ayrıca Florence'tan öylesine tepeden bakarak iğreniyordu ki, Edward'a çekici geleceğini düşünemiyordu bile. Kendisiyle Maisie onun çevresinde bir siper oluşturuyor-

lardı.

Ayrıca Florence'ı gözünün önünde tutmak da istiyordu – çünkü Florence, onun Maisie'nin kulağına yumruğu indirdiğini biliyordu. Edward'la birlikteliğinin kusursuz görünmesini öylesine umutsuzca istiyordu ki Leonora. Ama dağılıp gitti....

Florence'ın yukarı kaldırdığı mavi gözlerini yanıtlayan Edward'ın bakışıyla her şeyin tuzla buz olup gittiğini anladı. O ikisinin uzun uzun çok mahrem konuşmalar yapmış oldukları anlamına geldiğini biliyordu o bakışın – sevdikleri, sevmedikleri şeyler üzerine, doğaları üzerine, evlilik konusundaki görüşleri üzerine. Biz dördümüz birlikte yürürken Florence'la Edward'ın on metre önde gitmelerinin ne demek olduğunu biliyordu. Sevdikleri sevmedikleri şeyler, doğaları, bir kurum olarak evlilik üzerine konuşmaktan öteye geçmediklerini sanmıştı. Ama tüm yaşamı boyunca Edward'ı gözlediği için ellerini birbirinin üzerine koymanın, bakışı bakışla yanıtlamanın, o şeyin kaçınılmazlığı anlamını taşıdığını biliyordu. Edward öylesine ciddi bir kişiydi.

Kendisinin yapacağı herhangi bir onları ayırma girişiminin, Edward'a değiştirilemez bir tutkuyu perçinlemek olacağını biliyordu; size daha önce de söylediğim gibi, bir kadını baştan çıkartmanın, Edward'ın, kendi üzerinde yaşam boyu sürecek bir egemenlik kurma hakkını o kadına tanımasına neden olan anlaşılmaz bir kişiliği vardı. O ellerin dokunuşu, biliyordu Leonora, o kadına değiştirilemez bir hak tanıyordu – baştan çıkartılması için. Florence'tan öylesine iğreniyordu ki, bu kişinin sıradan bir oda hizmetçisi olmasını yeğlerdi. Çok düzgün servis hizmetçileri vardır.

Sonra, ansızın, Maisie Maidan'ın gerçek bir tutku duyabileceği geldi aklına Edward'a karşı; bunun da kalbini yıpratabileceği – kendi-

sinin, Leonora'nın bundan sorumlu olacağı. O anda çılgına döndü. Benim bileğimi yakaladı; sürükledi beni o merdivenlerden aşağı, yüksek, boyalı sütunlarıyla, yüksek, boyalı şöminesiyle o fısıldayan Rittersaal'dan. Sanırım yeterince çıldırmadı.

Aslında şöyle demesi gerekirdi:

"Senin karın bir fahişe, kocanın metresi olacak ..." Belki bütün püf noktası buydu. Ama çılgınlığında bile bu denli ileri gitmekten korkmuştu. Böyle bir şey yaparsa Edward'la Florence'ın işi çığırından çıkaracağından, böylece de sonunda kocasını geri almak şansını tümden yitireceğinden korkuyordu. Bana karşı çok kötü davranmış oldu.

Neyse, kendi kilisesini Philadelphialı bir Quaker'ın çıkarlarının önüne koyan, acılar içinde bir kişiydi. Bunda bir sakınca yok – diyebilirim ki Roma kilisesi bu ikisi arasında daha önemli olanıdır.

Maisie Maidan'ın ölümünden bir hafta sonra Edward'ın metresi olduğunu anladı Florence'ın. Florence'ın kapısının önünde bekledi, dışarı çıkarken Edward'la karşılaştı. Hiçbir şey demedi, kocası da yalnızca homurdandı. Ama bence epey kötü bir an yaşadı Edward.

Evet, Florence'ın neden olduğu Leonora'daki akılsal çürüme olağandışıydı; tüm yaşamını, tüm olasılıklarını darmadağın etti. İlk önce onu umutsuzluğa sürükledi; çünkü artık bundan sonra bayağı bir kadınla bayağı bir hileye karıştıktan sonra, Edward'ın nasıl olup da kendisine dönebileceğini anlayamıyordu. Yüreğinde, Edward'dan onu uzaklaştıran tek şey olarak gördüğü Bayan Basil olayında bile hile denebilecek bir şey yoktu. O aşk ilişkisiydi – kendi tarzında çok yalın, saf bir şey. Ama bu ona korkunç görünüyordu – ahlaksızlık gibi, Florence'tan böylesine iğrendiği için çok daha iğrenç bir şey gibi. Bir de üstelik Florence konuşuyordu...

İşte en korkuncu da buydu, çünkü Florence onu, o büyük ağırbaş-

lılığını bırakmaya zorluyordu – hem Florence hem de durum. Ikircikli bir düşünce yapısındaydı Florence, ya bana açıkça anlatacaktı her şeyi ya da Leonora'ya. Açıklama yapmak zorundaydı. Sonunda Leonora'da karar kıldı, çünkü beni seçmiş olsaydı çok daha ayrıntılı açıklamalar yapması gerekecekti. Ya da, en azından, ben anlattıklarından çok daha fazlasını kestirebilirdim, 'kalbi' üzerine, Jimmy üzerine. Böylece de bir gün Leonora'nın yanına gidip boyuna dilinin altında bir şeyler gevelemeye, gevelemeye başladı. Leonora'yı öylesine öfkelendirdi ki, Leonora sonunda şöyle dedi:

"Bana Edward'ın metresi olduğunu söylemek istiyorsun. Olabilirsin. Ben onu kullanmıyorum."

Bu gerçek bir belaydı Leonora için, çünkü bir kez başladı mı konuşmasına ardı arkası gelmiyordu. Kesmeye çalıştı – ama mümkün değildi. Florence aracılığıyla Edward'a haberler göndermesi gerekti; çünkü kocasıyla konuşmuyordu. Örneğin onun anlamasını sağladı, olur da ben bu hileyi öğrenirsem ona onarılamaz zararlar vereceğini. O sıralar Edward'ın gerçekten de karıma azıcık âşık olması durumu daha da karmaşıklaştırıyordu. Karıma çok kötü davrandığını, onun çok hoş olduğunu düşünüyordu. Öylesine yaslara bürünmüştü ki, onu avutmayı özlüyordu, kendisini öylesine alçak biri gibi görüyordu ki, durumu düzeltmek için yapamayacağı şey yoktu. Bu bilgileri Leonora'ya aktardı Florence.

Karıma gösterdiği kabalıktan ötürü hiç de kınamıyorum Leonora'yı; Florence'ın çok işine gelmiş olmalıydı bu. Ama sonunda konuşma isteği denen şeye yol açtığı için suçluyorum onu. Görüyorsunuz bu iş giderek onu kilisesinden uzaklaştırdı. Neler yaptığını itiraf etmek istemedi, çünkü rahiplerinin beni aldattığı için kendisini suçlayacaklarından korkuyordu. Benim kalbimi kırmaktansa lanetlenmeyi

göze alacağını sanıyorum. İşler gelip buraya dayanmıştı. Artık canını sıkması gerekmiyordu.

Ama konuşacak hiç rahip kalmadığına göre birisiyle konuşma gereksinimi içindeydi, Florence da onunla konuşmakta ısrar edip durunca tıpkı lanetlenmiş birinin yaptığı gibi, kısa, acı patlamalar içeren karşılıklar verdi. Tam olarak lanetlenmiş biri gibi. Bu dünyada yaşanan cehennem azabı kişiyi öbür dünyadaki acılı bir dönemden kurtarabilirse --orada dönem falan yoktur– bence Leonora cehennem ateşlerinden kurtulacaktır.

Florence'la aralarındaki konuşma şöyle gelişiyordu. Leonora o güzelim saçlarını yaparken Florence içeri dalıyor, Edward'dan bir öneri getiriyordu, Edward da o sıralar çok eşli yapıda biri olduğuna ilişkin kırılgan bir düşünce geliştirmişti. Bence bu düşünceyi onun kafasına sokan Florence'tı. Her neyse insan psikolojisinin tuhaflıklarından ben sorumlu değilim. Ama öyle görünüyor ki, Edward o aralar hiç olmadığı denli çok ilgileniyordu Leonora'yla – ya da her neyse uzun zamandır olmadığı denli. Eğer Leonora kumar oynayan biri olsaydı, kâğıtlarını iyi oynamış olsaydı, onda utanma duygusu bulunmasaydı, falan, o zavallı guguk kuşunu yuvadan silkip atma zamanı gelene dek Edward'ı Florence'la paylaşabilirdi.

Neyse Florence böyle bir öneriyle Leonora'ya geldi. Bunu, kötü bir biçimde yaptığını söylemek istemiyorum. Gecenin ilerlemiş bir saatinde Edward'ı odasından çıkarken gördüğünü söyleyene dek onun metresi olmadığında direndi. Bu Florence'ı azıcık engelledi; ama yine 'kalbi'ni ileri sürdü, onu daha iyi bir düşünce yapısına kavuşturmak için yalnızca konuştuğunu ileri sürdü Edward'la. Elbette Florence bu öyküye dört elle sarılmak zorundaydı; çünkü Edward'ın metresi olduğunu düpedüz kabullendikten sonra onun bile yüzü tutmazdı Leono-

ra'dan açık açık Edward'a iyilik etmesini istemeye. Bunu yapamazdı. Aynı zamanda Florence'ta bir şeyler üzerine konuşma konusunda dayanılmaz bir istek vardı. Bu birbirinden uzaklaşmış çift arasında iyi ilişkileri yeniden kurmaktan daha uygun bir konuşma konusu da bulunamazdı. Böylece de Florence ağzında bir şeyler geveleyip duruyor, Leonora da saçlarını fırçalamayı sürdürüyordu. Sonra Leonora ansızın şöyle bir şeyler söyledi:

"Şimdi sana dokunduğuna göre, Edward bana el sürse kendimi kirlenmiş duyarım."

Bu Florence'ın cesaretini azıcık kırdı; ama bir hafta falan sonra bir başka sabah bir kez daha denedi.

Başka açılardan da çürümeye uğradı Leonora. Edward'a söz vermişti kendi gelirinin harcamalarını ona bırakacağı konusunda. Bunu tam anlamıyla istemişti. Bence yapacaktı da; yine hiç kuşkusuz banka hesaplarını gizli gizli denetleyecekti. Boşu boşuna Roma Katoliği değildi o. Ama zavallı küçük Maisie'nin anısına sadakatsizlik ettiği için Edward üzerine öyle acımasız bir yargı geliştirmişti ki, artık ona hiçbir konuda güvenemezdi.

Böylece de Branshaw'a döndükten sonra, bir aydan daha kısa süre içinde onu harcamaları üzerine en ince ayrıntılarla tedirgin etmeye başladı. Kendi çeklerini yazmasına izin veriyordu, ama onun sıkı denetiminden geçmeyen hiçbir çek yoktu neredeyse – metreslerine harcaması için hiç konuşmaksızın ona bıraktığı yıllık beş yüz poundluk özel bütçe dışında. Paris gezilerine çıkmak zorundaydı; haftada aşağı yukarı iki kez Florence'a özel şifreli pahalı telgraflar çekmesi gerekiyordu. Ama bağlara, meyve ağaçlarına, koşum takımlarına, bahçe kapılarına, icat etmeye çalıştığı, ordu için yeni bir üzenginin patentiyle ilgili olarak demircinin yaptığı çalışmalara harcadığı paralar konu-

sunda canını sıkıyordu Edward'ın. Orduya yeni bir üzengi yapmak için niçin uğraştığını anlayamıyordu, buluşu olgunlaştıktan sonra bu tasarımlarını, patent haklarını Savaş Bakanlığı'na armağan edince gerçekten öfkeden köpürdü. Çok iyi bir üzengiydi.

Söylemiştim size, sanırım, Edward'ın epeyce önce iki yüz pound, bahçıvanlarından birinin bebeğini öldürmekle suçlanan kızı olan zavallı bir çocuğu kurtarmak için harcadığını. Bu Edward'ın yaşamındaki son olumlu girişimdi. Tam da Nancy Rufford Hindistan yollarına düştüğü sıra ortaya çıkmıştı; en korkunç keder evin üzerine çöktüğü sıra; Edward'ın kendisi de acılar içindeyken, elinden geldiğince iyi davranmaya çabalarken. Yine de, o zaman bile, böyle çok para ve zaman harcadığı için Leonora burnundan getirdi. Kızla aralarında geçenlerin, yaşadığı her şeyin Edward'a ders –ekonomi dersi– olması gerektiği üzerine belirsiz bir düşüncesi vardı. Banka hesabını geri almakla tehdit etti yine. Bu, ona inen son ölümcül darbeydi. Yoksa yine de olanlara dayanabilirdi – ama Nancy'yi yitirmiş olduğu düşüncesi, buna ek olarak da ona hiçbir şey bırakılmadığı, yalnızca artık bir işe yaramayacağı günlerin birbirini korkunç, korkunç biçimde izleyeceği... İşte bu, onun işini bitirdi.

Tam o yıllarda Leonora da kendi adına bir aşk yaşamaya kalkıştı şu Bayham denen adamla – eli yüzü düzgün bir adamla. Gerçekten hoş bir adam. Ama ilişki pek de başarılı olmadı. Anlatmıştım zaten size...

II

Branshaw'a gelip kendisiyle azıcık konuşmamı isteyen Edward'ın kısa telgrafını Waterbury'de aldığım tarihe geri götürüyor bu beni. O sıralar epeyce işim vardı, onbeş gün içinde yola çıkacağımı belirten telgrafı çekmeyi biraz erteledim, dalgınlıktan. Ama yaşlı Bay Hurlbird'ün avukatlarıyla uzun bir görüşme yapıyordum, sonra hemen ardından da yaşlı Bayan Hurlbird'lerle uzun uzun görüşmek zorunda kaldım, böylece de telgraf çekmeyi biraz geciktirdim.

Bayan Hurlbird'leri aşırı ölçüde yaşlanmış bulacağımı sanıyordum – doksanlarında falan neredeyse. Zaman öylesine yavaş yavaş geçmişti ki, Amerika'dan ayrılalı otuz yıl olduğu izlenimi içindeydim. Yalnızca oniki yıl olmuştu. Gerçekten de Bayan Hurlbird yalnızca altmışbirindeydi, Bayan Florence Hurlbird de ellidokuzunda, ikisi de hem kafaca hem de duygusal olarak capcanlı, yaşam doluydular. Aslına bakarsanız benim amacıma uygun düşecek olandan çok daha canlıydılar kafaca; benim amacım elden geldiğince çabuk Amerika'dan kaçıp gitmekti. Hurlbirdler birbirlerine olağanüstü bağlı bir aileydiler – bir dizi konu dışında olağanüstü bağlı. O üçünden her birinin sözlerine tam anlamıyla güvendikleri ayrı ayrı doktorları vardı – her birinin de ayrı bir avukatı. Her biri de ötekilerin doktoruyla avukatına hiç mi hiç güvenmiyordu. Elbette, doğal olarak doktorlar, avukatlar birini sürekli ötekilere karşı uyarıp duruyordu. Tüm bunların benim için nasıl da karmaşık bir durum oluşturduğunu düşünemezsiniz. Elbette benim de kendi avukatım vardı – Philadelphialı kuzenim genç Carter'ın bana öğütlediği.

Açgözlülükten kaynaklanan bir tatsızlık olduğunu söylemek istemiyorum. Sorun tümden başkaydı – daha çok ahlaksal bir açmaz. Gö-

rüyorsunuz, Yaşlı Bay Hurlbird, kalp hastalarının iyileştirileceği bir kurum niteliğine bürünecek olan, kendi adına bir anıtın Illinois, Waterbury'de dikilmesi koşuluyla tüm mal varlığını Florence'a bırakmıştı. Florence'ın parası da tümden benim oldu – elbette onunla birlikte Bay Hurlbird'ünkü de. Florence'tan yalnızca beş gün önce ölmüştü.

Neyse, kalp hastalarının iyileştirilmesi için bir milyon dolar kadar parayı harcamaya hazırdım. Yaşlı bey bir buçuk milyon falan bırakmıştı; Florence da neredeyse sekiz yüz bin ediyordu – kestirebildiğime göre, benden de bir milyon çıkardı. Neyse bir sürü para vardı. Ama, doğal olarak onun yaşayan akrabalarının isteklerini de öğrenmek gereğini duydum, işte o zaman sorun gerçekten başladı. Görüyorsunuz, Bay Hurlbird'ün kalbinde hiçbir şey olmadığı ortaya çıkmıştı. Tüm yaşamı boyunca ciğerleri azıcık kötüydü, sonunda da bronşitten ölmüştü.

Kardeşi kalpten değil de ciğerleri yüzünden öldüğü için parasının da ciğer hastalarına gitmesi gerektiğine inanıyordu Bayan Florence Hurlbird. Ona göre bu, kardeşinin de isteyeceği bir şeydi. Öte yandan, o sıralar pek anlayamadığım tuhaf bir düşünceyle Bayan Hurlbird benim parayı kendime saklamam gereği üzerinde direniyordu. Hurlbird ailesi için anıt manıt istemediğini söylüyordu.

O aralar bunun nedeninin, New Englandlıların ölüm sonrası gösterişten hoşlanmamaları olduğunu sandım. Ama şimdi, Edward Ashburnham üzerine sorduğu sürekli, ısrarlı soruları anımsayınca kafasında bir başka düşünce bulunduğunu anlıyorum. Florence'ın makyaj masasının üstünde, cesedinin yanında, Bayan Hurlbird'e yazılı bir mektup bulduğunu söylemişti Leonora – bana söylemeden gönderdiği bir mektup. Halasına yazacak zamanı nasıl buldu Florence bilmiyo-

rum; ama bazı yorumlar yapmadan bu dünyadan çekip gitmeyi istemeyeceğini anlayabiliyorum. Böylece de sanırım, birkaç sözcük karalayarak Edward Ashburnham üzerine epey bir şeyler aktardı halasına Florence -- işte bu yüzden de yaşlı hanım Hurlbird adının sürüp gitmesini istemiyordu. Belki aynı zamanda benim Hurlbird parasını alnımın teriyle kazanmış olduğumu da düşünüyordur.

Bunun anlamı bir sürü tartışmaydı; tartışmanın yaşlı bayanların sağlığı üzerine yapacağı kötü etkiler konusunda doktorların birbirini uyarmaları, *kendi* doktorunun tanısına karşın Bay Hurlbird'ün kalpten ölmüş olabileceğini söyleyerek birbirlerine karşı üstü örtülü olarak beni uyarmaları falan filan. Ayrıca paranın nerelere yatırılacağı, emanet edileceği, bağlanacağı konusundaki düzenlemelere ilişkin her avukatın ayrı bir yöntemi vardı.

Kişisel olarak ben, faizinin kalp hastalarının iyileştirilmesine kullanılabileceği bir yatırım yapılmasını istiyordum bu parayla. Bay Hurlbird bu organdaki bir bozukluktan ölmediyse bile onun bozuk olduğunu sanıyordu. Dahası, Florence kesinlikle kalpten ölmüştü, ben görmüştüm. Bayan Florence Hurlbird paranın göğüs hastalarına gitmesi gerektiğinde direnince ben bir de göğüs vakfı kurmanın gerektiğini düşünerek bu işe yatıracağım parayı bir buçuk milyon dolara çıkardım. Böylece her sınıftaki hastaya yediyüz ellibin dolar kalacaktı. Ben paraya öyle fena halde gereksinim duymuyordum. Onu bir tek Nancy Rufford'a hoşça zaman geçirtmek için istiyordum. Oturmayı isteyeceğini sandığım İngiltere'de ev geçindirmenin kaça patlayacağı konusunda hiçbir şey bilmiyordum. O sıralar onun gereksinim duyduğu şeylerin, iyi çikolatalar, bir iki iyi at, yalın, güzel giysilerle sınırlı olduğunu biliyordum. Belki daha sonra başka şeyler de isterdi. Ama ben bu kurumlara bir buçuk milyon doları versem bile yıllık

yirmi bin poundluk bir gelir kalacaktı bana, Nancy'nin bununla, hatta daha azıyla çok hoş zaman geçirebileceğini düşündüm.

Neyse, kente bakan bir uçurumun tepesinde duran Hurlbird malikanesinde bir sürü uzlaşmaz tartışma yaşadık. Siz, sessiz dinleyici, eğer Avrupalı olma gibi bir durumunuz varsa, size gülünç gelebilir bu. Ama anlattığım türden ahlak sorunlarıyla, kurumlara milyonlar vermek benim ülkemde korkunç derecede ciddi işlerdir. Gerçekten de varsıl sınıflar arasında en temel konuşma başlıklarını oluştururlar. Bizde, soylular sınıfı, bizim aklımızı oyalayacak toplumsal yükselmeler falan pek yoktur, saygın kişiler politikayla, yaşlılar sporla pek ilgilenmez. Bu yüzden de ben o kentten ayrılmadan önce her iki Bayan Hurlbird de gerçek gözyaşları döktüler.

Epeyce ansızın ayrıldım oradan. Edward'ınkinden dört saat sonra Leonora'nın telgrafı geldi, diyordu ki: "Evet, lütfen gelin. Bize çok yardımınız dokunabilir." Avukatıma bir buçuk milyon olduğunu söyledim düpedüz; bununla istediği yatırımı yapabileceğini, amacı Bayan Hurlbird'lerin belirleyeceğini. Zaten ben de bu tartışmalardan bitkin düşmüştüm. Her iki Bayan Hurlbird'den de bugüne dek hiç ses seda çıkmadığına göre ya bir vahiy ya da ahlaksal bir zorlamayla Bayan Hurlbird'ün onların adına Waterbury'de hiçbir anıt dikilmemesi gerektiğine Bayan Florence'ı inandırdığını sanıyorum. Ashburnhamlarla kalacağımı duyduğu zaman Bayan Hurlbird korkunç bir ağlama tutturdu, ama hiçbir yorum yapmadı. O sıralar yeğeninin, benimle evlenmeden önce o Jimmy denen herif tarafından baştan çıkarıldığını biliyordum. Ama Florence'ın örnek bir eş olduğunu sandığım izlenimini bırakmanın bir yolunu arıyordum. Yani zaten, benimle evlendikten sonra karımın tümden erdemli bir yaşam sürdürdüğüne de inanıyordum daha o zamanlar. Benim çatımın altında o herifle gizli kapaklı iş-

ler çevirmeyi sürdürecek denli sinsi olduğunu henüz ayırt etmemiştim. Neyse, salağın biriydim işte. Ama o aralık Florence'ı pek düşünmüyordum. Kafam Branshaw'da olup bitenlerle doluydu.

Bu telgrafların Nancy'yle ilgisi olduğunu düşüyordum. Uygunsuz herifin tekiyle ilişki kurma belirtileri gösterebileceği, Leonora'nın hemen geri dönüp evlenerek onu tehlikeden uzaklaştırmamı istediği geldi aklıma. İşte kafama takılan şey buydu. O eski, güzelim yere vardıktan on gün sonraya dek de aklımda kaldı. Ne Edward, ne de Leonora havalarla, ürün dışında bir konuda konuşmaya kalkıştı benimle. Ortalıkta dolaşan bir yığın delikanlı bulunmasına karşın kızın içlerinden birini özellikle seçtiğini görmedim. Benimle abuk sabuk, neşeli şeylerden konuşmak için canlandığı zamanlar dışında hasta gibiydi, sinirliydi kesinlikle. Ah, ne tatlı şeydi o...

O istenmeyen delikanlının buralara gelmesinin yasaklandığını, Nancy'nin de bu yüzden azıcık üzüldüğünü sandım.

Ama olan biten cehenneme benziyordu. Leonora konuşmuştu Nancy'yle; Nancy de Edward'la konuşmuştu; Edward, Leonora'yla konuşmuştu – konuşmuşlar, konuşmuşlardı. Yine konuşmuşlardı. Kederlerden, yarı karanlıktan, sessiz gecelerde akan tutkulardan –gece boyu akan tutkulardan– oluşmuş korkunç resimler düşleyebilirsiniz. Edward'ın yatağının ayak ucunda, o güzelim uzun saçları ikiye ayrılmış, gölgeden bir koni gibi aşağılara dökülürken, yatağın yanı başında yanan gece lambasının parıltısında ansızın ayağa kalkarak göründüğünü düşleyebilirsiniz benim güzel Nancy'min. Düşleyebilirsiniz onu, bir hayalet gibi, sessiz, hiç kuşkusuz acılar içinde ansızın kendini Edward'a sunarken – onun aklını kurtarmak için. Edward'ın çılgınca karşı çıkışını düşleyebilirsiniz – konuşmasını. Ve konuşmasını. Ah, Tanrım!

Yine de benim için o evde yaşamak, sessiz, düzenli yaşamın çekiciliğiyle, yalnızca giysilerimi o dolaptan çıkarmalarının bile okşamaya benzediği ustalıklı uşaklarla kuşatılmaktı – saat başı onlarla birlikte olan bana bu uşaklar, uygun aralıklarla gözden yitmesini bilen, incelikli, düzenli, adanmış, gülümseyen kişiler gibi göründüler; arabayla beni toplantılara götüren – yalnızca iyi insanlar. Hangi cehennemin dibinde – hangi cehennemin dibinde yapabilirler bunu?

Bir gece yemekte Leonora dedi ki – daha yeni bir telgrafı açmıştı:

"Babasıyla birlikte olmak için Nancy yarın Hindistan'a gidecek."

Hiç kimseden çıt çıkmadı. Nancy tabağına baktı; Edward sülününü yemeği sürdürdü. Ben kendimi çok kötü hissettim; o gece Nancy'ye evlenme teklif etmenin bana bağlı olduğunu sanmıştım. Nancy'nin buradan ayrılacağına ilişkin bana hiçbir uyarı yapmamış olmaları çok garip göründü –ama bunun yalnızca İngiliz tarzı davranış olduğunu düşündüm– benim kavrayamadığım bir tür incelik olduğunu. Yine anımsayacaksınız o zamanlar tıpkı annemin sevgisine güvendiğim gibi güveniyordum Edward'a, Leonora'ya, Nancy Rufford'a, o eski barış hayaletlerinin dinginliğine. Derken o gece Edward konuştu benimle.

O arada olanlar şunlardı:

Nauheim'dan dönünce Leonora kendini tümden bıraktı – çünkü Edward'a güvenebileceğini biliyordu. Garip görünüyor bu ama, eğer sinir boşanmalarını biliyorsanız bu tür şeylerin yazgının bize hazırladığı o pek hünerli işkencelerle, baskı üzerimizden kalkar kalkmaz, artık yapacak bir şey kalmadığında geldiğini bilirsiniz. Kocasının uzun hastalığından, ölümünden sonradır ki, dul eşi darmadağın oluverir; uzun bir kürek yarışından sonra takım çöker, küreklerin üzerine uza-

nır kalır. İşte Leonora'ya olan da buydu.

Edward'ın sesindeki belli tınılardan; Nauheim otelindeki akşam yemeği masasından kalkarken kan çanağına dönmüş gözleriyle uzun uzun, sabit bakışlarla kendisine bakmasından anlamıştı, Edward'ın ahlaksal kuşkuları, toplumsal belirlenmeleri ya da bu işi *çok* gizli tutması yönündeki düşünceleri yüzünden zavallı kızla ilişkisinde Nancy'nin tam anlamıyla güvenlikte olacağını. Kıza Edward'dan hiçbir tehlike gelmeyeceğine emindi. Bu konuda da tümden haklıydı. Ölümcül darbe kendisinden gelecekti.

Rahatladı; gevşedi; önceleri hızla, sonra giderek artan bir ivmeyle yazgı ırmağından aşağı sürüklendi. Ya da şöyle bakabilirsiniz, yaşamında ilk kez dininin baskılarından kurtulunca içgüdüsel istekleri doğrultusunda davrandı. Böyle davranmakla artık kendisi olmadığını mı düşünsem, bilmiyorum; yoksa kısıtlamalarının, göreneklerinin, geleneklerinin bağlarını gevşeterek ilk kez kendi doğal kimliğine kavuştuğunu mu. İkiye bölünmüştü, kıza duyduğu yoğun, ana sevgisiyle, sevdiği adamın yaşamındaki son tutkusu gibi görünen şeyi bulduğunu gören kadının yoğun kıskançlığı arasında. Bu tutkuyu gerçekleştirmede Edward'ın gösterdiği zayıflıktan ötürü duyduğu yoğun iğrenmeyle, katlandığı acılara beslediği yoğun acıma ve aynı ölçüde yoğun olan, ama kendinden bile sakladığı bir başka duygu arasında bölünmüştü – bu özel ilişkide Edward'ın kendini lekesiz tutma konusunda gösterdiği kararlılığa duyduğu saygı arasında.

İnsan yüreği çok gizemli bir şeydir. Böyle davranırken Edward'ın gösterdiği bu son erdem karşısında bir tür nefretle dolmadığını söylemek de olası değil Leonora'nın. Bence onu hor görmek istemiştir. Artık bilincine varmıştır kendisinden sonsuzca uzaklaştığının. Öyleyse bırak acı çeksin, kederden kıvransın; mümkünse eğer bırak param-

parça olsun, gerçekleşmemiş niyetlerin yuvası olan Cehennem'e gitsin. Tümden başka bir yol da izleyebilirdi. Başka arkadaşlarıyla birlikte kalması için kızı uzaklara göndermek çok kolay olabilirdi; şu ya da bu bahaneyle kızı kendisinin alıp başka bir yere götürmesi de olasıydı. Elbette böylesi yaraya merhem olmazdı, ama saygın bir tavırdı.... Ama o tarihte zavallı Leonora'nın hiçbir tavır alacak hali kalmamıştı.

Bir zaman geldi, Edward'a korkunç derecede acıdı – o sıra acımanın gerektirdiği davranışlarda bulundu; bir başka kez iğrendi ondan, iğrenmenin gereğini yaptı. Veremden ölen hastanın soluk alma savaşımına benzer biçimde soluksuz kaldı. Bir başka insan ruhuyla iletişim kurabilmek için yandı tutuştu çılgınca. Seçtiği insan ruhu da kızınki oldu.

Belki de Nancy konuşabileceği tek kişiydi. Kendindeki suskunluk gereksinim, davranışlarının soğukluğuyla Leonora'nın yalnızca birkaç yakın dostu olmuştu. O sıralar hiç yoktu, La Dolciquita konusunda ona öğütler veren, Bayan Whelen ve yaşamı boyunca ona yol gösteren bir iki din adamı dışında. Albayın karısı Bayan Whelen o sıralar Madeira'daydı; din adamlarından da şimdi o uzak duruyordu. Davet defterinin içinde yedi yüz ad vardı; ama konuşabileceği tek bir tanrının kulu yoktu. O, Branshaw Teleragh'ın hanımı Bayan Ashburnham'dı.

O, Branshaw'dan soylu Bayan Ashburnham'dı, o görkemli, ışıklı, havadar, baskı resimlerle, antika eşyalarla, Zoffany ve Zucchero'nun yaptığı göçüp gitmiş Ashburnhamların resimleriyle dolu odasında gün boyu yatıyordu. Bir toplantı olduğunda güç bela ayağa kalkıyordu –diyelim ki toplantı arabayla gidilecek uzaklıkta olsun– köşe başına ya da kır evine dek kızla kendisini arabayla götürmesine izin veriyordu Edward'ın. Geri dönüşte arabayı tek başına kendi kullanıyor-

du; Edward kızla ata binerek gidiyordu. O mevsim hiç ata binemedi Leonora – baş ağrıları korkunçtu. Atının attığı her adım işkenceydi.

Ama çok beceriklilikte, özenle araba sürebiliyordu; Grimmerlere, Ffoulkelara, Hedley Seatonlara gülümsüyordu. Ona kapıları açan oğlanların tam avuçlarının ortasına bozuk paralar atıyordu; yüksek tek kişilik arabanın sırasında dimdik oturuyordu; yanları sıra tazılarla at sırtında Edward'la Nancy geçerlerken el sallıyordu, iç ürperten havada çın çın öten berrak, yüksek sesini herkes duyabiliyordu:

"İyi eğlenceler!"

Zavallı kimsesiz kadın!...

Yine de bir avuntu kıvılcımı vardı. Bayham'dan, Rodney Bayham'ın onu her zaman gözleriyle izlediği gerçeğinden kaynaklanıyordu. Sonu boş çıkan aşk ilişkisine kalkışmasının üzerinden üç yıl geçmişti. Yine de kış sabahları, çocukcağız arabasının yanına dek atını sürer, yalnızca, "İyi günler," diler, yakarış dolu olmayan, ama yine de, "Görüyorsunuz işte, ben buradayım, Almanların dediği gibi – buyruklarınıza hazırım," der gibi görünen gözlerle ona bakardı.

Büyük bir avuntuydu bu, yeniden onunla bir ilişki kurmayı düşündüğünden değil, binici takımları giymiş bir tek sadık ruhun bu dünyada bulunabileceğini gösterdiğinden. Hem de ona güzelliğinin yitmemiş olduğunu kanıtlıyordu.

Gerçekten de güzelliğini yitirmiyordu. Kırkındaydı, ama manastırdan çıktığı günkü gibi pırıl pırıldı – dış çizgileri bozulmamıştı, saçlarının rengi pırıl pırıldı, gözlerinin koyu mavisi pırıl pırıldı. Elindeki aynanın bunları söylediğini sandı; ama her zaman kuşkular vardır... Rodney Bayham'ın gözleri sildi bu kuşkuları.

Leonora'nın hiç mi hiç yaşlanmaması görülmemiş bir şeydi. Katlanılan acılarla birlikte gelen güzellikler için yaratılmış belli çekicilik

türleri, hatta gençlik türleri var, sanıyorum. Çok gösterişli biçimde açıkladım bunu. Yani demek istiyorum ki, her şey yolunda gitseydi, Leonora çok katı, çok baskıcı biri olabilirdi. Olaylar böyle geliştiği için hızı kesilmiş, becerikli biri olmak zorunda kalmıştı – yine de sevimli biri. Tüm karışımların içinde en az görüleni budur. Yemin ederim, o eli kolu bağlanmış durumda bile Leonora olağanüstü sevimli biri izlenimi veriyordu. Sizi dinlerken aynı zamanda uzaklardan gelen sesleri de dinler gibiydi. Yine de insanlığın dökümü, acıların bir dökümü olduğundan, kural olarak acılı bir şeyler olan anlattıklarınızı dinler, dediğinizi anlardı.

Sanırım Nancy'yi gecenin bir sürü dehşetinin içinden, gündüzün bir sürü belalı yerinden geçirmiştir. Bu da kızın, bu yaşlı kadına duyduğu tutkulu sevgiye neden oldu. Çünkü Katoliklerde, Kutsal Bakire'ye, azizelerin bir çoğuna duyduklarıyla uyandırılan beğeniydi Nanyc'nin Leonora'ya beslediği sevgi. Kızın yaşamını Leonora'nın ayakları dibine sereceğini söylemek bile çok az olurdu. Evet, serdi oraya erdeminin sunumunu – ve aklının. Bunlar yaşamının yeterli bölümleriydi. Bugün Nancy Rufford ölseydi çok daha iyi olurdu.

Belki de tüm bu anımsadıklarım can sıkıcı şeyler; ama üşüşüyorlar üzerime. Öyküyü anlatmaya çalışacağım.

Görüyorsunuz –Nauheim'dan döndükten sonra Leonora baş ağrısı çekmeye başladı– günlerce süren baş ağrıları sırasında tek sözcük bile edemiyor, hiçbir ses duymaya dayanamıyordu. Günler, günler boyunca Nancy saatlerce, sessiz, kıpırtısız onunla oturur, sirkeli suya mendiller batırır, kendi düşüncelerine dalardı. Onun için çok kötü olmalıydı bu –Edward'la yalnız yediği yemekler de onun için çok kötü olmalıydı– Edward için de canavarca kötü. Elbette Edward'ın tavırları tutarsızdı. Başka ne yapabilirdi ki? Kimi zaman sessizce oturur, do-

kunmadığı yemeğinin başında kederlere dalardı. Nancy onunla konuştuğunda tek heceli sözcüklerden başka bir şey çıkınazdı ağzından. O sıralar kızın kendisine âşık olmasından düpedüz korkardı. Başka zamanlar azıcık şarap içer; kendini toparlar, kızın atının tökezlediği bir çim makinesi, hendek, kazık üzerine saçma sapan konuşur ya da Chitralililerin alışkanlıklarını anlatırdı. Can sıkıcı bir dost olmanın kıza çok büyük kabalık etmek olacağını düşündüğü zamanlardı bu. Nauheim'daki parkta onunla konuşmasından kıza bir zarar gelmediğini görmüştü.

Ama tüm bunların Nancy'ye çok büyük zararı dokunuyordu. Tatlı bir köpek, güvenilir bir at ya da bir kız arkadaş gibi değişmez biçimde neşeli bir amca değil de, kendi inişleri, çıkışları olan bir erkek olduğu gerçeğine gözlerini açtı bu durum onun giderek. Yarı yarıya da silah odası olan çalışma odasında koltuğuna gömülmüş, korkunç kederler içinde bulurdu onu. Yanında konuşacak kimsesi bulunmadığı zamanlarda yüzünün yaşlı, ölü bir adam yüzü olduğunu ayırt ederdi açık kapıdan. Giderek amcası, teyzesi olarak gördüğü bu çift arasında çok derin ayrılıklar bulunduğu gözüne batmaya başladı. Bu çok ağır gelen bir inançtı.

Bu, Edward'ın, Selmes denen bir delikanlıya yaşlıca bir atı vermesiyle başladı. Selmes'in babasını düzenbaz bir avukat yıkıma uğratmış, Selmes ailesi de av atlarını satmak zorunda kalmıştı. İlin o yörelerinde çok acıma uyandırmış bir durumdu bu. Sonra bir gün Edward, delikanlıya rastlayınca atından indi, onu çok mutsuz görünce binmekte olduğu yaşlıca İrlanda atını ona vermeyi önerdi. Bu çok aptalca bir şeydi, gerçekten. At şöyle böyle otuz, kırk pound ederdi, hem Edward bu armağanın karısını mutsuz edeceğini biliyordu. Ama o yalnızca yaşamı boyunca babasını tanıdığı bu mutsuz delikanlıyı

avutmak istemişti. İşleri daha da çıkmaza sokan şey bu genç Selmes'in ata bakacak parasının olmamasıydı. Edward bunu anımsadı, öneriyi yapar yapmaz, çabuk çabuk dedi ki:

"Elbette, gelip alacak zamanı bulana ya da onu satıp daha iyisini almak isteyene dek bu atı Branshaw ahırlarında tutabilirsin demek istiyorum."

Nancy dosdoğru eve koştu, yatağında uzanan Leonora'ya anlattı bunu. Mutsuzların duygularına, koşullarına karşı gösterdiği ivedi anlayışın çok güzel bir örneği olarak görüyordu bu davranışı. Leonora'yı neşelendireceğini sandı – çünkü böylesine tatlı bir kocası olduğunu bilmek her kadını neşelendirmeliydi. İşte kapıldığı genç kızlara yakışır en son duygu buydu. Ama baş ağrısının dinerek yerine üzerinde dinginlik, acılı bir yorgunluk bıraktığı Leonora yatağında döndü, kıza çok şaşırtıcı gelen şu sözcükleri söyledi:

"Keşke, Tanrım," dedi, "o senin kocan olsaydı, benim değil. Mahvolacağız. Şu dünyada şans hiç bana gülmeyecek mi?" Sonra ansızın Leonora acı gözyaşlarına boğuldu. Tek dirseğine dayanarak yastıklardan doğruldu, oturdu – ağlayarak, ağlayarak, ağlayarak, yüzü ellerinin ardına gizlenmiş, parmaklarının arasından yaşlar süzülerek.

Kız, kıpkırmızı kesildi, kekeledi, hıçkırdı, bu işten kişisel olarak kendisi sorumluymuşçasına.

"Ama eğer Edward amca..." diye söze başladı.

"O adam," dedi Leonora, olağandışı bir acılıkla, "kendi sırtından da benim sırtımdan da gömlekleri çıkartıp verir – seninkinden de ..." tümcesini bitiremedi.

O anda kocasına karşı olağandışı bir nefret, iğrenme duyuyordu. Tüm sabah boyunca, tüm öğleden sonra boyunca orada uzanmış, Edward'la kızın birlikte olduklarını düşünmüş durmuştu – kırlarda, ala-

cakaranlıkta eve at sürerken. Sivri tırnaklarını avucuna batırmaya başlamıştı.

Baygın kış havasında ev çok sessizdi. Sonra, sonsuz bir işkencenin ardından açılan kapılarla, kızın neşeli sesi doldurmuştu içerisini:

"Ama yalnızca ökse otunun altındaydı..." Derken Edward'ın boğuk, kısık sesi vardı. Sonra merdivenlerden yukarı hızlı hızlı çıkan, Leonara'nın açık kapısına yaklaşırken parmak uçlarına basan adımlarla Nancy içeri girmişti. Branshaw'da döşemesi meşe kaplı, üzerinde kaplan postları serili büyük, geniş bir hol vardı. Bu holün çevresinde Leonora'nın odasının da açıldığı bir koridor bulunuyordu. Baş ağrılarının en kötüsünü çekerken bile kapısının açık olmasını isterdi – sanırım böylece yaklaşan yıkımın, felaketin ayak seslerini duymak istiyordu. Neyse kapısı kapalı bir odada bulunmaktan nefret ederdi.

O anda Leonora cehennem azabına benzer bir nefretle Edward'dan nefret ediyordu, binici kamçısını kızın suratında şaklatmayı istiyordu. Ne hakkı vardı Nancy'nin genç olmaya, ince uzun olmaya, esmer, neşeli olmaya, yas tutma zamanıyken? Ne hakkı vardı tam da Leonora'nın kocasını mutlu edebilecek gibi bir kız olmaya? Çünkü Leonora çok iyi biliyordu onun Edward'ı mutlu edebileceğini.

Evet, Leonora binici kamçısını, kızın gencecik yüzüne indirmek istiyordu. Duyacağı hazzı düşledi, kırbaç o garip yüz çizgilerine inerken; etin derinliklerine işlesin, böylece de sonsuza dek sürecek bir kızartı bıraksın diye aynı anda sapın da kıza doğru yaklaştığı an duyacağı hazzı.

Evet, sonsuza dek sürecek bir yara izi bıraktı, sözcükleri kızın aklında derinlere işledi....

Ikisi de bir daha bu konuyu açmadılar. Onbeş gün geçti – sağanak yağmurlardan, usandırıcı kırlardan, kötü kokulardan oluşmuş iki haf-

ta. Leonora'nın baş ağrıları tümden geçmiş gibiydi. Edward kızla ilgilenirken ona Bayham'ın eşlik etmesine izin vererek birkaç kez avlanmaya gitti. Sonra bir akşam o üçü yalnız başlarına yemek yerken, Edward o günlerde edindiği o tuhaf, bile bile yapılmış, ağır tınısıyla sesinin, dedi ki (masaya bakıyordu):

"Düşünüyordum da, Nancy artık babası için daha çok şeyler yapmalı. Yaşlanıyor. Kızının dönmesi gerektiğini bildiren bir mektup yazdım Albay Rufford'a."

Leonora bağırdı:

"Ne cesaretle? Ne cesaretle?"

Kız elini yüreğine bastırıp haykırdı: "Ah, şefkatli Kurtarıcım, bana yardım et." Aklından geçen tuhaf düşünce buydu, sözcükler elinde olmaksızın dudaklarından döküldü. Edward hiç sesini çıkarmadı.

O gece, bizim bu boğucu cehennemimize şeytanın oynadığı acımasız oyunlardan biriyle Nancy Rufford'a annesinden mektup geldi. Tam da Leonora Edward'la konuşurken geldi, yoksa Leonora diğerlerini yaptığı gibi bunu da yok ederdi. Çok şaşırtıcı, korkunç bir mektuptu....

İçinde neler vardı bilmiyorum. Yalnızca Nancy'nin üzerinde bıraktığı etkiden aşağı yukarı bir şeyler çıkartıyorum; annesinin beş para etmez herifin tekiyle kaçtıktan sonra, hani nasıl derler, "daha aşağılara, aşağılara," battığını falan. Gerçekten sokaklara düşmüş müydü, bilmiyorum, ama bence kocasından o tür bir yaşamı sürdürmesine yetecek kadar aldığı üç beş kuruşla geçinmeye çalışıyordu. Sanırım mektubunda yığınla şey anlatıyor, annesi açlıktan ölürken varsıllık içinde yaşadığı için Nancy'yi azarlıyordu. Anlatımı korkunç olmalıydı, çünkü Bayan Rufford en iyi zamanlarında bile canavar gibi kadın-

dı. Yukarıda odasında, bir başka acının dalgınlığından çıkarken o mektubu açtığı sıra, zavallı kıza şeytanın kahkahası gibi görünmüştür bu.

Benim zavallı sevgili kızımı o anda düşünmeyi yüreğim kaldırmıyor...

Tam o sırada da Leonora soğuk bir iblis gibi talihsiz Edward'ı kırbaçlıyordu. Ya da belki, o denli de talihsiz değildi; doğru olduğuna inandığı şeyi yaptığı için mutlu sayılabilirdi. Size bırakıyorum. Her neyse, derin koltuğuna gömülmüş oturuyordu, Leonora odasına girdi – dokuz yıldır ilk kez. Dedi ki:

"Şu acımasız yaşamında yaptığın en acımasız şey bu." Edward hiç kıpırdamadı, ona hiç bakmadı. Tanrı bilir tam olarak neler geçiyordu Leonora'nın aklından.

Sesi, geceleri çığlıklarla uyanmasına neden olan babasının yanına döneceği düşüncesi yüzünden zavallı kız için duyduğu anlayış ve dehşet olduğuna inanmak isterim. Gerçekten de bu itki çok güçlüydü Leonora'da. Anıa bence aynı zamanda kızın varlığıyla Edward'a işkence yapmak isteği de vardı. O aralar bunu yapacak durumdaydı.

Edward koltuğuna gömülmüştü; odada yeşil cam fanusların ardına gizlenmiş iki mum vardı. İçinde kitap değil de, parıltılı kahverengi namlularıyla silahlar, yeşil kumaş kılıfları içinde oltalar bulunan kitaplığın camında parıldıyordu mumların yeşil fanusları. Mahmuzlarla, toynaklarla, bronzdan at biblolarıyla, beyaz bir atın koyu kahverengi resmiyle dolu şöminenin üstünde her şey yarı karanlıktaydı.

"Eğer sanıyorsan," dedi Leonora, "senin kıza âşık olduğunu bilmediğimi..." Ateşli ateşli başlamıştı konuşmaya, ama bu tümceyi nasıl bitireceğini bilemedi. Edward kılını kıpırdatmadı; ağzını bile açmadı. Sonra Leonora dedi ki:

"Senden boşanmamı istiyorsan boşanırım. Kızla evlenebilirsin böylece. O da sana âşık."

Edward homurdandı buna, azıcık, Leonora'nın dediğine göre. Sonra Leonora uzaklaştı.

Ondan sonra Leonora'nın içinde neler olup bitti tanrı bilir. Kendisi kesinlikle bilmiyor. Size anlatamayacağım denli çok şey söyledi Edward'a kuşkusuz; ama bana anlattıklarının tümü bu, ben de kafamdan konuşma uydurmayacağım. Onun o andaki duygusal gelişmelerini izleyerek geçmişteki yaşamları üzerine onu daha uzun uzun paylaşmaya dağını, Edward'ın tam bir suskunluk içinde oturduğunu varsayabiliriz. Gerçekten de daha sonra bu konuyu konuştuğumuzda birçok kez dedi ki: "Ona istediğimden çok daha fazlasını söyledim, yalnızca öylesine suskun olduğu için." Aslında kocasını konuşmaya kışkırtmak için o denli çok şey söylemişti.

Öylesine çok şey söylemişti ki, acılarını açıkladığı için duygusal durumu değişiverdi. Koridordaki kendi odasına döndü, düşünerek uzun süre oturdu orada. Düşüne düşüne bencilliğinden sıyrıldı, kendisinden iğrenmeye başladı. Kendi kendine beş para etmezin biri olduğunu söyledi; tüm çabalarında başarısızlığa uğradığını – Edward'ı geri alma çabalarında, harcamalarını kısmasını sağlama çabalarında. Kendini yorgunluktan bitkin duyuyordu; işi bitmiş. Sonra içini büyük bir korku kapladı.

Ona tüm söylediklerinden sonra Edward'ın intihar etmiş olabileceğini düşündü. Koridora çıkıp dinledi, holdeki büyük saatin düzenli tik takları dışında evde çıt çıkmıyordu. Ama bu örselenmiş durumda bile, oyalanacak türden biri değildi. Eyleme geçti. Doğru Edward'ın odasına gitti, kapıyı açtı, içeri baktı.

Silahının dibini yağlıyordu. Gecenin bu saatinde, gece giysileri

içinde böyle bir şeyi hiç yapmazdı. Her neyse o aletle kendini vuracağı aklının ucundan bile geçmedi. Yalnızca oyalanmak için yaptığını biliyordu – kendini düşünmekten alıkoymak için. Leonora kapıyı açınca başını kaldırıp baktı, yeşil mumlukların yuvarlak ağızlarından vuran ışıkla aydınlandı yüzü.

Leonora dedi ki:

"Nancy'yi burda bulacağımı sanmamıştım." Bunu söylemesi gerektiğini düşünmüştü, Edward'ın hatırı için. Kocası yanıtladı:

"Senin böyle bir şey sanmış olacağını sanmıyorum." O gece söylediği tek sözcükler bunlardı. Topal bir ördek gibi geri döndü uzun koridorlardan; karanlık holdeki bildik kaplan postlarına ayağı takıldı, sendeledi. Bir bacağını ötekinin önüne atmakta zorlanıyordu. Nancy'nin kapısının aralık olduğunu, kızın odasında ışık yandığını gördü. Ansızın bir çılgınlık egemen oldu ona, eyleme geçme isteği, kendini açıklama açlığı.

Hepsinin odası koridora açılıyordu; Leonora'nınki doğuya, yanında kızınki, sonra Edward'ınki. Yan yana, kara gecenin rastgele getireceği her kimse onu yutmak için ağzını açmış bekleyen bu üç kapının görünümü Leonora'yı tepeden tırnağa ürpertti. Nancy'nin odasına girdi.

Manastırda öğretildiği gibi dimdik, hiç kımıldamadan oturuyordu bir koltukta kız. Taş gibi kıpırtısızdı; her iki omzundan da dökülüyordu saçları, kapkara, kadifeden bir tabut örtüsü gibi. Yanındaki ateş alev alev yanıyordu; daha yeni kömür atmış olmalıydı. Ayaklarına dek uzanan beyaz ipekten bir sabahlık giyiyordu. üzerinden çıkardıklarını düzgünce katlayıp yerli yerine yerleştirmişti. Pembe, beyaz pamuklu kumaş kaplı arkalığı olan koltuğun kollarında duruyordu uzun parmaklı elleri.

Leonora anlattı bana bunları... Üzerinden çıkardığı giysileri katlamak gibi düzenli şeyler yapmasının olağanüstü olduğunu düşünüyordu sanki böylesine bir gecede – Edward'ın onu babasına göndereceğini bildirdiği, annesinden öylesine bir mektup aldığı bir zamanda. Zarfının içindeki mektup sağ elinde duruyordu.

İlk bakışta ayrımına varamadı bunun Leonora. Dedi ki:

"Ne yapıyorsun gecenin bu saatinde?"

"Yalnızca düşünüyordum," diye yanıtladı kız.

Sanki fısıltılarla düşünüyorlar, soluk alır gibi konuşuyorlardı. Sonra Leonora'nın gözü zarfa ilişti, Bayan Rufford'un el yazısını tanıdı.

Düşünmenin olası olmadığı anlardan biriydi, Leonora'nın dediğine göre. Sanki her yandan üzerine taşlar yağıyor, koşmaktan başka elinden bir şey gelmiyordu. Haykıran kendi sesi çalındı kulağına:

"Edward ölüyor – senin yüzünden. Ölüyor o. İkimizden de çok daha değerli biri o...."

Kız ondan ötelere, yarı kapalı kapıya baktı.

"Zavallı babam," dedi, "Zavallı babam."

"Burada kalmalısın," diye yanıtladı Leonora, vahşice. "Sen burada kalmalısın. Sana söylüyorum, burada kalmalısın."

"Glasgow'a gidiyorum," diye yanıtladı Nancy. "Yarın Glasgow'a gideceğim. Annem Glasgow'da."

Anlaşıldığına göre Bayan Rufford o uygunsuz yaşamını Glasgow'da sürdürüyordu. Bu kenti, daha kazançlı olduğundan değil, elinden geldiğince çok acı vermeyi istediği kocasının doğum yeri olduğu için seçmişti.

"Burada kalmalısın," diye söze başladı Leonora, "Edward'ı kurtar-

mak için. Senin aşkından ölüyor."

Durgun gözlerini Leonora'ya çevirdi kız.

"Biliyorum," dedi. "Ben de ölüyorum onun aşkından."

Leonora'nın dudaklarından bir "Ah," döküldü, kendisine karşın dehşet, acı belirten bir "Ah."

"İşte bu yüzden de," diye sürdürdü kız, "Glasgow'a gidiyorum – annemi oradan uzaklaştırmak için." Sonra ekledi, "Dünyanın öteki ucuna götürmek için." Çünkü, son aylar ona bir kadın kimliği kazandırdıysa da sözcükleri hâlâ okul çocuğunun romantikliğini taşıyordu. Sanki öylesine çabucak büyüyüvermişti ki, saçlarını toplayacak zamanı olmamıştı. Ama sonra ekledi: "Biz beş para etmeyiz – annemle ben." Leonora o vahşi durgunluğuyla konuştu:

"Hayır. Hayır. Sen beş para etmez değilsin. Asıl beş para etmeyen benim. Senin yoksunluğunu çekerek yıkılıp gitmesine izin veremezsin bu adamın. Sen onun olmalısın."

Dediğine göre kız garip, uzak bir gülümsemeyle baktı – sanki kendisi bin yaşındaymış, Leonora ufacık bir çocukmuş gibi.

"İşi buraya vardıracağını biliyordum," dedi ağır ağır. "Ama biz buna değmeyiz – Edward'la ben."

III

Atın genç Selmes'e verilmesi üzerine Leonora'nın söylediklerinden beri düşünüyordu aslında Nancy. Durmadan düşünüyordu, çünkü günlerce hiç sesini çıkarmadan teyzesinin yatağı başında oturması ge-

rekiyordu (Leonora'yı her zaman teyzesi olarak görmüştü). Sonra Edward'la yediği bir sürü sessiz yemek boyunca da düşünmek zorunda kalmıştı. Sonra kimi zaman Edward ona kan çanağına dönmüş gözleri, buruşuk, kederli ağzıyla gülümserdi. Derken, giderek Edward'ın aslında Leonora'yı sevmediği, Leonora'nın da kocasından nefret ettiği düşüncesi egemen oldu içinde. Bu inancın oluşup gelişmesine çeşitli şeyler katkıda bulunmuştu.

O günlerde gazeteleri okumasına izin veriliyordu – daha doğrusu, Leonora her zaman yatağında olduğu için, Edward hep tek başına kahvaltı edip erkenden topraklarını dolaşmaya çıktığı için o da gazetelerle baş başa kalıyordu. Günün birinde, gazetede çok iyi tanıdığı bir kadının resmini gördü. Altında şunları okudu: "Sayın Bayan Brand, Dikkat çekici boşanma davasında davacı, haberi sayfa 8'de." Boşanma davasının ne demek olduğunu pek bilmiyordu Nancy. Çok iyi yetiştirilmişti, hem Katoliklerde boşanma da yoktur. Leonora'nın bunu nasıl başardığını bilmiyorum. Sanırım Nancy'nin kafasına iyi kadınların böyle şeyleri okumadığını sokmuştu hep, bu da Nancy'nin o sayfaları atlaması için yeterli olmuştu.

Her neyse, yine de Brand boşanma davasını okudu – en önemli nedeni de Leonora'ya bunları anlatma isteğiydi. Baş ağrıları geçtikten sonra Leonora'nın, Christchurch'te oturan, ikisinin de çok sevdiği Bayan Brand'ın başına gelenleri bilmek isteyeceğini sandı. Duruşma üç gün sürdü, Nancy'nin ilk gördüğü haber üçüncü gününküydü. Neyse ki o düzenli tavrıyla Edward bir haftalık gazeteleri silah odasındaki bir rafta saklardı, kahvaltısını bitirince Nancy o sessiz bölüme geçti, kendisine göre iyi bir okuma diyebileceği işe girişti. Ona çok tuhaf bir olgu gibi göründü bu iş. Bay Brand'ın belli bir günde yaptığı her şeyi bilmek konusunda savcının niçin öylesine meraklı olduğunu an-

layamadı; Christchurch'teki malikanenin yatak odası çizimlerinin niçin mahkemeye gösterildiğini de anlayamadı. Ayrıca belli bir durumda salon kapısının kilitli olup olmadığını niçin bilmek istediklerini bile anlayamadı. Güldürdü bu onu; yetişkinlerin kendilerini böyle şeylere kaptırmaları ona öylesine anlamsız göründü ki. Yine Bayan Lupton'a karşı duydukları konusunda savcının Bay Brand'ı öylesine ısrarla, küstahlıkla sorgulaması Nancy'nin çok tuhafına gitti. Ringwoodlu Bayan Lupton'u çok iyi tanıyordu Nancy – iki ayağının topuklarında beyaz kıllar bulunan bir ata binen neşeli bir kız. Bayan Lupton'u sevmediği üzerinde direndi Bay Brand.... Elbette sevmiyordu Bayan Lupton'u; evli bir adamdı o. Düşünebilir misiniz Edward Amcanın sevdiğini... Leonora'dan başka birini sevdiğini. İnsanlar evlenince sevmek biterdi. Uygunsuz davranan insanlar vardı, elbette –ama onlar yoksul insanlardı– ya da kendi tanıdıkları gibi olmayan insanlar.

İşte bu olgular böyle görünüyordu Nancy'nin gözüne.

Ama duruşmanın ileri aşamalarında Bay Brand'ın biri ya da ötekiyle "yasak bir yakınlık" kurduğunu itiraf etmek zorunda kaldığını anladı. Karısının gizlerini birisine söylemiş olması gerektiğini düşündü Nancy; bunun niçin ciddi bir suç oluşturduğunu anlayamadı. Elbette beyefendilere yakışır bir tutum değildi – Bay Brand'ı biraz gözünden düşürdü. Bayan Brand'ın bu suçu bağışladığını anlayınca Bay Brand'ın anlattığı gizlerin pek de önemli şeyler olmadıklarını düşündü. Ama sonra ansızın aklına takıldı Bay Brand'ın Nauheim'a gitmek için yola çıkmalarından bir iki ay önce gördüğü, o uysal Bay Brand'ın, çocuklarıyla körebe oynayan, yakaladığında karısını öpen Bay Brand'ın ve Bayan Brand'ın aralarının çok kötü olduğu. Bu dayanılmazdı.

Ama yine de öyleydi işte – hiç kuşkuya yer bırakmayacak biçim-

de. Bay Brand içki içiyordu; içkili olduğunda Bay Brand dayak atıyor, Bayan Brand'ı yere deviriyordu. Gazete sütunları dolusu yazıdan sonra gelen iki üç kesin sözcükle suçlu bulunuyordu Bay Brand karısına zalimce davranmaktan, Bayan Lupton'la zina yapmaktan. Son sözcüklerin Nancy için hiçbir anlamı yoktu – yani hiçbir gerçek anlamı diyelim. Zina yapmanın yasaklandığını biliyordu – ama niçin, diye düşündü, insan böyle bir şey yapsındı ki? Yasak mevsimde balık tutmak gibiydi – insanın yapmayacağı bir şey. Öpüşmeyle, birine sarılmakla ilgili bir şey olduğu sonucunu çıkardı....

Yine de okuduklarının Nancy üzerinde bıraktığı tüm etki gizemliydi, ürkütücüydü, kötülük doluydu. Midesi bulandı – okudukça çoğalan bir mide bulantısıydı. Yüreği acıyla çarptı; ağlamaya başladı. Böyle şeylerin olmasına nasıl izin verdiğini sordu Tanrıya. Sonra daha çok inandı Edward'ın Leonora'yı sevmediğine, Leonora'nın ondan nefret ettiğine. Belki de, öyleyse, Edward başka birini seviyordu. Bunu düşünemezdi bile.

Leonora'dan başkasını sevebiliyorsa eğer, diye konuştu içindeki o vahşi, bilinmez yüreği ansızın, niçin o kendisi olmasındı ki? Ve Leonora'yı sevmiyordu o.... Bu aşağı yukarı bir ay önce, annesinden o mektubu almadan olmuştu. O mide bulantısı duygusu geçene dek bunu bir kıyıda bıraktı; bir iki gün içinde de geçti. Sonra Leonora'nın baş ağrılarının dindiğini görünce, ansızın ona Bayan Brand'ın kocasından boşandığını söyledi. Tüm bunların gerçekte ne demeye geldiğini sordu.

Leonora holdeki divanda yatıyordu; kendisini öylesine güçsüz duyuyordu ki sözcükleri bulmakta bile zorlanıyordu. Yalnızca şöyle yanıtladı:

"Bunun anlamı Bay Brand'ın yeniden evlenebileceğidir."

Nancy dedi ki:

"Ama... ama..." sonra ekledi: "Bayan Lupton'la evlenebilecek öyleyse." Leonora yalnızca onaylarcasına elini oynattı. Gözleri kapalıydı.

"Öyleyse..." diye başladı Nancy. Mavi gözleri dehşet doluydu: üzerlerinde kaşları çatılmıştı; ağzının çevresindeki acılı çizgiler çok belirgindi. Gözündeki bu bildik, bu koskoca hol başka bir görünüme bürünmüştü. Uçlarında pirinçten çiçeklerle ocak ayakları gerçekdışı duruyordu; yanan kütükler, yalnızca kütüktü ateş almış, yıkıma uğraması mümkün olmayan bir yaşam biçiminin rahatlık veren simgeleri değil. Ocağın yüksek arkalığında çırpındı alev; St. Bernhard uykusunda içini çekti. Dışarıda kış yağmuru yağdı, yağdı. Sonra ansızın Edward'ın başkasıyla evlenebileceğini düşündü; neredeyse çığlık atıyordu.

Yarı yarıya büyük şöminenin önüne çekilmiş divanın siyah, altın rengi yastığına yüzünü dayayarak yan dönmüş olan Leonora gözlerini açtı.

"Sanıyordum ki," dedi Nancy, "Yani hiç düşünmemiştim.... Evlilikler kutsal değil midir? Bozulamaz değil midir? Ben sanıyordum ki evlenirsin... sonra..." Hıçkırıyordu. "Sanıyordum ki, ya evlenirsin ya da evlenmezsin, tıpkı yaşamak ya da ölmek gibi."

"Bu," dedi Leonora. "kilisenin kuralıdır. Yeryüzünün kuralı değil..."

"Ah, evet," dedi Nancy, "Brandler Protestan."

Ansızın bir güvenlik duygusunun içini kapladığını duydu, bir iki saat için aklı dinginliğine kavuştu. VIII. Henry'yi, Protestanlığın dayandığı temeli anımsamaması aptalca göründü. Neredeyse gülecekti kendine.

Uzun öğle sonrası ağır ağır tükendi; hizmetçi ateşi tazelediğinde alevler hâlâ dalgalanıyordu; St. Bernhard uyandı, dili dışarda mutfağa koştu. Derken Leonora gözlerini açtı neredeyse soğuk soğuk dedi ki:

"Ya sen? Evlenmeyi düşünmüyor musun?"

Bu öylesine Leonora'nın yapmayacağı bir şeydi ki, alacakaranlıkta bir an korkuya kapıldı kız. Sonra yeniden, epeyce mantıklı bir soru gibi göründü.

"Bilmiyorum," diye yanıtladı. "Birinin benimle evlenmek istediğini sanmam."

"Bir sürü insan seninle evlenmek ister," diye yanıtladı Leonora.

"Ama ben evlenmek istemiyorum," dedi Nancy. "Ben seninle, Edward'la yaşamayı sürdürmek isterdim. Size ayak bağı olduğumu sanmıyorum ya da benim için çok para harcadığınızı. Ben yanınızdan ayrılsam bile, size eşlik edecek biri gerek. Ya da, belki de para kazanabilirim...."

"Ben bunu düşünmüyordum," diye yanıtladı Leonora aynı duygusuz tınıyla. "Babandan sana yeterince para kalacak. Ama çoğu kişi evli olmak ister."

Sanırım ondan sonra da kıza benimle evlenmek isteyip istemediğini sordu, Nancy de böyle yapması istenirse benimle evleneceğini söyledi; ama orada yaşamayı istediğini. Sonra ekledi:

"Biriyle evlensem onun Edward'a benzemesini isterdim."

Leonora'nın korkudan ödü patladı. Yastığının üzerinde kıvrandı, haykırdı, "Aman Tanrım!..."

Nancy koşup hizmetçiyi çağırdı; asprin istedi; ıslak mendil istedi. Leonora'daki acılı anlatımın nedeninin bedensel sancı dışında bir şey olabileceği aklına gelmedi.

Anımsamalısınız tüm bunlar, geceleyin Leonora'nın kızın odasına girmesinden bir ay önce olmuştu. Yine geri dönüş yaptım; ama başka türlüsü elimden gelmiyor. Bütün bu insanların aynı çizgide ilerlemesini sağlamak çok güç. Size Leonora'dan söz ediyorum, onu bugüne dek getiriyorum; sonra geride kalmış olan Edward'a geçiyorum. O zaman da kız umutsuzca arkada bırakılıyor. Keşke her şeyi günce biçiminde anlatabilsem. Öyleyse: Eylül'ün birinde Nauheim'dan döndüler. Leonora hemen yatağa düştü. 1 Ekim sıraları hep birlikte toplantılara gidiyorlardı. Daha o zamanlardan Nancy, Edward'ın çok tuhaf davrandığının ayırdına varmıştı tümden. O ayın altısında Edward atını genç Selmes'e verdi, teyzesinin, amcasını sevmediğine inanmak için nedenleri oldu Nancy'nin. Ayın yirmisinde boşanma davasını okudu, onsekizinde yazılmaya başlanmış, onu izleyen iki gün daha sürmüştü. 23'ünde teyzesiyle holdeki o konuşmayı yaptı – genel olarak evlilik ve kendi olası evliliği üzerine. Teyzesinin, odasına girişiyse Kasım'ın onikisinden önce değildi....

Böylece kendi iç gözlemlerini yaptığı üç haftası oldu önünde – iç karartıcı gökyüzünün altında, kara gölgeler düşüren İncir ağaçlarıyla çevrili bir çukurda yapılmış olduğu için daha da karanlıklaşan o eski evde yaptığı iç gözlemler için. Bir kıza göre iyi bir durum değildi. Aşk üzerine düşünmeye başladı, daha önce aşkın epey mizah yüklü, epey saçma bir konudan başka bir şey olmadığına inanan kız. Rastgele okuduğu kitaplardaki, rastgele bölümleri anımsadı – okuduğu zaman onu gerçekten hiç etkilememiş olan şeyleri. Birinin Prenses Badrulbadour'a duyduğu aşkı anımsadı; aşkın bir alev olduğunu işittiğini anımsadı, bir susuzluk olduğunu, dirimsel yanları kuruttuğunu – ama yine de bu dirimsel yanların ne olduğunu bilmiyordu. Umutsuz bir aşığın gözlerine umutsuzluk yerleştiren şeyin aşk olduğunu söyle-

yen belli belirsiz bir şeyler anımsadı; aşk yüzünden kendini içkiye vurduğu söylenen bir roman kahramanı anımsadı; âşıkların varlığının ağır iç çekişlerle bölündüğünün söylendiğini anımsadı. Bir keresinde de holün köşesinde duran küçük piyanonun başına gitti, çalmaya başladı. Şangırtılı, çıngırtılı bir aletti, çünkü evdeki hiç kimsede müziğe karşı ilgi yoktu. Nancy birkaç basit şey çalabiliyordu, ansızın parmaklarının tuşlarda gezindiğini gördü. Cam kıyısında oturmuş, solup giden güne bakıyordu. Leonora komşu ziyaretine çıkmıştı; Edward yeni çalılıktaki bazı bitkilere bakmaya gitmişti. Böylece de kendini eski piyanoyu çalarken buldu. Bunu yapacak duruma nasıl geldiğini bilmiyordu. Aptalca, oynak, dalgalanan bir ezgi alacakaranlıkta önünden yükseldi – neşeli inatçılıklarıyla majör notaların dalgalanıp sanki bir köprünün altındaymışcasına minör seslerin içinde eridiği bir ezgi; karanlık suların üzerindeki yüksek ışıklar eriyor, dalgalanıyor, karanlık derinliklerde yok oluyordu. Neyse, aptal eski bir ezgi...

Sözleri de şöyleydi – sanırım bir söğüt ağacını anlatıyorlardı:

Tüm yitik aşklar için sen en iyisin
Bulunabilecek tek gerçek bitkisin.

— Böyle bir şeyler işte. Herrick'in bir parçası sanırım, müzik de Herrick'e yakışan türden cızırtılı, düzensiz, oynak bir şeydi. Alacakaranlıktı; galeriye destek olan ağır, yontulmuş, karanlık sütunlar, yas tutan varlıklara benziyordu; ateş çoktan geçmişti – beyaz küllerin arasında solgun bir pırıltı kalmıştı yalnızca.... Duygusal türden bir yerdi, ışıktı, saattı....

Sonra ansızın Nancy ağlamakta olduğunu fark etti. Sessizce ağlıyordu; tüm bedenini sarsan uzun hıçkırıklarla ağlamayı sürdürdü.

Neşeli olan her şey, çekici her şey, tüm ışık, tüm güzellik ölüp gitmiş gibi göründü gözüne. Mutsuzluk; mutsuzluk; mutsuzluk kuşatmıştı dört bir yanını. Hiçbir mutlu varlık tanımıyordu sanki, kendisi de acı çekiyordu....

Edward'ın gözlerinde umutsuzluk olduğunu anımsadı; çok aşırı içki içtiğini de çok iyi biliyordu; zaman zaman derin derin içini çekiyordu. İçindeki alevle tutuşmuş bir adama benziyordu; çektiği susuzlukla ruhu kavrulan; dirimsel yanları kuruyan. Sonra pençesinde kıvrandığı o inanç yine egemen oldu –yeniden yeniden içini saran o inanç– Edward'ın Leonora'dan başkasını seviyor olması gerektiği inancı. Okulda öğrendiği o çocukça din bilgisiyle Katoliklerin böyle şey yapmadığını anımsadı. Ama Edward Protestandı. Öyleyse Edward başkasını seviyordu....

Derken, bu düşünceden sonra, gözlerine umutsuzluk yerleşti; yanında uzanan yaşlı St. Bernhard gibi içini çekti. Yemeklerde bir bardak şarap içmek için dayanılmaz bir istek duyuyordu, sonra bir bardak daha, bir daha. Sonra da neşesinin yerine geldiğini görecekti.... Ama yarım saat içinde neşesi uçup gidiyordu; içindeki alevle yanan biri gibi duyuyordu kendini; ruhu susuzluktan kavruluyordu; dirimselliği kuruyup gidiyordu. Bir gece Edward'ın silah odasına girdi – Edward bir dernek toplantısındaydı. İskemlesinin yanındaki masada bir sürahi viski duruyordu. Koca bir şarap bardağı doldurup bir dikişte içti.

Ondan sonra da sanki alev gerçekten sardı bedenini; bacakları şişti; yüzünü ateş bastı. O uzun boyuyla odasına sürüklendi, karanlıkta uzandı. Altında yatak dönüyordu; Edward'ın kollarında olduğu düşüncesine kaptırdı kendini; alev alev yüzünü öptüğü düşüncesine; alev alev omuzlarını, tutuşmuş yanan boynunu.

Bir daha alkole elini bile sürmedi. Ondan sonra bir kez bile böyle düşünceleri aklının ucundan geçirmedi. Kafasında sönüp gittiler; öylesine dayanılmaz bir utanç duygusu bıraktılar ki, beyni bunu içine alamadığından yok olup gitti. Edward'ın bir başkasını sevmesi düşüncesinin onda neden olduğu acının, yalnızca Leonora'ya beslediği duygudaşlıktan kaynaklandığını sandı; yaşamının geri kalanını Leonora'nın hizmetlerini görerek geçirmesi gerektiğine karar verdi –ortalığı süpürerek, ona bakarak, nakış işleyerek, tıpkı orta çağlarda yaşayan bir azize gibi– ne yazık ki Katolik ermişler tarihi konusunda pek iyi değilim. Ama biliyorum, gözünün önünde kendini kederli, ciddı bir yüzü, sımsıkı kapanmış dudakları olan biri gibi canlandırdı, temiz beyaz bir odada, çiçekleri sular ya da nakış işlerken. Ya da Edward'la Afrika'ya gitmeyi diledi, üzerlerine saldıran aslanın önüne kendini atmayı, böylece de yaşamı pahasına Edward'ın Leonora için kurtarılmasını. Yaa işte, o acıklı düşüncelerin yanı sıra çocuksu olanları da vardı.

Hiçbir şey bilmiyordu – yaşam konusunda hiçbir şey, kişinin üzüntü içinde yaşaması gerektiği dışında. Bunu biliyordu şimdi. Edward'ın ondan Hindistan'a gidip babasıyla yaşamasını istediğinde yediği darbeyle, annesinin mektubunu aldığındaki darbe öğretmişti bunu. Önce şefkatli Kurtarıcısını çağırdı –Tanrı'yı şefkatli Kurtarıcısı olarak görüyordu– Hindistan'a gitmesini önlesin diye. Sonra Edward'ın tavırlarından, kendisini Hindistan'a gönderme konusunda kararlı olduğunu çıkardı. Öyleyse gitmesi doğru olmalıydı. Edward kararlarında her zaman haklıydı. Bir Sid'di o; Lohengrin'di; Şövalye Bayard'dı.

Her neyse, aklı isyan etti, ayaklandı. O evden ayrılamazdı. Bir başka kızla yaşayacağı aşka tanıklık etmemesi için gitmesini istediği-

ni sandı. Pekâlâ, bir başka genç kızla aşkına tanıklık etmeye hazır olduğunu ona söylemeye kalkıştı. Burada kalacaktı – Leonora'yı yatıştırmak için.

Sonra da annesinin mektubunun o umutsuz sarsıntısı çıktı başına. Bence annesi şöyle bir şey diyordu: "Bu varsıllık, saygınlık içinde yaşayıp gitmeye hakkın yok senin. Benimle birlikte sokaklara düşmen gerekir. Binbaşı Rufford'un kızı olduğunu bile nereden biliyorsun?" Bu sözcüklerin ne anlama geldiğini anlayamadı. Üzerine kar yağarken kemerlerin altında uyuduğunu düşledi annesinin. "Sokaklarda" sözcüğünün onun beynine taşıdığı izlenim buydu. Platonik bir görev duygusu, gidip annesini avutmak gerektiği düşüncesini uyandırdı kafasında – onu doğurmuş olan anneyi, bu sözcüğün anlamını tam bilmese de. Aynı zamanda, annesinin bir başka adamla kaçıp babasını bıraktığını da biliyordu – bu yüzden de babasına acıyordu, babasının sesini duyunca titremesinin korkunç bir şey olduğunu düşünüyordu. Annesi o tür bir kadınsa babasının da onu yerlere vurduğu çılgınlık nöbetleri geçirmesi doğaldı. Vicdanının sesi ilk önce ana babasına karşı görevleri olduğunu söylüyordu. İşte içinde uyanan bu görev duygusuyla özenle soyundu, çıkardığı giysileri büyük bir titizlikle katladı. Bazen, ama pek sık olmasa da, odanın orasına burasına fırlatıp atardı onları.

Uzun boyuyla, endamlı, altın sarısı saçlı, baştan ayağa siyahlara bürünmüş Leonora kapıda görünüp Edward'ın onun aşkından öldüğünü söylediğinde içindeki en egemen duygu, bu görev duygusuydu. O açık bilinciyle aylardır içten içe kavradığını anladı – Edward'ın öldüğünü – gerçekten, bedensel olarak öldüğünü – kendisine duyduğu aşkla. Sanki kısacık bir an ruhu diyordu ki : "*Domine, nunc dimittis*.... Tanrım, şimdi, bırak bu hizmetkârın huzur içinde ayrılsın buradan

[Luka, Bap 2,29, –yh]." Neşe içinde Glasgow'a doğru yola çıkıp düşmüş annesini kurtarabileceğini sandı.

IV

İçinde bulundukları duygusal duruma uygun düşer göründü gözüne, bu saate, önünde duran bu kadına uygun düşer göründü, Edward'ın kendi aşkından öldüğünü bildiğini, onun da Edward'a duyduğu aşktan öldüğünü söylemek. Çünkü bu olgu ansızın kayarak içeri girmiş, onun için gerçek olmuştu, tıpkı kâğıt oyununda yapışık kâğıtların başparmağın basıncıyla kayıp açılması gibi. Sonunda bu oyun oynanmıştı.

Sonra ansızın Leonora değişti sanki, kendi davranışları da değişti Leonora'ya karşı. O incecik, beyaz, ipek sabahlığıyla ateşin başında bir tahtta kurulmuş gibiydi. Üzerine sımsıkı oturan siyah dantel giysisi, parıldayan beyaz omuzları, kızın hep dünyanın en güzel şeyi olduğunu düşündüğü bukleli sarı saçlarıyla Leonora sanki köşeye sıkıştırılmıştı, büzülüp buruşmuştu, soğuktan morarmış, titrek, yalvaran bir şey olmuştu. Yine de Leonora onu yönetiyordu. Artık onu yönetmesinin yararı yoktu. Ertesi gün Glasgow'daki annesine gidiyordu.

Onun aşkından ölen Edward'ı kurtarmak için orada kalması gerektiğini söyleyip duruyordu Leonora. Edward'ın kendisini sevdiği, onun da Edward'ı sevdiği düşüncesiyle mutlu, gururlu, Leonora'nın söylediklerini dinlemiyordu bile. Kocasının bedenini kurtarmanın Leonora'nın görevi olduğunu düşünüyordu; o, Nancy, onun ruhunu eli-

ne geçirmişti –kollarının arasında koruyup taşıyacağı değerli bir şeyi– sanki Leonora kucağında tuttuğu kuzucuğa saldırmaya çalışan aç bir köpekti. Evet, Edward'ın aşkı ona, vahşi, yağmacı bir hayvandan kaçırdığı değerli bir kuzucuk gibi görünüyordu. Çünkü, o sıra, Leonora onun için vahşi, yağmacı bir hayvandı. Leonora, Leonora açlığıyla, vahşetiyle Edward'ı çılgınlığa sürüklemişti. Edward kendisine duyduğu aşkla korunmalıydı, Nancy'nin aşkıyla korunmalıydı – çok uzaklardan Edward'a duyduğu aşkla, dile gelmemiş, onu kucaklayan, dört bir yanından saran, onu yücelten aşkıyla; Glasgow'dan konuşan sesiyle korunmalıydı, onu sevdiğini, ona taptığını söyleyen, onu özlemeksizin, sevmeksizin, Edward'ın düşüncesiyle titremeksizin bir dakika bile geçirmediğini söyleyen.

Leonora yüksek sesle, ısrarla, acılı bir buyurganlıkla diyordu ki:

"Burada kalmalısın; Edward'ın olmalısın. Ondan boşanacağım."

Kız yanıtladı.

"Kilise boşanmaya izin vermez. Ben senin kocanın olamam. Ben annemi kurtarmaya Glasgow'a gidiyorum."

Yarı açık kapı gürültüsüzce ardına dek açıldı. Edward orada duruyordu. Hayvansı, yıkıma uğramış gözleri kızın yüzüne dikilmişti; omuzları öne doğru sarkmıştı; hiç kuşkusuz yarı sarhoştu, bir elinde viski sürahisi, ötekinde yana yatmış bir mum vardı. Ağır bir yırtıcılıkla Nancy'ye dedi ki:

"Senin böyle şeyler konuşmanı yasaklıyorum. Babandan haber alana dek burada kalmak zorundasın. Sonra da babanın yanına gideceksin."

Birbirinin üzerine sıçramaya hazır hayvanlar gibi bakışan kadınlar ona bir göz bile atmadılar. Edward kapıya yaslandı. Yine konuştu:

"Nancy, bu şeylerden konuşmanı yasaklıyorum. Ben bu evin efen-

disiyim." Ağır, erkeksi, göğsünün derinliklerinden gelen sesinin tınısı, arkasındaki karanlıkla gecenin içinde beliren görünümü karşısında Nancy, ruhunun onun önünde ellerini kavuşturmuş eğildiğini duydu. Hindistan'a gideceğini duydu, bir daha bu şeylerden söz etmek istemiyordu.

Leonora dedi ki:

"Görüyorsun, onun olmak senin için bir görev. İçki içmesine izin verilmemeli."

Nancy yanıtlamadı. Edward gitmişti; merdivenlerin cilalı meşesi üzerinde kaydığını, ayaklarını sürüdüğünü işittiler. Ağır bir düşme sesi yankılandığında Nancy çığlık attı. Leonora yine konuştu:

"Görüyorsun, işte."

Aşağıdaki holden gelen sesler sürüp gitti; Edward'ın tuttuğu mumun ışığı galerinin trabzanlarında titreşti. Sonra onun sesini duydular:

"Bana Glasgow'u bağlayın... Glasgow, İskoçya'da... White adında bir adamın, Simrock Park'ta, Glasgow'da oturan birinin telefon numarasını istiyorum... Edward White, Simrock Park, Glasgow... on dakika... gecenin bu saatinde mi..." Sesi oldukça dengeli, normal, sabırlıydı. Alkol bacaklarını etkiliyordu, konuşmasını değil. "Bekleyemem," diyen sesi geldi yine. "Evet, telefonları olduğunu biliyorum. Daha önce de konuşmuştum onlarla."

"Annene telefon edecek," dedi Leonora. "Onun işlerini düzene sokacak." Ayağa kalkıp kapıyı kapadı. Ateşin başına geri döndü, acı acı ekledi, "Her zaman, herkesin işlerini yoluna koyar, benden başka – benim dışımda."

Kız hiçbir şey demedi. Mutlu bir düş içinde oturdu orada. Sevgilisini her zaman yaptığı gibi otururken görüyordu sanki arkası yuvar-

lak bir koltukta, karanlık holde –alıcı kulağında, yumuşak, usuldan bir sesle konuşarak hep telefonda yaptığı gibi– dünyayı ve onu kapkara karanlıktan kurtarırken. Tenin sıcaklığını duymak için elini çıplak boynunda aşağıya kaydırdı, oradan da göğsüne.

Hiçbir şey söylemedi; Leonora konuşup durdu...

Tanrı bilir neler söyledi Leonora. Kızın kocasına ait olması gerektiğini yineledi durdu. Bu deyimi kullandığını vurguladı. Çünkü boşansa bile, hatta kilise evliliğini geçersiz saysa bile Edward'la kızın yaptığı yine de zina olarak kalacaktı. Ama bunun gerekli olduğunu ileri sürdü; kızın ödemesi gereken bir bedel olduğunu söyledi bunun, Edward'ın kendisini sevmesini sağlayarak işlediği günahın bedeli olduğunu, kocasını sevme günahının. Konuştu durdu ateşin başında. Kız zina yapmalıydı; Edward'ı baştan çıkartmıştı böylesine güzel olarak, böylesine çekici, böylesine iyi. Böylesine iyi olmak günahkârlıktı. Yanlış yola sürüklediği adamı kurtarmak için bedelini ödemeliydi.

Durakladığı aralarda kız Edward'ın sesini duyabiliyordu, tek düze konuşan, belli belirsiz, yanıt vermek için ansızın duraklamalarla. İçi gururla pırıl pırıl oldu; sevdiği adam onun için çalışıyordu. Sonunda kararını vermişti; erkekçe kararlıydı; doğru olanı biliyordu. Leonora konuşup duruyordu gözleri Nancy'ninkilere dikilmiş. Kız ona hiç bakmıyordu neredeyse, hiç duymuyordu da. Uzun bir süre sonra Nancy dedi ki – saatler, saatler sonra:

"Edward babamdan haber alır almaz Hindistan'a gideceğim. Bu konulardan söz edemem çünkü Edward istemiyor."

Bunun üzerine Leonora bir çığlık attı, kapalı kapıya doğru sendeleyerek hızla atıldı. Nancy de ne yaptığını bilmeden koltuğundan fırladı, beyaz kollarını açtı. Leonora'yı tutmuş göğsüne bastırıyordu şimdi; diyordu ki:

"Ah canım, benim; ah zavallım." Sonra oturdular, birbirlerinin kolları arasında eğilerek, ağlayarak, ağlayarak; aynı yatağa uzandılar, konuşarak, konuşarak gece boyu. Tüm o gece boyunca Edward onların seslerini duyabiliyordu duvarın öte yanından. İşte böyle sürüp gitti...

Ertesi sabah üçü de sanki hiçbir şey olmamış gibi davrandılar. Onbire doğru gümüş bir kaseye Noel gülleri yerleştiren Nancy'nin yanına geldi Edward. Masanın üstüne bir telgraf bıraktı. "Sen kendin okuyabilirsin," dedi. Sonra kapıdan çıkarken dedi ki:

"Teyzene söyle, buraya gelmesi için Bay Dowell'a telgraf çektim. Senin gidişine dek işleri biraz kolaylaştırır."

Anımsayabildiğim kadarıyla telgrafta şöyle bir şeyler yazılıydı:

"Bayan Rufford'u İtalya'ya götüreceğim. Bunu mutlaka yapacağıma söz veririm. Bayan Rufford'a tüm kalbimle bağlıyım. Parasal desteğe hiç gerek duymuyorum. Bir kızım olduğunu biliyor muydunuz, bana görevimi anımsattığınız için size minnettarım. — White." İşte böyle bir şeyler yazılıydı.

Sonra da benim gelişime dek ev, her zamanki, alışılmış günlerin akışına gömüldü.

V

Bana hepsinden de acıklı gelen işte bu bölümüdür öykünün. Boyuna soruyorum kendi kendime, bıkkın, şaşkın bir acı boşluğu içinde aklım döner döner dururken – ne yapsalardı yani bu insancıklar?

Tanrı adına ne yapsınlardı ki?

Sonuç, her biri için son derece açıktı –bu aşamada, gün gibi ortadaydı, Leonora'nın deyimiyle kız, 'Edward'ın' olmazsa, Edward'ın mutlaka öleceği, kızın da aklını yitireceği Edward öldüğü için– derken bir süre sonra, o üçü içinde en serinkanlısı, en güçlüsü olan Leonora'nın, Rodney Bayham'la evlenerek kendini avutacağı, sessiz, huzurlu, iyi bir yaşam sürdüreceği. Bu sonuç, o gece Leonora kızın yatak odasında oturur, Edward aşağıda telefon ederken – bu sonuç gün gibi ortadaydı. Kız, zaten daha şimdiden açıkça görüldüğü gibi yarı yarıya deliydi; Edward yarı yarıya ölüydü; yalnızca Leonora, eylem içindeki, inatçı, o buz gibi enerji tutkusuyla dolu Leonora 'bir şeyler' yapıyordu. Peki, öyleyse, ne yapsalardı ki? O iki güzelim kişiliğin sönüp gitmesi sonucunu getirdi –çünkü Edward'la kızın güzelim kişilikleri vardı– yalnızca daha normal bir üçüncü kişiliğin, uzun sıkıntı döneminden sonra, sessiz, rahat, iyi günler geçirebilmesi için.

Şimdi, bunları, diyebilirim ki, son bölümümü bitiren sözcüklerimden tam onsekiz ay sonra yazıyorum. O son paragrafı bitirdiğini gördüğüm, "günlerin akışına gömüldü," sözcüklerini yazdığımdan beri hızla kayıp giden bir trenden yine göz attım o güzel beyaz kulesiyle Beaucaire'ye, dört köşe kulesiyle Tarascon'a, o koskoca Rhone'a, Crau'nun uçsuz bucaksız düzlüklerine. Baştan aşağı hızla geçtim tüm Provence'i – artık beş kuruşluk değeri kalmamıştı tüm Provence'in. Artık cennetimi bulacağım yer zeytinliklerle kaplı tepeler değildi; çünkü yalnızca Cehennem var....

Edward öldü, kız gitti – ah, dönülmez bir sona gitti; Leonora keyfine bakıyor Rodney Bayham'la, ben tek başıma oturuyorum Branshaw Teleragh'ta. Provence'taydım; Afrika'yı gördüm; Asya'ya da gittim, Seylan'da, karanlık bir odada, o güzelim saçları her yanına dö-

külmüş, beni görmeyen gözlerle bana bakarak oturan zavallı kızımı görmek için, anlaşılır biçimde şunları söyleyen: "*Credo in unum Deum omnipotentem... Credo in unum Deum omnipotentem.*" Ağzından çıkan tek anlamlı sözcükler bunlardı; göründüğü kadarıyla da artık bundan böyle ağzından çıkacak tek sözcükler bunlar. Galiba bunlar anlamlı sözcükler; Kadir-i Mutlak bir Tanrı'ya inandığını söyleyebiliyorsa bu onun için son derece anlamlı olmalı. Yaa, işte böyle. Her şeyden öylesine yorgun düştüm ki....

Çünkü, sanırım, tüm bunlar çok romantik geliyordur, ama çok yorucu, yorucu, yorucu bunların ortasında yaşamak; biletler almak; trenleri yakalamak; kamaraları seçmek; Kadir-i Mutlak Tanrı'ya inancını açıklamaktan başka hiçbir şey yapmayan, uyuşukluk içindeki bir hastaya verilecek yiyecekler konusunda gemi garsonlarına, kamarotlara danışmak zorunda kalmak. Bunlar romantik gibi gelebilir – ama baştan sona bir bitkinlikler toplamıdır.

Bilemiyorum niçin hep birilerine hizmet etmek için ben seçiliyorum. Kızmıyorum – ama hiçbir zaman da hiçbir işe yaramadım. Florence beni kendi amaçları için seçti, onun hiçbir işine yaramadım; Edward gelip kendisiyle iki çift laf etmem için beni çağırdı, boğazını kesmesini engelleyemedim.

Derken, onsekiz ay önce bir gün, Leonora elinde bir mektupla çıkageldiğinde ben Branshaw'daki odamda sessizce yazımı yazıyordum. Binbaşı Rufford'dan gelen, Nancy'den söz eden çok acıklı, iç karartıcı bir mektuptu. Binbaşı Rufford ordudan ayrılmış, Seylan'daki çay tarlalarından birinde görev almıştı. Mektubu iç karartıcıydı, çünkü çok kısaydı, anlaşılmazdı, çok fazla iş mektubu kokuyordu. Kızını karşılamak için gemiye gitmişti, aklını kaçırmış olarak bulmuştu kızını. Anlaşıldığına göre Aden'de bir yerel gazetede Nancy, Edward'ın inti-

har haberini okumuştu. Kızıl Deniz'de aklını kaçırmıştı. Yolculuğunda kendisine eşlik eden Bayan Luton'a, Kadir-i Mutlak Tanrı'ya inandığını belirtmişti. Hiçbir taşkınlık yapmamıştı; gözleri kupkuruydu, cam gibiydi. Delirdiği zaman bile Nancy kendini tutabiliyordu.

Doktorunun, çocuğunun iyileşmesini beklemediğini yazıyordu Binbaşı Rufford. Yine de, Branshaw'dan birini görmenin, onu yatıştırabilmesi, üzerinde iyi bir etki yapabilmesi mümkündü. Leonora'ya doğrudan şöyle yazmıştı yalnızca: "Eğer yapabilirseniz lütfen gelip görün onu."

Sanırım işin tüm iç karartıcı, acıklı yanını gözden kaçırdım: ama yine de yaşlı binbaşının o yalın, o büyük isteği bana çok acıklı görünüyor. Kendi acımasız doğasıyla kargışlanmıştı; içki içen, sokaklara düşmüş, yarı deli bir kadınla kargışlanmıştı. Kızı da tümden deliydi – yine de insan doğasının iyiliğine inanıyordu. Sırf kızını yatıştırmak için Leonora'nın tüm eziyetlere katlanıp taa Seylan'a dek gideceğine inanıyordu. Leonora yapmazdı bunu. Leonora artık bir daha görmek istemiyordu Nancy'yi. Bence o koşullar altında son derece doğaldı da bu. Aynı zamanda, onu yatıştıracak birinin Branshaw'dan kalkıp Seylan'a gitmesi gerektiği konusunda herkesin düşüncesine katılıyordu. Kızın ilk kez onüç yaşında bir çocuk olarak Branshaw'a geldiği günden başlayarak ona dadılık etmiş olan yaşlı bakıcıyla beni yolladı. İşte böyle döküldüm yollara, tüm Provence'ı hızla geçerek Marsilya'da gemiyi yakalamak için. Seylan'a vardığımda beş kuruşluk işe yaramadım; bakıcı da hiçbir işe yaramadı. Hiçbir şey hiçbir işe yaramadı.

Kandy'deki doktorlar, Nancy İngiltereye götürülebilirse, deniz havasının, iklim değişikliğinin, yolculuğun, işte tüm o beylik şeylerin aklını yine başına getirebileceğini söyledi. Pek tabii, aklını başına getirmediler. Şimdi, farkındayım, oturmuş bunları yazdığım yerden

kırk adım uzakta, salonda oturuyor. Bu konuda hiç de romantik olmak istemiyorum. Çok güzel giyinmiş; epeyce sessiz; çok güzel. Yaşlı bakıcı ona büyük bir beceriyle bakıyor.

Elbette, buradaki durumu kavradınız, ama benim açımdan hepsi çok yavan. Anglikan evlilik töreninin anlamını kavramasına yetecek denli aklı başına gelse Nancy'yle evlenirdim. Ama Anglikan evlenme töreninin anlamını kavramasına yetecek denli aklının başına gelmemesi de pek olasıdır. Öyleyse bu ülkenin yasalarına göre onunla hiç evlenemeyeceğim demektir.

İşte görüyorsunuz, onüç yıl önce başlamış olduğum yere dönmüş bulunuyorum neredeyse. Bana hiç aldırmayan bir güzel kızın bakıcısıyım, kocası değil. Benim yokluğumda Rodney Bayham'la evlenip Bayham'da yaşayıp giden Leonora'ya da yabancılaştım. Leonora da pek hoşlanmıyor benden, çünkü Rodney Bayham'la yaptığı evliliği onaylamadığımı koymuş kafasına. Öyle ya, evliliğini onaylamıyorum. Belki de kıskanıyorum.

Evet, hiç kuşkusuz kıskanıyorum. Kendi o gevşek tarzımla, sanki Edward Ashburnham'ın izinden gittiğimi sezer gibiyim. Galiba çok eşli olmak bayağı da hoşuma giderdi; Nancy'yle, Leonora'yla, Maisie Maidan'la, hatta belki Florence'la bile birlikte olmak. Hiç kuşkusuz tüm öteki erkekler gibiyim; yalnızca, belki de Amerikalı kökenimden ötürü biraz gevşeğim. Aynı zamanda, çok katı biçimde saygıdeğer biri olduğum üzerine güvence verebilirim size. En huysuz bir kız annesinin ya da bir katedralin en dikkatli papazının bile karşı çıkabileceği bir şey yapmadım hiç. Yalnızca, gevşek gevşek, bilinçsiz isteklerimle Edward Ashburnham'ı izledim. Neyse, hepsi bitti. Bir tekimiz bile gerçekten istediğim şeye kavuşamadık. Leonora Edward'ı istedi, Rodney Bayham'ı elde etti, işte epeyce tatlı bir koyuncuk. Florence,

Branshaw'ı istedi, ama onu Leonora'dan satın alan ben oldum. Ben burasını gerçekten istememiştim; benim en çok istediğim şey artık bakıcılık yapmaya bir son vermekti. İşte, şimdi yalnızca bir bakıcıyım. Edward, Nancy Rufford'u istedi, ama onu ben elde ettim. Yalnızca delirmiş olarak. Çok tuhaf, çok fantastik bir yeryüzü bu. Niye alamıyorlar insanlar istedikleri şeyi? Herkesin doyumu için orada duruyordu her şey; yine de herkes yanlış şeyi elde ediyor. Belki siz bunun ucunu bucağını, anlamını bulabilirsiniz; beni aşıyor.

Bir yeryüzü cenneti var mı, fısıldaşan zeytin yapraklarının arasında insanların istedikleri kişiyle birlikte olabilecekleri, istedikleri şeye kavuşabilecekleri, gölgeliklerde, serinliklerde rahat edebilecekleri? Yoksa tüm insanların yaşamları da biz iyi insanların yaşamları gibi mi –Ashburnhamların, Dowellların, Ruffordların yaşamları gibi– kırık dökük, karma karışık, acılı, hiç de romantik olmayan yaşamlar mı; çığlıklarla, ahmaklıklarla, ölümlerle, acılarla noktalanan yaşamlar mı? Hangi kör şeytan bilebilir?

Çünkü Ashburnham trajedisinin kapanış sahnesinde çok bol miktarda ahmaklık bulunuyordu. O iki kadından hiçbiri ne istediğini bilmiyordu. Apaçık bir çizgiyi izleyen yalnızca Edward'dı, o da zamanın büyük bölümünde sarhoştu. Ama ister sarhoş olsun, ister ayık yurdunun gelenek göreneklerinin gerektirdiği şeylere sımsıkı sarıldı. Nancy Rufford, Hindistan'a gönderilmeliydi, Nancy Rufford ondan tek bir aşk sözcüğü bile duymamalıydı. Hindistan'a gönderildi, Edwrad Ashburnham'dan tek bir sözcük bile duymadı.

Geleneksel çizgiydi bu; Edward'ın yurdunun görenekleriyle uyum içindeydi. Bunların halkın, çoğunluğun yararına işlediğini söyleyebilirim. Gelenekler, görenekler, bence, körlemesine işlerler, ama mut-

laka işlerler, normal tarzı korumak için; gururlu, yürekli, olağandışı bireyleri yok etmek için.

Edward normal bir adamdı, ama onda aşırı bir duygusallık vardı; toplum çok sayıda duygusal adama gerek duymaz. Nancy tatlı bir yaratıktı, ama ona da delilik şöyle bir dokunup geçmişti. Deliliğin dokunup geçtiği bireylere gerek duymaz toplum. İşte böylece Nancy'yle Edward kendilerini silindirin altında yamyassı ezilmiş buldular, Leonora hayatta kaldı; o tam anlamıyla normal kişi, biraz tavşana benzer biriyle evlendi. Çünkü Rodney Bayham epeyce benziyor tavşana, duyduğuma göre üç aya varmadan Leonora'nın çocuğu olacakmış.

İşte böyle, o çekicilikleriyle, tutkularıyla, o güzelim, karmakarışık yaratıklar –benim gerçekten sevdiğim o iki kişi– gitti bu yeryüzünden. Hiç kuşkusuz en iyisi bu onlar için. Eğer birlikte yaşamayı başarsaydı Nancy ne yapacaktı ki Edward'ı; ya Edward onu ne yapacaktı? Çünkü Nancy'de acımasız bir yan vardı – insanların acı çektiğini görme isteği uyandıran, çok belirgin, gerçek bir acımasızlık vardı onda. Evet, Edward'ın acı çektiğini görmeyi istedi. Ve, aman Tanrım, ona cehennem azabı yaşattı.

Ona akıl almaz bir cehennem azabı yaşattı. O iki kadın o zavallı şeytanın peşine düştü, sanki ellerindeki kırbaçlarla derisini yüzdü. Söylüyorum size aklı neredeyse gözle görülür biçimde kanıyordu. Görür gibiyim onu ayakta dururken, beline dek çıplak, kollarını gözlerine siper ederken, her yanından parça parça etleri dökülürken. Söylüyorum size, bunlar, hiç abartısız duygularım benim. Sanki Nancy'yle Leonora birbirlerine sımsıkı kenetlenmişler, ellerine bırakılmış bu adamın bedenini insanlık adına idam ediyorlardı. Bir Apaçiyi yakalayıp sımsıkı direğe bağlamış bir çift Siu gibiydiler. Söylüyorum size, ona yaptıkları işkencelerin haddi hesabı yoktu.

Geceler, geceler boyu onların konuştuklarını duyabiliyordu; konuştuklarını; çıldırmış, ter içinde, içkide unutuşu arayarak orada yatardı, sürüp giden, sürüp giden sesleri duyardı. Gün be gün Leonora yanına gelir, tartışmalarının sonuçlarını bildirirdi.

Suçluya verilecek cezayı tartışan yargıçlara benziyorlardı; yanlarındaki mezarda kıpırtısız yatan bir cesetle gulyabanilere benziyorlardı.

Leonora'nın kızdan daha suçlu olduğunu hiç sanmıyorum – o ikisinin içinde eyleme daha çok geçen Leonora olsa da. Dediğim gibi Leonora tam anlamıyla normal bir kadındı. Yani demek istiyorum ki, normal koşullarda, onun istekleri, toplumun gerek duyduğu kadının istekleriyle aynıydı. Çocuk istiyordu o, terbiye, edep, kurumsallık istiyordu; israftan kaçınmak istiyordu, görünüşü kurtarmak istiyordu. İnanılmaz ölçüde, bütünüyle normaldi, inanılmaz ölçüdeki, yadsınamaz güzelliğinde bile. Ama tüm bu tam anlamıyla normal dışı koşullarda, tam anlamıyla normal biçimde davrandığını söylemek de istemiyorum. Çevresindeki tüm yeryüzü çıldırmıştı, acılar içindeki kendisi de çılgın bir kadının görüntüsüne büründü; çok kötü bir kadın görüntüsüne; bu oyunun alçağına dönüştü. Ne olacaktı ki? Çelik, normal, katı, parlak bir maddedir. Ama onu kızgın ateşin içine sokarsanız kızarır, yumuşar, elle tutulamaz olur. Daha da sıcak bir ateşe sokarsanız damla damla erir. Leonora'nın durumu da buydu. O normal koşullar için yaratılmıştı – Rodney Bayham için, Portsmouth'ta ayrı bir gizli ilişki sürdüren, Budapeşte'ye, Paris'e arada bir kaçamaklar yapan Rodney Bayham için.

Edward'la kızın olayında Leonora düpedüz paramparça olup her yana döküldü saçıldı. Kendisine hiç de uygun olmayan, bu yüzden de olağandışı, çirkin bir kafa yapısı edindi. Bir an için baştan ayağa inti-

kam kesiliyordu. Gece boyu saatlerce kıza tumturaklı söylevler çektikten sonra gündüz de saatlerce sessiz Edward'a söylev çekiyordu. Edward bir keresinde dengesini yitirip sendeledi, bu onun sonu oldu. Belki de o öğle sonu viskiyi biraz fazla kaçırmıştı.

Karısı ona bıkıp usanmadan ne istediğini sorup duruyordu. Ne istiyordu? Ne istiyordu? Verdiği tek yanıt şuydu: "Sana söylemiştim." Onu almaya hazır olduğunu bildiren telgrafı babası çeker çekmez kızın Hindistan'a, babasına gitmesini istediğini söylemeye çalışmıştı. Ama bir kereliğine sendeledi. Leonora'nın sonsuz sorusunu yanıtlayarak yaşamında tek istediği şeyin, kendini yeniden toparlamak, gündelik uğraşlarına geri dönmek olduğunu söyledi – eğer kız beş bin mil uzaktan onu sevmeyi sürdürürse. Başka hiçbir şey için yakarmıyordu Tanrıya. İşte, duygusal biriydi.

Bunu duyar duymaz kararını verdi Leonora, kız beş bin mil uzağa gitmeyecekti, Edward'ı sevmeyi sürdürmeyecekti. Düzenlemeyi de şöyle yaptı:

Boyuna kıza Edward'ın onun olması gerektiğini söyledi durdu; ondan boşanacaktı; Roma'dan da onay alacaktı. Ama Edward'ın nasıl bir canavar olduğu konusunda kızı uyarmak da onun göreviydi. Kıza La Dolciquita'yı anlattı, Bayan Basil'i, Maisie Maidan'ı, Florence'ı. Şiddet yanlısı, küstah, kibirli, ayyaş, kendini beğenmiş, cinsel gereksinimleri konusunda canavarca yırtıcı olan bu adamla yaşadığı sürece katlanmak zorunda kaldığı acıları anlattı. Teyzesinin çektiği acıları duyunca –çünkü Leonora kız için bir kez daha teyze görüntüsüne bürünmüştü– gençliğin ivedi acımasızlığıyla, kadını kadına bağlayan ivedi dayanışmayla kız kararını verdi. Durmak tükenmek bilmeden diyordu ki teyzesi: "Sen Edward'ın yaşamını kurtarmak zorundasın; sen onun yaşamını kurtarmak zorundasın. Tek istediği, senden bula-

bileceği kısacak bir doyum dönemi. Sonra da tıpkı ötekilerden olduğu gibi bıkacak senden de. Ama onun yaşamını kurtarmalısın."

Tüm bu süre boyunca o alçak adam biliyordu –birlikte yaşayan insanlar arasında akan o yabansı içgüdüyle– tam anlamıyla neler olup bittiğini. Sağır kaldı buna; kendine yardım etmek için parmağını bile oynatmadı. Kendini toplumun düzgün bir bireyi olarak tutabilmek için gerek duyduğu tek şey kızın beş bin mil öteden kendisini sevmeyi sürdürmesiydi. Bunun önüne bir tıkaç koyuyorlardı.

Kızın bir gece Edward'ın odasına geldiğini size söylemiştim. Bu gerçek bir cehennemdi onun için. Bu, düş gücünden hiç çıkmayan bir resimdi – o ölgün ışık içinde, yatağının ayak ucundan yükselen kız. Kızın bedenini çerçeveleyen yatak sütunlarının gölgelerine yeşilimsi bir boya bulaşmış gibi yeşile çalan bir etki uyandırmıştı sanki onda, söylediğine göre. Sakınmasız bir acımasızlığın dimdik bakan gözlerini üzerine dikerek Edward'a dedi ki: "Kendimi sana vermeye hazırım – senin yaşamını kurtarmak için."

Edward yanıtladı: "İstemiyorum; istemiyorum, istemiyorum."

Gerçekten de istemediğini söyledi; yoksa kendinden nefret edeceğini; bunu aklının ucundan bile geçiremeyeceğini. Tüm o süre boyunca da aklının ucundan geçiremeyeceği şeyi yapmak için korkunç bir arzu duyuyordu, bedensel bir istekle değil, düşünsel bir kanıyla. Kız bir kez kendisine teslim olursa, emindi, artık sonsuza dek onun kalacaktı. Biliyordu bunu.

Onu beş bin mil uzaktan sevmesini istediğini, teyzesinin bunu söylediğini düşünüyordu. Dedi ki: "Şimdi artık nasıl bir erkek olduğunu bildiğim için seni hiçbir zaman sevemem. Yaşamını kurtarmak için senin olacağım. Ama seni hiçbir zaman sevemem."

Bu akla sığmaz bir acımasızlık sergilemesiydi. Ne anlama geldiği

üzerine en küçük bir bilgisi yoktu – bir adamın olmanın. Ama, o noktada Edward kendini topladı. Normal ses tonuyla konuştu; boğuk, küstah, kısık bir sesle, tıpkı bir uşakla ya da atla konuşur gibi.

"Odana dön," dedi. "Odana dön ve uyu. Saçma sapan bir şey bu."

Boşuna uğraşmışlardı, o iki kadın.

Sonra da ben çıktım sahneye.

VI

Benim sahneye çıkışım işleri yatıştırdı kesinlikle – benim gelişimle, kızın buradan ayrılışı arasında geçen tam onbeş gün boyunca. Geceleri o bitmez tükenmez konuşmalar sürüp gitmedi ya da Leonora beni kızla birlikte dışarı gönderip o arada Edward'a cehennem azabı yaşatmadı demek istemiyorum elbette. Kocasının ne istediğini keşfettikten sonra – kızın beş bin mil uzağa gitmesini, tıpkı duygusal romanlarda olduğu gibi kendisini değişmez bir aşkla sevmesini istediğini keşfettikten sonra bu yüce isteği darma duman etmeye karar vermişti. Her olası ses tınısıyla kızın onu sevmediğini Edward'a yineledi durdu; kabalığı, küstahlığı, içki içme alışkanlığı yüzünden kızın ondan iğrendiğini. Daha şimdiden kızın gözünde Edward'ın üç dört kişiye bağlılık sözü vermiş olduğunu belirtti. Leonora'ya bağlılık sözü vermişti, Bayan Basil'e, Maisie Maidan'ın anısına, Florence'ın. Edward hiçbir zaman ağzını açmadı.

Edward'ı sevdi mi kız, yoksa sevmedi mi? Bilmiyorum. Bence o

sıralar sevmiyordu, Leonora onun kötü ünü üzerine kızı işlemeye başlamadan önce kesinlikle sevmiş olsa da. Hani nasıl derler, geçmişinin toplumsal yanı için onu sevmişti mutlaka – iyi bir asker olduğu için, denizlerde yaşamlar kurtardığı için, o çok yetkin toprak sahipliği yüzünden, iyi sporculuğu yüzünden. Ama iyi bir koca olmadığını keşfettiğinde tüm bunların gözünde değersizleşmesi olasıdır. Çünkü benim gördüğüm kadarıyla, bir ile, bir ülkeye, bir göreve karşı kadınların hiçbir sorumluluk duygusu taşımamalarına karşın –herhangi bir toplumsal dayanışmadan tümden yoksun bulunmalarına karşın– onları kadınlığın çıkarlarına bağlayan, çok büyük ve kendiliğinden işleyen bir içgüdüleri vardır. Elbette bir başka kadının sevgilisini ya da kocasını elinden almaları olasıdır. Ama bence bunu daha çok, öteki kadının kocasına kötü davrandığına inanmalarını sağlayacak nedenleri bulunduğunda yaparlar. Kesinlikle inanıyorum, karısına karşı adamın canavarca davrandığını düşünürse, acı çeken kadına beslediği içgüdüsel duyguyla, deyim yerindeyse, 'kocayı geri verecektir.' Yaptığım bu genellemelere özel bir önem yakıştırmıyorum. Doğru da olabilirler, yanlış da; ben yalnızca yaşlanan bir Amerikalıyım, yaşamı çok az tanıyan. Ama Nancy Rufford olayında haklı olduğuma kesinlikle inanıyorum – bir zamanlar Edward Ashburnham'ı çok derinden, çok incelikle sevmiş olduğuna.

Leonora'ya sadık kalmadığını, sağa sola harcadığı paraların Leonora'nın uygunluğuna inandığı tutarları çok aştığını keşfeder keşfetmez Edward'ın burnundan getirmeye başladığını belirtmeye gerek yok. Işte ondan sonra onun burnundan getirmek Nancy için kaçınılmazdı. Genel kadınsı görüşe borçluydu bunu; kendini koruma içgüdüsüyle sürüklenmişti bu noktaya, çünkü eğer Edward, Leonora'ya, Bayan Basil'e, öteki iki kadının anılarına ihanet edebildiyse, onun pekâlâ ken-

disine de ihanet edebileceğine inanabilirdi. Hiç kuşkusuz, kadınları sevdikleri kişiye karşı dayanılmaz ölçüde acımasız yapan kendi cinsinin içgüdüsünden de payını almıştı. Her neyse, bilemiyorum bu noktada Nancy Rufford'un Edward Ashburnham'ı sevip sevmediğini. Hatta Aden'de intiharını okuyup delirdiği zaman bile onu sevip sevmediğini bilmiyorum. Çünkü bu, Edward'a beslediği duygular uğruna olabileceği denli Leonora için de olabilir. Ya da her ikisinin uğruna birden olabilir. Bilmiyorum. Hiçbir şey bilmiyorum. Çok bitkinim.

Kızın Edward'ı sevmediği kuramına dört elle sarıldı Leonora. Umutsuzca istiyordu buna inanmayı. Onun varoluşu için, ruhun kişisel ölümsüzlüğüne inanmak denli gerekli bir kuramdı bu. Edward'ın yaptığı işleri, kişiliğine ilişkin kanılarını kıza aktardıktan sonra Nancy'nin artık Edward'ı sevmesinin mümkün olamayacağını söyledi bana. Öte yandan Edward, kendisindeki temel bir çekiciliğin, kızın onu sevmeyi sürdürmesini sağlaması gerektiği üzerine tutarsız bir inanç besliyordu – dışavurduğu nefret görüntüsü altında onu sevmeyi sürdürmesi gerektiği üzerine. Yalnızca görünüşü kurtarmak için kendisinden nefret ediyormuş gibi yaptığını düşünüyordu; Brindisi'den çektiği o acımasız telgrafın da yalnızca bu konuda yapılmış bir başka girişim olduğunu sanıyordu – kadın kamuoyunun bir üyesince beğenilecek duyguları olduğunu kanıtlamak için. Bilmiyorum. Size bırakıyorum.

Bu acıklı olgunun aşamaları içinde beni çok kaygılandıran bir başka nokta daha var. Kızın beş bin mil öteye gidip hâlâ kendisini sevmeyi sürdürmesi için Edward'ın duyduğu istekte, Edward'ın canavarca bencil bir yanının sergilendiğini ileri sürüyor Leonora. Gencecik bir yaşamın yıkımını istiyordu. Öte yandan Edward bana, kızın duyduğu aşkın kendi varoluşu için bir gereklilik olduğu varsayılsa bile,

Nancy'nin aşkını canlı tutmak için ne sözle, ne davranışla hiçbir şey yapmıyorsa, kendisine bencil denemeyeceğini anlattı. Davranışlarında yetkin bir doğruluk bulunsa bile doğasındaki aşırı bencilliği böylece göstermiş olduğu yanıtını verdi Leonora. Hangisinin haklı olduğunu çıkartamıyorum. Size bırakıyorum.

Her neyse, Edward'ın davranışlarının yetkin bir biçimde doğru olduğu kesin – canavarca, acımasızca doğru. Kılını kıpırdatmadan oturdu, bıraktı Leonora kişiliğini alsın elinden, bıraktı Leonora onu cehennemin dibine batırsın, parmağını bile oynatmadı. Bence aptalın tekiydi; kızın onu gereğinden de kötü sanmasına izin vermekte nasıl bir amacı vardı bilmiyorum. Yine de durum bu işte. Yine ortada işte, bu üçü, iyi insanların en iyileri oldukları görüntüsünü sundular dünyaya. İnanın bana, güzel, eski evde kaldığım onbeş gün boyunca, o iyi izlenimi bozabilecek en küçük bir şeye bile tanık olmadım. Hatta şimdi, koşulları bilerek geriye dönüp baktığımda bile, kendilerini ele verecek en küçük şeyin birinin ağzından kaçtığını anımsayamıyorum. Leonora'nın o telgrafı okuduğu o akşam yemeğine dek anımsamıyorum – ne bir tek kirpiğin ürperdiğini, ne bir elin titrediğini. Yalnızca çok hoş bir kır evi toplantısıydı.

Ve Leonora her şeye pek güzel gittiği süsü verdi, hatta bundan daha uzun bir süre –benimle ilgili olarak, Edward'ın cenazesinden sekiz gün sonraya dek– işlerin yolunda gittiği süsü verdi. O özel yemekten hemen sonra –Nancy'nin ertesi gün Hindistan'a gitmek üzere ayrılacağını duyduğum o telgrafın okunduğu o yemek– Leonora'dan kızla birkaç sözcük konuşmama izin vermesini istedim. Beni küçük oturma odasına götürdü –tutkularımın dökümünü kendime saklıyorum– Nancy'le evlenmek istediğimi bildiğini söyledim; beni ona uygun buluyor gibi göründüğünü, eğer Leonora kızın benimle evlenmesi olası-

lığını görüyorsa kızın Hindistan'a gitmesine izin verilmesinin, bilet paraları falan düşünülürse hem boşuna harcamalar, hem de zaman yitimi olacağını söyledim.

İnanın bana, Leonora tam anlamıyla mükemmel bir İngiliz müdireydi. Beni kıza uygun bulduğunu açıkladı; kız için benden daha iyi bir koca isteyemeyeceğini; ama böylesine önemli bir adımı atmadan önce kızın biraz daha dünyayı tanıması gerektiğine inandığını. Evet, Leonora, "böylesine önemli bir adım atmak," sözcüklerini kullandı. Çok mükemmeldi. Gerçekten de kızın benimle evlenmesi hoşuna gidebilirdi, ama benim tasarılarım arasında Fordingbridge yolundan bir mil uzaktaki Kershaw malikanesini satın alıp kızla oraya yerleşmek de vardı. Bu, Leonora'ya hiç de uygun düşmemişti. Yaşamlarının geri kalan bölümünde kızı Edward'ın bir buçuk mil ötesinde istemiyordu. Yine de bence sözü döndürüp dolaştırarak dolaylı yolla bana pekâlâ açıklayabilirdi, Philadelphia'ya ya da Timbuktu'ya götürmem koşuluyla kızı alabileceğimi. Çok seviyordum Nancy'yi – Leonora da bunu biliyordu.

Her neyse, bıraktım ipin ucunu. Nancy'nin deneyim kazanmak için Hindistan'a gideceğini anlayarak ipin ucunu bıraktım. Bu bana son derece mantıklı bir düzenleme gibi göründü, ben de mantıklı adamımdır. Altı ay falan sonra Nancy'nin peşinden Hindistan'a gideceğimi söyledim yalnızca. Ya da, belki de, bir yıl sonra. Yaa, görüyorsunuz işte, bir yıl sonra gittim Nancy'nin peşinden Hindistan'a...

Kızın gideceği konusunda beni daha önceden uyarmadığı için Leonora'ya azıcık kızdığımı açıkça söylemeliyim. Katoliklerin, bu dünyanın işleriyle uğraşırken uyguladıkları o garip, pek de doğrudan olmayan yöntemlerden biri gibi gördüm bunu. Bu denli kısa sürede gideceğini daha önceden bilmiş olsaydım ona evlenme teklif edeceğimden

ya da daha başka yaklaşımlarda bulunacağımdan korktuğunu sandım Leonora'nın. Belki de haklıydı Leonora; belki de Katolikler o garip, o düzenbaz yöntemlerinde hep haklıdırlar. İnsan doğası denen o garip, düzenbaz şeyle uğraşırlar. Nancy'nin böylesine kısa sürede gideceğini biliyor olsam, onunla sevişmeye kalkışmam pek olasıdır. Bu da bir başka karmaşa daha doğururdu. Pekâlâ olabilirdi bu.

Serinkanlı aldırmazlık görüntüsünü koruyabilmek için o iyi insanların yapabilecekleri o olağandışı şeyler çok tuhaf. Çünkü Edward Ashburnham'la karısı beni taa dünyanın öteki yarısından buraya çağırdılar, Hindistan'a gitmek için bineceği trenin kalktığı istasyona Edward kızı götürürken o küçük arabanın arka koltuğunda oturayım diye. Sanırım bu işlevi yerine getirirken gösterdikleri serinkanlılığa tanık olmamı istediler. Kızın eşyaları daha önceden toplanıp gönderilmişti. Gemide kamarası ayrılmıştı. Her şeyin zamanını öyle bir ayarlamışlardı ki, saat gibi işliyordu. Edward'ın yazdığı mektubu Albay Rufford'un alacağı tarihi biliyorlardı, kızının kendisine gelmesini istediği telgrafı alacakları tam saati bile neredeyse biliyorlardı. Her şey son derece güzel biçimde, son derece acımasızca düzenlenmişti, Edward tarafından. Bir albayın eşi olan Bayan Falan'ın aynı gemide yolculuk edeceğini, kıza çok iyi yol arkadaşlığı yapabileceğini yazarak Albay Rufford'a telgraf çekmesi için bir neden hazırladılar. İnsanı şaşkınlıklara sürükleyen bir işti, bence, her biri oyma bıçaklarıyla birbirinin gözlerini deşip çıkarmaya kalkışsaydı Tanrı katında daha iyi bir iş yapmış olurlardı. Ama onlar "iyi insanlar"dı.

Leonora'yla görüştükten sonra, altüst olmuş durumda Edward'ın silah odasına gittim. Kızın nerede olduğunu bilmiyordum, orada bulabileceğimi sanıyordum. Leonora'ya karşın ona evlilik teklif etme konusunda belirsiz bir düşünce vardı sanırım kafamda. Bu yüzden de

galiba Ashburnhamlar denli iyi insanlar soyundan gelmiyorum. Edward koltuğuna yayılmış purosunu içiyordu, tam beş dakika boyunca ağzını açmadı. Yeşil gölgelerde oynaştı mumlar; içinde silahlar, oltalar bulunan kitaplığın camlarındaki yansımalar yeşildi. Şöminenin üstünde beyaz bir atın kahverengimsi resmi vardı. Bunlar şimdiye dek yaşadığım en dingin anlardı. Sonra ansızın Edward dosdoğru gözlerimin içine baktı, dedi ki:

"Bana bak, dostum, keşke yarın Nancy ve benimle birlikte istasyona gelebilsen."

Elbette, ertesi gün onunla ve Nancy'yle birlikte arabayla istasyona gideceğimi söyledim. Dizlerinin üzerine doğru bir çizgi üzerinden bakışlarını kaydırarak oynaşan ateşe gözlerini dikmiş uzun süre oturdu orada, sonra birdenbire, tam anlamıyla durgun bir sesle, gözlerini kaldırmadan dedi ki:

"Öylesine umutsuzca aşığım ki Nancy Rufford'a, bu yüzden ölüyorum."

Zavallı şeytan – hiç de bundan söz etmeye niyeti yoktu. Ama galiba birisiyle konuşmak zorundaydı, ben de gözüne kadın ya da avukat gibi göründüm. Gece boyu konuştu.

Son soluğunu verene dek izleğe uydu, işte.

Bol bol kırağı yağmış, pırıl pırıl bir kış sabahıydı. Güneş parıldıyordu, fundalıkların, eğreltilerin arasında kıvrılan yol kaskatıydı. Ben küçük arabanın arka koltuğunda oturdum; Nancy, Edward'ın yanındaydı. Küçük atın nasıl gittiğinden konuştular, Edward kırbaçıyla, üç çeyrek mil uzaktaki derecikten su içen geyik sürüsünü gösterdi. Fordingbridge'e giden yüksek ağaçların kıyısındaki yolda bulunan tazıları geçtik, Nancy avcılar hoşçakal diyebilsin, son bir anı olarak

ona şapkasını çıkarabilsin diye Edward arabayı kenara çekti. Onüç yaşından beri bu tazılarla at koşturmuştu.

Tren beş dakika gecikti, Swindon'da ya da işte tren her nereden geliyorsa orda pazar kurulduğu için bu gecikmenin olduğunu düşündüler. İşte böyle şeylerden söz ettiler. Tren geldi; içinde yaşlıca bir kadın olan birinci sınıf bir vagon buldu ona Edward. Kız bindi vagona, Edward kapıyı kapadı, sonra kız benimkini sıkmak için elini dışarı uzattı. Bu insanların yüzünde, ne türden olursa olsun hiçbir anlatım yoktu. Trenin kalkacağını belirten işaret levhası kıpkırmızıydı; o sahneden çıkartabildiğim en tutkulu cümle bu. Kız çok şık görünmüyordu; saçlarına pek uymayan kahverengi kürk şapka takmıştı.

"Hoşça kal," dedi Edward'a.

Edward yanıtladı: "Hoşça kal."

Topuğu üstünde döndü, heybetli, sarsak, ağır, sakınan adımlarla yürüyerek istasyondan çıktı. Ben de onun peşi sıra gittim, yüksek arabada yanına oturdum. İzlediğim en korkunç gösteriydi bu.

Ondan sonra kutsal bir dinginlik, tüm anlayışın üstüne çıkan Tanrı'nın dinginliği gibi bir şey indi Branshaw Teleragh'ın üstüne. Leonora bir tür zafer kazanmış gülümsemeyle gündelik görevlerine döndü – çok belirsiz, ama epeyce zafer kazanmış bir gülümsemeyle. Bence, çoktandır erkeğini geri alma düşüncesini bir yana bırakmıştı, kızı evden uzaklaştırmış olmak ona yetiyor, çektiği karasevdayı iyileştiriyordu. Bir keresinde Leonora dışarı çıkarken salonda Edward fısıltıyla dedi ki – ama ben sözcükleri yakalamayı becerdim:

"Ah, sen kazandın, ey solgun Galileli."

Swinburne'den alıntı yapmak, onun duygusallığına yakışıyordu.

Ama tam anlamıyla huzur içindeydi, içkiyi de bırakmıştı. Birlikte

arabayla istasyona gidişimizden beri bana söylediği tek şeydi şu:

"Ne tuhaf. Galiba sana söylemem gerekiyor, Dowell, şimdi her şey bittiği için artık kıza karşı içimde hiçbir duygu kalmadı. Benim için kaygılanma. Ben iyiyim." Bundan uzun bir süre sonra da dedi ki: "Galiba, bir anda parlayıp sönen saman aleviydi." Yine topraklarıyla ilgilenmeye başladı; bebeğini öldüren bahçıvanın kızını hapisten çıkarmak için bir sürü eziyete katlandı. Pazar yerinde gördüğü tüm çiftçilerle gülümseyerek tokalaştı. İki politik toplantıda konuşma yaptı; iki kez ava çıktı. Bahçıvanın kızının suçsuzluğunu kanıtlamak için iki yüz pound harcaması yüzünden Leonora korkunç bir kavga kopardı. Her şey sanki kız hiç varolmamış gibi sürdü gitti. Hava çok durgundu.

Yaa, işte, öykünün sonu bu. Şimdi dönüp baktığımda, tüm o evlilik çanlarıyla falan mutlu bir son olduğunu görüyorum. Alçaklar – çünkü hiç kuşkusuz Edward'la kız alçaktı– cezalarını bulmuşlardı, intiharla, delilikle. Kadın kahraman –yetkin biçimde normal, erdemli, azıcık düzenbaz kahraman– karısı olmuştu yetkin biçimde normal, erdemli, azıcık düzenbaz bir adamın. Çok kısa süre içinde anası olacak yetkin biçimde normal, erdemli, azıcık düzenbaz bir kızın ya da oğlun. Mutlu bir son, işte her şey gelip buraya dayanıyor.

Şimdi artık Leonora'dan hoşlanmadığım gerçeğini kendimden saklayamıyorum. Hiç kuşkusuz Rodney Bayham'ı kıskanıyorum. Ama bunun, yalnızca kendimde Leonora'yı elde etmek istediğim için ortaya çıkan bir kıskançlık mı, yoksa onun uğruna gerçekten çok sevdiğim iki insanın –Edward Ashburnham'la Nancy Rufford'un– kurban verilmesinden kaynaklanan bir kıskançlık mı olduğunu bilemiyorum. Epey saygıdeğer, parasını gayet düşünerek harcayan bir efendinin yönettiği, her türlü rahatlıkla dolu çağdaş bir eve kurulup otursun diye

Edward'la Nancy Rufford'un, hiç değilse benim için, birer trajedi gölgesine dönüşmeleri gerekiyordu.

Görüyorum sanki zavallı Edward'ı çırılçıplak, karanlığın ortasında boylu boyunca uzanırken buz gibi kayaların üzerinde, Tartarus'ta ya da herhangi bir başka yerde o eski kargışlanmış Yunanlılardan biri gibi.

Nancy'ye gelince... Yaa, işte dün öğle yemeğinden ansızın dedi ki:

"Oyun topu!"

Tam üç kez yineledi, "Oyun topu," sözcüklerini. Eğer bir aklı olduğu söylenebilirse aklından neler geçtiğini biliyorum, çünkü bir kez Leonora bana anlatmıştı, Edward'la karısının yırtıcı kişilikleri arasında ileri geri tekmelerle yuvarlanan bir oyun topu gibi gördüğünü kendisini. Leonora, demişti, hep onu Edward'a göndermeye çalışıyordu, Edward da hiçbir şey demeden, sessizce geri gitmeye zorluyordu. İşin garip yanı da Edward'ın kendisini bu iki kadın arasında oyun topu gibi görmesiydi. Ya da, daha doğrusu, kimsenin posta parasını ödeyip almak istemediği, çok gösterişli bir paket gibi onu birbirlerine ileri geri gönderip durduklarını söylemişti. Leonora da düşünüyordu, başıbozuk ruhsal durumlarına uygun düştüğü biçimde Edward'la Nancy'nin kendisini alıp oradan oraya attıklarını. İşte duruyor karşınızda tam o resim. Dikkatinizi çekerim, onay görmüş ahlak değerlerine ters düşecek herhangi bir şey vaaz etmiyorum. Ne bu, ne de başka bir durumda özgür aşkı savunuyorum. Toplum sürüp gitmeli, sanırım, toplum yalnızca normal olanlar, erdemliler, azıcık düzenbazlar gelişip serpilirse varolabilir; tutku dolu olanlar, dikbaşlılar, aşırı doğrucu davutlar, intihara, deliliğe kargışlanırsa varolabilir toplum. Ama galiba ben de, kendi o gevşek tarzımla, tutku dolu olanlar, dikbaşlılar, aşırı doğrucular sınıfına giriyorum. Çünkü kendim-

den gizlemeyi beceremiyorum Edward Ashburnham'ı sevmiş olduğum gerçeğini – düpedüz kendim olduğu için onu sevdiğimi. Bende de Edward Ashburnham'ın yürekliliği, mertliği, belki aynı zamanda dış görünümü olsaydı sanırım aşağı yukarı onun yaptığını yapardım. Benim için sanki kocaman bir ağabey o, beni dışarı çıkarıp bir sürü serüvene götüren, ben uzaktan onun meyve bahçelerinde hırsızlığını izlerken yığınla göz kamaştırıcı şey yapan. Görüyorsunuz ya işte, ben de en az onun kadar duygusalım....

Evet, toplum sürüp gitmeli; üremeli, tavşanlar gibi. Burada bulunuşumuzun nedeni bu işte. Ama öyleyse, ben sevmiyorum toplumu – hemde hiç. Ben o saçma sapan kişiyim. Amerikalı bir milyonerim, İngiltere'nin huzur dolu o eski evlerinden birini satın alan. Oturuyorum burada, Edward'ın silah odasında, günler boyu, günler boyu kesinlikle çıt çıkmayan evde. Hiç konuk gelmiyor bana, çünkü ben de kimseye konuk gitmiyorum. Kimse ilgilenmiyor benimle, çünkü benim de ilgilendiğim hiçbir şey yok. Yirmi dakika falan sonra kendi kayın ağaçlarımın altından, kendi katırtırnağı yığınlarım boyunca, Amerika'dan gelen mektupları almak için köye yürüyeceğim. Kiracılarım, köylü çocuklarla tüccarlar, ben geçerken şapkalarının kıyısına dokunup selamlayacaklar. İşte böyle tükenip gidiyor yaşam. Akşam yemeğine geri döneceğim, arkasında dikilen yaşlı bakıcıyla Nancy karşımda oturacak. Gizem dolu, sessiz Nancy, çatal bıçağı kullanırken son derece uygun davranışlar sergileyen Nancy, üzerlerinde gergin, çatık kaşları bulunan masmavi gözlerini önüne dikecek. Yemek boyunca bir ya da iki kez, çatal bıçağı havada öylece kalakalacak, sanki unuttuğu bir şeyi anımsamaya çabalıyormuş gibi. Sonra da Kadir-i Mutlak Tanrı'ya inandığını söyleyecek ya da belki o tek, "oyun topu" sözcüğü dökülecek dudaklarından. Çok çok olağandışı, yanaklarındaki

sağlık fışkıran tazeliği görmek, bukleli kara saçlarındaki parıltıyı görmek, boynunun üstündeki başının duruşunu, beyaz ellerinin zarafetini –ve düşünmek bunların hiçbir anlamı olmadığını– tüm anlamını yitirmiş bir resim bu. Evet, çok tuhaf.

Ama, her neyse, her zaman sizi neşelendirmek üzere hazır bulunuyor Leonora; sizi üzmek istemiyorum. Kocası öylesine normal, parasını öylesine sakınarak harcayan biri ki, giysilerinin büyük bir kısmını diktirmiyor, hazır alıyor. Yaşamdaki büyük gereksinim bu işte, benim öykümün de sonu bu işte. Çocukları Katolik olarak yetiştirilecek.

Ah, ansızın geldi aklıma, Edward'ın ölümüyle nasıl buluştuğunu anlatmayı unuttuğum. Anımsıyorsunuz, evin üzerine çöken o dinginliği; Leonora'da epey zafer kazanmış bir hava olduğunu, Edward'ın, kıza karşı duyduğu aşkın saman alevine benzediğini söylediğini yalnızca. Yaa, böyle işte, bir öğleden sonra, atların odacıklarından birinde, yeni döşettiği zemine bakmak için birlikte ahırdaydık. Oldukça coşkuyla anlatıyordu Edward, Hampshire'daki askerlerin uygun sayıya yükseltilmesi gerekliliğini. Oldukça ayıktı, oldukça dingindi, teninin rengi düzgündü; saçları altın sarısıydı, büyük bir özenle fırçalanmıştı; tuğla tozu kırmızısı hiç renk ayrımı olmaksızın göz kapaklarına dek yayılıyordu; gözleri porselen mavisiydi, dosdoğru, içtenlikle bakıyorlardı bana. Yüzünde hiçbir anlatımdan eser yoktu; sesi derindi, pürüzlüydü. Bacakları üzerinde arkaya kaykılarak durdu, dedi ki:

"Sayılarını iki bin üç yüz elliye çıkartmamız gerekir."

Seyis çocuk ona bir telgraf uzattı, gitti. Aldırmazlıkla açtı, hiçbir tutku göstermeksizin baktı, tam bir sessizlik içinde bana uzattı. Pembemsi bir kâğıda, özensiz bir el yazısıyla şunlar yazılmıştı: "Sağ salim Brindisi'ye vardık. Müthiş eğleniyorum. Nancy."

Yaa, işte, Edward tam bir İngiliz beyefendisiydi; ama eninde sonunda da kafası olur olmaz şiirlerle, romanlarla karışmış duygusalın biriydi. Yalnızca başını kaldırıp ahırın tavanına baktı, sanki Cennet'e bakıyormuş gibi, yakalayamadığım bir şey fısıldadı.

Sonra da gri, kalın yünlü giysisinin yelek cebine soktu iki parmağını kalem açmakta kullandığı küçük, düzgün bir kalem çakısıyla çıktı dışarı parmakları – oldukça küçük bir kalem çakısıyla. Bana dedi ki:

"Şu telgrafı Leonora'ya götürebilirsin." Dimdik, meydan okuyan, yıldıran bir bakışla baktı bana. Galiba benim gözlerimde, onu caydırmak niyetinde olmadığımı gördü. Niye caydıracaktım ki?

Onun bu yeryüzünde istendiğini sanmıyordum, diledikleri gibi yaşayıp gitsinlerdi o şaşkın kiracıları, silah derneğindeki arkadaşları, ister ıslah olsun, ister olmasın ayyaşları. Onların yüzlercesi, yüzlercesi hiç de hak etmiyordu, şu zavallı şeytanın uğurlarına acı çekip durmasını.

İşine karışmak niyetinde olmadığını gördüğünde gözleri yumuşadı, neredeyse sevgiyle doldu. Dedi ki:

"Hoşça kal, dostum, biliyorsun, birazcık dinlenmem gerekiyor."

Ne diyeceğimi bilemedim. "Tanrı seni bağışlasın," demek istedim, çünkü ben de duygusalın biriyim. Ama belki de bunun, pek İngilizlere yakışır biçim olmayacağını düşündüm, böylece de elimde telgrafla Leonora'ya doğru koşturdum. Telgrafı alınca çok mutlu oldu.

KİTAP ÜZERİNE

1927 yılında Amerika'da yapılan ikinci baskıda ilk kez yayınlanan Stella Ford'a yazdığı adama mektubunda Ford, *İyi Asker*'e kırkıncı doğum günü olan 17 Aralık 1913'te başladığını belirtmiş, daha sonra da 1914 Haziranı'nda bitirdiğini ileri sürmüştür. Yine de bu tarihlerin kesin olduğunu düşünmek gerekmez; 4 Ağustos 1914'te I. Dünya Savaşı'nın başlamasına dek Ford'un romanını bitirmediğine inanmamızı sağlayacak kanıtlarımız var elimizde. Romanın başlangıcı Wyndham Lewis'in dergisi olan *Blast*'ta, 1914 Haziran'ında çıktı, ama roman kitap biçiminde yayımlanıncaya dek *Blast*'ın başka sayısı çıkmadı, böylece de başka bir bölüm basılmadı. İlk İngiltere baskısı 17 Mart 1915'te, ilk Amerikan baskısı da aşağı yukarı aynı zamanda yapıldı. Cornell Üniversitesi Kitaplığı'nda, bütün romanın yazılı metni (elyazısı ve daktilo yazısının bir karışımı), ayrıca da yazarın elinden çıkma daktiloya çekilmiş bir metin bulunmaktadır. Metin kimi ilginç ve yaratıcı değişiklikleri içermektedir. Örneğin, kitabın sonunda Nancy'nin telgrafını aldığında Edward Ashburnham'ın verdiği yanıt, başını gökyüzüne kaldırıp, "Kızım, seni orada bekleyeceğim," demekti. Ford bunu, Edward'ın, "duyamadığım bir şey" fısıldamasıyla değiştirdi; her zamanki gibi Dowell yine her şeyden habersiz bırakılmıştı, bunun etkisi de ani bir düşüş oldu. Metin üzerine tüm ayrıntılar ve baskılardaki farklılıklar, aynı zamanda kitabın bitirilme tarihi-

ni kapsayan tartışmaların da yer aldığı, Martin Stannard tarafından yayınlanan Norton Eleştirisi Baskısı'nda bulunabilir.

Elinizdeki kitap 1915 tarihli ilk İngiltere baskısının yeniden basımıdır, aynı zamanda 1927'deki adama mektubunu da kapsamaktadır.

En Acıklı Öykü

İyi Asker

FORD MADOX FORD

John Dowell ile karısı, dokuz yıl boyunca yazlarını, saygıdeğer Ashburnhamlarla birlikte bir Alman kasabasında geçirmişti. Burada yaşamın sakin görünen yüzünün ardında, kadın ve erkeklerin yıkıcı tutkuları yatmaktadır. Dowell, kendine özgü dünyası parçalandıktan sonra, sanki bir kır evinde şöminenin başındaki sessiz bir dinleyiciye anlatır gibi öyküsünü anlatmaktadır. **"Yeryüzünde kim bir başkasının – hatta kendinin kalbini tanıyabilir ki?"**

Modern edebiyatın yaratıcılarından Ford Madox Ford, büyük bir editör, denemeci, eleştirmen ve her şeyden önce büyük bir romancıydı. Ford'un en sevilen romanı **En Acıklı Öykü**, İngiliz yayımcının gereksiz bir müdahalesiyle yıllarca **İyi Asker** adıyla tanınmıştır.

"Yaklaşık kırk yıldır bu romanı, her seferinde hayran olacak başka bir yönünü keşfederek kaç kez elime aldığımı hatırlayamıyorum... En Acıklı Öykü'de, Ford asıl konusunu, İngiliz 'centilmenini' bir köşede bekleyen 'karanlık ve acımasız şeyi' ortaya çıkartarak zafere ulaşıyor."

Graham Greene

ISBN 975-7942-89-8

9 789757 942894